DOCUMENT RESUME

ED 425 638 FL 025 453

AUTHOR	Fettes, Mark, Ed.; Bolduc, Suzanne, Ed.
TITLE	Al lingva demokratio = Towards Linguistic Democracy = Vers la democratie linguistique. Proceedings of the Nitobe Symposium of International Organizations (Prague, Czech Republic, July 20-23, 1996).
INSTITUTION	Universal Esperanto Association, Rotterdam (Netherlands).
ISBN	ISBN-92-9017-054-9
PUB DATE	1998-00-00
NOTE	201p.
PUB TYPE	Collected Works - Proceedings (021) -- Multilingual/Bilingual Materials (171)
LANGUAGE	English, Esperanto, French
EDRS PRICE	MF01/PC09 Plus Postage.
DESCRIPTORS	Cultural Pluralism; *Esperanto; Foreign Countries; Futures (of Society); Global Approach; *International Cooperation; *Language Planning; *Language Role; Multilingualism; Policy Formation; Political Influences; *Public Policy; Trend Analysis; Uncommonly Taught Languages

ABSTRACT

The proceedings of a 1996 symposium organized in conjunction with the 81st World Esperanto Congress include papers and summaries of discussions concerning the relevance of Esperanto to contemporary international life. The papers and discussion transcripts are presented in their entirety in the language (Esperanto, English, or French) in which they were presented, and summaries of papers are presented in all three languages. The summaries are followed by a set of recommendations and the text of the Prague Manifesto of the Movement for the International Language Esperanto, an independent initiative. Paper topics include the history of the Esperanto movement, language policy and linguistic practice, international communication needs, linguistic diversity, multilingualism, less commonly taught languages, languages in global education, the power of Esperanto, language policy development, and the politics of Esperanto. (MSE)

****
* Reproductions supplied by EDRS are the best that can be made *
* from the original document. *
****

ED 425 638

Aktoj de la Nitobe-Simpozio de Internaciaj Organizaĵoj
Proceedings of the Nitobe Symposium of International Organisations
Actes du Symposium Nitobe des organisations internationales
20-23.VII.1996

lingva demokratio

guistic Democracy

BEST COPY AVAILABLE

cratie linguistique

U.S. DEPARTMENT OF EDUCATION
Office of Educational Research and Improvement
EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)
☑ This document has been reproduced as received from the person or organization originating it.
☐ Minor changes have been made to improve reproduction quality.
● Points of view or opinions stated in this document do not necessarily represent official OERI position or policy.

PERMISSION TO REPRODUCE AND DISSEMINATE THIS MATERIAL HAS BEEN GRANTED BY
S MacGill
TO THE EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)
1

FL 025 453

Universala Esperanto-Asocio

2

Al lingva demokratio

Towards Linguistic Democracy

Vers la démocratie linguistique

Al lingva demokratio

Aktoj de la Nitobe-Simpozio de Internaciaj Organizaĵoj
Prago, 20-23 julio 1996
Mark Fettes kaj Suzanne Bolduc, Redaktoroj

Towards Linguistic Democracy

Proceedings of the Nitobe Symposium of International Organizations
Prague, 20-23 July 1996
Mark Fettes and Suzanne Bolduc, Editors

Vers la démocratie linguistique

Actes du Symposium Nitobe des organisations internationales
Prague, 20-23 juillet 1996
Mark Fettes et Suzanne Bolduc, Rédacteurs

UNIVERSALA ESPERANTO-ASOCIO
Rotterdam 1998

Copyright © 1998 Universal Esperanto Association
Nieuwe Binnenweg 176, 3015 BJ Rotterdam, The Netherlands

Cover design by Francisco L. Veuthey
Printed by Drukkerij Bariet bv, The Netherlands

Library of Congress Cataloguing-in-Publication Data
Towards Linguistic Democracy /
edited by Mark Fettes and Suzanne Bolduc
Papers and debates from the Nitobe Symposium of International Organizations, 20-23 July, 1996. Summaries in English, French and Esperanto.
1. Language policy. 2. Communication, international. 3. Language and education. 4. Language and languages – political aspects. I. Fettes, Mark. II. Bolduc, Suzanne.

ISBN 92 9017 054 9

Enhavtabelo/Table of Contents/Table des matières

Antaŭparolo/Foreword/Avant-propos 9

Antaŭparolo 11
Foreword 12
Avant-propos 13

Resumoj/Summaries/Sommaires 15

Resumoj 17
Summaries 25
Sommaires 34

Konkludoj/Conclusions/Conclusions 45

Konkludoj 47
Conclusions 50
Conclusions 53

I. Enkonduko: Omaĝe al NITOBE Inazô
Introduction: A tribute to Inazô Nitobe
Introduction: Hommage à Inazô Nitobe 57

La defio de d-ro Nitobe
LEE Chong-Yeong 59

Kulturperanta samurajo
KOBAYASHI Tsukasa kaj *Ulrich Lins* 60

Esperanto and the Language Question at the League of Nations
NITOBE Inazô 62

II. Lingvopolitiko kaj lingva praktiko
Language policy and linguistic practice
Politiques et pratiques linguistiques 79

Politique linguistique et droits linguistiques aux Nations Unies
Marie-Josée de Saint Robert 81

Principoj kaj praktiko en la Esperanto-komunumo
Mark Fettes 88

La communication internationale à l'heure de la mondialisation des cultures
Françoise Cestac 93

Language Policies: Towards a Multidisciplinary Approach
Robert Phillipson 95

Diskuto 98

III. Lingvodiverseco kaj lingva demokratio
Language diversity and linguistic democracy
Diversité des langues et démocratie linguistique 101

Langue et démocratie dans l'Union européenne
Olivier Dupuis 103

Esperanto in Europe: Two Proposals
Hans Erasmus 107

Multilingualism in an Institutional and Organizational Perspective
Yvo Peeters 117

Lesser-Used Languages and Esperanto: Towards a Common Program
Allan Wynne Jones 120

Diskuto 125

IV. Lingvoj en transnacia edukado
Languages in global education
Les langues dans l'éducation transnationale 131

Les programmes linguistiques de l'Unesco
Joseph Poth 133

Edukado al tutmonda konscio per Esperanto
KOBAYASHI Tsukasa 140

Communication and Power – A Rational Perspective
Tove Skutnabb-Kangas 143

Lokismo, fremdismo kaj demokrateco
Mauro La Torre 150

Diskuto 152

V. Ronda Tablo: Al nova lingva ordo
Round Table: Towards a new language order
Table ronde: Vers un nouvel ordre linguistique 157

Defioj de ekologia lingvopolitiko
Humphrey Tonkin 159

La forto de Esperanto: Unu simpla raporto
DEGUCHI Kyotaro 163

One Language and Beyond: A Bahá'í Perspective
Farhad Pirmoradi 166

Bazaj principoj de justa lingvopolitiko kaj ilia realiĝo en scienca akademio
Helmar Frank 170

The International Politics of Esperanto
Marino Busdachin 173

La fina venko – ludoteoria modelo
Reinhard Selten 175

Diskuto 177

VI. Konkluda sesio/Concluding session/Session finale **185**

Enkondukaj rimarkoj 187
Diskuto 1: Lingvaj rajtoj 188
Diskuto 2: Elitoj kaj civitanoj 192
Diskuto 3: Estontaj iniciatoj 196
Diskuto 4: Konkludaj komentoj 201

VII. Kontribuintoj/Contributors/Collaborateurs **205**

Kontribuintoj 207
Contributors 209
Collaborateurs 211

Antaŭparolo
Foreword
Avant-propos

Antaŭparolo

Mark Fettes

La ĉi-volumajn artikolojn kaj diskutojn elkovis la unua Nitobe-Simpozio de Internaciaj Organizaĵoj (Prago, 20-23 julio, 1996). Organizita lige kun la 91-a Universala Kongreso de Esperanto, la simpozio markis la 75-an datrevenon de la partopreno de d-ro Nitobe Inazô, Asista Ĝenerala Sekretario de Ligo de Nacioj, en la 13-a UK samurbe. Inter tiuj invititaj al la simpozio troviĝis eksaj kaj aktualaj oficistoj de Unuiĝintaj Nacioj kaj Unesko, reprezentantoj de lingvaj kaj politikaj instancoj en Eŭropa Unio, kaj esploristoj pri lingvo-imperiismo kaj lingvaj rajtoj.

Kiel klarigas la unua sekcio, la raporto kiun d-ro Nitobe prezentis al Ligo de Nacioj – represita ĉi tie – helpis lanĉi la unuan seriozan diskuton pri Esperanto kadre de interregistara organizaĵo. La simpozio celis repreni la fadenojn de tiu diskuto, ekzamenante la signifon de Esperanto en la moderna internacia vivo, laŭ deinternaj same kiel deeksteraj perspektivoj. El tio rezultis vigla kaj vasta opini-interŝanĝo.[1] Mi esperas ke ĉi tiu volumo instigos decidantojn en la internacia politiko zorge pripensi la lingvo-elektojn necesajn por komunikado, kaj la long-perspektivajn, sistemajn konsekvencojn de tiuj elektoj. Ĝi ankaŭ identigas kelkajn tiklajn demandojn por la Esperanto-movado, kiuj meritas pli profundan esploradon.

La simpozio okazis en Esperanto, la angla kaj la franca, kun samtempa interpretado. Pro kostaj konsideroj ne eblis aperigi apartan aktaron en ĉiu lingvo; anstataŭe, ni elektis prezenti ĉiun referaĵon kaj grandan parton de la diskutoj en la originala lingvo, kune kun referaĵ-resumoj en ĉiuj tri lingvoj. La resumojn sekvas konciza rekomendaro kaj la teksto de la Praga Manifesto de la Movado por la Internacia Lingvo Esperanto, kiu ne ellaboriĝis simpozie sed tamen proksime rilatas al ties temaro.

Nome de UEA, mi volas denove danki la Japanan Fondaĵon, kies subvencio ebligis la simpozion; Oomoton kaj Institucion Hodler, kies malavaraj kontribuoj plivastigis ĝin; la kongresan publikon, kies atenta aŭskultado kaj trafaj komentoj multon aldonis; la interpretistojn, kiuj bone plenumis malfacilan taskon; kaj, ne lastvice, mian kunredaktanton Suzanne Bolduc, kiu transformis disan kolekton de paperoj, diskedoj kaj sonbendoj en veran legindaĵon. Ke ĉiuj legantoj dividu nian kontenton pri la rezulto!

---

[1] Mi artikolis anglalingve pri tio en *Language Problems and Language Planning* 21/1, 1997, 66-77.

Foreword

MARK FETTES

The papers and discussions in this volume are the product of the first Nitobe Symposium of International Organizations (Prague, July 20-23, 1996). Organized in conjunction with the 81st World Esperanto Congress, the Symposium commemorated the official visit of Dr. Inazô Nitobe, Under-Secretary General of the League of Nations, to the 13th World Esperanto Congress held in the same city in 1921. Among the participants invited to the Symposium were former and current officials with the United Nations and Unesco, representatives of linguistic and political institutions within the European Union, and researchers in the fields of linguistic imperialism and linguistic rights.

As explained in Section I, Dr. Nitobe's report to the League of Nations, reprinted here, initiated the first serious discussion of Esperanto by an intergovernmental organization. The Symposium's goal was to pick up the threads of this discussion by examining the relevance of Esperanto to international life today, from the perspectives of insiders and outsiders alike. This resulted in a stimulating and wide-ranging exchange of views.[1] It is my hope that this volume will encourage international policy-makers of various persuasions to think hard about the linguistic choices inherent in communication, and about the long-term and systemic consequences of those choices. It also identifies some challenging questions for the Esperanto movement which need to be further explored.

The Symposium was conducted in Esperanto, English, and French, with simultaneous interpretation. Costs precluded the publication of a separate set of proceedings in each language; instead, we have elected to reproduce each paper and large parts of the discussions in the original language, together with summaries of the papers in all three languages. The summaries are followed by a concise set of recommendations, and by the text of the Prague Manifesto of the Movement for the International Language Esperanto, an independent initiative which nevertheless bears closely on the Symposium's themes.

On behalf of the Universal Esperanto Association, I wish once again to express our thanks to the Japan Foundation, whose grant made the Symposium a possiibility; to Oomoto and Institucio Hodler, whose generous contributions enlarged its scope; to our invited guests, whose enthusiastic participation made our efforts worthwhile; to the Congress audience, whose careful attention and penetrating comments greatly enhanced the proceedings; to our translators, who did a difficult job well; and not least to my fellow editor Suzanne Bolduc, who transformed a disparate collection of papers, diskettes and tapes into a highly readable and engaging work. May all our readers share our enjoyment!

---

[1] The main themes of the Symposium are discussed in some detail in Mark Fettes, "Esperanto and Language Policy: Exploring the Issues," *Language Problems and Language Planning* 21/1, 1997, 66-77.

Avant-propos

MARK FETTES

Les communications et discussions que nous vous offrons ici sont issues du premier Symposium Nitobe des organisations internationales (Prague, 20-23 juillet 1996). Tenu en liaison avec le 81ᵉ congrès mondial d'espéranto, le Symposium commémorait le 75ᵉ anniversaire de la visite officielle du Dr Inazô Nitobe, secrétaire général adjoint de la Société des Nations, au 13ᵉ congrès mondial d'espéranto, qui avait lieu dans la même ville en 1921. Parmi les invités, se trouvaient des officiers et ex-officiers des Nations Unies et de l'Unesco, des représentants d'instances politiques et linguistiques de l'Union européenne et des chercheurs dans les domaines de l'impérialisme et des droits linguistiques.

Comme l'explique la première section, le rapport que le Dr Nitobe présenta à la Société des Nations – reproduit ci-dessous – contribua à lancer la première discussion sérieuse au sujet de l'espéranto, dans le cadre d'une organisation intergouvernementale. Le Symposium avait pour but de reprendre le fil de cette discussion, en examinant le sens de l'espéranto dans la vie internationale moderne, tant du point de vue des locuteurs de cette langue que de celui des personnes situées à l'extérieur du mouvement. Un échange d'opinions vif et riche s'ensuivit.[1] Nous espérons que le présent recueil encouragera les décideurs en politique internationale à peser avec soin les choix linguistiques nécessaires à la communication et les conséquences systémiques à long terme de ces choix. Sont également soulevées quelques questions délicates pour le mouvement espérantiste, qui méritent un examen plus approfondi.

Le Symposium s'est déroulé en espéranto, en anglais et en français, avec traduction simultanée. Notre budget ne nous permettant pas de publier les Actes séparément dans toutes les langues, nous avons choisi de vous offrir le texte de la totalité des communications et d'une grande partie des discussions dans leur langue originale, le tout accompagné du résumé des exposés dans les trois langues. Nous vous présentons ensuite un ensemble restreint de recommandations et le texte du Manifeste de Prague du mouvement pour la langue internationale espéranto qui, bien qu'il n'ait pas été élaboré dans le cadre du Symposium, touche néanmoins de très près les thèmes abordés.

Au nom de l'Association universelle d'espéranto, je souhaite à nouveau remercier la Japan Foundation, dont la subvention a rendu possible la tenue du Symposium; Oomoto et l'institution Hodler, dont la généreuse contribution a permis de lui donner plus d'envergure; le public du Congrès, dont l'écoute attentive et les commentaires judicieux ont beaucoup enrichi les débats; nos interprètes, qui se sont bien acquittés d'une tâche difficile; et, non des moindres, ma collaboratrice Suzanne Bolduc, qui a transformé une collection de disquettes, de cassettes et de papiers disparates en un ouvrage agréable à lire. Puissent tous nos lecteurs partager notre enthousiasme!

---

[1] Nous avons publié en anglais un article touchant les principaux thèmes du symposium dans *Language Problems and Language Planning* 21/1, 1997, 66-77.

Resumoj
Summaries
Sommaires

Resumoj

I. Omaĝe al d-ro NITOBE Inazô

Prof. LEE Chong-Yeong (Universala Esperanto-Asocio)

La defio de d-ro Nitobe

En aŭgusto 1921, d-ro NITOBE Inazô, tiama Asista Ĝenerala Sekretario de la Ligo de Nacioj, partoprenis la 13-an Universalan Kongreson de Esperanto en Prago. Lia raporto al la Ĝenerala Asembleo de la Ligo estis la unua objektiva raporto pri Esperanto fare de altranga oficiala reprezentanto de interregistara organizaĵo. Kvankam la Ligo ne akceptis lian rekomendon, la lingvaj politikoj kaj praktikoj de interregistaraj organizaĵoj, same kiel de internaciaj ne-registaraj organizaĵoj, ankoraŭ devas respondi al ekzakte la samaj demandoj kiujn siatempe levis d-ro Nitobe.

Dr. KOBAYASHI Tsukasa (Universala Esperanto-Asocio)
kaj **Dr. Ulrich Lins** (Universala Esperanto-Asocio)

Kulturperanta samurajo

Ido de samuraja familio, influita ankaŭ de la kvakerismo, d-ro Nitobe Inazô dediĉis sian vivon al interkomprenigo inter oriento kaj okcidento. Li estis elstara edukisto kies verkan talenton en la angla lingvo oni multe admiris; tio igas lian subtenon de Esperanto des pli rimarkinda. Liajn klopodojn por lingva demokratio, same kiel lian revon pri internacia paco, siatempe subfosis la interŝtataj rivalecoj. Tamen liaj ideoj restas vojmontraj.

Dr. NITOBE Inazô (League of Nations)

Esperanto kaj la lingva demando ĉe Ligo de Nacioj

La unua parto de ĉi tiu raporto al Ligo de Nacioj registras personajn impresojn pri la 13-a Universala Kongreso de Esperanto. La 2557 kongresanoj el 36 landoj priskribiĝas kiel "seriozaj inteligentaj burĝoj", idealismaj kaj individuismaj. Esperanto konstateble funkciis kontentige por granda gamo da celoj.

La dua parto skizas la evoluon de la Esperanto-movado kaj ĝian staton en 1921. La relativa sukceso de Esperanto kompare kun multaj aliaj lingvoprojektoj atribuiĝas al ĝia lernfacileco kaj ĝia asociiĝo kun la "ideo de frateco kaj justeco inter ĉiuj popoloj". La relativaj meritoj de Esperanto kaj Ido estas malfacile pritakseblaj, sed la unua klare venkis se temas pri varbado de lingvanoj.

La tria parto konsideras la pli vastajn dimensiojn de la lingvoproblemo en ties rilato al Ligo de Nacioj. La uzado sole de la franca kaj la angla en la Ligo

BEST COPY AVAIL

"metas pezan ŝarĝon sur kelkajn naciojn kaj tial kondukas al la demando de justeco." Plue, la naciaj lingvoj plimultiĝas, dum la komerco, scienco kaj laboristaro ĉiam pli urĝe postulas komunan lingvon. Kvankam ŝajnas, ke ekzistas neniu perfekta solvo de tiu problemo, multaj opinias ke la plej bona alternativo estus neŭtrala internacia lingvo, similtipa kiel Esperanto. La Ligo, laŭ Nitobe, devus esplori tiun eblecon pli profunde kaj detale, inkluzive de la demando ĉu indas tian lingvon oficiale subteni.

II. Lingvopolitiko kaj lingva praktiko

Marie-Josée de Saint Robert
(Oficejo de Unuiĝintaj Nacioj en Ĝenevo)

Lingvopolitiko kaj lingvaj rajtoj ĉe Unuiĝintaj Nacioj

Ĉiuj internaciaj organizaĵoj aplikas ian lingvopolitikon, ĉu ĝi estas klare vortumita en la interna regularo aŭ ne. Male, neniu internacia organizaĵo sukcesas respekti la tutan rajtaron kiu sekvas de tiu lingvopolitiko. Ekster la lingvaj servoj, nek multlingveco nek lingva egaleco karakterizas la laboron de la internaciaj oficistoj. Oficialaj lingvoj kaj laborlingvoj ne estas samrangaj ene de la internaciaj organizaĵoj. El la lingva situacio kiu regas ĉe Unuiĝintaj Nacioj, oni tamen konstatas ke tiun relativan lingvopolitikan malsukceson kaŭzas ne tiom la malsimpleco de la rimedoj aplikendaj por respektigi lingvan egalecon, kiom la sintenoj de la diversaj internaciaj agantoj, kiuj ofte malkongruas kun la postuloj de plurlingvismo.

Mark Fettes (Universala Esperanto-Asocio)

Principoj kaj praktiko en la Esperanto-komunumo

Esperanto konceptiĝis kiel praktika rimedo por universala lingva egaleco. Kvankam la universaleco ankoraŭ malproksimas, la socia praktiko de la Esperanto-komunumo montras daŭrajn senkonsciajn klopodojn efektivigi lingvan egalecon, eĉ en eta skalo. Al malegaleco de lingvaj privilegioj respondas la unuarangigo de Esperanto en laŭeble multaj situacioj, kaj krome insistado pri fideleco al la denaska aŭ nacia lingvo. Tio nature kondukis la esperantistojn al esplorado kaj dokumentado de lingvaj rajtoj kaj al la aprezado de malgrandaj lingvoj. La problemon de malegala lingvolerteco la komunumo ne plene solvis, tamen reduktis ĝis minimumo per strukturaj kaj sociaj rimedoj; same konstateblas malrapida evoluo al pli egalecaj kutimoj en la lingvouzo. Kreskas solidarecaj rilatoj inter riĉaj kaj malriĉaj regionoj de la Esperanto-komunumo. Ĉar tiu tuta kompleksa praktiko evoluis el la simpla principo de lingva egaleco, povas esti ke la sukcesa uzado de Esperanto en organizaĵoj kiel UN postulus fundajn ŝanĝojn en ties organiza kulturo.

Françoise Cestac (Konferencaj servoj de Unuiĝintaj Nacioj)

Internacia komunikado en epoko de kultura tutmondiĝo

Lingva egaleco estas necesa kondiĉo al la pliproksimiĝo de la popoloj. Tamen la komunikado postulas ion plian, nome komunan kulturon. Kadre de granda kresko en la pacgarda kaj diplomatia laboro de UN, konstateblas ke la diversaj partoprenantoj en internaciaj rilatoj evoluigas komunan lingvaĵon trans la lingvajn barojn. Aliflanke, tiun pozitivan evoluon bremsas la nunaj malsufiĉaj buĝetoj de la lingvaj servoj. Per pli adekvataj rimedoj, tiuj servoj povus multe kontribui al la plibonigo de la internacia komunikado.

Robert Phillipson (Universitato de Roskilde, Danlando)

Lingvopolitiko – al multfaka kunlaboro

Ĝisnunaj lingvopolitikoj malofte celas egalecon aŭ toleremon inter lingvoj. Ili kontribuis al la estiĝo de elitoj, malekvilibro de potenco, enhierarkiiĝo de la lingvoj – ne nur je la nivelo de la ŝtatoj sed ankaŭ mondskale – kaj la iluzio, ene de la komunumoj kiuj staras en arbitre supera pozicio, ke ne necesas lerni aliajn lingvojn. Ekzistantaj lingvopolitikoj ofte laŭas naciajn interesojn, tial malhelpante la solvon de supernaciaj problemoj. Se kuniĝos diversaj vidpunktoj, inkluzive de tiu de la Esperanto-movado, tiam ni povos eventuale ellabori lingvopolitikojn kiuj subtenas realan demokration, respekton al lingvaj rajtoj, kaj toleremon.

III. Lingvodiverseco kaj lingva demokratio

Olivier Dupuis (Eŭropa Parlamento/Transnacia Radikala Partio)

Lingvo kaj demokratio en Eŭropa Unio

En Eŭropa Parlamento, teorie regas lingva egaleco kaj plurlingveco. La praktiko estas alia: kelkaj lingvoj ne konsideratas kaj pli kaj pli da kunvenoj okazas precipe en la franca kaj angla lingvoj. Kiam aŭtoritatoj ŝajne promocias multlingvecon, fakte instruatas nur malmultaj lingvoj. La nombro de laborlingvoj en la Parlamento jam igas la sistemon peza, malsimpla kaj kosta, kaj novaj laborlingvoj ne helpos la situacion. Jam pli ol duono de la funkcio-kostoj de tiu institucio ŝuldiĝas al tradukado kaj interpretado. Se diversaj instancoj elektos helplingvon, tio ne tuj solvus ĉiujn problemojn, sed almenaŭ plifaciligus ekzemple agadon de la internaciaj organizaĵoj kaj komercajn rilatojn inter produktantoj.

La Transnacia Radikala Partio pretas kunaktivi kun la Esperanto-movado. Oni proponas ekde nun alpaŝi la diversajn instancojn kaj demandi analizon pri la efektivigebleco de la ideoj instrui Esperanton kiel unuan "fremdan" lingvon en la lernejoj, kaj adoptigi Esperanton kiel pontlingvon kaj referenclingvon en la kampoj jura kaj lingva de la parlamentaj organoj.

Hans Erasmus
(Working Group on the Language Problem in the European Union)

Esperanto en Eŭropo: Du proponoj

La Konsilio de Ministroj de Eŭropa Unio rekonas ke lingva diverseco estas esenca kaj konservenda riĉaĵo. Esperanto povas signife kontribui al tiu celo almenaŭ dumaniere. Kiel pontlingvo en la interpretado-sistemo, ĝi igus la sistemon pli efika kaj malmultekosta, kaj ebligus la pli vastan uzadon de minoritataj lingvoj. Kiel la unua fremda lingvo instruata en lernejoj, ĝi igus la multlingvismon reale atingebla, samtempe malpezigante la ŝarĝon sur la studentoj. Studprojektoj pri ambaŭ aspektoj estas proponataj.

Yvo Peeters (Internacia Akademio de Lingva Juro)

Organiza kaj institucia multlingvismo

Lingvoproblemoj rezultas el konflikto inter la gardado de identeco kaj la komunikado kun aliaj. En tiaj kondiĉoj, la pli malforta partio estas ĉiam la dulingva, ĉar la unulingvulo elektas la duel-armilon. Pro la kreskanta teknikeco de multa internacia komunikado, aparte en la ege politikaj realmondaj diskutoj en Eŭropa Parlamento, efika multlingva interpretado ne plu eblas, eĉ helpe de pontlingvo. La plej bonaj perspektivoj por Esperanto troviĝas en lobiado de malgrandaj ŝtatoj, en ĝia videbligo en la pli simbolaj tavoloj de la internacia komunikado, kaj en la disvastigo de la ideo, ke Esperanto proponas dekuman sistemon por la monda lingvopolitiko.

Allan Wynne Jones (Eŭropa Buroo por Minoritataj Lingvoj)

Minoritataj lingvoj kaj Esperanto: Al komuna programo

Priskribinte la laboron de la Eŭropa Buroo por Minoritataj Lingvoj, la aŭtoro identigas kelkajn punktojn por eventuala kunlaborprogramo kun la Esperanto-movado. Bazon provizas pozitiva, tuteca perspektivo al lingva kaj kultura diverseco. Kiel pliaj eroj konsidereblas esplorado de lingvaj kaj teritoriaj rajtoj, tutmondigo de la diskutoj, kaj prilingva konsciigo kaj informado. Konstanta informcentro por lingvoplanado kadre de interŝtata organizaĵo helpus diskonigi la veron, ke interkultura komunikado kaj la ekzisto de internacia lingvo ne devas minaci iun ajn lingvokomunumon. Kuna konferenco de la Buroo kaj la Esperanto-movado same helpus difini komunan programon. La aŭtoro ankaŭ proponas, ke grupo de esperantistoj ellaboru strategian planon por la venontaj kvindek aŭ cent jaroj.

IV. Lingvoj en transnacia edukado

Joseph Poth (Unesko)

La lingvaj programoj de Unesko

La eduka sektoro de Unesko nuntempe havas sep lingvoprojektojn. La reto *Lingua-Uni*, bazita en Rusio, kunligas universitatojn specialigitajn pri lingvoinstruado, scienco kaj sociaj sciencoj, cele al la disvastigo de konflikt-preventaj studprogramoj. El la sepdek projektoj de la programo *Unesko–Ĉernobilo*, la unua temas pri instruado de fremdaj lingvoj. Responde al peto de la tri ŝtatoj trafitaj de la katastrofo, Unesko starigis kursojn por helpi tieajn specialistojn aliri la plej aktualajn alilingvajn informojn kaj apliki novajn kuracrimedojn. La programo *Prioritato Afriko* entenas projekton pri referenclibro por lingvoplanado en la afrikaj landoj, kie malgraŭ klopodoj pliaktivigi instruadon de la lokaj lingvoj, ĝi plu malkreskas, profite al la grandaj lingvoj. Unesko ja subtenas la instruadon de tiuj grandaj lingvoj – kiuj fakte estas por tiaj landoj la vojo al moderniĝo kaj internacia kunlaboro – sed ĝi metas samskalajn fortojn al la antaŭenigo de minoritataj lingvoj. Tri aliaj projektoj ankoraŭ ekzamenatas: *tutmonda lingva atlaso* kun praktikaj lingvoplanaj konsiloj; *datumbazo pri lingvo-didadikto*; kaj *universala ĉarto pri lingvaj rajtoj*, prezentota al la Asembleo de UN. Fine, la projekto *Linguapax* baziĝas sur la ideo, ke la instruado de lingvoj kaj literaturoj stimulas interkompreniĝon kaj kunlaboremon inter nacioj. Konkrete, ellaboratas lingvokursoj kiuj entenas pli kompletan bildon de la ligitaj kulturoj, forprenatas el instrumaterialo ĉiuj antaŭjuĝoj, difinatas diversaj formoj de instruado de lingvoj kaj literaturoj laŭ la malsamaj publikoj celataj, kaj subtenatas interkulturaj interŝanĝoj de instruistoj kaj lernantoj.

KOBAYASHI Tsukasa (Universala Esperanto-Asocio)

Edukado al tutmonda konscio per Esperanto

La eduka efikeco de Esperanto estis konstatita jam antaŭ 74 jaroj en konferenco de Ligo de Nacioj, sed ĝi trovas sian profundan signifon en la nuna epoko de internacieco. Fremdaj lingvoj estas tro malfacile lerneblaj por ordinaraj homoj, ĉu temas pri azianoj kiuj lernas eŭropajn lingvojn aŭ eŭropanoj kiuj lernas la ĉinan. Aliflanke la kresko de tutmondaj problemoj postulas edukadon kaj klerigon per lingvo. Tio estas la destino de Esperanto, ne kiel oficiala interŝtata lingvo sed kiel lingvo de la civitanoj. Ĝi proponas aparte gravan rimedon por eduki pliaĝulojn, ĉiam pli granda parto de la loĝantaro, kaj por redoni *ikigai*, valoron de la vivo, al tiuj kiuj ĝin perdis. Esperanto jam ludis signifan mondo-klerigan rolon en Japanio.

Tove Skutnabb-Kangas (Universitato Roskilde, Danlando)

Komunikado kaj potenco el racia vidpunkto

Longdistanca fizika komunikado estas multekosta, neefika, kaj malracia; mensa komunikado estas pli rimedoŝpara, pli rendimenta, kaj pozitiva por la paco kaj demokratio. Lingvoj estas la plej efikaj mensaj komunikiloj. Sed lingvoj ankaŭ vehiklas mens-koloniigan potencon. Tial raciaj lingvopolitikaj argumentoj ankoraŭ ne alportis ŝanĝon. Okcidentaj landoj pioniris kaj daŭre gvidas la lingvopolitikan malracion, la amasmortigon de lingvoj kaj kulturoj, kaj la malrespekton de lingvaj rajtoj; ili provadas disvastigi tiun politikon al aliaj mondopartoj, iom sukcese. Efikaj reformstrategioj nepre inkluzivas popolajn movadojn, redirekton de investorimedoj for de fizika al mensa komunikado, analizadon de perlingvaj mesaĝoj, maltoleron al la unulingvismo, kaj la evoluigon de ekologia pensoskemo en la lingvopolitiko.

Mauro La Torre (Universitato de Romo III)

Lokismo, fremdismo kaj demokrateco

Se ni akceptas ke niaj eduksistemoj spegulas la evolumodelojn de niaj socioj, kaj se ni akceptas ke ankaŭ la kono de iuj difinitaj lingvoj peras la konon de la respektivaj kulturoj kiuj estas ligitaj je tiuj lingvoj, kiu eduka lingvopolitiko plej bone servos nian etne kaj kulture buntan mondon? Diskutocele, eblas identigi tri ekstremajn solvojn. La *lokisma* solvo daŭrigas la lernigadon de la landa lingvo, de la loka historio, geografio kaj literaturo kvazaŭ la socio estus ankoraŭ nur unukultura. En la *fremdisma* solvo, oni elektas klare aŭ implice iun fremdan kulturon, kaj laŭgrade konvertas la eduksistemon al la lernigado de ties lingvo, al la uzado de ties komuniksistemoj, kaj al la alproprigo de ties trajtoj. La *demokrateca* solvo agas paralele sur pluraj ebenoj, ekde la valorigo de la gepatraj lingvoj kaj la gepatraj tradicioj ĝis la evoluigo de efikaj interkulturaj komunikiloj.

V. Ronda Tablo: Al nova lingva ordo

Humphrey Tonkin (Universitato de Hartford)

Defioj de ekologia lingvopolitiko

La eŭropa nocio, kiu klare distingas unu lingvon disde alia, estas ligita al la eŭropa difino de ŝtato, juro, kulturo, landlimoj. En la reala mondo, diversaj homoj spertas kaj uzas la saman lingvon tre diverse, foje por aferoj firme ligitaj al la persona identeco, foje por celoj pure instrumentaj, kaj plej ofte kun miksitaj motivoj. Lingvopolitikaj decidoj havas gravan kaj ofte neantaŭvideblan influon sur tian lingvan ekologion, ĉu kadre de difinita organizaĵo kiel UN, ĉu en difinitaj socioj aŭ eĉ je monda nivelo. Transiro al nova ordo bazita sur lingva egaleco neeviteble postulos ne nur, ke la malfortaj ŝtatoj kaj socioj konsciiĝu pri siaj rajtoj, sed ankaŭ ke la potencaj konsciiĝu pri siaj respondecoj.

DEGUCHI Kyotaro (Esperanto-Propaganda Asocio de Oomoto)

La forto de Esperanto: Unu simpla raporto

En 1923, la japana religia organizaĵo Oomoto enkondukis Esperanton. Ĝis la malpermeso en 1935, Oomoto arde aktivis por diskonigi Esperanton mem kaj samtempe por sciigo de Oomoto mem pere de Esperanto en la mondo. Restarigita postmilite, Oomoto relanĉis sian Esperantan agadon, kiu konkretiĝis per reto de amikaj kontaktoj kaj kunlaboro en multaj landoj. Kvankam la nuntempa influo de la angla estas tre forta, Oomoto daŭre konsideras Esperanton tre signifoplena por la homaro.

Farhad Pirmoradi (Bahaa Internacia Komunumo)

Unu lingvo kaj pli vaste: Bahaa perspektivo

Meze de la 19-a jarcento, Bahá'u'lláh, la profeto-fondinto de la Bahaa Kredo, alvokis al la akcepto de internacia lingvo kaj komuna skribo kiel la plej efika rimedo por kunligi la homaron kaj prosperigi ĝian kulturon. Lia filo kaj heredinto 'Abdu'l-Bahá subtenis Esperanton, kaj multaj bahaanoj sekvis tiun alvokon; aliaj favoras la anglan, persan aŭ araban, aŭ kredas ke kreiĝos nova neŭtrala lingvo. Se ili sukcesos kunligi la lingvan demandon al pli vastaj temoj, esperantistoj povos roli en la konstruado de popularaj koalicioj de neregistaraj organizaĵoj kaj labori por la plibonigo de la edukado tutmonde.

Helmar Frank (Akademio Internacia de la Sciencoj San-Marino)

Bazaj principoj de justa lingvopolitiko kaj ilia realiĝo en scienca akademio

Kune kun sia antaŭulo Eŭropa Klubo, Akademio Internacia de la Sciencoj San-Marino volis dekomence apliki justan kaj konsekvencan lingvopolitikon surbaze de tri principoj. Unue, *neniu lingvodefetismo* – necesas savi la tuteŭropan riĉecon de naciaj lingvoj. Due, *neniu lingvoŝovinismo*, laŭ kiu la propra lingvo pli valoras ol aliaj. Trie, *neniu lingvo-utopiismo* – nek iu nacia lingvo kiel superrega internacia lingvo, nek deviga kaj amasa multlingvismo. El tiuj principoj evoluis "minimuma lingva moralo" por internaciaj konferencoj, laŭ kiu la loka oficiala lingvo ne rolu malpli grave ol iu ajn alia nacia lingvo, kaj en plurlingva kunveno ĉiam estu samrange uzebla neŭtrala lingvo (praktike Esperanto).

Marino Busdachin (Transnacia Radikala Partio)

Esperanto en la internacia politiko

La Transnacia Radikala Partio lastatempe prezentis formalan proponon al la Ekonomia kaj Socia Konsilio de UN (ECOSOC) pri la entagordigo de la demando pri Esperanto kiel internacia lingvo. Oni tamen antaŭvidas opozicion de parolantoj de la ses oficialaj lingvoj, aparte la angla. Prilingvaj decidoj ĉiam akceptiĝas pro politikaj motivoj, tial la estonteco de Esperanto dependos de la kapablo de la movado sukcese kunlabori kun neregistaraj organizaĵoj kaj aliaj por lobiado je la plej alta politika nivelo.

Reinhard Selten (Universitato de Bielefeld)

La fina venko – ludteoria modelo

Teoria modelo, en kiu homoj lernas lingvojn ekskluzive pro ekonomiaj motivoj, montris potencialan stabiliĝon de la nacia lingvo de riĉa lingvokomunumo kiel vaste uzata dua lingvo. Tio eble helpas klarigi la nuntempan regadon de la angla. La situacio tamen povas ŝanĝiĝi, ekzemple pro kreskanta ekonomia influo de Azio. La ebleco, ke Esperanto faciligas la lernadon de aliaj lingvoj inkluzive de la angla, allasas ŝancon de ĝia disvastiĝo kaj fina venko.

Summaries

I. A tribute to Dr. Inazô NITOBE

Prof. LEE Chong-Yeong (Universal Esperanto Association)

Dr. Nitobe's Challenge

In August 1921, Dr. Inazô Nitobe, the Under-Secretary General of the League of Nations, took part in the 13th Universal Congress of Esperanto in Prague. His report to the General Assembly of the League was the first objective report on Esperanto by a high-ranking official representative of an intergovernmental organization. Although the League did not accept his recommendation, the language policies and linguistic practices of intergovernmental organizations, like those of international non-governmental organizations, must still find answers to exactly the same questions posed by Dr. Nitobe.

Dr. KOBAYASHI Tsukasa (Universal Esperanto Association)
and **Dr. Ulrich Lins** (Universal Esperanto Association)

A Samurai Cultural Broker

The descendant of a noble samurai family, and also influenced by the Quaker religion, Nitobe dedicated his life to better understanding between East and West. He was an outstanding educator and widely admired for his writing style in the English language; this makes his support for Esperanto all the more noteworthy. His efforts towards linguistic democracy, along with his dream of world peace, were finally undermined by international rivalries; yet his ideas still provide an signpost to the future.

Dr. Inazô NITOBE (League of Nations)

Esperanto and the Language Question at the League of Nations

The first part of this report to the League of Nations records personal impressions of the 13th World Esperanto Congress. The 2557 participants from 36 countries are characterized as "seriously minded intelligent middle class," idealistic and independently-minded. Esperanto was observed to function satisfactorily for a wide range of purposes.

The second part reviews the development of the Esperanto movement and its state in 1921. Esperanto's relative success when compared with many other language projects is attributable to its ease of acquisition and its association with the "idea of brotherhood and justice among all peoples". The relative merits of Esperanto and Ido are difficult to assess, but the former has been far more successful in winning adherents.

The third part considers the larger aspects of the language question as it particularly affects the League of Nations. The exclusive use of French and English in the League "places a heavy handicap on some nations and thus evokes a question of justice". Furthermore, the number of national languages is increasing, at the same time as trade, science and labour incresingly require a common language. While no perfect remedy appears to exist, a neutral international language, as exemplified by Esperanto, appears to many to offer the best solution. The League, according to Nitobe, should examine this possibility in greater length and detail, including the desirability of lending such a language official support.

II. Language policy and linguistic practice

Marie-Josée de Saint Robert (United Nations Office at Geneva)

Language Policy and Linguistic Rights at the United Nations

Every international organization implements a language policy, whether explicitly codified or not in its internal regulations. However, no international organization succeeds in guaranteeing respect for all the linguistic rights implied in such policies. Except for the language services, neither multilinguism nor linguistic equality characterizes the work of international civil servants at the UN, nor are the official and working languages on a genuinely equal footing. The relative failure of language policy at the United Nations is due not so much to the complexity of the measures required to establish linguistic equality, but to attitudes and behaviour of the various international actors which are inconsistent with an effective multilingual regime.

Mark Fettes (Universal Esperanto Association)

Principles and Practice in the Esperanto Community

Esperanto was developed as a practical means of achieving universal linguistic equality. Although the language is still far from achieving universality, the social practices of the Esperanto community reveal an ongoing unconscious struggle to realize the ideal of linguistic equality, even on a small scale. Inequalities of linguistic privilege are eliminated by making Esperanto the preferred language in as wide a range of situations as possible, and by insistence on loyalty to one's native or national language. This has naturally led Esperanto speakers to research and document linguistic rights, and to develop a high level of awareness and respect for small languages. The community has not entirely solved the problem of unequal linguistic ability, but has reduced this to a minimum through linguistic and social means; similarly, a slow evolution is apparent towards more egalitarian linguistic forms. Ties of solidarity between rich and poor regions of the language community are growing. Since this entire complex of practices has developed on the basis of the simple principle of linguistic equality, it is possible that the successful introduction of Esperanto in organizations such as the United Nations would require profound changes in organizational culture.

Françoise Cestac (United Nations Conference Services)

International Communication in an Era of Cultural Globalization

Linguistic equality is a necessary condition for bringing the peoples closer together. However, communication requires something more, in short a common culture. In a context of dramatic growth in the peacekeeping and diplomatic activities of the UN, it is clear that the various parties in international relations are developing common sets of concepts which cross linguistic boundaries. On the other hand, this positive development is being hindered by the undersized budgets of the language services. If their means were more adequate to the task, this would make an enormous contribution to the improvement of international communication.

Robert Phillipson (University of Roskilde, Denmark)

Language Policies: Towards a Multidisciplinary Approach

Most language policies in application today have little to do with tolerance or equality of languages. They have contributed to the formation of elites, imbalance of power, hierarchisation of languages – not only at the state level but also at the world level – and the illusion within the dominant communities that it is unnecessary to learn other languages. Present language policies often serve national interests, thus hindering the solution of supra-national problems. If varied perspectives, including that of the Esperanto movement, can be joined, then we may be able to develop policies to promote real democracy, tolerance, and the respect of linguistic rights.

III. Language diversity and linguistic democracy

Olivier Dupuis (European Parliament/Transnational Radical Party)

Language and Democracy in the European Union

In theory, the European Parliament is a place of multilinguism and linguistic equality. In fact, it is not so. Some languages are never part of the picture, and more and more small meetings are held almost exclusively in French and English. Although the institutions proclaim a policy of multilinguism, courses in only a few languages are offered. The number of working languages in the Parliament is such that the system has become clumsy, complex, and costly; and the situation will only get worse with more languages to be introduced. More than half of the operating costs of the Parliament already result from translation and interpretation activities. Were various structures to adopt an auxiliary language, this would not instantly solve these questions, but it would at least facilitate the work of the international bodies, and business relationships between producers.

The Transnational Radical Party is ready to participate in a joint campaign with the Esperanto movement. It is proposed to approach the various authorities and demand a feasibility study on the teaching of Esperanto as a "first" second language in the elementary school system, and to persuade the parliamentary organs to adopt Esperanto as a reference language in the judicial and linguistic domains.

Hans Erasmus

(Working Group on the Language Problem in the European Union)

Esperanto in Europe: Two Proposals

The Council of Ministers of the European Union recognizes that linguistic diversity is something essential and to be preserved. Esperanto can contribute to this goal in at least two important ways. As a bridge language for the interpretation system, it would make the system more efficient and enable the wider use of minority languages. As the first foreign language taught in schools, it would make multilingualism attainable while easing the burden on students. Pilot projects in these two areas are proposed.

Yvo Peeters (International Academy of Language Law)

Multilinguism in an Institutional and Organizational Perspective

Language problems result from a conflict between preserving our identity and communicating with others. In such conditions, the weaker party is always the bilingual one, because the monolingual chooses the weapon of the duel. The increasing technicality of much international communication, particularly in the intensely political, consequential discussions that characterize the European Parliament, makes effective multilingual interpretation impossible, even with the help of a bridge language. The best hope for Esperanto in the international institutions lies in lobbying the smaller countries, in gaining visibility in the more symbolic levels of international communication, and in promoting a view of Esperanto as the metric system of language policy.

Allan Wynne Jones (European Bureau for Lesser-Used Languages)

Lesser-Used Languages and Esperanto: Towards a Common Program

Following a description of the work of the European Bureau for Lesser Used Languages, a number of points are identified as a potential basis for cooperation with the Esperanto movement. Fundamental to these is a positive and holistic view of linguistic and cultural diversity. Examining linguistic rights and territoriality, extending the discussion at world level, and raising levels of awareness and information could also be seen as common preoccupations. A permanent unit for language planning within an international organisation would help to spread the truth that intercultural exchanges and the existence of an international language need pose no threat to linguistic communities. A joint conference between the Bureau and the Esperanto movement would help to futher define a common program. It is also suggested that a group of Esperantists take time to develop a "business plan" for the next fifty or hundred years.

IV. Languages in global education

Joseph Poth (Unesco)

Unesco's Language Programmes

Seven linguistic projects are currently underway in Unesco's Education Sector. The *Lingua-Uni* network, based in Russia, links universities specializing in language instruction, science, and social studies, in order to promote programs in conflict prevention. Among seventy projects in the *Unesco-Chernobyl* programme, the first one concerns foreign-language teaching. At the request of the three states affected by the catastrophe, Unesco has established language courses for the local specialists, to enable them to access the latest information and treatments. Within the *Priority Africa* programme, a reference manual on language planning is being prepared in an effort to reverse the decline in teaching of the local languages in favour of languages of wider communication. Of course, Unesco supports the teaching of these larger languages – which are, for these countries, the key to modernity and international cooperation – but it supports the cause of minority languages to an equal degree. Three other projects are still to be approved: a *world linguistic atlas* with practical suggestions about language planning; a *database on language teaching*; and a *universal charter of linguistic rights*, to be presented to the United Nations. Lastly, the *Linguapax* project is based on the idea that the teaching of languages and literatures promotes mutual understanding and cooperation between nations. In practice, the project involves integrating language courses within the wider cultural context, removing biases and stereotypes from teaching materials, developing different pedagogical approaches depending on the intended public, and encouraging intercultural exchanges between students and between teachers.

KOBAYASHI Tsukasa (Universal Esperanto Association)

Esperanto as a Tool for Global Education

The educational efficacy of Esperanto was recognized three-quarters of a century ago in a League of Nations conference, but its full significance is only apparent in the present era of globalization. Foreign languages are too difficult for ordinary people to learn, whether it be Asians learning European languages or Europeans learning Chinese. On the other hand, the increase in problems of a global nature requires an educational response, which must of necessity involve language. That is the destiny of Esperanto, not as an official intergovernmental language but as the language of a global citizenry. It offers a particularly important means of educating seniors, who form an ever-increasing part of the world population, and of helping psychiatric casualties to recover *ikigai*, the meaning of their existence. Esperanto has already played a significant global-education role in Japan.

Tove Skutnabb-Kangas (Roskilde University, Denmark)

Communication and Power – A Rational Perspective

Physical communication over long distances is costly, inefficient, and irrational; mental communication is cheaper, gives higher returns on investment with fewer side-effects, and has positive consequences for peace and democracy. Languages are our most cost-effective communication tools. Yet languages are also used as vehicles of control by "colonizing the mind". This is why rational arguments about language policy have not yet resulted in change. Western countries have led and continue to lead the way in irrational language policies, in linguistic and cultural genocide and in prevention of linguistic human rights, and are trying to spread this irrational language policy to other parts of the world, with some success. Effective change strategies must include grassroots organization, redistributing investment from physical to mental communication, analyzing the messages transmitted through language, ending tolerance for monolingualism, and developing an ecological paradigm for language policy.

Mauro La Torre (Universitato de Romo III)

Localism, Alienism, and Democracy

If we accept that our educational systems reflect our societies' developmental schemata, and if we accept that the knowledge of certain languages breeds familiarity with the cultures associated with those languages, what educational language policy would best serve our ethnically and culturally diverse world? For the sake of discussion, it is possible to identify three extreme types of solution. The *localist* solution preserves the compulsory instruction of the national language, of local history, geography and literature, as if society were still monocultural. In the *alienist* option, a foreign culture is chosen, either overtly or covertly, as the basis of an educational system dedicated to the teaching of its particular language, the use of its communication systems and the acquisition of its characteristics. The *democratic* solution acts on a number of levels at once, ranging from the valorization of mother tongues and ancestral traditions to the development of effective intercultural means of communication.

V. Round Table: Towards a new language order

Humphrey Tonkin (University of Hartford)

Challenges of an Ecological Approach to Language Policy

The European notion which clearly distinguishes between one language and another is linked to European definitions of state, law, culture, national borders. In the real world, different people experience and use the same language in very different ways, sometimes for purposes intimately connected to personal identity, sometimes for purely instrumental goals, and most commonly for mixed reasons. Such a linguistic ecology can be strongly affected, often in unforseeable ways, by the language policies adopted by a particular organization, such as the UN, or by those operating within particular societies or even at the global level. The transition to a new order based on linguistic equality would necessarily require not only a growing awareness of language rights on the part of weaker states and societies, but also a growing awareness of language responsibilities on the part of the powerful.

DEGUCHI Kyotaro (Universal Esperanto Association/Oomoto)

The Power of Esperanto: One Simple Account

In 1923, the Japanese religious organization Oomoto adopted Esperanto. Until it was banned in 1935, Oomoto was extremely active in using and disseminating Esperanto. Following its relegalization after the war, Oomoto rebuilt its Esperanto activities, which take the form of a network of friendships and cooperation in many countries. Although the influence of English is presently very great, Oomoto continues to view Esperanto as highly significant for humanity.

Farhad Pirmoradi (Bahá'í International Community)

One Language and Beyond: A Bahá'í Perspective

In the middle of the 19th century, Bahá'u'lláh, the prophet-founder of the Bahá'í Faith, called for the adoption of an international language and common script as the greatest means for promoting the unity of mankind and the prosperity of its culture. His son and successor 'Abdu'l-Bahá supported Esperanto, and many Bahá'ís have followed this call; others favor English, Persian or Arabic, or believe that a new neutral language will be created. If the language issue can be linked to wider concerns, there is a role for the Esperanto movement in building grassroots coalitions of NGOs and in working to improve education worldwide.

Helmar Frank (International Academy of Sciences San Marino)

Basic Principles of a Just Language Policy and Their Realization in a Scientific Academy

Like its predecessor the European Club, the International Academy of Sciences San Marino wished from the beginning to apply a just and consistent language policy on the basis of three principles. First, *no linguistic defeatism* – it is essential to save the full rich panoply of European languages. Second, *no linguistic chauvinism,* in which one's own language is regarded as more valuable than others. Third, *no linguistic utopianism* – neither a single national language as a dominant international language, nor obligatory multilingualism on a wide scale. From those principles has evolved a "minimal linguistic morality" for international conferences, according to which the local official language may not be treated as less important than any other national language, and in meetings where more than one language is used there must always be the option of using a neutral language (in practice Esperanto).

Marino Busdachin (Transnational Radical Party)

The International Politics of Esperanto

The Transnational Radical Party has recently presented a formal request to place the question of Esperanto as an international auxiliary language on the agenda of the Economic and Social Council, ECOSOC. However, opposition is expected from the speakers of the six official languages, and particularly English. All language decisions are made for political reasons, hence the future of Esperanto will depend on the movement's ability to work successfully with NGOs and others in lobbying at the highest political level.

Reinhard Selten (University of Bielefeld)

The Chances of Esperanto – A Game-Theoretical Model

A theoretical model, in which people learn languages for economic reasons alone, demonstrates that the national language of a wealthy language community could potentially stabilize as a widely used second language. This may help to explain the present domination of English. The situation may nevertheless change, for example through the growth of Asian economic power. The possibility that Esperanto facilitates the learning of other languages including English means that its spread and final triumph cannot be ruled out.

Sommaires

I. Hommage au Dr Inazô NITOBE

Pr LEE Chong-Yeong (Association universelle d'espéranto)

Le défi du Dr Nitobe

En août 1921, le Dr Inazô Nitobe, secrétaire général adjoint de la Société des Nations, prenait part au 13e congrès mondial d'espéranto, alors tenu à Prague. Le compte-rendu qu'il en fit devant l'assemblée générale de la Société fut le premier rapport objectif sur l'espéranto de la part d'un représentant officiel d'un organisme intergouvernemental. Quoique la Société n'ait pas accepté la recommandation du Dr Nitobe, les politiques et pratiques linguistiques des organismes intergouvernementaux, tout comme celles des organisations internationales non gouvernementales, cherchent toujours à répondre aux mêmes questions qu'il avait soulevées.

Dr KOBAYASHI Tsukasa (Association universelle d'espéranto)
et **Dr Ulrich Lins** (Association universelle d'espéranto)

Un samouraï en habit occidental

Issu d'une noble famille de samouraïs, tout en ayant reçu l'influence du quakerisme, Nitobe consacra sa vie à essayer d'améliorer l'intercompréhension de l'Orient et de l'Occident. Il fut un éducateur accompli et le style de ses écrits en langue anglaise suscitait l'admiration – ce qui rend d'autant plus remarquable le fait qu'il appuyait l'espéranto. Ses démarches pour l'établissement de la démocratie linguistique et son rêve de paix mondiale furent finalement entravés par des rivalités entre nations. Pourtant, ses idées sont toujours inspirantes.

Dr Inazô NITOBE (Société des Nations)

L'espéranto et la question des langues auprès de la Société des Nations

La première partie du rapport présenté à la Société des Nations réunit des impressions personnelles sur le 13e congrès mondial d'espéranto. Les 2557 participants, provenant de 36 pays sont qualifiés comme étant des représentants «de la classe moyenne, sérieux et intelligents», idéalistes et indépendants d'esprit. On observe que l'espéranto fonctionne de manière satisfaisante pour un large éventail de fins.

Dans la deuxième partie, on expose le développement du mouvement espérantiste et sa situation en 1921. Le succès relatif de l'espéranto, comparé à de nombreux autres projets de langues, est attribué au fait qu'il est d'acquisition facile et à son lien avec les idées de «fraternité et de justice dans tous les peuples». Les mérites relatifs de l'espéranto et de l'ido sont difficiles à évaluer, mais le premier s'est gagné beaucoup plus d'adhérents.

Dans la troisième partie, sont abordés les aspects plus larges de la question des langues, telle qu'elle affecte particulièrement la Société des Nations. L'usage exclusif du français et de l'anglais à la Société des Nations «constitue un handicap lourd pour certaines nations et soulève donc une question de justice». De plus, le nombre de langues nationales augmente en même temps que le commerce, les sciences et le monde du travail ont de plus en plus besoin d'une langue commune. Bien qu'il ne semble pas exister de remède parfait, une langue internationale neutre, comme l'espéranto, paraît pour beaucoup d'observateurs être la meilleure solution. La Société des Nations, selon Nitobe, devrait examiner cette possibilité plus en détails, notamment la question de soutenir officiellement l'usage d'une telle langue.

II. Politiques et pratiques linguistiques

Marie-Josée de Saint Robert (Office des Nations Unies à Genève)

Politique linguistique et droits linguistiques aux Nations Unies

Toutes les organisations internationales mettent en œuvre une politique linguistique, que cette politique soit ou non explicitement formulée dans leur règlement intérieur. En revanche, aucune organisation internationale ne parvient à préserver complètement les droits linguistiques qui découlent d'une telle politique. En effet, le multilinguisme et l'équité linguistique auxquels les États Membres sont spontanément et inconditionnellement attachés au nom de l'universalité des organisations internationales, ne caractérisent pas le travail des fonctionnaires internationaux, en dehors de ceux qui font partie des services de conférence. Les langues officielles tout comme les langues de travail ne jouissent pas du même statut dans les enceintes internationales. L'étude de la situation linguistique qui prévaut au sein de l'Organisation des Nations Unies montre toutefois que l'échec relatif des politiques linguistiques s'explique moins par la complexité des mesures à mettre en place pour que la parité des langues soit respectée que par les incohérences relevées dans les attitudes et les comportements des différents acteurs présents sur la scène internationale.

Mark Fettes (Association universelle d'espéranto)

Principes et pratiques dans la communauté espérantiste

L'espéranto a été conçu comme un moyen pratique de réaliser l'égalité linguistique universelle. Bien que cette langue soit encore loin de l'universalité, on remarque dans les pratiques sociales de la communauté espérantiste une tendance inconsciente constante vers cet idéal, même à très petite échelle. On élimine les inégalités qui découlent de la situation privilégiée de certaines langues en faisant de l'espéranto la langue de préférence dans le plus de situations possible, et en accordant une grande importance à la fidélité envers sa propre langue maternelle ou nationale. C'est ce qui a conduit naturellement les locuteurs de l'espéranto à réaliser des recherches et de la documentation sur la question des droits linguistiques et à développer un haut niveau de conscience et de respect envers les langues moins répandues. La communauté n'a pas entièrement résolu le problème de l'inégalité des aptitudes linguistiques, mais elle l'a réduit au minimum par divers moyens linguistiques et sociaux; de même, on observe une lente évolution vers des formes linguistiques plus égalitaires. Des liens de solidarité se développent, dans la communauté espérantiste, entre les régions riches et les milieux plus pauvres. Comme cet ensemble de pratiques est fondé sur le simple principe de l'égalité linguistique, il se pourrait que l'adoption de l'espéranto par des organisations comme les Nations Unies requière de profonds changements dans leur culture organisationnelle.

Françoise Cestac (Services des conférences des Nations Unies)

La communication internationale à l'heure de la mondialisation culturelle

Pour les deux conférenciers de la première session, le rapprochement des peuples passe par l'égalité linguistique. Cependant, pour qu'il y ait communication, il faut encore quelque chose: en un mot, une culture commune. Dans le contexte de l'augmentation spectaculaire des opérations de maintien de la paix et des activités parlementaires de l'ONU, il est clair que les différentes parties en relations internationales sont en train de développer un ensemble de concepts communs qui transcendent les barrières linguistiques. Par contre, ce développement positif est freiné par le sous-financement des services linguistiques. Si les moyens dont ils disposent étaient plus adéquats, cela contribuerait énormément à l'amélioration de la communication internationale.

Robert Phillipson (Université de Roskilde, Danemark)

Politiques linguistiques – vers une approche pluridisciplinaire

Les politiques linguistiques mises en œuvre jusqu'ici n'ont généralement rien à voir avec la tolérance ou l'égalité linguistiques. Résultat: la formation d'élites, le déséquilibre des forces en présence, la hiérarchisation des langues – tant au sein des États qu'à l'échelle mondiale – et l'illusion, pour les communautés arbitrairement placées en position dominante, que l'acquisition d'autres langues n'est pas nécessaire. Les politiques linguistiques existantes servent souvent des intérêts nationaux, ce qui entrave leur application aux causes supra-nationales. En conjuguant différents points de vue, dont celui du mouvement espérantiste, on pourrait retourner la situation et voir surgir la démocratie réelle, la tolérance et le respect des droits linguistiques.

III. Diversité des langues et démocratie linguistique

Olivier Dupuis (Parlement européen/Parti radical transnational)

Langue et démocratie dans l'Union européenne

Au Parlement européen, la théorie prévoit l'égalité linguistique et le plurilinguisme. La pratique est cependant tout autre. Des langues sont toujours laissées pour compte, et il se tient de plus en plus de petites réunions où le français et l'anglais dominent. Alors qu'on prétend promouvoir le plurilinguisme, on ne favorise en fait que l'apprentissage d'un ensemble restreint de langues. Le nombre de langues de travail est tel que le système est déjà très lourd, complexe et coûteux. Or la situation ne peut qu'empirer: de nouvelles langues de travail sont amenées à s'ajouter. Plus de la moitié des coûts de fonctionnement du Parlement sont déjà imputables aux activités de traduction et d'interprétation. L'adoption d'une langue auxiliaire de communication par différentes instances ne règlerait pas instantanément toutes ces questions, mais cela faciliterait notamment les activités des organismes internationaux et les relations commerciales entre producteurs.

Le Parti radical transnational est prêt à entreprendre des actions conjointes avec le mouvement espérantiste. On propose d'intervenir dès maintenant auprès des différents paliers décisionnels pour demander une étude de faisabilité sur l'enseignement de l'espéranto comme «première» langue seconde dans les écoles primaires, et pour faire adopter l'espéranto comme langue-pont et comme langue de référence juridique et linguistique dans les organes parlementaires.

Hans Erasmus (Groupe de travail sur le problème linguistique dans l'Union européenne)

L'espéranto en Europe: Deux propositions

Le Conseil de Ministres de l'Union Européenne reconnaît que la diversité linguistique est une réalité essentielle, une richesse à préserver. L'espéranto pourrait nettement favoriser la réalisation de cet objectif, au moins de deux façons. Employé comme langue-pont, il rendrait le travail des interprètes plus efficace et permettrait que les langues minoritaires soient plus utilisées. Si on l'enseignait comme première langue seconde dans les écoles, on pourrait enfin réaliser le multilinguisme, tout en allégeant la tâche des élèves. On recommande donc le démarrage de nouveaux projets-pilotes dans les établissements concernés.

Yvo Peeters (Académie internationale de droit linguistique)

Le plurilinguisme dans les structures administratives

Les problèmes linguistiques résultent d'un déséquilibre entre le degré auquel on tient à préserver son identité et l'importance du désir de communiquer. Dans ces conditions, le bilingue n'a pas d'avantage sur son interlocuteur unilingue: c'est ce dernier qui choisit l'arme du duel. L'intensification du caractère technique de beaucoup de situations de communication internationale – particulièrement dans les intenses discussions politiques aux conséquences très concrètes qui caractérisent le Parlement européen – rend pratiquement impossible l'interprétation multilingue, même avec l'aide d'une langue-pont. On devrait plutôt promouvoir l'espéranto auprès des institutions internationales des petits pays, tenter d'augmenter sa visibilité sur les plans plus symboliques de la communication internationale et promouvoir une vision de cette langue comme étant le système métrique des politiques linguistiques.

Allan Wynne Jones (Bureau européen des langues moins répandues)

Les langues moins répandues et l'espéranto: Vers un programme commun

Suivant une description du travail du Bureau européen des langues moins répandues, Wynne Jones identifie un certain nombre de points sur lesquels pourrait s'appuyer une éventuelle collaboration entre le Bureau et le mouvement espérantiste. Leur vision positive et holiste de la diversité culturelle et linguistique en est un élément fondamental. Les questions de droits linguistiques et de territorialité, la poursuite du dialogue à l'échelle mondiale et l'amélioration du niveau de l'information disponible, pourraient être des préoccupations communes. L'établissement d'une unité permanente de planification linguistique au sein d'une organisation internationale favoriserait la diffusion de l'idée que les échanges interculturels et l'existence d'une langue internationale n'ont vraiment pas à être perçus comme une menace par les communautés linguistiques. Une prochaine rencontre entre le Bureau et le mouvement espérantiste pourrait constituer l'occasion de se définir un programme commun. On suggère aussi qu'un groupe d'espérantistes prenne le temps de dresser un «plan d'affaires» sur cinquante ou cent ans.

IV. Les langues dans l'éducation transnationale

Joseph Poth (Unesco)

Les programmes linguistiques de l'Unesco

Au secteur de l'éducation, le programme linguistique de l'Unesco comporte actuellement sept projets. Le réseau *Lingua-Uni*, basé en Russie, relie des universités spécialisées dans l'enseignement des langues, des sciences et des sciences sociales afin d'encourager la diffusion de programmes axés sur la prévention des conflits. Des soixante-dix projets du programme *Unesco-Tchernobyl*, le premier porte sur l'enseignement des langues étrangères. À la demande des trois États touchés par la catastrophe de Tchernobyl, l'Unesco a accepté de mettre sur pied des stages de spécialité couvrant l'ensemble des notions nécessaires avoir accès à l'information de pointe et pouvoir appliquer les nouveaux traitements. Le programme *Priorité Afrique* comprend un projet de guide de référence pour l'aménagement linguistique des pays d'Afrique, où, malgré tous les moyens déployés, l'enseignement des langues autochtones décline toujours, au profit des grandes langues. L'Unesco soutient certes l'enseignement de ces grandes langues – qui constituent pour ces pays l'accès à la modernité et à la coopération internationale – mais elle investit autant dans la cause des langues minoritaires. Trois autres projets sont encore à l'étude: un *atlas linguistique mondial* doublé de conseils pratiques sur l'aménagement linguistique; une *banque de données sur la didactique des langues*; une *charte universelle des droits linguistiques*, à présenter à l'Assemblée des Nations Unies. Enfin le projet *Linguapax* repose sur l'idée que l'enseignement des langues et des littératures favorise la compréhension et la coopération entre les nations. Concrètement, on met au point des cours de langues qui intègrent une image plus complète des cultures associées, on épure certains ouvrages des préjugés qu'ils renferment, on définit différentes formules d'enseignement des langues et des littératures adaptées aux publics visés, on favorise les échanges interculturels de professeurs et d'élèves.

KOBAYASHI Tsukasa (Association universelle d'espéranto)

L'espéranto comme véhicule d'enseignement mondial

Bien qu'il y ait déjà trois quarts de siècle que la Société des Nations a reconnu l'efficacité pédagogique de l'espéranto, ce n'est qu'à notre époque de mondialisation qu'on en perçoit toute la signification. Les langues étrangères sont trop difficiles à apprendre pour l'homme de la rue, qu'il s'agisse pour un Asiatique d'apprendre une langue européenne ou pour un Européen d'apprendre le chinois. D'autre part, l'augmentation des problèmes globaux exige une réaction sur le plan de l'éducation, où doit nécessairement intervenir la question de la langue. C'est là que l'espéranto trouve sa place, non pas comme langue intergouvernementale officielle mais comme la langue des citoyens du monde. L'espéranto constitue un outil particulièrement important pour l'éducation des personnes âgées – une proportion toujours croissante de la population mondiale – et il aide ceux qui ont perdu l'*ikigai*, le sens de leur existence, à le retrouver. Sur les questions d'ordre mondial, l'espéranto a déjà joué un rôle éducatif important au Japon.

Tove Skutnabb-Kangas (Université de Roskilde, Danemark)

Communications et pouvoir dans une perspective de rationalisation

La communication physique sur de longues distances est coûteuse, inefficace et irrationnelle; la communication mentale est plus économique, donne un meilleur rendement par rapport à ce qu'on y investit et avec moins d'effets secondaires, et elle a des conséquences positives sur le plan de la paix et de la démocratie. Les langues sont les outils de communication les plus rentables dont nous disposons. Mais on les utilise aussi comme moyen de contrôle, quand on s'en sert pour «coloniser l'esprit». C'est pourquoi les arguments rationnels sur les questions de politique linguistique n'ont pas encore entraîné de changements. Les pays occidentaux sont toujours les chefs de file en matière de politiques linguistiques irrationnelles, de génocide linguistique et culturel et de non-respect des droits linguistiques de l'homme, et ils essaient de propager cette attitude dans d'autres parties du monde, avec un certain succès. Une stratégie de changement efficace doit comporter l'intervention des mouvements populaires; la redistribution des moyens investis dans la communication physique vers la communication mentale; l'analyse des messages véhiculés par la langue; la fin de la tolérance envers le mono-linguisme; et le développement d'un paradigme écologique pour la politique linguistique.

Mauro La Torre (Université de Rome III)

Les langues dans les systèmes éducatifs et la démocratie

Si on s'entend pour dire que nos systèmes d'éducation sont le reflet des schémas évolutifs de nos sociétés, et sur le fait que la connaissance de certaines langues permet de mieux comprendre les cultures associées à ces langues, quelle serait la politique en matière d'enseignement des langues qui servirait au mieux notre monde de diversité ethnique et culturelle? Pour les besoins de la discussion, on peut définir trois types extrêmes de solution. Le localisme maintient l'enseignement obligatoire de la langue nationale, de l'histoire, de la géographie et de la littérature locales, comme si la société n'était toujours animée que d'une unique culture. Une deuxième solution est celle de la partialité, avouée ou déguisée, en faveur d'une culture étrangère, sur laquelle se fondera un système d'éducation consacré à l'enseignement de la langue particulière associée à cette culture, à l'usage de ses systèmes de communication et à l'acquisition de ses caractéristiques. La troisième voie, celle de la démocratie, permet d'agir simultanément sur plusieurs plans, depuis la valorisation des langues maternelles et des traditions ancestrales jusqu'au développement de moyens de communication interculturelle efficaces.

V. Table ronde: Vers un nouvel ordre linguistique

Humphrey Tonkin (Université de Hartford)

Défis d'une approche écologique à la politique des langues

L'idée européenne selon laquelle on distingue clairement une langue d'une autre est liée aux définitions européennes des notions d'État, de loi, de culture, de frontières nationales. En réalité, des peuples différents perçoivent et emploient de façons très différentes une même langue, parfois pour des raisons qui dépendent beaucoup de l'identité personnelle, parfois à des fins purement accessoires ou, le plus souvent, pour un ensemble de motifs. L'équilibre écologique linguistique peut être affecté de manière très importante et souvent imprévisible en raison des politiques linguistiques adoptées par un organisme donné, comme l'ONU, ou par des sociétés particulières, voire même à l'échelle mondiale. Pour que le passage à un nouvel ordre basé sur l'égalité linguistique se fasse, il faudrait non seulement que les sociétés et les États moins puissants deviennent plus conscients de leurs droits linguistiques, mais aussi que les puissants soient plus sensibles aux responsabilités linguistiques qui leur incombent.

DEGUCHI Kyotaro
(Association pour la promotion de l'espéranto de Oomoto)

La puissance de l'espéranto: Un compte-rendu ordinaire

En 1923, l'organisation religieuse japonaise Oomoto adoptait l'espéranto. Jusqu'à ce qu'elle soit bannie en 1935, Oomoto employait et diffusait activement l'espéranto. Sa légalité rétablie après la guerre, l'organisation remit sur pied ses activités espérantistes, sous la forme d'un réseau d'amitié et de coopération actif dans beaucoup de pays. Bien que l'anglais y occupe présentement une place prépondérante, Oomoto considère toujours que l'espéranto est d'une grande importance pour l'humanité.

Farhad Pirmoradi (Communauté internationale baha'íe)

Une langue et au-delà: le point de vue baha'í

Au milieu du XIXe siècle, Bahá'u'lláh, le prophète fondateur de la religion baha'íe, réclamait l'adoption d'une langue internationale et d'une écriture commune, considérant qu'il s'agissait là du meilleur moyen de promouvoir l'unité mondiale et la prospérité culturelle. Son fils et successeur, 'Abdu'l-Bahá, soutenait l'espéranto et beaucoup de baha'ís ont suivi son exemple; d'autres sont plus en faveur de l'anglais, du persan ou de l'arabe, ou croient qu'une nouvelle langue neutre va être créée. Si la question de la langue peut être placée dans une perspective plus large, le mouvement espérantiste pourrait jouer un rôle dans l'établissement de coalitions populaires d'ONG et dans l'amélioration de l'éducation mondiale.

Helmar Frank (Académie internationale des sciences Saint-Marin)

Les principes de base d'une politique linguistique juste et leur réalisation dans une académie scientifique

Tout comme son prédécesseur le Club européen, l'Académie internationale des sciences Saint-Marin souhaitait dès le départ appliquer une politique linguistique juste et cohérente fondée sur les trois principes suivants. Premièrement, *pas de défaitisme linguistique* – il est essentiel de sauvegarder la richesse des langues européennes. Deuxièmement, *pas de chauvinisme linguistique*, qui fait considérer que notre propre langue a plus de valeur que les autres. Troisièmement, *pas d'utopisme linguistique* – ni une langue nationale unique choisie comme langue internationale principale, ni multilinguisme de masse obligatoire. De ces principes découle un «code moral linguistique élémentaire» des rencontres internationales, selon lequel la langue officielle locale ne peut pas se voir accorder moins d'importance que toute autre langue nationale. De même, dans les réunions où plus d'une langue sont parlées, il doit toujours y avoir la possibilité d'employer une langue neutre (en pratique l'espéranto).

Marino Busdachin (Parti radical transnational)

La politique internationale et l'Espéranto

Le parti radical transnational vient de présenter une requête formelle pour que la question de l'espéranto comme langue auxiliaire de communication internationale soit portée à l'agenda du Conseil économique et social (Ecosoc). On s'attend cependant à l'opposition des locuteurs des six langues officielles et particulièrement de l'anglais. Toutes les décisions en matière de langue sont prises pour des raisons politiques – l'avenir de l'espéranto dépend de la capacité qu'aura le mouvement à travailler conjointement avec les ONG et d'autres pour exercer des pressions *auprès* des plus hautes instances politiques.

Reinhard Selten (Université de Bielefeld)

Le destin de l'espéranto – un modèle de la théorie des jeux

Un modèle théorique, selon lequel les personnes qui apprennent des langues le font pour des raisons purement financières, démontre que la langue nationale d'une riche communauté linguistique pourrait potentiellement se stabiliser et devenir une langue seconde très répandue. Cela explique, au moins en partie, la prépondérance actuelle de l'anglais. Mais la situation peut encore changer, ne serait-ce par exemple qu'en raison de la croissance du pouvoir économique de l'Asie. La possibilité que l'espéranto facilite l'apprentissage d'autres langues, dont l'anglais, signifie qu'on ne peut qu'envisager sa diffusion et son triomphe éventuel.

Konkludoj
Conclusions
Conclusions

Konkludoj

Nitobe-rekomendoj

En la konkluda sesio, oni identigis kelkajn komunaĵojn inter la tre diversaj perspektivoj de la partoprenintoj.

1. Principoj. Justa, efika kaj vivinda lingva ordo en la mondo atingeblas nur surbaze de jenaj principoj: a) la konservado de lingva kaj kultura diverseco; b) la garantiado de lingvaj homrajtoj, inkluzive de adekvata edukado en la denaska lingvo kaj efika instruado de aliaj lingvoj; c) altkvalita, reciproka, vaste alirebla lingva komunikado inter grupoj malsamkulturaj kaj malsamlingvaj.

2. Debatoj kaj esploroj. Necesas tutmondaj debato kaj esplorprogramo pri la konstruado de vivinda lingva ordo. Individuoj kaj organizaĵoj je ĉiuj niveloj serioze priatentu la konsekvencojn de lingva diverseco, de ĝia traktado en la socio, kaj de la propraj prilingvaj principoj kaj praktikoj. Organizaĵoj tiufake kompetentaj kunlaboru por plivastigi la dokumentadon kaj esploradon pri tiaj temoj, kaj por instigi ĉiujn nivelojn de la socio al inteligenta debato pri nia lingva estonteco.

3. Konsiderado de Esperanto. Urĝas, ke ĉie, kie diskutiĝas la rimedoj por realigi ĉi tiujn celojn, esperantistoj kaj aliaj klopodu certigi la seriozan konsideradon de Esperanto, t.e. komprenon pri ĝia nuna funkciado kaj planadon por ĝia estonta aplikado. Ni aparte instigas Universalan Esperanto-Asocion, kiel la efektivan reprezentan organizaĵon de la monda esperantistaro, alceli tiajn debatojn kadre de sia kunlaboro kun Unuiĝintaj Nacioj, Unesko, kaj aliaj interregistaraj kaj neregistaraj organizaĵoj.

Manifesto de Prago

Ni, anoj de la tutmonda movado por la progresigo de Esperanto,
***direktas* ĉi tiun manifeston al ĉiuj registaroj, internaciaj organizaĵoj,**
kaj homoj de bona volo,
***deklaras* nian intencon firmvole plu labori por la celoj ĉi tie esprimitaj,**
kaj *invitas* ĉiun unuopan organizaĵon kaj homon aliĝi al nia strebado.

Lanĉita en 1887 kiel projekto de helplingvo por internacia komunikado, kaj rapide evoluinta en vivoplenan, nuancoriĉan lingvon, Esperanto jam de pli ol jarcento funkcias por kunligi homojn trans lingvaj kaj kulturaj baroj. Intertempe la celoj de ĝiaj parolantoj ne perdis gravecon kaj aktualecon. Nek la tutmonda uzado de kelkaj naciaj lingvoj, nek progresoj en la komunikadtekniko, nek la malkovro de novaj metodoj de lingvo-instruado verŝajne realigos jenajn principojn, kiujn ni konsideras esencaj por justa kaj efika lingva ordo.

1. Demokratio. Komunika sistemo kiu tutvive privilegias iujn homojn sed postulas de aliaj ke ili investu jarojn da penoj por atingi malpli altan gradon de kapablo, estas fundamente maldemokratia. Kvankam, kiel ĉiu lingvo, Esperanto ne estas perfekta, ĝi ege superas ĉiun rivalon en la sfero de egaleca tutmonda komunikado.

Ni asertas ke lingva malegaleco sekvigas komunikan malegalecon je ĉiuj niveloj, inkluzive de la internacia nivelo. Ni estas movado por demokratia komunikado.

2. Transnacia edukado. Ĉiu etna lingvo estas ligita al difinita kulturo kaj naci(ar)o. Ekzemple, la lernejano kiu studas la anglan lernas pri la kulturo, geografio kaj politiko de la anglalingvaj landoj, precipe Usono kaj Britio. La lernejano kiu studas Esperanton lernas pri mondo sen limoj, en kiu ĉiu lando prezentiĝas kiel hejmo.

Ni asertas ke la edukado per iu ajn etna lingvo estas ligita al difinita perspektivo pri la mondo. Ni estas movado por transnacia edukado.

3. Pedagogia efikeco. Nur malgranda procentaĵo el tiuj kiuj studas fremdan lingvon, ekmastras ĝin. Plena posedo de Esperanto eblas eĉ per memstudado. Diversaj studoj raportis propedeŭtikajn efikojn al la lernado de aliaj lingvoj. Oni ankaŭ rekomendas Esperanton kiel kernan eron en kursoj por la lingva konsciigo de lernantoj.

Ni asertas ke la malfacileco de la etnaj lingvoj ĉiam prezentos obstaklon por multaj lernantoj, kiuj tamen profitus el la scio de dua lingvo. Ni estas movado por efika lingvoinstruado.

4. Plurlingveco. La Esperanto-komunumo estas unu el malmultaj mondskalaj lingvokomunumoj kies parolantoj estas senescepte du- aŭ plurlingvaj. Ĉiu komunumano akceptis la taskon lerni almenaŭ unu fremdan lingvon ĝis parola grado. Multokaze tio kondukas al la scio de kaj amo al pluraj lingvoj kaj ĝenerale al pli vasta persona horizonto.

Ni asertas ke la anoj de ĉiuj lingvoj, grandaj kaj malgrandaj, devus disponi pri reala ŝanco por alproprigi duan lingvon ĝis alta komunika nivelo. Ni estas movado por la provizo de tiu ŝanco.

5. Lingvaj rajtoj. La malegala disdivido de potenco inter la lingvoj estas recepto por konstanta lingva malsekureco, aŭ rekta lingva subpremado, ĉe granda parto de la monda loĝantaro. En la Esperanto-komunumo, la anoj de lingvoj grandaj kaj malgrandaj, oficialaj kaj neoficialaj, kunvenas sur neŭtrala tereno, dank' al la reciproka volo kompromisi. Tia ekvilibro inter lingvaj rajtoj kaj respondecoj liveras precedencon por evoluigi kaj pritaksi aliajn solvojn al la lingva malegaleco kaj lingvaj konfliktoj.

Ni asertas ke la vastaj potencodiferencoj inter la lingvoj subfosas la garantiojn, esprimitajn en tiom da internaciaj dokumentoj, de egaleca traktado sendistinge pri la lingvo. Ni estas movado por lingvaj rajtoj.

6. Lingva diverseco. La naciaj registaroj emas konsideri la grandan diversecon de lingvoj en la mondo kiel baron al komunikado kaj evoluigo. Por la Esperanto-komunumo, tamen, la lingva diverseco estas konstanta kaj nemalhavebla fonto de riĉeco. Sekve, ĉiu lingvo, kiel ĉiu vivaĵospecio, estas valora jam pro si mem kaj inda je protektado kaj subtenado.

Ni asertas ke la politiko de komunikado kaj evoluigo, se ĝi ne estas bazita sur respekto al kaj subteno de ĉiuj lingvoj, kondamnas al formorto la plimulton de la lingvoj de la mondo. Ni estas movado por lingva diverseco.

7. Homa emancipiĝo. Ĉiu lingvo liberigas kaj malliberigas siajn anojn, donante al ili la povon komuniki inter si, barante la komunikadon kun aliaj. Planita kiel universala komunikilo, Esperanto estas unu el la grandaj funkciantaj projektoj de la homa emancipiĝo – projekto por ebligi al ĉiu homo partopreni kiel individuo en la homara komunumo, kun firmaj radikoj ĉe sia loka kultura kaj lingva identeco, sed ne limigite de ili.

Ni asertas ke la ekskluziva uzado de naciaj lingvoj neeviteble starigas barojn al la liberecoj de sinesprimado, komunikado kaj asociiĝo. Ni estas movado por la homa emancipiĝo.

Conclusions

Nitobe Recommendations

The concluding session of the Symposium identified the following areas of agreement among the many viewpoints represented.

1. Principles. A just, efficient and sustainable world language order can only be achieved on the basis of the following principles: a) the conservation of linguistic and cultural diversity; b) the entrenchment of linguistic human rights including effective mother-tongue and second-language education; c) high-quality, reciprocal, widely accessible linguistic communication between different cultural and linguistic groups.

2. Debate and research. A world-wide debate and research program are needed on how a sustainable language order can be achieved. Individuals and organizations at all levels need to examine the impact of language differences and language policies on their work, and the implications of their own linguistic policies and practices. Organizations with relevant mandates and expertise should work together to share documentation , to expand research, and to promote informed debate at all levels of society on our linguistic future.

3. Consideration of Esperanto. Urgent efforts are required, from Esperanto speakers and others, to ensure that the status, functioning and application of Esperanto receive serious consideration in the discussion of a sustainable language order. The Universal Esperanto Association, which *de facto* represents the world Esperanto movement, is urged to promote such discussion through collaboration with the United Nations, UNESCO, and other intergovernmental and non-governmental organizations.

Prague Manifesto

During the 81st World Esperanto Congress, which took place in the same place and over the same week as the Nitobe Symposium, the following document (in its original Esperanto version; see p.47) was opened for individual signatures. More than 10,000 signatures were recorded over the next year. Although the Manifesto was not a subject of discussion at the Symposium, its theses relate directly to many of the issues raised over those two days. We therefore include it here. Versions in other languages are available from the Universal Esperanto Association.

We, members of the worldwide movement for the promotion of Esperanto, *address* this Manifesto to all governments, international organizations and people of good will;
***declare* our unshakeable commitment to the objectives set out here;**
and *call on* all organizations and individuals to join us in working for these goals.

For more than a century Esperanto, which was launched in 1887 as a project for an auxiliary language for international communication and quickly developed into a rich living language in its own right, has functioned as a means of bringing people together across the barriers of language and culture. The aims that inspire the users of Esperanto are still as important and relevant as ever. Neither the worldwide use of a few national languages, nor advances in communications technology, nor the development of new methods of language teaching is likely to result in a fair and effective language order based on the following principles, which we hold to be essential.

Democracy. Any system of communication which confers lifelong privileges on some while requiring others to devote years of effort to achieving a lesser degree of competence is fundamentally antidemocratic. While Esperanto, like any language, is not perfect, it far outstrips other languages as a means of egalitarian communication on a world scale.

We maintain that language inequality gives rise to communicative inequality at all levels, including the international level. We are a movement for democratic communication.

Global Education. All ethnic languages are bound to certain cultures and nations. For example, the child who learns English learns about the culture, geography and political systems of the English-speaking world, primarily the United States and the United Kingdom. The child who learns Esperanto learns about a world without borders, where every country is home.

We maintain that education in any language is bound to a certain view of the world. We are a movement for global education.

Effective Education. Only a small percentage of foreign-language students attain fluency in the target language. In Esperanto, fluency is attainable even through home study. Various studies have shown that Esperanto is useful as a preparation for learning other languages. It has also been recommended as a core element in courses in language awareness.

We maintain that the difficulties in learning ethnic languages will always be a barrier for many students who would benefit from knowing a second language. We are a movement for effective language learning.

Multilingualism. The Esperanto community is almost unique as a worldwide community whose members are universally bilingual or multilingual. Every member of the community has made the effort to learn at least one foreign language to a communicative level. In many cases this leads to a love and knowledge of several languages and to broader personal horizons in general.

We maintain that the speakers of all languages, large and small, should have a real chance of learning a second language to a high communicative level. We are a movement for providing that opportunity to all.

Language Rights. The unequal distribution of power between languages is a recipe for permanent language insecurity, or outright language oppression, for a large part of the world's population. In the Esperanto community the speakers of languages large and small, official and unofficial meet on equal terms through a mutual willingness to compromise. This balance of language rights and responsibilities provides a benchmark for developing and judging other solutions to language inequality and conflict.

We maintain that the wide variations in power among languages undermine the guarantees, expressed in many international instruments, of equal treatment regardless of language. We are a movement for language rights.

Language Diversity. National governments tend to treat the great diversity of languages in the world as a barrier to communication and development. In the Esperanto community, however, language diversity is experienced as a constant and indispensable source of enrichment. Consequently every language, like every biological species, is inherently valuable and worthy of protection and support.

We maintain that communication and development policies which are not based on respect and support for all languages amount to a death sentence for the majority of languages in the world. We are a movement for language diversity.

Human Emancipation. Every language both liberates and imprisons its users, giving them the ability to communicate among themselves but barring them from communication with others. Designed as a universally accessible means of communication, Esperanto is one of the great functional projects for the emancipation of humankind – one which aims to let every individual citizen participate fully in the human community, securely rooted in his or her local cultural and language identity yet not limited by it.

We maintain that exclusive reliance on national languages inevitable puts up barriers to the freedoms of expression, communication and association. We are a movement for human emancipation.

Conclusions

Recommandations Nitobe

Dans la session finale du Symposium, on a identifié les thèmes suivants comme une base de collaboration entre des points de vue très divers.

1. Principes. Un ordre linguistique mondial juste, efficace et viable ne sera établi que sur la base des principes suivants: a. la conservation de la diversité linguistique et culturelle; b. l'officialisation de droits linguistiques de la personne, y compris l'instruction adéquate dans la langue maternelle et l'enseignement efficace des autres langues; c. la qualité, la réciprocité et l'accessibilité de la communication linguistique entre groupes de cultures et de langues différentes.

2. Débats et recherche. Un débat mondial et un programme de recherche, sur l'établissement d'un ordre linguistique viable, s'imposent. Il conviendrait que les personnes et les organisations, à tous les niveaux, examinent sérieusement les conséquences de la diversité linguistique, de son traitement dans la société, et de leurs propres principes et pratiques linguistiques. Les organisations compétentes en la matière devraient collaborer pour mieux diffuser l'information, et pour favoriser l'élargissement des recherches ainsi que la tenue, dans toutes les couches de la société, de débats éclairés portant sur notre avenir linguistique.

3. Reconnaissance de l'espéranto. Il est impératif que les espérantistes et d'autres personnes voient à ce que l'espéranto soit sérieusement considéré – c'est-à-dire que l'on comprenne son fonctionnement actuel et que l'on planifie son application future – dans toutes les instances où on étudie les moyens de réaliser les présents objectifs. Nous demandons avec instance à l'Association universelle d'espéranto, qui représente de fait tous les espérantistes du monde, de favoriser de tels débats, en collaboration avec les Nations Unies, l'Unesco et d'autres organisations intergouvernementales et non gouvernementales.

Le manifeste de Prague

À l'occasion du 81e congrès mondial d'espéranto, qui se déroulait au même endroit et durant la même semaine que le symposium Nitobe, on réclama que soit signé le document suivant (dans sa version originale, en espéranto; voir p. 47). Durant l'année qui suivit, on recueillit plus de 10 000 signatures. Bien que le Manifesto *ne fût pas à l'ordre du jour du symposium, ses thèmes sont directement reliés à beaucoup des questions ici soulevées durant ces deux jours-là. C'est pourquoi nous l'avons inclus ici. On peut obtenir des versions en d'autres langues en s'adressant à l'Association universelle d'espéranto.*

Nous, membres du mouvement mondial pour la promotion de la langue internationale Esperanto,

***adressons* ce manifeste à tous les gouvernements, à toutes les organisations internationales et à tous les hommes de bonne volonté,**
***déclarons* notre inébranlable attachement aux objectifs définis ci-dessous,**
et *invitons* chaque organisation et chaque individu à se joindre à nos efforts dans ce sens.

L'Esperanto, qui fut lancé en 1887 comme projet de langue auxiliaire pour la communication internationale, s'est rapidement développé pour devenir une langue vivante, riche en nuances. Depuis plus d'un siècle, l'espéranto fonctionne comme moyen de rapprochement des hommes à travers les barrières linguistiques et culturelles, et les objectifs de ses utilisateurs n'ont rien perdu de leur importance et de leur actualité. Ni l'utilisation au niveau mondial de quelques langues nationales, ni les avancées en matière de techniques de communication, ni même l'invention de nouvelles méthodes d'enseignement des langues ne permettront la réalisation d'un ordre linguistique juste et efficace fondé sur les principes suivants, que nous considérons comme essentiels.

1. Democratie. Un système de communication qui privilégie toujours certains citoyens, mais exige d'autres qu'ils consentent des années d'effort pour atteindre un degré moindre de compétence, est fondamentalement antidémocratique. Bien que l'espéranto, comme toute langue, ne soit pas parfait, il dépasse de loin tous ses rivaux comme moyen de communication égalitaire à l'échelle mondiale.

Nous affirmons que l'inégalité linguistique entraîne une inégalité de communication à tous les niveaux, y compris au niveau international. Nous sommes un mouvement en faveur d'une communication démocratique.

2. Éducation Transnationale. Toutes les langues ethniques sont liées à certaines cultures et à certaines nations. Par exemple, l'élève qui étudie l'anglais découvre aussi la culture, la géographie et les systèmes politiques des pays anglophones, principalement des Etats-Unis et du Royaume-Uni. L'élève qui étudie l'espéranto découvre un monde sans frontières où il se sent chez lui dans chaque pays.

Nous affirmons que l'éducation dans une langue, quelle qu'elle soit, impose une certaine vision du monde. Nous sommes un mouvement en faveur d'une éducation transnationale.

3. Efficacité Pédagogique. Seul un faible pourcentage de ceux qui étudient une langue étrangère la maîtrisent vraiment. En l'espéranto, l'acquisition d'une aisance complète est possible, même en autodidacte. Diverses études ont montré que l'espéranto est utile comme préparation à l'apprentissage d'autres langues. Il a aussi été recommandé comme élément essentiel dans des cours de sensibilisation aux langues étrangères.

Nous affirmons que la difficulté des langues ethniques présentera toujours un obstacle pour de nombreux élèves qui tireraient cependant profit de la connaissance d'une deuxième langue. Nous sommes un mouvement en faveur d'un enseignement efficace des langues.

4. Plurilinguisme. La communauté espérantophone est quasiment la seule communauté linguistique à l'échelle mondiale dont tous les membres sont, sans exception, bilingues ou plurilingues. Chacun a fait l'effort d'apprendre au moins une langue étrangère jusqu'à un niveau suffisant de communication. Dans de nombreux cas, cela conduit à la connaissance et à l'amour de plusieurs langues et, en général, à l'élargissement de l'horizon personnel.

Nous affirmons que les locuteurs de toutes les langues – celles qui sont largement diffusées et celles qui le sont moins – devraient jouir d'une réelle possibilité d'apprendre une deuxième langue et de l'utiliser comme moyen de communication de haut niveau. Nous sommes un mouvement en faveur de l'octroi de cette possibilité à tous.

5. Droits Linguistiques. La disparité de pouvoir entre les langues est de nature à susciter une constante insécurité linguistique, voire même l'oppression directe par la langue pour une grande partie de la population mondiale. Dans la communauté espérantophone, que leurs langues maternelles soient largement diffusées ou non, qu'elles soient officielles ou non, toutes les personnes se retrouvent sur un terrain neutre grâce à la volonté réciproque de réaliser le compromis. Un tel équilibre entre les droits linguistiques et les responsabilités constitue un point de référence pour la recherche et l'évaluation d'autres solutions à l'inégalité et aux conflits linguistiques.

Nous affirmons que les disparités importantes de pouvoir entre les langues minent les garanties – exprimées dans tant de textes internationaux – de traitement égal sans discrimination fondée sur la langue. Nous sommes un mouvement en faveur des droits linguistiques.

6. Diversité Linguistique. Les gouvernements nationaux tendent à traiter la grande diversité des langues dans le monde comme un obstacle à la communication et au progrès. Dans la communauté espérantophone, cependant, la diversité linguistique est vécue comme une source permanente et indispensable d'enrichissement. Par suite, chaque langue, comme toute espèce vivante, est porteuse de valeur et donc digne de protection et de soutien.

Nous affirmons que les politiques de communication et de développement, si elles ne sont pas fondées sur le respect et le soutien de toutes les langues, condamnent à mort la majorité des langues dans le monde. Nous sommes un mouvement en faveur de la diversité linguistique.

7. Émancipation Humaine. Chaque langue libère et entrave à la fois ses usagers, en leur donnant la possibilité de communiquer entre eux, mais en leur empêchant la communication avec d'autres. Élaboré comme un moyen de communication universellement accessible, l'espéranto est un des grands projets d'émancipation humaine qui fonctionnent – un projet destiné à permettre à chaque citoyen de participer, individuellement et pleinement, à la communauté humaine, tout en étant profondément enraciné dans son identité culturelle et linguistique propre, mais non limité par celle-ci.

Nous affirmons que l'usage exclusif des langues nationales pose inévitablement des limites aux libertés d'expression, de communication et d'association. Nous sommes un mouvement en faveur de l'émancipation humaine.

BEST COPY AVAILABLE

I.

Enkonduko: Omaĝe al NITOBE Inazô
Introduction: A tribute to Inazô Nitobe
Introduction: Hommage à Inazô Nitobe

La defio de d-ro Nitobe

LEE CHONG-YEONG
Prezidanto, Universala Esperanto-Asocio

Karaj gesinjoroj! Antaŭ ĉio, mi, en la nomo de Universala Esperanto-Asocio, elkore bonvenigas vin al unika kaj signifoplena simpozio.

En aŭgusto 1921, d-ro Inazô Nitobe, tiama Asista Ĝenerala Sekretario de la Ligo de Nacioj, partoprenis la 13-an Universalan Kongreson de Esperanto en Prago, kiel oficiala reprezentanto de la Ligo. Poste li submetis raporton al la Ĝenerala Asembleo de la Ligo, titolitan "La Lingva Demando kaj la Ligo de Nacioj", en kiu li objektive raportis tion kion li observis en la Esperanto-komunumo, kaj komparis tion kun la lingvopolitiko kaj lingva praktiko de la tiama Ligo de Nacioj. Kvankam lia rekomendo favore al Esperanto ne estis akceptita de la Ligo de Nacioj, lia raporto havas bonan signifon ĉar ĝi estis la unua objektiva raporto pri Esperanto fare de altranga oficiala reprezentanto de la plej altnivela monda interregistara organizaĵo.

D-ro Nitobe konkludis sian raporton jene: "La aserto, ke la monda evoluo estas malhelpata pro lingvaj bariloj, ne estas simpla banalaĵo. Ĝi estas severa minaco al la paco. . . . La Ligo de Nacioj devus demandi: Ĉu internacia helplingvo eblas? Se eblas, kiom praktika ĝi estas? Se ĝi estas sufiĉe praktika, ĉu ĝi estas subteninda? Se jes, kion la Ligo de Nacioj devas fari?" Bedaŭrinde, du jarojn poste, la Ligo decidis ne plu okupiĝi pri la demando de internacia lingvo. Tiam d-ro Nitobe klarvide esprimis la timon, ke "post dudeko da jaroj, kiam la nombro da personoj parolantaj Esperanton fariĝos granda, ili povus rigardi tiun decidon kiel signon de manko de saĝo."

Ne 20 jarojn sed 75 jarojn post lia raporto, la lingvaj politikoj kaj praktikoj de interregistaraj organizaĵoj, same kiel de internaciaj ne-registaraj organizaĵoj, ankoraŭ devas respondi al ekzakte la samaj demandoj kiujn siatempe levis d-ro Nitobe. Hodiaŭ ni kunvenas por proponi kaj diskuti la nuntempajn respondojn. Feliĉe, inter ni troviĝas reprezentantoj aŭ partoprenantoj de Unuiĝintaj Nacioj, Unesko kaj Eŭropa Parlamento, kune kun reprezentantoj de internaciaj neregistaraj organizaĵoj kiuj laboras por internacia paco kaj demokratio. Ni havas inter ni fame konatajn lingvistojn kiuj povas doni profesiajn opiniojn, kaj eminentajn esperantistojn kiuj povas raporti la praktikan sperton de la Esperanto-komunumo.

Estas la unua fojo en 81 Universalaj Kongresoj de Esperanto, ke ni okazigas nacilingvan simpozion de reprezentantoj de internaciaj organizaĵoj en la kadro de la kongreso. Mi esprimas dankon, en la nomo de UEA kaj la simpoziaj partoprenantoj, al la Japana Fondaĵo kiu finance subtenis la simpozion. Samtempe mi dankas al Oomoto kaj al Instituto Hodler pro ilia subteno.

En la moderna mondo, demokratio inkluzivas lingvan demokration, kaj la esprim-libereco inkluzivas liberan elekton de la lingvo en kiu oni deziras esprimi siajn opiniojn. Tio devas esti la baza lingva politiko de internaciaj organizaĵoj, kaj nur sur tia bazo oni poste trovu solvojn por la teknikaj administraj problemoj. Mi sincere kredas kaj deziras, ke la simpozio produktos praktikajn respondojn kaj solvojn al tiu granda defio.

Kulturperanta samurajo

KOBAYASHI Tsukasa
Universala Esperanto-Asocio

Nitobe Inazô naskiĝis en Morioka, norda distrikto de Japanio, en 1862. Li fariĝis kristano en 1877. Li decidis esti ponto inter kontinentoj, perante ideojn kaj kulturojn inter Oriento kaj Okcidento.

Li studis agrikulturan ekonomion en universitatoj en Tokio, Usono kaj Germanio. En Usono, en 1884, li renkontis la kvakerismon kaj ekkonis f-inon Mary Erkinton, kvakeristino kun kiu li geedziĝis en 1891. Tial el kvakerismo li kompreneble ricevis grandan pacifisman influon.

D-ro Nitobe verkis famekonatan libron *Bushido* (1899) en la angla lingvo. Japanlingve *buŝido* signifas la ideon de samurajo, iom similan al la anglaj ideoj "moral of the cavalier"(kavaliraj moroj) aŭ "gentlemanship" (sinjoreca konduto). Nitobe ŝajnis unu el samurajoj vestitaj de eŭropaj jakoj, oni diris, ĉar li amis justecon, fidelecon, honoron kaj devon, kiujn ankaŭ d-ro Zamenhof amis.

Post sia reveno al Japanio, li fariĝis profesoro en kelkaj japanaj universitatoj kaj la unua rektoro en la Tokia Virina Kolegio – la unua kristana virina kolegio en Japanio, kiun li fondis. Li estis tre eminenta edukisto, kiu akcentis amikiĝon, klopodon, klerigon kaj racion uzante facilajn vortojn.

Kiam la Ligo de Nacioj estis fondita en 1920 por gardi la pacon en la mondo, post la unua mondomilito, li fariĝis la unua vic-ĝenerala sekretario de la Ligo. Li klopodis daŭrigi la mondopacon per la klerigo de la Ligo.

En la sekvanta jaro, 1921, li ĉeestis, kiel oficiala observanto de la Ligo, la 13-an Universalan Kongreson de Esperanto en Prago, kaj subtenis la internacian lingvon, kortuŝita pro la bela amikeco inter la 2561 kongresanoj kaj pro la interna ideo (frateco kaj justeco inter gentoj) de Esperanto.

D-ro Nitobe eksiĝis el la Ligo en 1926. Daŭrigante sian porpacan laboron, li fariĝis prezidanto de Esplorkonferenco pri la Pacifika Problemo. En tiu posteno li mortis en 1933 en Kanado.

Ulrich LINS
Universala Esperanto-Asocio

Ĉu lige kun la studoj por la doktoriĝo en Japanio, aŭ lige kun miaj esploroj pri la historio de Esperanto, mi fakte ne memoras kiam unuafoje mi renkontis la nomon de Nitobe. Ĉiukaze mi trovis notinda tiun anon de samuraja familio kiu post la Meizi-revolucio de Japanio estis inter la fruaj akceptintoj kaj disvastigantoj de la okcidenta scio en Japanio. Kaj samtempe li estis peranto de la japana kulturo al la mondo ĉefe per la libro *Bushido*, kiun ankaŭ menciis d-ro Kobayashi.

Oni povas resumi ke Nitobe ĉiam estis tre konscia pri la eksteraj rilatoj de Japanio, pri la loko de Japanio en la mondo. Fakte oni konsideras lin unu el la raraj, veraj internaciistoj de Japanio. Li verkis tre multe en la angla lingvo kaj en la jaro 1972 aperis lia plena verkaro en la angla. Temas pri kvin volumoj kiuj ampleksas po 500 aŭ 600 paĝojn.

La signifo de Nitobe por la Esperanto-movado estas ke li komprenis tre frue la lingvan problemon ĉe Ligo de Nacioj aŭ pli vaste la gravecon de la lingvo por la kreo de tutmonda konscio. Nitobe komprenis la internan ideon, la dinamikon de Esperanto, bone esprimante tion per la vorto ke Esperanto estas la "motoro" de internacia demokratio. Ion similan diris multaj homoj sed gravis ke tion diris tiutempe aziano, do homo ne edukita unuavice en la eŭropa aŭ usona medio. Tamen li estis aziano kiu en Japanio mem estis kategoriata kiel anglema aŭ usonema. Fakte oni diras ke Nitobe estis unu el la plej bonaj anglalingvaj stilistoj en Japanio. Konsiderante ke jam tiutempe la angla lingvo estis konsiderata internacia lingvo, do la fakto ke tia tre anglema homo subtenis Esperanton estas des pli signifa.

Ne estas tempo resumi la tutan historion de Esperanto ĉe Ligo de Nacioj: vi ĉiuj scias ke la afero ne tre sukcesis, ke fine oni publikigis nur iom nekonkretan simpati-deklaron ĉefe pro tio ke la franca registaro forte kontraŭis subtenon al Esperanto timante malfortiĝon de la franca lingvo. Sed ankaŭ aliaj registaroj ĝuste ne volis ke la Ligo evoluu al institucio de internacia demokratio, eĉ kun Esperanto kiel interkomprenilo de organo superanta naciajn suverenecojn. Oni scias ke la Ligo pli kaj pli malfortiĝis, kaj sekvis la katastrofo: la dua mondmilito.

Nitobe jam en 1926 revenis al Japanio. Je lia foriro el Eŭropo, la estraro de UEA donis al li honoran membrecon en la Asocio, kaj Nitobe poste laboris precipe por pli bona interkompreniĝo inter Japanio kaj Usono. Li spertis la malboniĝon de la rilatoj sed mortis jam en 1933, do kelkajn jarojn antaŭ ol eksplodis la milito inter tiuj du landoj. Oni povas preskaŭ diri aludante al LdN kaj al tiu malboniĝo de la rilatoj inter Japanio kaj Usono, ke tio estas historio de fiaskoj, ke la nomo de Nitobe ankaŭ ligiĝas al gravaj fiaskoj. Ne estas mia tasko nun tuŝi la pliboniĝon de la rilatoj inter Usono kaj Japanio; sed eble estas grave diri ke malgraŭ tiuj fiaskoj la batalo kiun li faris restas aktuala, kaj se temas pri la lingvo ni verŝajne dum tiu ĉi simpozio konvinkiĝos ke multaj el la ideoj de Nitobe restas aktualaj aŭ almenaŭ vojmontraj.

Esperanto and the Language Question at the League of Nations

NITOBE INAZŌ
League of Nations

Dr. Nitobe submitted this report to the Secretary-General of the League of Nations on August 31st, 1921, following his visit to the 13th World Esperanto Congress in Prague. Only the third section, slightly edited, was communicated to the national delegations and published in the Official Bulletin of the League. Because of the intrinsic historical interest of Dr. Nitobe's report, and its relevance for the issues debated at the Symposium, we are pleased to publish the text in full for the first time.

According to the character of its contents the present Report is divided into three parts.

I. The first part deals with an account of the Congress and the impressions it made upon the writer. It will naturally be descriptive and the impressions personal. The discussions and resolutions of the Congress will be omitted as the printed copy of the proceedings will be attached as soon as published.

II. In the second part a few elementary facts will be given to show the growth and the present state of the Esperanto movement. It is intended for the information of those who, like myself, have taken no particular interest in it; but as the Secretariat is constantly receiving communications on Esperanto and other linguistic schemes, a general knowledge of them may be of use.

III. The third part will be devoted to the consideration of the larger aspects of the language question as it particularly affects the League of Nations.

PART I. – CONGRESS AND ITS IMPRESSIONS.

(1) *Delegates of the League of Nations in the Congress.* The Universal Esperanto Association (U.E.A.) sent an invitation to the League of Nations to appoint a delegate to the 13th International Congress of Esperanto, to be held in Prague, July 31 – August 6. The Secretary General thought it best to dispatch some one who is acquainted with the language. Mr. Fujisawa of the Information Section was forthwith decided upon, as being about the only Esperantist in the Secretariat.

As my Section had to deal, however, with the numerous documents which have from time to time been addressed to the League by various international organisations, I was also asked by the Secretary General to attend the meeting. After finishing my engagement to speak in the League of Nations Union Summer School at Oxford, I went to Prague, taking Miss Stafford with me.

The Congress was formally opened in the morning of July 31st, in the large impressive building of the "Representacnidum", where nearly 3000 people were gathered. Several public men of Czecho-Slovakia took part in the opening ceremony. I was not present at this opening meeting, having only arrived in Prague in the course of the afternoon. The meeting was resumed after lunch and when I reached the hall I was told that the announcement, made in the forenoon, that the League of Nations was sending a delegate, was received with much enthusiasm, and that it was therefore only right that my arrival should be made known. When the Chairman announced that the League delegate had arrived there was such a hearty welcome that a response on my part became imperative. As I went with no idea of speaking, it was extremely embarrassing. I spoke in English, which was translated into Esperanto by Mr. Privat, the Vice-President of the Congress. In a few improvised sentences I tried to make three points – (1) that the League of Nations is interested in international movements of all kinds; (2) that a medium of expression common to all the nations of the world is needed, but that it will likely take a long time for the League to find and adopt one; and (3) that one must be warned against division which is prone to arise in any great and successful movement. In this connection I believe I owe it to myself to correct a mis-statement which I understand was made in some newspapers. I did *not* say that the League of Nations would soon adopt Esperanto as an official language.

(2) *Programme of the Congress,*

	Morning.	*Afternoon.*	*Evening.*
July 31	Permanent Congress Committee. Language Committee. Election of National Delegates.	Opening Session of the 13th Congress.	
Aug. 1	Session of U.E.A.	Business meeting of Congress.	Concert by Czech artistes.
Aug. 2	Sectional meetings.	Visit to Old Town & Castle. Continuation of Sectional meetings.	International Fancy Dress Ball.
Aug. 3	Business meeting of Congress.	Session of U.E.A.	Theatrical performance in Esperanto.
Aug. 4	Excursion.		
Aug. 5	Session of U.E.A.	Business meeting of Congress.	Concert by blind Esperantists.
Aug. 6	Closing Session of Congress.		

(3) *Official Personnel of the Congress, elected at the first meeting.*

President:	Professor Kamary[t], Prague.
Vice-Presidents:	Mr. Warden, Edinburgh, and Dr. Arnhold, Dresden.
Secretaries:	Mme. Cense, Paris; Mlle. Schupichowa, Prague, and M. Pitlik, Commissioner of Trade Ministry, Prague.

BEST COPY AVAILABLE

Permanent Officials of the U.E.A.:

President:	E. Stettler, Berne.
Vice-President:	Dr. Privat, Geneva.
Secretary:	H. Jakob, Geneva.

President of the Academy: Professor Cart, Paris.

Official delegates from Governments who spoke at the opening meeting were as follows: –

Czecho-Slovakia	H.E. the Minister of Education, Dr. Schusta.
Holland	Mr. Stevenhausen, representing the Minister of Education.
Spain	Major Mangada, representing the Minister of War.
Italy	Commandor Alessio, representing the Minister of Navy.
Finland	Mr. Setälä, representing the Minister of Education.
Lithuania	M. Modem, representing the Minister of Finance.
Saxony	Dr. Wicke, representing the Minister of Education.
Ukraine	M. Rotchkowsky, representing the Government.
Uruguay	M. H. Legrand, representing the Government.

Other official delegates:

Bureau International du Travail	M. Blumel.
International Red Cross Committee	Mr. Horner.

(4) *The attendance* was very large. This may be attributed to (a) low exchange of Czech kronen; (b) accessibility of Prague from other countries (such as Germany, Ausria, Poland, Hungary, etc.) where Esperanto is well spread; (c) the great interest taken by the Czechs themselves; and (d) the cessation of meetings during the War.

(5) *The number of nationalities.* Thirty-six countries were represented by a number of delegates from national Esperanto organisations, as follows: –

Algiers	1
Argentine	4
Australia	3
Austria	83
Belgium	19
Bessarabia	1
Brazil	1
Britain	78
Bulgaria	32
Czecho-Slovakia	1702
Denmark	75
Danzig	5
Esthonia	2
Finland	15
France	91
Germany	289
Hungary	45
Italy	45
Jugoslavia	27
Japan	5
Canada	3
Lithuania	3
Cuba	2
Netherlands	73
Norway	12
Poland	72
Rumania	10
Russia	2
Spain	27
South Africa	1
Sweden	111
Switzerland	35
Turkey	2
United States	5
Ukraine	5
Uruguay	1
	2557

(6) *The social classes represented.* An appreciable portion of those present – nearly 40% – consisted of women. As to different professions, I obtained the impression that a large number were teachers. The following statistics were compiled not on the basis of actual presence, but from the number of those who expressed their intention to attend the Conference.

Teachers	201	Advocates	22
Skilled workmen	189	Physicians	19
Merchants	126	Journalists	14
Students	103	Artists	12
Professors	36	Clergymen	10
Engineers	30	Various professions	103

(7) *The high tone in discussion.* Without knowing any Esperanto I could understand from one-fourth to one-half of the speeches delivered, according to the clearness of the speaker. But always some one kindly seated himself by me and translated almost every sentence, and I was struck with the high note, the superior mental and moral calibre of the speakers. Some of them rose to flights of oratory. There were indeed some moving verses read as well as funny stories told. Anyway it was quite obvious that, not only can Esperanto be a medium for all sorts of mental operations and of temperamental moods, but that those present at the Congress were persons of more than average intelligence.

If there is no doubt about their intelligence, there may still remain some doubt as to the mental equipoise of the advocates of Esperanto. A very common remark is that they are hobbyists, cranks, unbalanced zealots, etc. – criticism cast on all pioneers of new enterprises. It was told me that among the Esperantists one often finds persons with peculiar scruples, or what we may call queer notions, e.g. strong teetotalers, vegetarians, religious fanatics, etc. I felt I could verify this statement – not, however, to their discredit, but rather in their favour. It is only to be expected that idealism and independence of mind should manifest themselves in ways divergent from the beaten tracks of the every-day world.

(8) It was told me more than once that the Esperantists are usually "poor", and it is even stated by a good authority that the cause of Esperanto was taken up by the "proletariat". The Congress gave me the impression that it was typical of the seriously minded intelligent middle class, whatever the occupation. perhaps the labouring classes could ill afford to make the trip to Prague or even to bear the expenses of representation. But it is true that this linguistic scheme has enlisted the sympathy of labour. I shall have to treat of this later.

(9) *Harmony and Zeal.* It is very much to the credit of the Esperantists that they make up by their zeal for financial deficiencies, and I think it is in this zeal that the future of the language largely lies. There seems to exist a deeper bond than that of a common tongue which makes them the united body they are. This bond is, I believe, their common reverence for the founder, Dr. Zamenhof,

whom they usually call "the Master". Certainly Dr. Zamenhof was a very remarkable personage both as regards ability and character – a great linguist and original thinker as well as an amiable, reverent gentleman. Another common tie is evidently what they call the "interna ideo" – the internal idea. To this I shall have occasion to refer later on. Whether it is due to this idea or not, one could but be impressed with the spirit of harmony which prevailed in the Congress, despite a good deal of divergence of opinion. Of this last point – divergence of opinion – I had had some intimation, and it was that which I had in mind when I warned against division by citing the words "United we stand. Divided we fall."

(10) *The League of Nations and the Congress.* Those Esperantists who are acquainted with the objects of the League feel at once that these coincide with their "interna ideo". For this reason they seem to be especially gratified to see the League taking interest in their work. Besides, there is another and more material reason why they greet the attention of the League. They have done an enormous amount of propaganda work and, considering the small financial support they have, it is astonishing to see how much they have accomplished. The propaganda is still going on. But they are well aware that they have no open recognition from any officially instituted body of high order or of great influence.

Victims of derision and of indifference from principalities and powers, they are, I believe, in search of an authority to endorse their cause, and feeling a common bond of union in the ultimate aim, they look to the League as their most probable patron and protagonist. Hence the cordiality with which the League delegation was received. At the same time one can easily conjecture that among the 3000 present, a large number were either totally ignorant of the existence of the League or positively inimical to it. It must be remembered that large delegations came from countries not members of the League – e.g. Hungary sent 45, Germany 289. There were besides representatives from Lithuania, Esthonia, Turkey, Bessarabia, Ukrainia, etc. If there were any among them who were not favourably disposed to the League, no evidence of this was given. On the contrary, the few individuals of these nations with whom we came in direct contact, were exceedingly friendly. I sincerely hope nothing was done to wound their sensibilities by the presence of League delegates.

To those – I dare say not a few – who were innocent of such an organisation as the League of Nations, no proof was more convincing of its existence than that it should have sent a delegation. It was repeatedly stated by different people that the Congress rendered great propaganda service for the League.

How much the Esperantists trust to the League for sympathy and for the realisation of their idea, can be gathered from the unanimous resolution they passed: –

"Thirteenth Universal Esperanto Congress 2500 Delegates 40 nations respectfully asks the League to recommend gradual introduction of Esperanto teaching in the schools of her Members in order to help popular education league's ideal."

Universal Esperanto Association.

(11) *Invitation from Ido Congress.* At the latter end of the Esperanto Congress I was asked by Major Tanner of Berne, who is interested in both Esperanto and Ido, to attend the Ido Congress which was to take place in Vienna the following week, August 8th. He desired me to study and compare the two artificial universal languages before expressing my opinion on either. The Secretariat has received a number of pamphlets and letters from the Idists as it has from the Esperantists. That there is keen rivalry, not to say bitter feeling between the two, is well known. The League of Nations does not, of course, take sides with either, nor will it exert itself in mediating between them as the war of tongues lies outside the pale of its aims to avert! In fact, between these two so-called "neutral" but in reality quite belligerent tongues, the League maintains strict neutrality. I make this statement so that the Idist may understand exactly where the League stands. For myself, I know as little of Ido as of Esperanto and my mind is a perfect *tabula rasa* on the moot question which of the two pasilalies – to me a well-nigh obsolete term for the sake of brevity – is more practical or scientific.

I was told that the Ido congress in Vienna requested the Secretary General by telegram to send me thither. When I was advised of this I wired myself to the Secretary General inquiring whether I should attend the Congress. He was of opinion that in view of the imminence of the Assembly, I should return to Geneva as soon as possible. I regret that I had no time to meet the Idists, but I am sure they understand why. Under circumstances so plain, it was impossible to do so. I learned afterwards that this first International Ido Congress was attended by 70-80 people.

PART II. – OBSERVATIONS ON THE ESPERANTO MOVEMENT.

It is a mere platitude to assert that there is no barrier between nations harder to overcome than language. It is a barrier that does not stop at the tongue, as it strikes its root in the manner of expressing thought and often in the very spring of thought itself. The difference in language was identified with that of race and was regarded as a just reason for enmity, as is hinted in such terms as Babel, barbarian, balbus, etc. This linguistic barrier is now increasing with the rise of new nationalities.[1] In Europe alone forty-nine languages are in actual use. Suppose each desires to be heard! Hence the urgent need of a common language is more than ever felt.

But which shall it be? The so-called dead languages can hardly be resuscitated. Among the living languages, much as English[2] is spread beyond Anglo-Saxon lands and precise as French is, to propose either as an international medium would be to arouse antagonism, for fear of undue political and commercial preponderance of their native speakers. The only existing tongue that was seriously advanced for candidature of world-language was

---

[1] A. Meillet: "Les Langues dans l'Europe nouvelle", 1918.

[2] English is the native language of nearly 200,000,000 people and the administrative language for 500,000,000, one third of the world's population.

Norwegian, because of its comparative simplicity and its immunity from national jealousy. It is doubtful how seriously M. Paul Chappelier's proposal of concluding a linguistic treaty whereby England and the United States shall make the teaching of French compulsory in English and American schools, and that of English in French schools, will be taken up in these countries. Moreover, as one of the greatest linguists (H. Sweet) has said, all national languages are equally difficult. It is a very true remark of M.M. Breal that a national language would have more to lose than to gain from being internationalised, as it would be travestied and lose its own character and originality.

A neutral language claiming no nationality most certainly stands the best chance of general adoption. A very common objection that an artificial language has no life cannot carry much weight. Automobiles have no life but they are doing the work of horses very much better without, however, blotting them out of existence. In the last 250 years, ever since Descartes advanced the idea of a "philosophical language" there were proposed about one hundred different lingual systems artificially created. Some of them were no better than the intellectual pastime of linguists. Most of them were biased in favour of one or another natural language, though it is a significant fact that the inventors are never partial to their native speech. It cannot be too strongly emphasised, as there is a wide-spread misconception on this point, that in the later attempts at artificial languages a universal philosophical language is not sought after, but rather an auxiliary international language – a linguistic scheme designed for use side by side with a native speech. The purpose of such a scheme is not to supplant but to supplement the mother-tongue of various countries. It aspires to do for different peoples what "musical notation does for musicians, flag-signalling at sea for sailors and signs for mathematicians." It will not hurt any national language any more than stenography will calligraphy.

Of these different later attempts at a pasilaly only Volapük (invented by Bishop Schleyer of Baden in 1879) attained any degree of success – this being due chiefly to the fact that its vocabulary was made up largely of English words, though so badly mutilated that identification was difficult. But before it made much headway, it had to encounter a new rival in the form of Esperanto, and partly by the sheer law of the survival of the fittest, and partly because of the dissensions between the inventor and the Academy which was founded, Volapük has practically died out. Attempts to revive it were made by a Russian (Rosentberger) and an American (Holmes) with improvements, under the name of Idiom Neutral; but this did not go much further than a mere project though in a modified form it is continued by Professor Peano of Turin. In these later phases of the Volapük development, the influence of Esperanto can be clearly traced.

Esperanto is an international auxiliary language invented by Dr. Zamenhof, an oculist in Warsaw, who published in 1887 an essay on "An International Language by Dr. Esperanto" (i.e. one who hopes). Since then it has spread with great rapidity throughout the world by reason of the many advantages it possesses over natural and national languages. These advantages are more obvious when it is used by Europeans, since (1) nearly the whole of the vocabulary consists of root-words borrowed from modern Romance and Germanic languages; (2) the grammar is exceedingly simple, consisting of sixteen rules, without any exception; (3) its phonetic character, too is another attraction; (4) in the formation of new words there seems to be great flexibility and latitude allowed. All these advantages are claimed with perhaps equally good reason by the Idists; but this report is concerned with Esperanto.

Of the ease with which it can be mastered, compared with natural languages, there is no doubt, as has been testified by experience and experiments. With those who are specially endowed with the gift of tongues, it is no exaggeration to say that it is a matter of a few hours to be able to read Esperanto. Clark, the author of "International Language", estimates that the ease of learning Esperanto is three to five times as great as mastering the "unnecessary" difficulties of a natural language. The late Sir William Ramsay was of opinion that "an English child can learn Esperanto in at most six months, so as to be able to read, speak and write it." As to the vocabulary, which is based on two or three thousand root-words, whoever knows any modern European language will easily recognise many familiar words. It is said that the labour of learning the words of a language is five times greater than learning the grammar. Esperantists calculate that 75 per cent. of their vocabulary is of French derivation, 65 per cent. English and 50 per cent. German.[1]

Without doubt it was above all else the advantage of easy acquisition that made Esperanto so popular; but to do full justice to it, we must not omit to mention the underlying motive which prompted the inventor in his work.

Born in Bielostock, Poland, where he was constant witness of bitter race hatred between Russians, Poles, Germans and Jews, Zamenhof, when only in his 'teens, determined to find some means of reconciling and uniting them. Later he declared that it was not practical utility which was his main inspiration but the "idea of brotherhood and justice among all peoples". This idea, which his followers still cherish under the name of "interna ideo", was stated by Zamenhof himself as the Esperantists' aim "to establish a neutral foundation, on which the various races of mankind may hold peaceful, brotherly intercourse, without obtruding on each other their racial differences." (Presidential addres at the Third Esperanto Congress at Cambridge, 1907). From the standpoint of a purely philological interest, this sentimental aspect of Esperanto, known as Homaranism, may strike the uninitiated as superfluous and even harmful. It has been ridiculed by its opponents (Beaufront) as a sort of religious dilettantism. To dilate on this highly interesting theme of "interna ideo" would easily lead one away from the question of language, and I shall refrain from doing so in this report.

The practical manifestation of this high moral sense, which proved to be an effective factor in spreading Esperanto, is shown in the self-effacement of Dr. Zamenhof. He invented the general system but left further perfection to others – a course in direct opposition to Schleyer, who claimed, to his cost, the absolute ownership of Volapük.

---

[1] Ido contains 91 per cent. of French roots and 79 per cent. of English.

To return to the narration. Within a dozen years of its first publication, Esperanto could boast of 26 societies for its propagation in different countries, and the number increased steadily, amounting to nearly 3000 before the war. The societies dotted the whole globe, including many places out of the usual line of world's communication in South America, Africa, India, China, East Indies, etc.

By 1905, the movement had so far advanced that a World Congress was called where only Esperanto should be spoken. So in Boulogne some six hundred Esperantists of various nationalities met under the presidency of Zamenhof, to the entire satisfaction of all present and to the amazement of the sceptical and the scoffing. Having scored this triumph, the Esperantists have held since then a World Congress every year in Geneva, Cambridge, Dresden, Barcelona, Washington, Antwerp, Cracow. The Tenth Congress was convoked in Paris on the 2nd of August 1914; it met for one day and adjourned. During the War a Congress was held but once, in San Francisco. After that no active work was possible until last year, when a comparatively small Congress was held at The Hague. The usual attendance at these meetings numbered from 600 to 1700, the smallest being 400 at The Hague in 1920. As to the number of Esperanto students, it is variously estimated by various authorities. One frequently sees 1,000,000 given, and the most modest statement gives a total of 300,000.

The Esperantists have organised, according to different purposes: –

(1) *The Language Committee,* consisting of 120 members from all over the world, for the purpose of watching over the development of the language. It meets once a year. The work of the Committee is, however, usually done by a much smaller committee called

(2) *The Academy,* composed of fourteen most competent authorities among the members.

(3) *The Congress Organising Committee,* whose name clearly indicates its duties.

(4) *The Central Office,* which is in Paris, where archives are kept and where is lodged the Secretariat of the above three Committees.

(5) A very important and useful body is the *Universal Esperanto Association* (U.E.A.), with its seat in Geneva, which aims at the spread of Esperanto by putting it into practical use, thus proving its immediate utility. This Association renders aid to its members by furnishing information on any subject, and, in their travels in foreign countries, making members acquainted with each other. It publishes every year a Year Book giving addresses of all delegates in pretty nearly every town of any size in the world.

Besides these organisations each nation has an association of its own consisting of local groups. There are also so-called specialist societies organised by doctors, teachers, postal officials, photographers, students, pacifists, scientists, vegetarians, labourers, etc. Thus an Esperantist may be a member of his local group, then of his national association, of a special society, of the U.E.A., besides being a member of the Academy. One can see how an esprit de corps is encouraged in this linguistic venture. "Even so the tongue is a little member and boasteth great things. Behold, how great a matter a little fire kindleth!"

These various national or specialist bodies have usually organs of their own, so that at the time of the War there were over 100 periodicals issued in Esperanto in different parts of the world. During the War the number dwindled to about one-third and now it is again fast picking up lost ground. France, Germany and Holland have each a journal in Esperanto exclusively devoted to labour interests. Worthy of special mention is the periodical for the blind, which is said to outnumber in subscriptions any other magazine published in the Braille system. For one blind man to come into contact with another from a foreign country, through Esperanto, is equivalent "to the lifting of a veil between him and the outer world, coming next to recovering his sight!"

Besides the regular periodicals and pamphlets for propaganda, the literature in Esperanto includes a number of original works of fiction and verse as well as of translations from classical and popular writers, among other the New Testament, several books of the Old Testament, some plays of Shakespeare, etc. One prominent feature of Esperanto literature, easy to explain, is the prominence of writers of small languages, Finnish, Flemish, Serbian and Polish. Naturally the compilation of dictionaries in all the main languages was given first attention. Technical dictionaries of different sciences are being edited by specialists, such as those on Medicine, on Botany, Chemistry, Mathematics, etc.

But the course of the development of Esperanto was by no means smooth. Worse than the indifference and suspicion with which it was received by the public, the schism within the camp wrought havoc to its cause, particularly when the dissenters formed a group and advanced a new system entitled Ido. To make this point clear we must go back a few years to 1900, when, on the occasion of the Paris Exhibition there was organised, as a result of congresses of learned societies, the Delegation for the Choice of an International Auxiliary Language. In the declaration issued by this Delegation, the International Association of Academies was given the first right to choose such a language, but in the event of the Association failing to act, the Delegation should appoint a Committee for the purpose, and this Committee should create a society for the propaganda of the language chosen. It was not until seven years later that the subject was brought up officially in the Association, only to be decided that it did not fall within its competence. Thereupon, the Committee of Delegation consisting of twelve members, was formed and in its meeting a few months after (Oct. 1907) it decided to adopt Esperanto in principle, subject to some modification in accordance with the Ido project.[1] It made advances to the Esperanto Language Committee for co-operation, but owing to a dispute as to the ultimate authority of different bodies and to some personal acrimony, there resulted a complete separation between the Esperantists and the Idists. Henceforth each party pursued its way quite independent of the other; and all efforts made to reconcile them have thus far failed. The Delegation, having accomplished the duties assigned to it, was dissolved in July 1910, and the work of propaganda was taken up by the "Union for the International Language" which has its seat in Zurich. Some of the most prominent Esperantists espoused the new system, others proposed another system utilising the superior points of both – Dr. de Saussure's "Esperantida" – as its name indicates.

---

[1] The system which the Committee proposed was officially called the International Language of the Delegation. For brevity's sake the name ILO, from the initial letters of International Language was suggested; but IDO was finally adopted, which was the pseudonym under which Marquis L. de Beaufront presented his scheme to the Delegation. IDO is formed from an Esperanto suffix meaning "descendant, offspring of". – See *Beaufront*, IDO, 1917, p.12.

This schism strikes an outsider as exceedingly unfortunate; but as its cause lies – aside from some personal bickering – in the claim of innate superiority, it seems to me possible that it had a wholesome effect in improving them both and in whetting the zeal of their respective adherents. It is not for me to pass any judgment as to their respective merits. Only, to a superficial observer, it looks as though Esperanto is easier to learn, is hence more practical and popular and more widely spread, whereas Ido is more elaborate, academic and perhaps more logical. Though without a thorough and unbiased investigation it is impossible to determine which intrinsically is superior, one may ask: – "Must an artificial language be perfect before it can be accepted, or should convenience and utility determine its adoption? Should an artificial language have for its object facilities of international communication or superiority to existing tongues in accuracy, exactitude and euphony?" The answer to these questions does not lie within the scope of the present Report or the mental equipment of its writer. But while the linguists may be disputing, the need of a world language is growing daily more pressing.

The urgency of the question finds expression in the Association for the Creation of a Universal Language Bureau, which was founded in 1911 with its seat in Berne. Its object is to prepare and promote diplomatic action with a view to establishing a Universal Language Union between the various nations and creating a Universal Language Bureau whose duty it shall be, acting for the Union, to introduce, develop and apply an officially recognised international auxiliary language. The Association, officially "maintains the strictest neutrality in regard to existing systems of international auxiliary language or any which may subsequently come into existence"; but its impartiality has been somewhat suspected on account of the predominance of Idists in the official staff. From my knowledge of this particular Association it must be said that it has been greatly impaired in its activity by the War and seems to be still suffering from its effects. In its present quiescent state, this Association, which aspires to be an arbiter and mediator in the strife of tongues, watches on the one hand its mantle falling upon another new, vigorous, scientific body (the International Research Council), which will carry on investigations into the whole subject; and on the other hand the great strides in propaganda taken by the Esperantists. If the legal fiction that "possession is nine points of the law" be applied, it must be owned that Esperanto does to all appearance have every advantage at present.

PART III. –
THE LANGUAGE QUESTION & THE LEAGUE OF NATIONS.

When in a short speech in the recent Esperanto Congress I stated that the League of Nations is interested in international movements of all kinds, there was an implication that the Secretary-General sent a delegate to the Congress *not* because it was Esperantist but because it was international. Officially this attitude is sufficient; but I hope I am not going too far if I dare suggest to the Secretary-General the importance of calling sooner or later the attention of the Council and of the Assembly to the question of an international language. M. Hanotaux remarked in the first Assembly that "the question of languages, the solution of which presents many difficulties, is not yet ripe for discussion". I shall not dispute the assertion of this eminent Academician, especially as I believe he meant the question is still immature for discussion in the Assembly; but I presume he will admit that the question has now reached the stage where it is not merely academic, but where, for practical reasons, it can no longer be ignored. I believe there are particular reasons why the League of Nations should take up this subject. I even believe that the League is committed to the task of its solution.

(1) When in the first Assembly the question of recognising Spanish as an official language of the League, at least in the discussion of the Assembly, came up, M. Tittoni immediately reminded the Assembly that the Italian delegation had a similar proposal to make with regard to the use of the Italian language and added that one must not forget that other delegations have also a national language. The subject being referred to a Committee, it was discussed materially from the point of view of the practical working of the League on the one hand and of economy on the other – other and more delicate and fundamental points being carefully avoided. The result was the adoption of English and French in practice, without officially excluding any other tongue. This decision was come to only by what the Committee lauded as "a spirit of self-sacrifice and devotion to the common welfare" on the part of the Spanish-speaking representatives who "agreed not to insist on their proposal at this session, although making reservation with respect to the future" – a reservation that may cease at any moment. Mr. Balfour, Chairman of that Committee, spoke of the above arrangement as "the best under present circumstances" and at the same time admitted that it did not pretend to have solved entirely this difficult problem. Thus the question is still pending and may be brought up at any time in the League, whose States Members speak 28 languages exclusive of some important dialects! The fact that the treaties of which the Covenant forms a part are in French and English, is in itself a pretty substantial reason for limiting speech to these two languages.

Apart from the general argument which makes the international aspect of the language problem devolve upon the League, we must remember that the bi-lingual arrangement of the League places a heavy handicap on some nations and thus evokes a question of justice.

(2) *Need of an auxiliary language in the League of Nations for adequate representation.* It is not quite fair for French and English speaking Powers, already great in other respects, to make their own languages practically the only media of expression and thus deny other nations equal linguistic opportunity. Attention is called to this obvious question not because of its ethical implication, but because of its grave practical consequences. In many countries the choice of delegates to the Council or the Assembly is limited to a very narrow circle of those who can command English or French with at least tolerable ease, and usually, as this circle consists of diplomats, professional linguists, school teachers and traders, many of those best fitted for the work of the League of Nations are passed over. When speeches are delivered at meetings in a tongue not understood by all, some members are inclined to leave the room or to get restless. Moreover, the most unselfish person will hesitate to expose himself and his nation, as long as he is a national delegate, to the chance of indignity and ridicule by presenting his case, however excellent, in broken French or English!

This grave handicap cannot be radically overcome by the mere adoption of an auxiliary language, which would probably be based on Western (European) linguistic systems without any reference to those of the Orient. I do not believe, however, that the Orient will raise any objection on this score.

Apparently there is no immediate remedy for the linguistic partiality in the League. It is not to suggest a remedy that this paragraph is written, but to point out that this fact must always be kept in view.

(3) *Need of an authority to endorse an artificial language.* For some years past competent authorities who have studied the feasibility of a common language looked for a properly authorised international body to pass verdict on its use and usefulness.

In a report of the Commission appointed by the Prime Minister to enquire into the position of modern languages in the educational system of Great Britain (April 1918), the opinion is expressed that "it might be worth the while of the Government, in concert with our Allies, to appoint a Committee to enquire into the potentialities of artificial languages such as Esperanto and its rivals. A universal language needs stability and this cannot be attained unless by some extensive international agreement."

Professor H. Sweet, in suggesting a provisional adoption in the near future of an adapted language, expresses his conviction that it can be imposed only by a competent tribunal of scientific linguists (see his article on Universal Language in the *Encyclopædia Britannica*).

Numerous documents which are worthy of consideration have from time to time reached the Secretariat from important bodies in different countries, urging the League of Nations to consider the question of an international language. I dare say that among politicians and so-called practical people there prevails a notion that an international language is a hobby of cranks, and this feeling distracts from it the attention which its intrinsic gravity deserves. Indeed, the solution of questions of such far-reaching cultural importance as an international language is certainly one of the constructive means by which the ideals of the Covenant will be realised.

(4) *Need as a check to increasing natural languages.* While, on the one hand, the world is shrinking and the peoples are coming closer, there is every evidence that national languages are growing in number. The Irish delight in reviving Gaelic. The Czechs are again bringing into prominent use their once great language. Apart from the establishment of a Flemish University, the Languages Bill was a subject of heated and protracted debate in the recent Session of the Belgian Chamber. The Towers of Babel are multiplying, making worse than ever intercommunication and inter-communion among the nations of the earth. It seems to me that it is just to those numerically smaller nations which insist upon their own languages to admit that an auxiliary tongue will prove of greatest value. Moreover, when English and French were practically made the only official languages – and in my private view very properly – for reasons of economy, as the Committee Report says, this decision meant an apparent, near-view economy in the saving of time and money in translation. A large world-wide view of economy will render a different judgment. As Professor Pfaundler (Graz) said, if there are ten districts in a city to be connected by a pneumatic post with each other, each district must provide itself with nine tubes and the whole city will require $(10 \times 9)/2 = 45$ tubes; but that if one common central bureau were established, ten tubes would suffice. From the view-point of world economy no linguistic device is more reasonable and cheaper than the adoption of a common tongue.

It is, of course, needless to add that the smaller nationalities, eager as they are to develop their national tongue, feel more than larger countries the need for an auxiliary language. Hence, in the education laws of Czecho-Slovakia, as I understand, Esperanto is made an optional study in schools. The Parliament of Finland, after a long debate, voted in March of this year 25,000 marks to subsidise the Esperanto cause. The wide interest taken by the Swiss in Esperanto is too well known to repeat. The Bulgarian Government is similarly encouraging Esperanto instruction in its State schools, as is likewise the Free State of Hesse.

(5) *Need for an international language in commerce.* It is a truism that for the purposes of trade a common language is indispensable, and the larger foreign trade grows the greater is the need of a common language. This need is made clear by the fact that a number of Chambers of Commerce recommend the use and the teaching of an artificial language. A notable case took place in February of the present year (1921), when the Chamber of Commerce of Paris, after careful comparison of Esperanto with French (to see if the former can convey the precision of the latter), decided to introduce optional instruction in Esperanto in all its commercial schools and to recommend to the Chambers of Commerce of all countries that they should afford facilities for commercial transactions by a rapid propagation of an auxiliary language.

The London Chamber of Commerce passed a similar resolution about two years ago, and in the schools under its management Esperanto is made an optional study for which diplomas may be granted.

I understand that in the international meeting of the Chambers of Commerce in London in June 1921, two Committees, one on Transit and the other on Standardisation, took up for study the question of an international language. It was also for its commercial utility that Esperanto was introduced into schools in Breslau, Chemnitz, Geneva, Milan and many other towns. It is said that of late a great many international fairs have advertised in Esperanto, as, for instance, in Paris, Lyons, Ghent, Frankfort, Breslau, Leipzig, Padua, Helsingfors.

(6) *Need for a common language in science.* Science, essentially international in character, must be provided with a rich, accurate and exact means of intercommunication, such as Latin once was. Since the beginning of the 17th century, by which time the use of Latin had diminished as a scientific language, this need has been keenly felt. When, in 1900, international congresses of learned societies, which were convened on the occasion of the Paris Exhibition, appointed a "Delegation for the Choice of an International Auxiliary Language," it was largely in the interest of scientific intercommunication. Or, to take a newer development, an appeal has quite recently been signed by twenty-one members of the French Academy of Science, urging the adoption of Esperanto in scientific literature and the introduction of the same into schools. When French savants advocate a neutral medium, it is easy to understand why the learned bodies of small languages, such as the Czech and Hungarian Academies of Science, have made official use of it.

As interchange of ideas and information becomes more extensive in the domain of science, a common language becomes an absolute necessity and its urgency is best shown by the following Resolutions adopted at the meeting of the International Research Council in Brussels in July 1919:

> "(a) That the International Research Council appoint a Committee to investigate and report to it the present status and possible outlook of the general problem of an international auxiliary language.
>
> "(b) That the Committee be authorised to co-operate in its studies with other organisations engaged in the same work. *Provided* that nothing in these Resolutions shall be interpreted as giving the Committee any authority to commit the Council to approval of any particular project, either in whole or in part."

As a result of the appointment of this Committee, similar co-operating Committees have since been appointed by the following bodies:

British Association for the Advancement of Science (B.A.A.S.).
Classical Association of Great Britain (B.C.A.).
American Association for the Advancement of Science (A.A.A.S.).
American Council on Education.

American Classical League.
American Philological Association.
American Council of Learned Societies.

At the annual meeting of the British Association at Cardiff in August 1920, their Committee submitted an interim report covering its preliminary work, and will present a complete report this year at the Edinburgh meeting, September 9th.[1]

The purpose of these various Committees is to ensure that the approach to the problem is taken in an adequately broad and conservative manner and that no important aspect of the question involved shall be overlooked.

The B.A.A.S. had, in its meeting of 1919, appointed, from its Section on Educational Science, a Committee to study the practicality of an international language. The B.C.A. did likewise. The four American Associations – all important bodies – have already either authorised or appointed Committees on the subject.

(7) *Need felt for an international language in the labour world.* Much as I personally dislike to speak of the labouring population as a separate class, as they form such an important body with distinct demands of their own, and as their class consciousness overleaps national bounds, it should be noted that their need for a common language is becoming very pronounced. Labour has joined enthusiastically in the Esperanto movement. When the question of an international language was brought up in the Swedish Parliament – as was repeatedly done in 1911, 1912, 1915, 1917 and 1919 – it was always expected that the Social Democrats would vote in its favour. We may also remember that, some years before the war, German and English Trade Unionists exchanged visits in Esperanto. In the recent Esperanto Congress in Prague about two hundred manual workers were present as delegates. While the rich and the cultured enjoy *belles lettres* and scientific treatises in the original, the poor and the humble make of Esperanto a *lingua franca* for their exchange of views. Esperanto is thus becoming an engine of international democracy and of strong combination. This interest of the masses must be taken account of in a rational and sympathetic spirit when making a study of this question of a common language. The International Labour Bureau is even contemplating the publication of some of its documents in Esperanto.

---

[1] The Report of the Committee on an International Auxiliary Language of the British Association for the Advancement of Science has been made public and its conclusions are as follows:

(1) Latin is too difficult to serve as an International Auxiliary Language.

(2) The adoption of any modern national language would confer undue advantages and excite jealousy.

(3) Therefore an invented language is best. Esperanto and Ido are suitable; but the Committee is not prepared to decide between them.

(8) In the preceding paragraphs I have advanced no new arguments, having simply presented some facts under different headings to prove that many powerful organisations, with very different objects and covering very wide fields of human activity, are seeking for the practical solution of the universal language. That the world's progress is impeded by linguistic barriers is a statement no longer to be despised as a platitude. It embodies a serious menace to the cause of peace.

The League should profit by the voice of those individuals or organisations which have had long experience in dealing with international meetings.

In September 1920, at the World Congress of the Union of International Associations at Brussels, a resolution was passed unanimously (with the exception of one vote for the French language) recommending to all interested in the progress of the world-language problem that these should join the Esperanto movement, and should postpone all theoretical discussion about linguistic details until the language be officially adopted by inter-governmental decision. If frequent references are made to Esperanto in this report, where I am treating of an international language in general, it is not because I espouse its cause (for I do not – at least, not yet), but because it supplies the best examples.

In the 10th meeting of the International Co-operative Alliance held recently (August 1921) in Basle, Sir William Maxwell, in his presidential address, referred to Esperanto, and added how much the work of the Alliance would be facilitated by the adoption of one channel for the purpose of carrying one's ideas and thoughts at a meeting like this. Sir William knows what it means to preside at conferences where every word spoken in English must be translated into German and French, and *vice versa*! I have had occasion to mention that no less than 28 languages are in use in the countries represented in the League. A number of them (Gaelic, Romance, Basque, etc.) will scarcely claim to be heard in the Assembly. Suppose, therefore, there are 22 languages officially employed in the forty-eight States Members. Apply the formula (22 x 21)/2 and we have 231 as the number of translations to be made if each Delegation were to speak but once in the Assembly! The absurdity of such a figure is an argument for the necessity of considering the question of an international language. If the time is still too soon for the Assembly to adopt it, as I believe it is, it certainly is late enough for an authoritative body entrusted by the League to make enquiries concerning it, with a view of meeting the demands of science and commerce, and the still higher need for an instrument for international understanding and co-operation which are the preliminary conditions of lasting peace. The League may well ask, without committing itself too deeply, "Is an international auxiliary language possible? If possible, how far is it practicable? If sufficiently practicable, is it advisable to encourage it? If so, what should the League do?"

II.

Lingvopolitiko kaj lingva praktiko
Language policy and linguistic practice
Politiques et pratiques linguistiques

Politique linguistique et droits linguistiques aux Nations Unies

MARIE-JOSÉE DE SAINT ROBERT
Office des Nations Unies à Genève

La situation des langues à l'intérieur de l'ONU est peu connue du fait qu'on ne dispose pas à l'heure actuelle de rapport faisant régulièrement le point sur la question, tant en ce qui concerne les langues dans lesquelles les États Membres soumettent leurs documents au Secrétariat qu'en ce qui concerne les langues maîtrisées de manière active et passive par les fonctionnaires ou la langue dans laquelle ces fonctionnaires souhaitent que l'administration s'adresse à eux. Faute d'outils permettant d'évaluer la place des langues dans le travail de l'Organisation, on examinera le rôle que joue chacun des acteurs dans le respect du règlement linguistique à la lumière des rares indicateurs que nous fournit l'ONU.

Deux grands types d'acteurs ont, à leur niveau respectif, une incidence sur la situation linguistique qui prévaut au sein de l'instance internationale la plus universelle au monde. Les *missions permanentes* font connaître la politique linguistique que les États Membres souhaitent voir appliquer dans les organisations internationales et la mettent elles-mêmes en pratique par leur comportement linguistique dans les conférences et les réunions qui se tiennent à l'ONU, et par l'attention qu'elles accordent à la dimension linguistique des dossiers qui s'y traitent. Le *Secrétariat*, c'est-à-dire, d'une part l'*administration*, à savoir le corps de fonctionnaires qui assure la bonne marche des différents services qui composent l'Organisation, et qui applique, en les interprétant, les décisions de portée linguistique adoptées dans leurs grandes lignes par les États Membres; et, d'autre part, les *agents* de cette même Organisation, qui écrivent des rapports, préparent des réunions, y participent, s'adressent au public, communiquent entre eux – autant d'activités qui passent par le truchement d'une ou de plusieurs langues.

Les États Membres et les missions permanentes

Le poids joué par les États Membres et le personnel des missions permanentes qui les représente, peut être évalué dans le domaine linguistique à l'aide de plusieurs indicateurs: le statut des langues dans les organes de l'ONU, l'attachement que manifeste officiellement la communauté des nations au multilinguisme, les conditions linguistiques imposées aux candidats au poste de Secrétaire général, les choix linguistiques des États Membres, enfin, les témoignages sur les connaissances linguistiques des diplomates.

Le statut des langues, qu'il s'agisse des langues officielles ou des langues de travail, est arrêté par les États Membres. À l'ONU, l'article 111 de la Charte des Nations Unies, signée le 26 juin 1945, précise que les versions chinoise, française, russe, anglaise et espagnole du texte de la Charte font également foi. Ce sont ces cinq langues qui sont devenues langues de travail et langues officielles des organes principaux de l'ONU, dès l'adoption de la première résolution concernant le régime linguistique applicable en son sein – la résolution 2 (I) du 1er février 1946. L'arabe s'est ajouté à ces langues à partir de 1973. Ce sont également les États Membres et leurs représentants qui adoptent les règlements des divers organes directeurs et des conférences internationales de l'ONU dans lesquels figurent en règle générale des dispositions linguistiques. Comme le précise le point 4 de l'annexe à la résolution mentionnée ci-dessus, toutes les langues peuvent être choisies par les États Membres à la tribune de l'ONU, à condition que soit fournie une interprétation du texte prononcé dans une langue autre que les six langues désignées.

Les États Membres affirment régulièrement l'importance qu'ils accordent au maintien de la pluralité linguistique au sein de l'ONU. Nombre de résolutions de l'Assemblée générale des Nations Unies rappellent leur attachement au plurilinguisme et au respect de la parité des langues. La régularité avec laquelle les États Membres s'expriment sur la question des langues montre que ceux-ci sont conscients de ce que l'utilisation d'une seule langue dans les relations multilatérales, en l'occurrence l'anglais, entraînerait des conséquences graves pour la communauté internationale: l'exclusion des partenaires qui maîtrisent mieux d'autres langues de communication internationale que l'anglais peut mettre en cause la représentativité des décisions adoptées en une seule langue, voire la légitimité d'institutions censées favoriser la communication et la coopération entre tous leurs États Membres. Nombre de délégations d'Afrique francophone avouent par exemple ne pas pouvoir participer aux débats préparatoires des conférences internationales – ces réunions se tiennent exclusivement en anglais – parce qu'elles ne maîtrisent pas suffisamment cette langue pour pouvoir apporter leur contribution, qui pourtant serait des plus précieuse pour l'avancement des travaux. En outre, du fait que les documents préparatoires des grandes conférences internationales n'existent bien souvent qu'en anglais, beaucoup de journalistes, travaillant dans les cinq autres langues officielles de l'Organisation, se trouvent démunis lorsqu'ils doivent parler de ces conférences au grand public. Il est plus difficile de réinventer des équivalents dans une langue officielle de l'Organisation que d'avoir à en créer de toutes pièces dans une langue qui n'a pas officiellement cours dans cette même Organisation[1].

Les conditions posées par les États Membres quant aux connaissances linguistiques que doit posséder le détenteur de la plus haute charge à l'ONU sont également un signe de l'attachement dont font preuve les pays à l'égard de l'emploi de plusieurs langues dans les relations internationales. La France, qui est le seul pays francophone ayant un siège permanent au Conseil de sécurité – organe principal de l'ONU qui désigne le candidat à la charge suprême – et qui possède à ce titre un droit de veto, fait connaître régulièrement son intention de ne soutenir qu'un candidat capable de travailler en français.

---

[1] Constat de Jean-Paul Hoareau de Montrose, journaliste mauricien au Palais des Nations à Genève, juillet 1996.

Les missions permanentes auprès de l'Office des Nations Unies à Genève sont amenées à faire connaître au Service des publications la ou les langues dans lesquelles elles souhaitent correspondre avec l'Organisation et recevoir ses documents. On constate que les documents en langue française sont demandés non seulement par les pays traditionnellement considérés comme francophones mais également par de nombreux autres pays. Les témoignages concordent sur le fait que si les documents français étaient distribués en même temps que l'anglais, et non pas beaucoup plus tard comme c'est souvent le cas des documents de la conférence des Nations Unies sur le commerce et le développement, par exemple, les chiffres concernant la demande de l'anglais diminueraient de moitié.

L'indication de la langue originale qui figure sur la première page de tout document fournit un autre indice de la place de la langue française dans les textes de l'ONU. Des documents sont soumis en français par des pays tels que l'Albanie ou la Grèce. La langue française est bien une langue utilisée par la communauté internationale, au-delà du cercle des pays francophones.

Enfin, le choix de la langue par les représentants des États Membres à l'occasion du débat général qui a lieu chaque année au début de l'Assemblée générale de l'ONU constitue un indicateur précieux de la place des langues dans la vie internationale. En 1993, par exemple, près de 50% des délégations ont employé l'anglais, près de 15% le français, près de 12% l'espagnol, près de 10% l'arabe, près de 10% les langues nationales, un peu plus de 5% le russe. Un seul pays a utilisé le chinois. Depuis 1989, les chiffres concernant les langues officielles autres que l'anglais indiquent une tendance à la baisse, tandis que l'emploi de langues autres que les langues officielles de l'ONU se répand.

Les témoignages sur les connaissances linguistiques des représentants des États qui participent aux réunions internationales révèlent également que s'il est vrai que personne n'invite les francophones à s'exprimer en français, il n'en est pas moins vrai que lorsque les Français s'expriment dans leur langue, les autres participants les comprennent en règle générale[1]. Les locuteurs natifs des quatre autres langues s'attendent moins à ce que les représentants des autres États Membres pratiquent leur langue en plus de l'anglais et du français. La connaissance de plusieurs langues n'est cependant pas chose rare dans le monde diplomatique.

On peut conclure à partir des données que nous fournissent les États Membres et leurs représentants qu'il existe bien une demande en faveur du multilinguisme, défini comme impliquant pour chaque État Membre de l'Organisation, «quelle que soit la langue officielle dans laquelle il s'exprime, le droit et le devoir de se faire comprendre et de comprendre les autres[2]». Le régime linguistique de l'ONU, établi par les États Membres, suscite des attentes de leur part. Ainsi les documents de l'ONU doivent être disponibles dans les langues officielles et les langues de travail; les États Membres communiquent avec le Secrétariat en anglais ou en français et celui-ci est tenu de s'adresser à eux dans la langue de leur choix; il devrait être possible pour eux de s'exprimer en réunion dans la langue officielle ou de travail de leur choix sans mettre en péril la bonne marche des travaux. Or les prérogatives que les États Membres se reconnaissent dans le domaine linguistique ne correspondent pas toujours aux possibilités que leur offre le Secrétariat si l'on en juge par la manière dont ils caractérisent la situation linguistique qui prévaut à l'ONU dans la résolution sur le multilinguisme que les délégations francophones, avec l'appui des délégations hispanophones et arabophones, ont pu faire adopter le 2 novembre 1995. On peut y lire l'affirmation suivante: l'Assemblée générale constate «que le principe de l'égalité des langues officielles est de plus en plus fréquemment mis en cause par la tenue de réunions informelles dites "à coût réduit"[1]», c'est-à-dire sans interprétation. Les réunions qui se prolongent au-delà de l'heure prévue se terminent également en anglais, les interprètes ne pouvant pas toujours assurer leur service jusqu'à des heures indues.

---

[1] D'après Henri Reynaud, membre de la Mission permanente de la France auprès de l'Office des Nations Unies à Genève, communication personnelle, 18 février 1994.

[2] A/50/L.6 du 17 octobre 1995.

On peut mentionner en dernier lieu que le suivi de la situation des langues dans les organisations internationales s'est institutionnalisé avec la création d'organisations internationales ou de groupements internationaux à vocation linguistique. C'est dans cet esprit qu'ont vu le jour divers groupes d'étude et d'action, surtout en milieu francophone. Ces nouveaux acteurs jouent un rôle moteur pour accroître la coordination et la solidarité francophones au sein des organisations internationales; ils peuvent également agir auprès de l'ONU en qualité d'observateurs aux sessions et aux travaux de l'Assemblée générale.

Le Secrétariat

La politique linguistique de l'ONU est donc respectueuse de la pluralité linguistique voulue par les États Membres de ces organisations. Ceux-ci se sont pourtant dans bien des cas contentés de préciser leur volonté quant au choix des langues, laissant au Secrétariat le soin de définir les modalités d'application de ces dispositions. Au niveau de l'*administration*, on peut dire qu'une vision étroite du bilinguisme institutionnel prévaut au sein du Secrétariat. On y considère que le monolinguisme en anglais, ou beaucoup plus rarement le monolinguisme en français, constitue une réponse suffisante à l'exigence qui est faite au Secrétariat de travailler en anglais ou en français. Une autre conception, plus conviviale, existe néanmoins. Elle prévoit non seulement que le fonctionnaire maîtrise une des deux langues de travail du Secrétariat mais qu'il ait une connaissance passive suffisante de l'autre langue de travail afin que l'émetteur ait réellement la possibilité d'utiliser la langue de son choix. Cette idée est notamment combattue par le Japon.

---

[1] A/50/11.

Les deux conceptions se rencontent lorsqu'il s'agit des *fonctionnaires de l'ONU*. On estime qu'en 1995 un tiers des employés des Nations Unies étaient francophones; on retrouve à peu près cette même proportion dans d'autres organisations internationales. Le nombre de personnes capables de comprendre le français dépasse selon toute vraisemblance ce pourcentage: on peut avoir une connaissance active ou passive du français sans être considéré comme francophone; on peut comprendre le français tout en préférant communiquer avec l'administration dans une autre langue. Si l'on tient compte de cette dernière catégorie de fonctionnaires, on peut estimer que plus de la moitié des fonctionnaires de l'ONU sont à même de comprendre le français. Inversement, on peut dire que c'est en raison d'une importante minorité de personnes qui ne parlent pas français que les fonctionnaires internationaux choisissent l'anglais comme langue de travail.

En effet, il semble que progressivement la notion d'efficacité linguistique se soit imposé au sein du Secrétariat et des autres organes de l'ONU. Il y a conflit de normes pour les fonctionnaires français entre le fait de considerére que l'anglais est la langue de l'efficacité et le fait de vouloir promouvoir l'usage du français dans les organisations internationales. Il est jusqu'au Secrétaire général pour déplorer que les Français aient recours a l'anglais alors que le statut de la langue française est établi dans les textes. Boutros Boutros-Ghali développe l'idée suivante: "C'est aux francophones eux-mêmes de veiller à la stricte application des règles linguistiques de l'Organisation. C'est à eux de défendre leur langue, d'en assurer la pérennité. Je ne veux critiquer personne, mais je pourrais vous donner des exemples de fonctionnaires francophones, certains à des niveaux très élevés, qui correspondent entre eux en anglais, qui s'expriment en anglais à des réunions où il y a pourtant interpretation. J'aime beaucoup la langue française, mais le secrétaire général ne peut pas faire la police linguistique."[1]

La communication en milieu international se déroule alors dans le présence de nombreux éléments contraignants, souvent contradictoires: la conviction qu'a le fonctionnaire international qu'une langue unique faciliterait sa tâche ou non; le fait que dans une organisation internationale le fonctionnaire ne s'attende pas à parler sa propre langue mais qu'il cherche plutôt à se faire apprécier de ses collègues en montrant qu'il parle leur langue ou une autre langue que la sienne; le fait qu'il soit prêt à faire abstraction de ses propres préférences linguistiques au nom de l'idée qu'il se fait de la cause internationale qu'il veut servir; le fait qu'il prenne pour une brimade personnelle l'absence de choix réel de la langue de travail. Un grand nombre de fonctionnaires se retranchent néanmoins derrière l'usage pour justifier leur emploi de l'anglais. Cette attitude ne reflète pas une évolution de la vie internationale, dans la mesure ou le multilinguisme y est largement valorisé, mais correspond à un certain fatalisme, nourri par une lecture de l'histoire des langues internationales selon laquelle une langue finit toujours par l'emporter sur les autres.

---

[1] *Lire*, numéro 199, avril 1992.

Une autre vision de la coprésence des langues sur la scène internationale est cependant possible. Loin de se livrer une concurrence acharnée, les langues présentes garantissent l'expression de la diversité des modes de pensér, chaque langue privilégiant un mode de pensér dominant. On constate dans bien des cas que c'est l'absence de prise en compte de la diversité qui est génératrice de conflits et non la diversité elle-même. La recherche et le maintien de la paix n'impliquent pas l'uniformité dans l'expression mais une volonté commune.

Quelques recommendations

Le multilinguisme institutionnel ne va pas de soi. Pour qu'il fonctionne de manière satisfaisante, il importe que le droit linguistique qui le régit soit précisé, qu'il soit connu des acteurs, et en particulier des anglophones monolingues, et que ce droit soit appliqué sans que les employés aient l'obligation de demander qu'il le soit, afin d'éviter les situations où l'employé se trouverait pénalisé pour avoir voulu faire valoir ses droits linguistiques. Une déclaration de principes dans laquelle seraient énumérés les droits et les devoirs des fonctionnaires internationaux constituerait une première solution à ce problème. L'application d'un règlement linguistique, comme celle de tout autre règlement, dépend de la connaissance qu'ont les acteurs de l'existence du règlement, des conséquences de tout manquement à ce règlement et de la volonté qu'ont les acteurs de respecter et de faire respecter les règles du jeu. Il est par exemple essentiel que les fonctionnaires internationaux qui rédigent des rapports soient suffisamment sensibilisés à la nécessité de la traduction et aux délais nécessaires pour qu'elle se fasse dans de bonnes conditions[1]. À l'heure actuelle, ces délais ne sont que rarement respectés. Un autre moyen d'améliorer la qualité des textes serait de les rédiger parallèlement en plusieurs langues. Là encore, la rédaction parallèle requiert des délais suffisants.

Il importe également que les institutions internationales soient dotées de moyens leur permettant de mettre en œuvre ce droit et de répondre aux demandes de documentation multilingue qui leur sont légitimement présentées. Les moyens mis en place pour l'indexation de la documentation des Nations Unies ne devraient pas uniquement concerner la langue anglaise mais l'ensemble des langues officielles et de travail de l'ONU. La création de banques de données documentaires et terminologiques dans toutes ces langues devrait être prioritaire. Une information plus complète sur l'offre de cours de perfectionnement et de rédaction dans les langues officielles de l'ONU devrait être fournie aux fonctionnaires. Les formulaires, les avis de vacance de poste de même que les circulaires de l'administration devraient être automatiquement disponibles dans les langues de travail du Secrétariat. Enfin, les fonctionnaires, les missions et les membres de la presse devraient avoir accès aux communiqués de presse et aux informations quotidiennes sur les activités de l'Organisation dans l'une et l'autre des langues de travail du Secrétariat.

---

[1] Les services de traduction du gouvernement canadien prévoient qu'on alloue à la traduction l'équivalent de 30 p. 100 du temps consacré à la rédaction du document à traduire.

En conséquence, les budgets de traduction et d'interprétation des services linguistique devraient être à la hauteur des besoins et à l'abri d'éventuelles restrictions budgétaires[1]. En d'autres termes, pour que la coexistence des langues au sein de l'ONU devienne une réalité, l'application du droit linguistique ne devrait plus relever de l'improvisation ou de la bonne foi. Les contingences pratiques ne devraient pas prévaloir sur le droit. Aucun tribunal n'accepterait qu'on lui présente comme excuse pour une infraction le manque de moyens ou l'absence de moyens. On sait que l'Organisation des Nations Unies mène un combat d'avant-garde contre la discrimination linguistique et ses conséquences pratiques. La Charte des droits de l'homme prévoit le droit à une défense pleine et entière de l'accusé parlant une autre langue que celle des témoins et de la Cour, mais également que la traduction qui lui est fournie corresponde à certaines normes de qualité; autrement son droit à une défense pleine et entière ne serait pas respecté, ce qui constituerait un motif d'appel. On peut dès lors espérer que les droits linguistiques soient reconnus au sein de l'ONU par l'ensemble des acteurs en présence, et notamment par l'administration internationale elle-même, en tant que partie intégrante du droit administratif international.

---

[1] Résolutions 42/207 C du 11 décembre et A/50/11 du 2 novembre 1995

Principoj kaj praktiko en la Esperanto-komunumo

MARK FETTES
Universala Esperanto-Asocio

Esperanto baziĝas sur jena universaleca koncepto: ke ĉiu homo havu la elekton kaj realan eblecon komuniki, kiam ajn necese, en lingvo plene regata kaj sentata kiel propra.

En la bildo, kiun ni heredis de la Romantikismo, ĉiu homo ĝuas tiun rajton jam denaske en la hejmo kaj en la hejmregiono, la hejmio. En same ideala bildo, la ŝtata eduksistemo zorgas pri la provizo de komuna socia lingvo, konvena por ĉiuj enlandaj aferoj, ekde la infanaĝo. Kaj do estas facile konstrui idealan bildon pri la rolo de Esperanto kiel tria ŝtupo en tiu turo de identecoj, lingvo komune homa por ĉiuj nacioj.

Sed, kiel jam tre klare konsciis Zamenhof, tiu ideala, romantika bildo estas verdire nur propagandaĵo, plibeligo de multe pli kruda realo, en kiu milionoj da homoj suferas pro la neegaleco de la lingvoj. Kiel li diris en la Unua Libro: "Renkontiĝante kun homoj, ni ne demandas, kiajn politikajn konvinkojn ili havas, sur kiu parto de la terglobo ili naskiĝis, kie loĝis iliaj prapatroj antaŭ kelke da miljaroj: sed tiuj ĉi homoj ekparolas, kaj ĉiu sono de la parolo memorigas nin, ke ili estas fremdaj por ni. Kiu unu fojon loĝis en urbo, en kiu loĝas homoj de diversaj reciproke batalantaj nacioj, tiu eksentis sendube, kian grandegan utilon alportus al la homaro lingvo internacia, kiu, ne entrudiĝante en la doman vivon de la popoloj, povus, almenaŭ en landoj kun diverslingva loĝantaro, esti lingvo regna kaj societa."

Tio montras, ke Zamenhof ne volis limigi la rolon de Esperanto al uzado inter ŝtatoj: en moderna lingvaĵo, li konceptis la lingvan egalecon kiel vere universalan rajton, validan ĉie kaj ĉiam. Esperanto estis ilo, instrumento, por ebligi la plenumon de tiu rajto. Sed jen la ĉefa demando, kiun provos respondi mia hodiaŭa kontribuo: se Esperanto, pro diversaj kialoj, ne trovas ĝeneralan akcepton en la socio, sed nur ĉe iu parto de la loĝantaro, kio okazas al la celo de lingva egaleco? Ĉu ĝi restas nur fora revo? Aŭ ĉu eblas ĝin realigi, parte aŭ tute, en eta modela societo?

Mi substrekas, ke mia demando ĉi tie ne estas unuavice teoria, pri la dezirindeco de Esperanto aŭ de lingva egaleco, sed etnologia, pri la efektiva socia funkciado de la lingvo kaj la principo. Mi klopodos montri, ke ankaŭ esperantistoj spertas la breĉon inter principoj kaj praktiko, kiun s-ino de Saint-Robert jam klare priskribis en la kadro de Unuiĝintaj Nacioj; sed ke pluraj tendencoj en la komunuma praktiko klarigeblas kiel senkonsciaj klopodoj redukti tiun breĉon ĝis minimumo.

La principo de lingva egaleco

Ni komencu per iom pli atenta ekzamenado de la koncepto de lingva egaleco. Jen simpla, facila vortumo, kiu kaŝas terure komplikan fenomenon. Ekzemple, la politikologo Jonathan Pool (1987), analizante la literaturon pri lingva diskriminacio, identigis kvin tipojn de lingva malegaleco:

1. malegaleco laŭ privilegioj ĝuataj de la uzantoj de diversaj lingvoj;
2. malegaleco laŭ la uzterenoj kaj kapabloj de diversaj lingvoj;
3. malegaleco laŭ parollerteco ene de difinita lingvo;
4. malegaleco laŭ la lingvaj rimedoj disponeblaj por paroli pri difinitaj temoj;
5. malegaleco akompananta diversajn lingvojn (ekzemple la malriĉeco de difinitaj lingvokomunumoj kompare kun aliaj).

Esperanto implice proponas solvon al ĉiuj kvin tipoj de lingva egaleco, almenaŭ laŭ la utopia vizio de socio, en kiu ĉiu homo regus ĝin perfekte. Sed en nia nuna malperfekta mondo, kiel ĝi funkcias en la praktiko?

Egaleco laŭ privilegioj

Unue, la problemon pri malegalaj privilegioj la esperantistoj solvis per tio, ke inter ili Esperanto havas prioritaton super ĉiuj aliaj lingvoj. Tio nepre validas por la Universalaj Kongresoj, sed ofte eĉ en naciaj kongresoj, en klubkunvenoj, kaj eĉ inter individuaj esperantistoj el la sama lando. Fakte eblas neniu alia solvo. Allasi aliajn lingvojn – ekzemple decidi, ke Esperanton oni parolas nur, kiam oni ne havas alian komunan lingvon – ĉiam riskas starigi skalon de lingvoj; ĝi malfermas pordon al la ekonomia kaj kultura premo de imperiaj aŭ hegemoniaj lingvoj. La lingvoj fariĝas egalaj, nur se Esperanto regas super ĉiuj.

Nu, en nia malperfekta mondo, eĉ esperantistoj devas foje cedi kaj allasi aliajn lingvojn, ekzemple kiam ni aranĝas simpoziojn pri lingvopolitiko! Kaj jen dua tre forta principo: por gardi la principon de egaleco, nur denaskaj (aŭ eventuale duaj, sed naciaj) lingvoj estas plenrajtaj kaj samrajtaj. Tio signifas, ke estas en ordo, se anglalingvano parolas la anglan, aŭ franclingvano la francan; sed se franclingvano parolas la anglan en esperantista kunveno, tio impresas kiel ŝoko. Ni ja povas konsideri iom escepta la paroladon de s-ro Poth en la Solena Inaŭguro, ĉar li ja legis mesaĝon verkitan en la angla, kaj enkondukis ĝin per kelkaj franclingvaj frazoj; sed se li mem propravole elektus la anglan, tion oni sentus kiel gravan atencon kontraŭ la regantaj normoj.

Plia neantaŭvidebla, sed fakte tute konsekvenca kaj logika evoluo, estas la revalorigo de la denaskaj lingvoj inter esperantistoj. Inter multaj neesperantistoj regas la supozo, ke homoj interesitaj pri mondlingvo ne taksas gravaj la lokajn lingvojn; kaj tio, mi suspektas, efektive validas por multaj disvastigantoj de la angla, ekzemple. Sed fakte ĉe la esperantistoj pli kaj pli fortiĝas la konvinko, ke unu el la plej gravaj celoj de la movado estas krei respekton kaj subtenon al ĉiuj lingvoj. Mi donos etan ekzemplon pri tio, kiel tio praktike funkcias. Antaŭ kelkaj jaroj, Esperanton eklernis juna malajzia ĉinino; ŝi poste vojaĝis al Pollando kaj pasigis iom da tempo inter la movadanoj ĉi tie. En sia artikolo pri tiu sperto en la revuo *Esperanto*, ŝi komentis: "unuafoje mi ekkonsciis, ke mi ne scias legi kaj skribi en mia propra lingvo, la ĉina, ĉar en la lernejo oni instruis al mi nur la malajzian. Nun, pro Esperanto, mi eksentis deziron pli bone koni mian denaskan lingvon."

Egaleco inter malegalaj lingvoj

Se la esperantistoj, do, trovas sin batalantoj ne nur por lingva demokratio, sed ankaŭ por lingva diverseco, tio nature kondukas ilin sur la terenon de lingvaj rajtoj. Apenaŭ okazas kongreso, en kiu ne diskutiĝas iu aspekto de lingvaj rajtoj lige kun la kongresa temo: ĉu la rajto je edukado en la denaska lingvo, ĉu la rajto uzi sian lingvon publike, por kulturaj kaj politikaj celoj, ktp. Je pli profunda nivelo, nepras mencii la esplorojn de Internacia Komitato por Etnaj Liberecoj, kiu de pli ol dudek jaroj pacience dokumentas kaj la diversecon de la lingvoj kaj la multflankan lezadon de la lingvaj rajtoj en diversaj landoj tra la mondo. En ambaŭ kazoj oni rimarkas la memfidon de komunumo, kie la potenc-malegaleco inter la etnaj lingvoj jam ne ludas rolon.

Unu el la fundamentoj de la lingvaj rajtoj estas *lingva respekto*, kaj tion la esperantistoj posedas en granda mezuro. En aliaj kuntekstoj, anglalingvano povas fieri pri tio, ke li aŭ ŝi parolas tiel potencan lingvon. Inter esperantistoj, oni fakte sentas embarason, ĉagrenon, pardonpetemon, pro la nedezirata avantaĝo de tia lingva deveno; kaj eĉ ian bedaŭron, ke oni ne parolas pli malgrandan kaj do pli interesan lingvon! Al neniu iom sperta esperantisto venus la ideo, ke la islanda, aŭ la estona, aŭ la eŭska estas iel malpli interesaj aŭ malpli kapablaj lingvoj ol la angla, franca kaj germana. Per brilaj tradukoj, klera esperantisto povas konatiĝi kun almenaŭ kelkaj reprezentaj verkoj el la literaturoj de malgrandaj lingvoj – inkluzive eĉ de kelkaj buŝaj tradicioj – kaj tiel sperti la fakton ke tiuj ĉi neniel malsuperas la vasta legatan literaturon de la tiel nomataj mondlingvoj. Pro la neegala geografia distribuo de la esperantistoj, restas multo por fari sur tiu kampo, ĉar ankoraŭ tro malmultaj estas verkoj el, ekzemple, la sudaziaj kaj afrikaj literaturoj. Sed la libromerkato en Esperanto estas tute alia ol tiu en la angla ol iu ajn alia lingvo, ĉar en ĝi, ĉiu lando prezentiĝas kiel hejmo.

Egaleco laŭ lingvolerteco

Tria tipo de malegaleco koncernas la malsamajn gradojn de lerteco inter la parolantoj de difinita lingvo. Kvankam ja ekzistas grandaj diferencoj inter la fluaj parolantoj de Esperanto kaj la komencantoj, tiuj ĉi tamen trovas multe pli sekuran hejmon ol eblas en aliaj lingvoj: unue, ĉar mankas dialektoj kaj ĝenerale pli klaras la elparolo ol ĉe la parolantoj de denaskaj lingvoj; due, ĉar ĉiu esperantisto estis mem iam komencanto, kaj oni estas (ĝenerale) pacienca kaj komprenema pri la unuaj hezitemaj paŝoj. Kaj la baza lingva kodo en Esperanto estas multe pli produktiva, ol ĝenerale en naciaj lingvoj, tiel ke oni rapide pasas al aktiva uzado – sperto revelacia por multaj lingvolernantoj, kiuj ofte sentas profundan honton pro siaj malfacilaĵoj en aliaj lingvoj. Kiel esperantisto, estas malfacile ne koleri pro la fakto, ke tiom da homoj – precipe infanoj – pasigas tiom da horoj en la studado de fremdaj lingvoj por rezultoj ege magraj, se juĝi laŭ la kapablo efike komunikadi aŭ sperti alian kulturon deinterne.

La fakto, ke reale eblas alproprigi Esperanton ĝis tiu nivelo, ke ĝi sentiĝas kiel denaska lingvo – ne nur pro teknikaj lingvostruktuaj kaŭzoj, sed ankaŭ pro la sociologio de la komunumo – ofte efikas ne nur por redoni perditan memfidon pri lingvolernado, sed eĉ por stimuli la lernadon de aliaj lingvoj, kaj por komprenigi, kio fakte estas plurlingveco. La rezultoj povas esti neatenditaj: Claude Piron, ekzemple, rakontas kiel li ekkonis per Esperanto ĉinan amikon, ekvolis lerni ties lingvon, kaj post iom da tempo trovis sin tradukisto en Unuiĝintaj Nacioj inter ne malpli ol kvar el la oficialaj lingvoj. Mi mem estas alitipa ekzemplo: miaj lingvaj scioj estas relative magraj (nur du lingvojn mi parolas flue, kaj du aliajn je malpli alta nivelo), sed la spertoj per Esperanto instigis min sukcese eklabori sur la kampo de la socilingvistiko kaj la lingvopolitiko, ĉar mi rimarkis ke miaj spertoj ne kongruas kun tre disvastiĝintaj sed eraraj prilingvaj opinioj, eĉ de profesiaj lingvistoj.

Egaleco ene de la lingvosistemo

La volo ebligi tiajn spertojn al kiel eble plej multe da homoj restas fonto de gravaj kaj pasiaj debatoj en la movado. Ĉu Esperanto estas "facila" lingvo? Ĉu ĝi estas "neŭtrala" lingvo? Kvankam skeptikuloj rigardante de ekstere starigas tiajn demandojn, ili ne povas imagi, kiel ardaj estas la tiutemaj diskutoj inter la esperantistoj. Kaj temas ne nur pri lingvaj principoj, sed ankaŭ pri lingva praktiko. Estas tute klare, ke la normaj gramatiko kaj leksiko de Esperanto subtile evoluas, tiel ke, ekzemple, la artikolo *la* malplioftiĝas, responde al la realaj malfacilaĵoj kiujn ĝi kreas por homoj, kiuj ne havas artikolon en sia denaska lingvo.

Tiaj evoluoj estas eĉ pli konstateblaj ĉe tiklaj temoj, kiel ekzemple la nomoj de etnoj kaj landoj. En naciaj lingvoj, nomi malproksimajn landojn kaj etnojn kreas neniujn problemojn, eĉ kiam, ekzemple, la nomoj estas pruntitaj de najbaroj ne tre amikaj. Sed en Esperanto principe neniu etno aŭ lando estas periferia: ĉiu devas senti sin hejme. Kaj tio signifas ke la nomoj evoluas en iu konstanta negocado inter nacilingvaj kutimoj kaj esperantistaj perceptoj. Ekzemple, en Esperanto la nomo de la kaŭkazia lando konata en la angla kiel *Georgia* kaj en la rusa kiel *Gruzie* estas *Kartvelio*,. lando de la kartveloj, laŭ ties nomo por si mem. Kiam ekbrulis milito iom norde de Kartvelio, ekestis diskuto ĉu uzi la internacie konatan nomon *Ĉeĉenio* aŭ la nomon analogan al *Kartvelio*, faritan el la memnomo de la ĉefa popolo tie: *Nokĉio*. Inverse, sudaziaj esperantistoj esprimis preferon por la landonomo *Bharato*, laŭ la sanskrita nomo por tiu teritorio, tiel evitante la etnajn kaj religiajn nuancojn ligitajn al la radiko *hind-*.

Kiam temas ne pri etnoj kaj landoj, sed pri aferoj pli konkretaj kaj ĉiutagaj, la negocado estas ankoraŭ pli subtila. Kaj ne temas pri tio, ke ĉiu preferas vortojn pli similajn al la propra lingvo; fakte ĉe multaj observeblas tendeco precize mala. Kiam populariĝis la japandevena vorto *haŝio*, do "manĝobastoneto", en la sepdekaj jaroj, ĝuste japanaj esperantistoj ekkontraŭis ĝin, argumentante ke tio estus maljusta kontraŭ la koreaj kaj ĉinaj kaj aliaj manĝobastonet-uzantaj esperantistoj. Do, temas ja pri komuna klopodo, pri kunlaboro kaj ne pri konkurenco.

Egaleco apudlingva

La kvina, lasta tipo de lingva malegaleco estas tiu, kiu akompanas la lingvon, kvankam ĝi ne estas rekte ligita al lingvouzado. Temas pri la malfavora pozicio de difinitaj etnaj grupoj, ĉu minoritatoj, ĉu malriĉaj koloniigitaj popoloj. En la lastaj dudek jaroj multe kreskis la konscio pri tiuj problemoj en la Esperanto-komunumo, ĉar Esperanto-grupoj kaj asocioj en Afriko kaj aliaj malriĉaj mondopartoj komencis ludi signifan rolon en la movado. Denove, temas pri la komenco de longdaŭra evoluo. Sed kiam oni vidas kelkajn ne tre riĉajn svedajn familojn kunskrapi sufiĉe da mono por venigi unu aŭ du tanzanianojn al Eŭropo, aŭ nederlandan paron donaci duonon de sia ŝparaĵo por subteni Esperanto-grupojn en Ĉinio, aŭ britajn esperantistojn starigi fondaĵon por venigi kubanojn al Universalaj Kongresoj, oni devas akcepti, ke okazas io tre grava kaj signifa. Temas pri ia solidareco, kiu proksimas al tiu de pli kutimaj etnoj kaj nacioj: iu forta kredo pri komuneco trans ĉiuj diferencoj.

Jen do la praktiko en la Esperanto-komunumo, evoluinta el tiu tre simple formulita principo de lingva egaleco. Egale oni povus diri, ke temas pri aro da principoj, evoluintaj el la lingva praktiko. Kaj tio starigas interesan kaj gravan lingvopolitikan demandon. Se oni proponas Esperanton kiel praktikan instrumenton por Unuiĝintaj Nacioj aŭ aliaj internaciaj organizaĵoj – kaj pri tio ni ja diskutas ĉi tie – ĉu ĝia uzado trenos kun si tiun tutan komplekson de kredoj, motivoj, principoj, unuvorte de la *kulturo* de la Esperanto-komunumo? Se jes, tio signifas ke ni proponas ion multe pli vastan ol nura lingvo; kaj eventuale, ke por la sukceso de tia enkonduko de Esperanto, necesas sufiĉe grava evoluo en la opinioj kaj konvinkoj de ĝiaj uzontoj.

Legolisto

Corsetti, Renato (red.). 1984. *Diskriminacio: Prelegaro el la 65a Universala Kongreso de Esperanto*. Rotterdam: UEA.

Duc Goninaz, Michel. 1974. *Lingvoj, gentoj kaj lingva politiko*. Liège: Someraj Universitataj Kursoj.

Etnismo. Informilo pri etnaj problemoj. Eldonas Internacia Komitato por Etnaj Liberecoj, Eschweiler, Germanio.

Piron, Claude. 1994. *Le défi des langues: Du gâchis au bon sens*. Paris: L'Harmattan.

Pool, Jonathan. 1987. "Thinking About Linguistic Discrimination". *LPLP* 11/1: 3-21.

Rašic, Nikola. 1995 (indikite kiel 1994). *La Rondo Familia. Sociologiaj esploroj en Esperantio*. Pisa: Edistudio.

Tonkin, Humphrey. 1987. "Equalizing Language". *Journal of Communication*, Spring 1979: 124-133.

La communication internationale à l'heure de la mondialisation des cultures

FRANÇOISE CESTAC
Services des conférences des Nations-Unies

Ex abrupto, je pourrais dire que les deux orateurs dont nous venons d'entendre les exposés remarquables promeuvent l'universalité, la solidarité et le rapprochement entre les peuples, et ont pour objectif l'égalité linguistique.

Il ressort de l'exposé de Marie-Josée de Saint Robert que nous avons devant nous une organisation internationale composée de 185 États Membres, qui a pour caractéristique l'universalité et son corollaire linguistique, le multilinguisme. Le principe de la communication implique pour chaque État Membre de l'Organisation, quelle que soit la langue officielle dans laquelle il s'exprime, le droit et le devoir de se faire comprendre et de comprendre les autres. Alors, de quel genre de communication s'agit-il?

Tout d'abord, il est bon de rappeler qu'au cours des années, la carte politique mondiale a changé. Des conflits internes et internationaux ont surgi; des crises économiques sont apparues; ce qui fait que le rôle de l'ONU a évolué dans le sens de la multiplication des opérations de maintien de la paix. Certains ont craint que le facteur parlementaire diminuerait au profit de l'action. Il n'en est rien car l'action d'une organisation internationale est toujours l'aboutissement d'une intense activité diplomatique. Ce qui revient à dire que la multiplication des opérations de maintien de la paix s'est traduite depuis près de six ans par un accroissement constant du nombre des réunions et du volume de la documentation parlementaire. Citant le Secrétaire général des Nations Unies Boutros Boutros Ghali, je dirais que: «Les Nations Unies sont autant, chacun le sait, un lieu de pouvoir qu'un lieu de discours»; et c'est dire combien la langue y est un attribut naturel et combien, dès lors, les rapports de force affluent derrière les débats linguistiques.

J'ajouterai qu'au-delà de la communication, la langue, et j'aimerais dire *le langage*, devient un facteur d'établissement de relations et d'identification d'une communauté, ici une communauté internationale. J'en veux pour preuve tous les grands événements historiques qui se sont déroulés dans le monde et qui ont donné lieu à des conférences et réunions où gouvernements et experts ont été désireux de définir un langage pouvant être accepté dans les six langues de l'ONU. Depuis 1992, les grandes conférences organisées par l'ONU dans le domaine du développement ont démontré que la globalisation – ou plutôt en français, la *mondialisation* – obligeait les pays à tenter de partager des idéaux, des valeurs et des aspirations culturelles, et donc, à travailler, si possible ensemble, aux réunions suivantes:

- Sommet mondial pour les Enfants, New York , 1990
- Conférence sur l'Environnement et le Développement, Rio de Janeiro, 1992
- Conférence sur les Droits de l'Homme, Vienne, 1993
- Conférence sur le développement durable des pays insulaires en développement, La Barbade, 1994

- Sommet mondial du Développement, Copenhague, 1995
- Quatrième Conférence internationale des Femmes, Beijing, 1995
- HABITAT, Istanbul, 1996

Si la résolution des conflits, l'analyse ou l'étude en commun des grands sujets que je viens d'évoquer ainsi que le respect de la parité des langues incombent aux États Membres, le Secrétariat a la responsabilité d'une part d'assurer la communication par l'interprétation, la traduction, les communiqués de presse, la terminologie… et, d'autre part, de mettre en application les résolutions votées par les États Membres, en particulier celles se rapportant au traitement des six langues officielles de l'Organisation et à la parité d'utilisation des langues de travail du Secrétariat: l'anglais et le français, éliminant ainsi la notion d'un quelconque classement hiérarchique de l'une ou l'autre de ces langues.

Sur le plan du traitement des langues, j'insisterai sur les contraintes budgétaires, budget voté par ces États Membres qui protestent parce que certains services ne leur sont pas fournis. Ce qui est fort dommageable pour les négociations en général conduites dans des réunions officieuses sans interprétation et où les avant-projets sont rédigés en anglais, ce qui désavantage les jeunes diplomates francophones en particulier. Au chapitre de l'utilisation du français, langue de travail du Secrétariat, il semble qu'on joue la carte de l'efficacité contre celle du droit linguistique élémentaire.

L'exposé de ces contraintes qui sont en fait le résultat d'attitudes négatives ou de craintes, ont conduit Marie-Josée à aborder le second volet de son exposé: droits linguistiques, qu'elle entame en disant que le multilinguisme international ne va pas de soi. Les moyens qu'elle propose, relèvent à la fois de la psychologie par le changement des comportements, et de la notion des droits, et ajoutant celle des devoirs et des moyens matériels, notamment informatiques, à la fois pour les bibliothèques et pour les linguistes.

J'ai toujours pensé qu'au lieu de discuter en termes quantitatifs, il conviendrait de doter les services chargés du traitement de la documentation sous toutes ses formes des outils nécessaires à ce traitement. L'on aboutirait à la fourniture de services plus rapides et donc plus efficaces. Ceci aurait pour conséquence de permettre aux États Membres de mieux communiquer, donc de travailler non seulement à la résolution des conflits, mais encore au progrès du développement dans de meilleures conditions.

Ce qui revient à dire que la langue sera au service de la paix et de la démocratie dans le monde et que les organisations internationales seront plus que jamais ce que les États Membres qui les constituent désirent en faire, c'est-à-dire un lieu de discours et de compréhension entre les peuples.

Language Policies: Towards a Multidisciplinary Approach

ROBERT PHILLIPSON
University of Roskilde, Denmark

My background is involvement in teaching and research into the role of English worldwide, linguistic human rights, and European language policy. The route taking me to an Esperanto conference is a roundabout one, but with personal encounters in recent years with Claude Piron, Probal Dasgupta, Mark Fettes and Humphrey Tonkin as decisive signposts. One conviction that has marked itself indelibly in my professional consciousness is that any scholar interested in the scientific study of language policy and linguistic hierarchisation ought to take the planned language option seriously, which is why I am glad to be here.

Related to the need for fresh thinking in this area is a conviction that much educational language policy has been wrongly conceived. Thus in post-colonial settings there has been a false imitation of Western education and a focus on European languages to the detriment of others. This policy has served the goal of elite formation rather than facilitating grassroots democratic participation in "development", so that even within its own terms, those of "modernisation", it has failed to deliver the goods.

There is a straight choice in language ecology between either allowing market forces a free run or attempting to manage our linguistic resources along agreed, more democratic lines. Those languages which have succeeded in being established as "national" languages (e.g. English and French in Europe and North America) and which have also succeeded "internationally" (e.g. the few that are official languages at the UN) have earned this position through establishing dominance, first nationally, and later internationally to a greater or lesser extent (and currrently English most of all). In practice there is a clear picture of linguistic hierarchisation within each nation-state (vis-a-vis minority languages and marginalized dialects) and supranationally (there is a pecking order in institutions, in preferred languages for scientific publications and media products etc.).

The learning of foreign languages overwhelmingly means the learning of dominant, high-prestige languages. In "smaller" countries such as the Netherlands or the Scandinavian countries, such languages are learned more successfully than in "big" countries such as France and the United Kingdom, where language policy is under the scourge of the illusion of monolingual linguistic self-sufficiency.

Conclusion 1

In the light of the above it is fair to conclude that language policies pursued in formal education have little to do with tolerance or equality of languages, and little to do with the democratic allocation of funds to all languages within a policy.

Language rights can be granted and agreed on in many ways:

- at conferences for practical functional purposes, e.g. French, English and Esperanto at this symposium, on the assumption that there is interpretation, and that all contributors have a good command of at least one of these three languages;
- by convention in restricted domains, e.g. English in air traffic control;
- through political negotiation and legislation, e.g. the position of French and English in Quebec and the rest of Canada, or the implementation of 11 official languages in the new South Africa;
- through inter-statal negotiation and codification of universal human rights in the UN system, in the sense of the fundamental rights to language use that the UN convenants and conventions seek to guarantee and that no government should ignore.

Global or regional human-rights instruments are important in setting standards and attempting to provide a forum for their monitoring. The ILO has pioneered the area of indigenous peoples' rights, and UNESCO has recently agreed to promote a proposed Universal Declaration of Language Rights (a draft text of which was approved at a conference in Barcelona in May 1996), though much work still needs to be done to improve this text.

It is important to note that there is a mismatch between the concepts and ideals of UN human-rights documents on the one hand and the realities of linguistic hierarchisation, of asymmetrical communication, of linguicide, and of globalization increasingly through the dominance of English on the other.

Conclusion 2

Standard-setting in the human rights field has been hypocritical, from the pioneer French and United States declarations, from which slaves, women and those without property were not considered "human" enough to benefit, right through to the present-day.

This grim realization does not imply that standard-setting and declarations have no value. It means that we need both more analysis of what the real problems are, and the elaboration of potential solutions (including the contribution of planned languages), and we need to multiply our efforts to produce better policy and practice.

For instance, one might, after careful study of the practice and discourses of a supranational body such as the UN or the European Union, hypothetically conclude that there is no specific, well-articulated, over-arching language policy. This does not mean that no language policies are in operation. On the contrary, it probably means there are a range of language policies competing for dominance, some overt, some covert, and many of them intricately linked to national interests that complicate and blur supranational agendas and interests

To come to grips with such questions and to explore language policies adequately at supra-national, national and sub-national levels, it is necessary to develop language policy as a multi-disciplinary concern (involving political science, the sociology and economics of language, language and power, the social psychology of language etc.), linking this to the evidence of language policy intervening to resolve or manage crises and build democratic bridges in Canada, Australia and elsewhere. Analyses need to lead to imaginative confidence-building measures where academics, activists and policy-makers pool their resources.

Conclusion 3

Language policies are often so vague (e.g. the Maastricht Treaty's support for the maintenance of cultural diversity) and abstract that they seem to be divorced both from scientific analysis of what is at stake and from the harsher realities of linguistic hierarchisation.

Overall conclusion: There is major need for inspired language policy to bring together all and any who can contribute to more democratic communication, to language diversity, to greater language learning, and to improvements in language rights.

Further reading

Phillipson, Robert. 1992. *Linguistic Imperialism.* Oxford: Oxford University Press.

Phillipson, Robert and Tove Skutnabb-Kangas. 1995. "Linguistic rights and wrongs." *Applied Linguistics* 16/4: 483-504.

Skutnabb-Kangas, Tove and Robert Phillipson (eds.). 1994. *Linguistic Human Rights: Overcoming Linguistic Discrimination.* Berlin: Mouton de Gruyter.

Diskuto

Bruno MASSALA – Je voudrais revenir sur la distinction entre langue et langage. Cette distinction ne tient pas dans l'absolu, d'un point de vue psychologique ou philosophique, parce que le langage n'est pas seulement un outil de communication mais aussi un outil de pensée. Or l'homme ne pense pas seulement tout seul, mais les hommes pensent ensemble. Démosthène ne faisait pas que communiquer en attique aux Athéniens: il pensait avec eux. Cela explique peut-être la multiplication des réunions informelles monolinguistiques dont Mme de Saint Robert parlait ce matin. Or à cet égard sur une certaine forme de diversité des systèmes linguistico-culturels – parce que c'est ça qui compte, la diversité des visions du monde – je crois que l'espéranto a cette particularité que tout en étant une langue qui a sa propre unité organique et structurelle il réussit à juxtaposer un certain nombre de ces systèmes linguistico-culturels – au moins ceux des langues sources.

Sean O'RIAIN – Je suis d'accord avec les idées du discours de Mme de Saint Robert, mais dans mon travail d'ambassadeur à Varsovie, je suis frappé par le contraste entre les belles phrases de plurilinguisme – par exemple à l'Union européenne – et la pratique qu'est l'anglicisation. L'UE a imposé à Varsovie aux Polonais l'utilisation d'une seule langue, l'anglais. Les Polonais sont obligés de présenter des documents à l'UE, uniquement en anglais; ils sont obligés de traduire à leurs frais les documents en anglais – pas en français, pas dans les autres langues. Moi, comme Irlandais, comme représentant d'un peuple qui a eu sept siècles d'anglicisation, j'essaye dans les réunions communautaires d'utiliser le français à côté de l'anglais, mais de plus en plus de jeunes fonctionnaires francophones choisissent eux-mêmes d'utiliser l'anglais. C'est pourquoi je suis de plus en plus intéressé par une solution plus radicale, comme l'espéranto, parce que c'est douze fois plus facile que l'anglais, et je crois que c'est quelque chose qui est neutre et qui aura de meilleures chances à cause de ça.

Amri WANDEL – Mi volas tuŝi gravan aspekton de lingvopolitiko kiun mi ofte spertas en mia profesio: la lingva problemo en sciencaj internaciaj kontaktoj, kaj speciale renkontiĝoj. La progreso de la scienco multe dependas de inform-interŝanĝo. Tamen, en internaciaj sciencaj renkontiĝoj, preskaŭ ĉiam la laborlingvo estas la angla, kaj sciencistoj kiuj ne bone regas tiun lingvon povas tre malfacile transdoni sian mesaĝon. Ofte oni ne komprenas ilin, ofte ili balbutas, kaj tio absolute ne rilatas al la kvalito de ilia scienca esploro. Tio unue diskriminacias tiujn sciencistojn, sed, pli grave, tio malhelpas al la fluo de sciencaj informoj kaj al la progreso de la sciencoj. Nu, tiun problemon oni provas solvi en scienca aplikado de Esperanto per aldono de Esperanto al la laborlingvoj de la sciencaj aranĝoj kiel oni sukcese faras en la sesioj de la Akademio Internacia de la Sciencoj.

Zlatko TIŜLJAR – Mi venas el lando en kiu milito pasis antaŭ unu jaro kaj mi tre konsciiĝis pri unu fakto pri kiu mi ĝis nun ne aŭdis. Mi konsciiĝis forte pri la fakto ke lingvo havas du egale gravajn dimensiojn. Unu estas la komunika, kaj unu estas la signo de identeco de iu grupo. Tiu dua estas malracia sed tre grava, kaj pro tio oni ĝin ne tro taksas en tiaj sciencaj traktoj. La konflikto inter

bezono al komunikado kaj la egalrajteco de lingvoj estas solvebla bedaŭrinde nur per certa formo de hierarĥio. La nura tia formo kiun mi vidas en nuntempa mondo estas en naciaj ŝtatoj en kiuj la nacia lingvo estas fakte la artefarita nacia lingvo kiu estas egale artefarita kaj egale neŭtrala al ĉiuj dialektoj al ĝi proksimaj. En tiu kazo la lokaj patriotismoj estas submetataj al la ĉefa hierarĥia supera signifo de la nacia lingvo, sed ili sentas sin egalrajte inter si, rilate al tiu ununura kiun oni akceptas kaj ĉiuj lernas ĝin en lernejoj ĉar neniu parolas ĝin tute denaske. Tiu sistemo ne ekzistas en internaciaj rilatoj kaj ĝi devus ekzisti. Iel transprenas tiun rolon nuntempe la angla, ne akceptante la fakton ke tiu supere hierarĥia lingvo por komunikado devus esti neŭtrala. Tio estus la baza solvo de ĉio, ke ĉiuj ni aliaj poste, malgrandaj kaj grandaj lingvoj, scios ke tiu supera komunika lingvo estas super ni, sed ni inter ni estas egalaj. Do en tiu senco mi estas iom hereza en tiu nia Esperanto-movado, kaj mi diras ke Esperanto povas sukcesi kiel neŭtrala lingvo, nur se ni batalas por ĝi kiel unua lingvo kaj ne kiel dua.

Brian MOON – Frapis min du aferoj en la priskribo kiun faris Marie-Josée de Saint Robert pri la situacio ĉe UN. Unue, ke tie estas gravaj konfliktoj pri la kostoj – mi havas la impreson ke ŝi iom parolis kvazaŭ la kostopremoj ne estas faktoro, kaj mi supozas ke tamen la kostoj de lingvoservo estas ja gravaj. Due, ke parolante pri tiu dulingvismo en UN oni efektive defendas dulingvismon franc-anglan kontraste al la angla unulingvismo, kiu estas fakte la facila solvo. Tiusence estis interese aŭdi la komenton pri la rolo de EU en Pollando. La kontrasto estas ĝuste ke en EU ekzistas la plej granda kontrasto inter politikaj deklaroj kaj lingva praktiko.

Michael CWIK – Al Marie-Josée de Saint Robert: kial, havante ses mil lingvojn en la mondo, oni reduktas por efikeco al ses kaj ne al unu? Kiu estas la logiko de la efikeco? Al Robert Phillipson: ĉu oni bezonas lingvajn rajtojn aliajn, se oni estas en internacia organizaĵo aŭ se oni estas en komunumaĵo en kiu vi havas civitajn rajtojn. En EU estas diferenco, vi havas komunan civitanecon, vi havas la kvar liberecojn, do interalie movliberon de personoj kaj la rajton partopreni en lokaj elektoj. Kaj en tiu momento vi havas konflikton inter la demokrata principo – "Unu persono, unu voĉo, kaj plimulto decidas" – kaj la teritoria principo. Ĉu oni ĝuste devas pli studi lokajn teritoriajn lingvajn rajtojn?

Marie-Josée DE SAINT ROBERT – Je rappelerais que lorsque je dis six mille langues parlées, cela ne veut pas dire qu'elles sont écrites. Je prends l'exemple de la langue française, mais ne pensez pas que les autres langues ne se battent pas sur le même terrain. Lorsque j'ai parlé de la résolution A50/11 du 2 novembre 1995, qui porte comme titre *Le multilinguisme*, votée par une centaine d'États, il s'agit de promouvoir les six langues officielles et non pas uniquement le français et l'anglais. Toutes les communautés linguistiques se mobilisent pour que ces six langues soient respectées. Au-delà des six langues, beaucoup d'organisations produisent des documents dans de très nombreuses langues. Le *Courrier de l'Unesco* est traduit dans trente langues. Pour ce qui est de la langue française, pour revenir à cette idée de nation dominante au sein des Nations Unies, il doit être quand même clair que

la langue française n'est pas la langue de la norme de Paris. L'organisation internationale est très attentive, en matière de terminologie, à reprendre toutes les expressions françaises du monde. Donc le Canada nous fournit un grand nombre de termes que nous reprenons. L'Afrique – Mme Cestac est célèbre pour la «tontine» villageoise dont elle a beaucoup parlé dans ses textes, terme qui ne serait pas compris à Paris mais qui est très connu et très ancré dans la réalité de l'Afrique. Il ne s'agit donc pas d'une langue française aux normes de Paris, mais d'une langue française qui doit être réapprise presque, en ce qui concerne ses éléments lexicaux et, au-delà du lexique, les notions, les cultures. Il n'est pas question d'imposer une seule culture au sein d'une langue. Donc le débat sur les langues dominantes est à revoir en tenant compte du fait que des grandes langues de communication internationales ont quand même le souci de refléter la diversité des pays qui les parlent. Et je pourrais dire que le français est devenu une langue internationale à ce prix, c'est-à-dire qu'il faut réapprendre le français pour parler un français international dans les organisations internationales.

Robert Phillipson – I think that the costs question is very important, because it might well mean that Esperanto would be more understood, if one focuses on financial aspects rather than on other aspects. In relation to the EU, it seems to me that the question of costs for certain types of service, translation of written texts, interpretation and so on, needs to be put in a much broader perspective. How much money goes to support agriculture, or roads or other services? It is a vital function of democratic participation within each member country that the documents are available in local languages. What I have heard of the discussion of costs has often been off track, simply because the overall perspective has been lacking. Secondly, we definitely need to consider specific rights in a variety of contexts. I mean there are a lot of dimensions to do with individual, communal, group, personal or territorial rights which will vary from context to context. This is exactly where good practice at local levels needs to filter upwards to state level, rather than the other way around.

Françoise Cestac – La langue anglaise joue un rôle extrêmement important aux Nations Unies dans la traduction des traités internationaux qui proviennent de toutes les langues du monde. Elle partage cette noble tâche avec le service français de traduction. Et les remarques à propos de l'utilisation de variétés de la langue française s'appliquent également à l'espagnol. Ce ne sont pas les décisions de l'académie royale de Madrid qui font force, parce que vous avez également des variétés en Amérique latine. Je voulais apporter ça, parce que je ne voudrais pas donner le sentiment que l'on ne parle que de l'anglais et du français. J'aurais également voulu parler de l'évolution constatée à propos du traitement de la langue russe aux Nations Unies.

III.

Lingvodiverseco kaj lingva demokratio

Language diversity and linguistic democracy

Diversité des langues et démocratie linguistique

Langue et démocratie dans l’Union européenne

OLIVIER DUPUIS
Parlement européen
Parti radical transnational

Comme prémisse, il me semble important de souligner que nombre des choses que je vais vous exposer ici sont pour vous des choses que vous connaissez fort bien. Je vous prie de bien vouloir m’en excuser.

A. Situation de la communication au Parlement et dans les autres institutions communautaires

- la situation *de jure*: égalité dans l’utilisation de la langue. Donc égalité entre les peuples. Une égalité néanmoins relative puisque les langues dites «régionales» ne sont pas du nombre. Dont notamment: le catalan, le basque, le corse, le gallois, l’occitan...
- la situation *de facto*: au Parlement, il y a une égalité effective lors des réunions où le système d’interprétation est assuré. Mais dans de plus en plus de réunions – moins officielles – l’interprétation n’est pas assurée ou n’est pas assurée dans toutes les langues et les parlementaires ou les fonctionnaires utilisent le français et, dans une mesure croissante, l’anglais comme langue de communication. Le même phénomène existe en ce qui concerne les traductions (écrites). Par exemple, lors des réunions de compromis sur les résolutions d’urgence, les langues de travail sont à 95 p. 100 le français et l’anglais.

B. Situation des citoyens

- situation officielle: promotion du multilinguisme (projets ERASMUS, SOCRATES, LINGUA,...) par l’Union européenne par l’intensification des échanges d’étudiants, le renforcement de l’étude d’une seconde, troisième et même quatrième langue.
- situation réelle: il s’agit d’un plurilinguisme relatif dans la mesure où seules quelques langues (l’anglais, dans une moindre mesure le français et l’espagnol, et dans une moindre mesure encore l’allemand, le portugais et l’italien) sont étudiées. Le néerlandais et plus encore le grec, le finnois, le danois ou le suédois sont dans les faits peu concernés par ces programmes.

C. Autres limites du système

Le système actuel qui ne répond déjà plus aux exigences risque de se désintégrer complètement lorsqu’avec l’adhésion des nouveaux pays (Chypre où l’on parle turc, les pays d’Europe centrale) l’on passera des 11 langues actuelles à 15 ou 20 langues (sans parler des langues non officielles). Quinze langues donnent 210 combinaisons possibles d’interprétation; 20 langues, 380 combinaisons. Notons aussi qu’il existe un facteur de «complexité» ou, mieux, de «diversité» d’une langue par rapport à une autre langue ou un groupe d'autres langues. C'est le cas notamment du finnois qui, étant une langue appartenant à un groupe linguistique nouveau pour l'Union, élève le niveau de complexité du système.

Je vous laisse imaginer ce qu'il en sera lorsque nous procéderons à l'introduction de deux langues slaves (le tchèque et le polonais), d'une autre langue finno-ougrienne (le hongrois, par ailleurs très éloigné du finnois) et du turc (Chypre), sans parler éventuellement du maltais.

En outre, il est important de souligner que déjà aujourd'hui les coûts du système de traduction et d'interprétation représentent déjà plus de la moitié du budget de fonctionnement du Parlement.

D. Les coûts politiques

a. pour les citoyens

Une question qui concerne de nombreux aspects de la vie: de la justice à la santé, de l'accès à l'administration publique à l'accès à l'éducation, au travail, aux loisirs. Les barrières linguistiques limitent de fait les droits et les libertés des citoyens puisque ceux-ci ne se trouvent pas dans les mêmes conditions face à l'employeur, au professeur, au fonctionnaire… Une question que l'on ne peut certes prétendre éliminer par la seule introduction d'une langue auxiliaire de communication puisque la plupart des relations et des échanges continueront à avoir lieu dans les langues nationales. Mais l'introduction d'une langue auxiliaire de communication garantirait au moins de meilleures conditions de parité dans les milieux internationaux et probablement bien au-delà d'eux.

b. pour les consommateurs

Le consommateur moyen européen comprend une seule langue: sa langue maternelle. Il devrait théoriquement être en mesure de comprendre les langues de tous les autres pays dans lesquels il est éventuellement amené à se rendre. Du contact avec le policier à la lecture du mode d'emploi d'un produit à celle d'une posologie médicale. Ce n'est évidemment pas le cas aujourd'hui.

c. pour les producteurs

Du point de vue du producteur, ne pas être en mesure de fournir les traductions nécessaires limite de fait l'accès aux autres marchés. Ici aussi l'espéranto, du moins au départ, ne constituerait pas une solution miracle. Les traductions seront vraisemblablement toujours nécessaires. Il reste que les contacts entre producteurs pourraient être rapidement rendus plus aisés.

CONCLUSIONS

La question de la non-communication ou de la «dis-communication» linguistique dans l'union européenne pourrait être affrontée à divers niveaux. Au niveau des institutions, une première réforme pourrait consister en l'introduction d'une langue-pont. Ceci permettrait de réduire considérablement les combinaisons d'interprétation-traduction en limitant celles-ci aux nombres de langues utilisées + l'espéranto. Cela aurait non seulement une forte incidence sur les coûts mais permettrait également de limiter les pollutions dues aux passages successifs de traduction-interprétation des langues «naturelles» comme cela est le cas aujourd'hui.

Parallèlement l'on pourrait faire de l'espéranto la langue de référence juridique et linguistique. Cela aurait l'avantage d'éviter les problèmes et les querelles d'interprétations, qui sont littéralement devenus quotidiens au Parlement européen.

Mais au-delà de ces réformes qui ne peuvent donner lieu, au plus, qu'à une amélioration du fonctionnement des institutions de l'Union européenne, il s'agit d'affronter la question de la communication pour tous les citoyens européens. (On peut, bien entendu, étendre le raisonnement aux institutions des Nations Unies et à l'ensemble des citoyens du mondes).

L'approche politique de cette question nous semble la seule possible. Il ne s'agit pas – nous semble-t-il – de favoriser empiriquement la diffusion de l'apprentissage de l'espéranto mais bien de se battre aux différents niveaux institutionnels (national, «continental», international) afin que les États ou des États, les ou des regroupements d'États et les Nations Unies décident de faire de l'espéranto leur langue auxiliaire de communication. Cela passe par l'introduction de son enseignement dans les réseaux officiels d'éducation, à partir du niveau primaire (en valorisant ses effets propédeutique).

Mais d'autres mesures, sans doute plus symboliques encore qu'importantes, pourraient être prises. Par exemple, l'introduction de l'espéranto, à côté de la ou des langues nationales, dans l'étiquetage et les notes explicatives des produits.

Il ne s'agit donc pas de contrecarrer les effort qui visent à étendre l'apprentissage d'autres langues «naturelles» mais bien de faire passer le principe que la première «autre» langue pourrait et – selon nous – devrait être pour tous l'espéranto.

Ce que nous pourrions nous proposer de faire avec vous dès les prochains jours, les prochaines semaines, les prochains mois, pourrait s'articuler autour des points suivants:

a. une action de lobbying et de soutien du document que le Parti radical transnational a présenté à l'ECOSOC;

b. une résolution d'urgence ou une autre initiative législative au Parlement européen. La tâche sera difficile. Par ce texte nous pourrions demander au Parlement européen d'introduire l'espéranto comme langue-pont et comme langue de référence juridique et linguistique et ce, dès la prochaine législature (1999) du Parlement européen. Nous pourrions demander également la réalisation d'une étude fouillée sur la faisabilité de l'introduction de l'espéranto comme «première» langue seconde dans l'ensemble du réseau scolaire primaire de l'Union européenne;

c. un appel au Secrétaire général des Nations Unies et au Secrétaire général de l'Unesco dans lequel nous demanderions l'introduction de l'espéranto comme langue-pont et langue de référence juridique et linguistique au sein des Nations Unies et de ses diverses agences. Cet appel pourrait être soumis prioritairement à la signature des parlementaires du monde entier.

Enfin, avant de vous dire quelques mots sur le Parti radical transnational, «transparti» et non-violent, je voudrais vous dire combien mes amis de la délégation du PRt et moi-même sommes heureux d'être avec vous ici à Prague, à votre 81e congrès. Nous sommes en effet convaincus qu'une meilleure connaissance réciproque est fondamentale à un moment où nous décidons d'intensifier notre collaboration.

Transnational et «transparti», rassemblant des personnes d'horizons politiques, philosophiques et nationaux différents, ne se présentant pas aux élections, ayant parmi ses priorités la promotion et le renforcement de la démocratie partout dans le monde et aux Nations Unies, c'est tout à fait naturellement – pourrait-on dire – que l'espéranto s'est peu à peu imposé à nous, au Parti radical, comme un instrument et comme une conquête fondamentale pour la communauté internationale.

J'espère qu'à partir de cette collaboration il nous sera progressivement possible de travailler ensemble sur d'autres fronts de la démocratie dans le monde, à commencer par l'institution d'un tribunal international pénal permanent et d'un moratoire universel sur les exécutions capitales.

Je vous remercie et j'espère que nous pourrons nous retrouver à Adélaïde, lors de votre prochain congrès, plus riches et plus forts de notre travail commun et, qui sait, de premières victoires communes.

Esperanto in Europe: Two Proposals

HANS ERASMUS

Working Group on the Language Problem in the European Union

In the beginning of this year the Council of Europe asked me, as the representative of the Universal Esperanto Association, to comment on the CE's *Intergovernmental Programme of Activities for 1996*. In my contribution I tried to explain that the use of a neutral auxiliary language such as Esperanto provides the best way of meeting all standards, principles and political aims of the Council of Europe. An amended version of this paper, which represents the ideas of the Working Group on the Language Problem in the European Union, is appended to this brief contribution to the Nitobe Symposium.

Strengthening the position of minority languages through a bridge language

The European Union (EU) already consists of 15 member states with 11 official languages and about 40 autochthonous languages. When it is joined by several new members, its communication or language problem will increase even more.

Quite recently the European Civil Service Federation published a report that is worth mentioning. It begins by referring to conclusions made by the Council of Ministers of the EU of 1995-06-[illegible]:

> *The Council affirms the importance for the Union of its linguistic diversity, which is an essential aspect of the European dimension and identity and of the common cultural heritage. It underlines the implications, be they democratic, cultural, social or economic, of such diversity. Linguistic diversity is also a source of employment and occupation and a factor of integration. It is an asset for the Union's influence in the outside world, since most European Union languages are used in a large number of non-member States.*

The report continues by saying that for EU interpretation work, this diversity requires the provision of a direct oral translation from language A to B, C, and so on. In practice, direct oral translation for all languages has not been available for a long time, and often an intermediate or bridge language (sometimes even two) is being used. This being so, it is a small step to consider a planned language like Esperanto as a bridge language. Easier to learn, it would also make the system of interpretation cheaper. It would even make it possible to translate from minority languages to official languages, or to other minority languages, or vice versa.

Facilitating democratic communication through a neutral language

Let us face European integration by looking at it afresh and consider seriously the European dimension in education. Imagine oneself in the position of a child, confronted with many different people speaking different languages. We need to be equipped with practical instruments for communication, allowing time for other necessities in daily life.

The Ministers for Education of the EU recommend that in secondary education, students should learn at least two foreign languages. But who are the ones who will accomplish such a difficult task? How many, or rather how few, would actually be capable of using these languages for international communication? In fact, most schools in the EU choose English as the (compulsory) first foreign language as it seems to be *the* international language of the moment. However, English is very difficult to learn. Its phonetics offer great problems and its orthography is notoriously inconsistent. The syntax is remarkably intricate once the learner moves beyond very simple constructions, and English or American is extraordinarily difficult to pronounce.

It is very likely though that if the EU accepts one *national* language (whether officially or not) as a means of international communication, this will not only threaten language diversity and the existence of minority languages, but national/official languages could easily become minority languages! In contrast, a *neutral* language such as Esperanto for international communication would not threaten the existence or status of any language or culture. The advantages are:

1. neutral: every language retains its status;
2. democratic: a practical international language for everyone, therefore no particular national language or culture is imposed;
3. it is far (about five or ten times) easier than English or any other language;
4. knowledge of Esperanto facilitates study of other languages;
5. financial benefit: costs would be lower in all aspects of international communication.

As for the European citizen, everybody could have a common, and easy-to-use *neutral* tool for international communication, if taught Esperanto during the last two years of elementary school before starting to learn other languages. Esperanto has an additional *propaedeutic* advantage: it facilitates the learning of other languages. Moreover, students (especially those who are less gifted in learning languages) could lessen their burden and with the time and energy gained, choose either other subjects or focus on one or more other foreign languages and cultures, *not* necessarily the (now compulsory) English/American and their culture. This would most certainly support the status and use of minority languages.

Of course there are many prejudices against a "planned language" and these will have to be dealt with. Esperanto has been used for over a hundred years as an international language, especially in Central and Eastern Europe. The languages of this region will certainly not be favoured by the present linguistic policies of the EU. If Esperanto can be accepted as a tool for democratic international communication for future generations, it will protect language diversity and grant dignity and equal value to all languages, including minority languages.

Recommendations

In the past, several succesful experiments have been conducted on teaching foreign languages more quickly and efficiently by first introducing a logically conceived planned language such as Esperanto. It seems, however, that they have still not convinced the teachers and policymakers.

Therefore it is suggested that the following experiments be launched:

a) an experiment (the NEIGHBOUR project) within the European Union or even the member states of the Council of Europe, aimed at teaching Esperanto as an introduction to second-language learning;

b) experimental use of Esperanto as a bridge language for interpretation.

APPENDIX

The Language Problem

(Contribution to the Intergovernmental Programme of Activities for 1996 of the Council of Europe)

Summary

This contribution or paper deals with the language problem and maintains that the present concept of "multilinguism" develops in practice into a *laisser-faire* situation which finally results in domination and discrimination in the fields of communication, languages and cultures – a development which poses a serious threat to long-term cohesion in a multinational community. The paper continues by questioning whether we have the most adequate tools for communication at our disposal. Which options exist? There are three fundamental options in theory to help solve the language and communication problem.

Option A: All national or official, regional or minority languages have to be treated the same;

Option B: One common (national/official) language must fulfill the function of interethnic communication;

Option C: One common but neutral auxiliary language is adopted alongside the native tongues.

The option of a neutral auxiliary language such as Esperanto meets all standards, principles and political aims of the Council of Europe extraordinarily well. If the advantages of an auxiliary language were simply an interesting hypothesis, the issue would still be too important not to test this hypothesis experimentally. Three experiments are proposed:

1. NEIGHBOUR-project

Because successful experiments in the past on teaching foreign languages more quickly and efficiently by means of a logically conceived auxiliary language such as Esperanto have still not convinced teachers and policymakers, these experiments should be tried again.

2. Esperanto as a bridge language

Experimental use of Esperanto as a bridge language for interpretation should be launched. In the end, this will serve to provide more guarantees for the preservation of linguistic and cultural diversity.

3. *Esperanto as a bridge language in military cooperation*

Use of an easier-to-learn and neutral common language could be of great help in improving communication among cooperating armed forces.

1. Introduction

The Council of Europe now consists of more than 30 member states where a great variety of languages are being used, be they national or official languages or regional or minority languages. Official languages of the Council itself are English and French, although other languages are being used or can be used during parliamentary and other meetings. Since new members have joined the Council of Europe over the last few years, its communication or language problem has increased significantly.

A neutral language as a second, international language alongside the native tongue will improve communication between citizens and international institutions; will contribute to the preservation of linguistic and cultural diversity; will strengthen the importance of minority languages; and will develop the European dimension in education so as to strengthen European citizenship. Such an easy-to-learn auxiliary language will greatly support the achievement of the political aims and principles of the three "domains" put forward by the Council of Europe in its Programme of Activities for 1996.

2. Principles and political aims of the Council of Europe

These "domains" of the proposed Intergovernmental Programme clearly reflect the principles and political aims the Council wishes to achieve. No doubt both member states and citizens will support the promotion of a more "pluralist democracy", "human rights and the rule of law", more "social cohesion and quality of life", as well as "cultural cohesion and cultural pluralism".

However, nothing has been said in the programme about the language or communication problem. The language problem is more than just the "protection of national minorities and their languages" (ACTIVITY I.11) or "language learning for European citizenship" (ACTIVITY III.2). This last-mentioned activity is intended to help member states take effective measures to enable all their nationals to learn to use languages with a view to improved mutual understanding and tolerance, mobility, and access to information in a multilingual and multicultural Europe.

3. The language problem: what does it mean?

"Elaborating teaching and learning methodologies", "developing programmes for the initial and in-service training of teachers", "designing teaching/learning materials" and other measures as mentioned under ACTIVITY III.2 are objectives for improving this mutual understanding and tolerance, mobility, and access to information. It will certainly help, and this being the case we should all welcome these proposals.

However, it will do little toward solving the language problem; due to the lack of an easier tool for communication, it will not improve communication between all citizens.

The language problem concerns all situations where a citizen, an official or a representative of one of the member states cannot use his or her native tongue.

People solve the problem partly (or they believe that the problem will be solved) by accepting interpreters and translators, or the use of the language of the counterpart, or the use of a common known language (but not one of the languages of the persons concerned).

If one is not allowed to use his or her native tongue, it will weaken one's position in comparison with the counterpart, who is allowed to use his or her native tongue.

Now, certain principles and political aims are here at stake, such as human rights (no discrimination on the grounds of language), identity, language and cultural diversity, political cohesion, quality of life, etc.

4. Options for handling the language problem

4.1 Two foreign languages, with in fact English as the first

Ministers for Education recommend that in secondary education, students should learn at least two foreign languages. But who are the ones who will accomplish such a difficult task? How many, or rather how few, will actually be capable of using these languages for international communication? In fact, most schools in Europe choose English as the (compulsory) first foreign language, as it seems to be the international language of the moment. There is not much interest in other languages.

However, English is very difficult to learn. Its phonetics offer great problems, and its orthography is notoriously inconsistent. The syntax is remarkably intricate once the learner moves beyond very simple constructions. The language is even pronounced in different ways by people from different parts of the world.

4.2 Theoretical options for solving the language problem

From the theoretical and logical point of view, there are three principal or fundamental options for solving the language and communication problem.

Option A: All national or official, regional or minority languages have to be treated the same;

Option B: One common (national/official) language must fulfill the function of interethnic communication;

Option C: One common but neutral auxiliary language is adopted alongside the native tongues.

When considering these options we have to take into account that the following types of circumstances can be present:

- contacts between citizens of different nationality (languages);
- contacts between citizens and international organisations like the Council of Europe or the European Union;
- contacts between officials within an international organisation having different native tongues.

In this context we do not take into account regional or minority languages, as this will not influence the outcome.

Option A

Neither citizens of Europe nor the best qualified officials or representatives of member states are able to master all languages being used in all member states of the Council of Europe, not even passively. Within the institutions there are too many physical, human and financial constraints for such a solution. The only possibility at the moment is to produce (major) documents in all languages. The need for efficiency in daily work and decison-making requires a more rational approach.

Option B

One language is a rational, efficient and logical solution at first sight. The often-negative public image of a "tower of Babel" and of an overweight bureaucracy could be replaced by a positive recognition of a rationally organised and efficiently working organisation. A quicker decision-making process would certainly lead to greater public support.

However, which language is to be promoted as the common language? Citizens and officials with another native tongue would feel discriminated against. This is real discrimination on the grounds of language and therefore a violation of human rights. Language is also culture, and other languages and cultures would acquire secondary status and become threatened. It is also in contradiction with "the right to use a regional or minority language in private and public life as an inalienable right in conformity with the principles embodied in the United Nations International Covenant on Civil and Political Rights, and with the spirit of the Council of Europe's Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental freedoms" (Preamble of the European Charter for Regional or Minority Languages of 1992, Council of Europe).

Everyone would feel an obligation to learn the common language and would be less inclined to learn other languages, with subsequent damage to linguistic and cultural diversity. This would not only lead to a cultural domination of those who can speak and write in their mother tongue, but also bring economic advantages to this language group. Nowadays this dominating language is English.

Another form of domination lies in the power held in all member states by governments, parliaments and other governmental institutions, armies, cultural groupings and science. Their representatives, and those of the nongovernmental organisations constitute only a small part of the total population and are usually the people who have learned English. It must be kept in mind that on a world scale, English nonetheless seems to be on the decline, today being spoken by about 8,5% of the world's population in contrast to 11% in 1950.

Option C

A neutral language that is not the language of any member state, such as a planned language on the model of Esperanto, has not yet been seriously considered by the political decision-makers for interethnic and international communication.

The option that meets all standards, principles and political aims of the Council of Europe best is the option of a neutral auxiliary language, for the following reasons:

Democratic cohesion. As stated in the programme proposed by the Council of Europe in 1996 (page 3): "numerous factors of instability pose a threat such as: unresolved minority problems, national tensions, intolerance, outstanding questions of citizenship, uncontrolled migration flows, inadequacy of transfrontier dialogue, and so on, all requiring urgent concerted action"; "even in the countries where democracy has long been established, malfunctions and forms of 'democratic deficiency' are appearing and are liable to undermine the institutions and frustrate the citizens' expectations". On page 4 the Council proposes "preparation of new instruments". A neutral auxiliary language should be considered as a new instrument, as the present system of communication is a form of so-called democratic deficiency. The present system will not bring the improvements in communication that will meet the desired aims and standards of modern society and of international organisations.

Equality. All languages and cultures, including regional or minority languages should enjoy the same rank, as they are essentially of equal value.

Language and cultural diversity. The preservation of linguistic and cultural diversity, the safeguarding of cultural and linguistic groups' identity will be best guaranteed by use of a neutral common language.

Non-discrimination. Everyone can best read and express himself in his mother tongue. No one will enjoy an unfair advantage in this regard.

Efficiency. Use of one neutral, common auxiliary language for international or inter-ethnic relations will increase efficiency.

Other languages. Knowledge of other languages is always a welcome addition. Introduction of a neutral, easier-to-learn auxiliary language will provide more opportunities of learning other languages, such as the language of one's neighbouring country or a regional language.

5. Other options?

It will be clear that more than these three theoretical options are available, for example the use of two, three, four or five national languages as common languages. The objections, mentioned above, would merely make themselves felt that much more. There is no fundamental difference.

6. Esperanto as an auxiliary language

Esperanto is the most widely used of the planned languages.[1] For the sake of convenience we are here dealing only with Esperanto. This does not exclude the necessity of considering other planned languages. If it were to be decided to introduce a common auxiliary language, and if this should be a planned language, it would be necessary to justify this choice thoroughly. We are now dealing with Esperanto not only because it is the most widely used planned language, but also, by providing information about one such language specifically, in the hope of dispelling some of the common prejudice against planned languages generally – a prejudice which often prevents open and objective discussion on the subject. We will restrict ourselves to the following aspects.

6.1 Easier to learn

Esperanto is relatively easy to learn for speakers of all languages. With one year of study it is possible to achieve a level that can be reached only after four to five years for languages such as English, French or German. It is furthermore possible to write and speak the language fluently after one or two years of serious study, which cannot be achieved with other languages.

6.2 Passive knowledge

Within one year it is possible to achieve a passive mastery enabling access to virtually all written documents and books in the language; it will also be possible to understand spoken Esperanto reasonably well. If summaries of scientific publications were published in Esperanto, this passive knowledge alone would provide scientists with easier access to information about their subjects.

6.3 Pedagogical aspects

Experiments have shown that a language-orientation course based on the concept of a logically conceived planned language such as Esperanto facilitates the learning of foreign languages, and therefore possesses a propaedeutic value. Teaching Esperanto in the elementary school for two years will make the phenomenon "language" and the "structure of the mother tongue" more transparent and ease the learning of the next foreign language.[1]

---

[1] "...of nearly a thousand language projects during the last four centuries, only a handful of them have really been practiced by a significant number of people and that up to now only the 'Internacia Lingvo/Esperanto' has reached international dimension": Seminar organised by the Hanns-Seidel Foundation in collaboration with members of the European Parliament and a working group on the language problem in the European Union on September 29th, 1993 in the European Parliament in Brussels.

In addition, Esperanto can be used in a practical way sooner than any other language. Within only six months, students reach a level at which they can begin to use Esperanto for international correspondence, or for school trips or holidays in other countries. This is an enormous impetus to their motivation, and it favours a European and international dimension to their education generally.

6.4 Characteristics

Esperanto is both a spoken and a written language. Its lexicon derives primarily from Western European languages, but words from other sources are constantly being added. Its syntax and morphology show strong Slavic influences and have much in common with isolating languages like Chinese, as well as agglutinative languages such as Turkish, Swahili and Japanese. The weaknesses of ethnic languages have deliberately been avoided, while many of their strengths and commonalities have been borrowed. Those who speak the Romance languages, for example, already know about eighty percent of the roots and words in Esperanto, while Slav-speaking peoples know about fifty percent. In its earliest stages, more than a hundred years ago, the language consisted of about a thousand roots, from which at least ten or twelve thousand words could be formed. It has developed rapidly since then. Today, the largest Esperanto dictionaries contain between 15 000 and 20 000 roots, from which over 150 000 words can be formed.

6.5 Pronunciation

Since the Esperanto orthography is phonetic, every word is pronounced just as it is spelt. Word stress falls on the next-to-last syllable. This poses considerable advantages in contrast to English. A Chinese, Latin American or European will have very similar pronunciation.

6.6 Neutrality

When two persons in a dialogue use a "neutral" language such as Esperanto, neither has an advantage, in contrast to the situation in which one of the speakers is using his mother tongue.

6.7 Grammar and literature

The simple and logical concept of Esperanto is one of its main characteristics. Compound words are very common, as are words formed from a root by the use of prefixes or suffixes. There is only one article, *la*. Nouns end in *o*, adjectives in *a* and adverbs in *e*. The plural of nouns and adjectives is formed by adding *j*. All forms of verbs end in *as* in the present tense, *is* in the past tense, *os* in the future tense, and *us* in the conditional.

The flourishing literary tradition in Esperanto has been recognized by PEN International, which has accepted an Esperanto affiliate. Some 300 titles, both original and translated, appear each year in a wide range of fields. Over a hundred magazines and journals are published regularly.

---

[1] Frank, H., Die Wesensmerkmale des Paderborner Modells für den Sprachorientierungsunterricht. In Carlevaro, T. and G. Lobin, *Einführung in die Interlinguistik*. Alsbach: Leuchtturm-Verlag, 1979.

Symoens, E., *Apprendre des langues étrangères*. Antwerpen, 1994.

Formaggio, E.V., *L'Orientamento Linguistico*, Metodo per facilitare l'apprendimento delle lingue, Manuela per insegnanti della scuola elementare, Roma.

6.8 Precision and terminology

Esperanto can be used for social and economic purposes as well as for cultural activities. Everything that can be said in a national language or a minority language can also be expressed in Esperanto. Furthermore, just as mechanical and scientific developments have resulted in new words and new terminology in every language, so also has the technical vocabulary of Esperanto been enriched by such additions.

6.9 Easier instrument for communication

Esperanto offers an easier tool for international or interethnic communication. However, even the use of this neutral, common language is not a guarantee for peace, as was hoped for by many Esperantists at the beginning of this century. Recent examples of use of one language in a warring area – e.g. in Northern Ireland, former Jugoslavia and Ruanda – show us that, regrettably, where a common language is in use it does not exclude war or acts of violence.

6.10 Results and quality of language teaching

Introduction of a relatively easy-to-learn auxiliary language would save much time and energy. This time and energy could be put to better use by those who are less gifted or interested in languages but strong in other areas, where they could get better results untroubled by the encumbrance of learning languages. This would facilitate the learning of other foreign languages for those who have a specific interest in them, while still equipping all students with an adequate instrument for international communication.

7. Experiments

Full introduction of a neutral planned language as Esperanto seems attractive, but it is probably a bridge too far if there are no experimental results indicating that a communication system using a planned language can comply with the requirements of today's society. Decision makers will have to be aware of these results and of the various related aspects of a planned language. The following projects should accordingly be launched.

7.1 NEIGHBOUR-project

At the previously mentioned one-day seminar in Brussels, attention was given to the use of a planned language as a pedagogical instrument for easier learning of further languages (see also 6.3 above). Since teachers and policymakers have not yet been convinced by past experiments on teaching foreign languages more quickly and efficiently by means of an auxiliary language, it is suggested that a new experiment along these lines be launched within the context of the Council of Europe, in close collaboration with the European Union. A working group on the language problem in the European Union is preparing such a project under the acronym NEIGHBOUR, to be funded i.a. by the European Action Programme "Socrates".

7.2 Esperanto as a bridge language

Quite recently the European Civil Service Federation of the European Union in Brussels published a report that is worth mentioning. It begins by referring to conclusions made by the Council of Ministers of the EU of 12-06-1995: "The Council affirms the importance for the Union of its linguistic diversity, which is an essential aspect of the European dimension and identity and of the common cultural heritage. It underlines the implications, be they democratic, cultural, social or economic, of such diversity. Linguistic diversity is also a source of employment and occupation and a factor of integration. It is an asset for the Union's influence in the outside world, since most European languages are used in a large number of non-member States."

The report continues by saying that for interpretation work in the European Union, this diversity can be guaranteed if we set aside the fact that an interpreter is expected to give an immediate oral translation of words spoken in language A, B or C, etc. In practice, this has not been the case for a long time, and often an intermediate or bridge language (sometimes even two languages) is being used. The report says that it is a mere technical question as to which language should be selected as a bridge language. This is a matter for the "cabins".

This being so, it is a small step to consider a planned language such as Esperanto as a bridge language. Easier to learn (five to ten times easier, depending on the language) it would even make it possible to translate from minority languages to national or official languages or to other minority languages, or vice versa. Therefore experimental use of Esperanto as a bridge language for interpretation should be launched.

7.3 Esperanto as a bridge language in military cooperation

Nowadays more cooperation exists than ever before between armed forces for special operations like UNIFOR or within the context of specific alliances like NATO or on a bilateral or multilateral level. Efficient communication is essential in such cooperation. Use of an easier-to-learn common language such as Esperanto could be of great help in improving this communication and cooperation. Soldiers and not only officers should master the common language, which will contribute to the *esprit de corps*. Therefore a specific project in this context should be launched.

8. Conclusions

The present concept of "multilinguism" develops in practice into a *laisser-faire* situation which finally results in domination and discrimination in the fields of communication, languages and cultures – a development which poses a serious threat to long-term cohesion in a multinational community.

Let us face the above-mentioned "domains" of the Council of Europe by looking at them afresh, seriously considering new instruments of communication. Policymakers should imagine themselves in the position of a child, confronted with many languages. The future generation should be equipped with a practical instrument for communication, allowing time for other necessities in daily life. Let those who have had the privilege to be educated in one or more foreign languages consider how much time and energy have been invested in his or her language learning. Notwithstanding new teaching methods and more possibilities for practising, an average student will not succeed in producing a faultless text even following a vast amount of study. A native speaker will still be necessary to correct it.

Our society is developing from an industrial society into a society of information and communication. Let us think about the question whether we use the most adequate tools in a world of globalization. If the advantages of an auxiliary common language such as Esperanto were simply an interesting hypothesis (which is not the case, as more than a hundred years of experience have proven its practicality), the issue would still be too important not to test this hypothesis experimentally.

Multilingualism in an Institutional and Organizational Perspective

YVO PEETERS

International Academy of Language Law

It is evident that the ever-greater technicality of society, the ever-greater dimension of international political organizations, the ever-greater mobility of citizens has brought about language problems, language constraints which did not exist at all in previous decades. Now almost every citizen is confronted with language problems, the moment he leaves his own village or region. In this part of your conference, we are mostly talking about organizational and institutional multilingualism, which I have already discussed in a book published in Esperanto, *La intereso kaj utilo de komuna interlingvo* (1988). These problems are basically the result of the clash of the two fundamental aspects of the use of language:

- the factor of identity (language as a criterion of identity);
- the factor of communication.

One could put it in a very easy equation: how much of my identity do I lose to gain how much of communicative skills? How strongly do I value my identity to be willing not to communicate – i.e. not to learn one or more other languages? You might say: "I will keep my complete identity *and* learn 15 languages." That is certainly possible for an extremely small number of people in the world, very highly educated, highly skilled, highly motivated, with a multilingual upbringing, and so on, who can hop from one language to another. This is not what is relevant for the large majority of our citizens. So it is my conviction that there cannot be, at this moment, a fundamental increase of communication without a partial loss of identity.

What makes a language international or, as some French-speakers pretend, "universal"? As you probably know, there is only one language in the world that considers itself "universal", and that is French. The others are more modest and consider themselves "international". So what makes a language international? Only recently, in the *Zeit* was one page on the position of German in the world, and a lot of considerations about language policy, classifying languages . . . and it came out that German was in the twelfth position although it has nearly 110 million speakers. Not many people in general consider German to be an international language. It does not have the geographic extension. It is not only the number of speakers which is important; in our politicized world, it is the number of countries, states, it is the geographical dissemination, and it is more and more not the number of mother-tongue speakers but the number of second-language speakers that will determine a language's position. As you all know, the largest language in the world is Chinese, but no one considers it to be an international language. And as has been said earlier, although it is an official language of the UN, the Chinese booth is often not occupied. And if it is occupied, the Chinese participants don't listen to the Chinese booth because they say the interpreters don't understand what the discussion is about, so they prefer to listen to whatever other language they know, probably English.

For whom is multilingualism a problem, in an institutional and organizational perspective? As usual in society, it is a problem for the weakest and the smallest, and it is not a problem for the biggest and the strongest. If the Esperanto movement wants to promote its position in language policy, then it does not have to convince the big ones – it doesn't have to convince the US, or the UK or France of its position, it has to convince the other 152 states of its position – because multilingualism doesn't affect the politicians of the UK, of France, of the US, it affects the others. You have to lobby the weak, and not the strong, in this language problem.

It is clear that in a contact between a monolingual person and a bilingual person we have this absolutely curious element that the bilingual person is the weaker, although he thinks he is the stronger because he knows another language. But it is the contrary, because the other guy has chosen the instrument of the duel, of the fight. All political discussions are fights – there are no friendly political discussions – and the monolingual automatically has chosen the weapon with which to fight.

You can never know a second language as you know your own mother-tongue – even bilingually educated persons can't. Even when you go into very specialized discussions – which most of the political discussions are, and they always become more specialized – you suddenly see the limits of your knowledge. I challenge everyone here to hold a discussion on the nature and classification of certain plants and flowers in his second best language! To what extent learning and using Esperanto will alter anything to the technicality of things? How far can you hold a technical discussion – or how would you like to be in the veterinary commission – speaking in Esperanto about how we will try to solve the mad-cow disease? Does the use of a neutral language do anything to the increasing technicality of things when we have to discuss with each other?

Bridge translation has created very big problems. Part of the problems we have now with Finnish; we had it with Greek when I was in the Parliament: because we did not have enough translators, we had to use bridge translation. It would work sometimes – as long as you spoke very strictly according to text. But the moment you go to sarcasm, to symbolism, to jokes, it stops. Sometimes it even stops with direct translation; it almost always stops with bridge translation. That is from the modality, the level of speech, the intensity of speech. I have a very good example of that: the first time that Altiero Spinnelli pronounced the word *subsidiarity* – in Italian, of course – it was translated in French, and in German, and the others did not translate it.

I think that it is better first to promote the use of Esperanto in the intergovernmental organizations rather than in the European Union, because in intergovernmental organizations, the use of language is far more formalistic than in the European Union, more reading from text, and, especially, it has no direct political consequences, except maybe in the UN, in the Security Council. It's very different in the European Parliament: the more competent the Parliament gets, the harder the discussions are, the more real they are, the more political they are, the quicker people speak and the more politically they behave, which makes it very difficult to translate. Confucius said, and I quote very freely: "Before you start the discussion, clear out your concepts." All the translators theoretically have to get with the speakers, mentally, to clear out their concepts, and that is very difficult when you hold extremely specialized speeches.

Furthermore there is a lot of levels of language use: official language use, legal language use, political, judicial, public, private, with legal consequences, or without legal consequences, active, passive, written, spoken, and like the translation varieties you have to take all these modalities together and also construct situations, and, for each situation, devise a language-usage system. For instance, the Court of Justice of the European Communities is rarely if ever accused of linguistic discrimination, although the Court since its existence always and only deliberates in French. But the decisions and judgements are published in a very high standard, correctly translated and immediately available on the same day – because the judgements are law the moment they are pronounced. It is a kind of discrimination – not for us, as citizens or speakers, but for the development of the language. Because by discussing forty years, on high-level, legal and judicial matters in French, you develop terminology, concepts, ways of thinking and speaking, which you do not in the other languages. So maybe it doesn't discriminate against us as speakers of the other languages, but in a certain sense it discriminates in relation to the development of the legal vocabulary, jargon, specialization in the other languages.

Then how do we administratively, politically, institutionally discuss with each other? I think that to look for a solution in this way is a bit like the decimalization of measurements. It took over an century to get the whole world to measure distances with the same yardstick! And what do we see now? Except for the most powerful country in the world, the whole world counts decimal. I refuse to read American newspapers as long as they will tell me how hot it is in Fahrenheit, and how far I have to go in miles! But why can they do that? Because they are the most powerful state in the world. And I think, if we take Esperanto as a yardstick of linguistic policy, that somehow – just as the politicians had to be convinced that it made sense to base measurements on that strange stick that was deposed somewhere in a scientific place, in Paris – if you succeed in your aims, it will be to convince the politicians that Esperanto is the decimalization of language policy.

Lesser-Used Languages and Esperanto: Towards a Common Program

ALLAN WYNNE JONES
European Bureau for Lesser-Used Languages

We're all to a greater or a lesser extent conditioned by our environment. Personally, I live in a small market town in mid-Wales where some 60 percent of the population is bilingual. This is somewhat more than the percentage of Welsh-speakers throughout Wales – around 20 percent of the population of Wales are fully bilingual. This compares very much with the greater Basque country. Professionally, I'm not a linguist, but I work in an area of growing relevance to language experts: the relationship between language, culture and economic development. This work is based on the growing belief that linguistic cultures and their values and norms affect people's attitude to enterprise, in its widest sense, and their economic behavior in particular. And Unesco amongst other organizations has programs which are also exploring this particular field. So you can see that as an individual I am more comfortable with the implementation of policies than with theorizing and developing policies, and this to some extent will influence what I propose to say later in commenting on the earlier presentations.

Institutionally I am six months into my three-year term as president of the European Bureau for Lesser Used Languages. As I suspect that most of you aren't familiar with the Bureau, I have the chairman's permission to give you a thumbnail portrait of the organization and its ideas. And indeed the Bureau is the only international organization to my knowledge which is solely dedicated to the question of linguistic diversity. I say that with no particular satisfaction, but I think that is a question that needs to be addressed at a worldwide level. The Bureau is an organization which by the way has two working languages, French and English, but makes great use of German, Italian and Spanish in our publications.

First of all I'd like to tell you something about the lesser-used languages circumstances of the European Union, and I hope this is not too repetitive for too many of you. Whereas worldwide there are something like 6000 languages still alive and spoken – and I understand that the majority of the people living in the world are in fact bilingual from earliest childhood – the position in Europe is somewhat different and somewhat simpler because although there are around 100 linguistic communities on the European continent, there are around 50 linguistic communities within the European Union, and about 40 of those can be regarded as using a minority or a lesser used language. And indeed there are said to be between 30 and 50 million citizens of the European Union who daily use a language which is not the language of the state in which they live. We're rather vague on the statistics because of course many of the states will not allow a question on language competence to be used in their census. So a great deal of this is on the basis of guesswork.

As far as the Bureau is concerned, we recognize the existence of five categories of territorial languages, and I must emphasize that our meaning is territorial and not immigrant languages. First of all there are the state languages of independent states within the European Union, like Irish and *Lëtzebuergesch*, which to some extent can be regarded as lesser used within their states. Then there are what you could call unique languages, languages that are minority languages that are spoken only within one member state, and my language, Welsh, is an example of that. There are several minority languages which are spoken in two or more states. For example, Sámi, Irish, and Basque are spoken in two member states. We recognize also the cross-border minorities: the Danish-German situation, and the Italian-German situation, as well as strictly non-territorial autochtonous languages spoken by the Gipsy and Jewish communities. Of course, within the 40 or so linguistic communities we're talking about, there are tremendous variations in terms of the status of those particular languages. If any of you is particularly interested in reading the most recent document on the state of the minority languages of the European Union, the *EuroMosaic* summarizes that position. I think it would be fair to say that the picture presented in that particular document is a very dark and bleak picture. And for the most part, with the exception of possibly around ten of those languages, most of the trends regarding language competence and certainly language use are downward trends, so it is a very worrying situation. That is the context within which the European Bureau for Lesser Used Languages operates.

Can I then, as I promised, give you a thumbnail picture of what we are and what we do? I should say that we're very unhappy with this definition "Lesser-Used". We regard it as a very negative, pejorative term, and if our speakers continue to think of themselves as speakers of lesser-used languages, that doesn't say very much for the future of those languages. Collectively, we are working towards trying to redefine that particular category and possibly, eventually, to rename the organization. Our head office is located in Dublin; we have an information office in Brussels; we have only 10 full-time staff; and our annual income is in the region of 1 million ECU, but I should say that this particular income is not guaranteed, it's not repeated, because usually, what happens annually is that the Council of the Ministers of the Union throws out the minority-language budget line, and it's only reintroduced each year through the good offices of members of the European Parliament. The total spending of the European Union on programs that involve lesser-used languages is only 4 million ECU in the last budget. So it is a very very small budget in comparison with other spending items. In addition to these offices, we have a voluntary network of committees and language sub-committees in the various member states. And the sort of enthusiasm, of idealism that is evident in some of those meetings is certainly the same sort of feelings that I have experienced here with you today.

What does the Bureau do? Principally, we have four aims. First of all, we try and seek political and legal support for our languages and for the speakers of our languages at Union, state, national and regional levels. And in fact, within the European Parliament, there is an Intergroup for minority languages with whom we work very closely, and they are the main contact point between the

Bureau and the European institutions apart from the small unit within DG XXII which is responsible for implementing the minority languages budget line. We also try to ensure finance for projects which involve minority languages, we promote an exchange of information and ideas between institutions and speakers of the languages. And we support the creation and activities of associated structures like the Mercator network, which some of you might know about. The overall aim of all these activities, in my opinion, is to strenghten the attitudes of individual speakers of minority languages towards their own languages and towards other speakers of their own languages.

I haven't got time to go into our programs here today, but just to tell you that we try and have a program, publications, some sort of project or activity, in all the principal domains within which minority languages are used. Our attention these days is being directed more and more towards the work and economic domain, and also growing attention is being paid to the whole question of the relationship between minority languages and health care, for obvious reasons.

Now I'd like to give you some very general comments on today's activities. And in making my comments, I confess that I have to be very careful not to be carried away by the enthousiasm and idealism of this gathering. As I said, these are qualities which are of course very much in evidence when speakers of lesser-used languages get together, and they often lead you to making commitments and promises that are beyond your expectations. And I ask myself, first of all, what issues do Esperantist and minority-language speaker have in common, other than this sincere, harmonious approach to language problems? I think that in a general sense our aims are compatible with yours, although the Bureau, to my knowledge, has never been asked to discuss or formulate a policy in relation to Esperanto.

The first issue on which I think there is some sort of mutual agreement is our mutual desire to promote not only linguistic, but cultural diversity. I think that it's vitally important to recognize the significance of cultural values and activities of each and every linguistic community in the world, however small. In this way we can preserve the diversity of ideas, of different ways of looking at the world. For me it would be an enormous tragedy if we were able to preserve all existing minority languages but lose their cultural values due to globalization. I think that there is a great danger that even if we are able to preserve a large number of the world's minority languages, we could end up speaking different languages but saying the same things.

Secondly, I think we have a mutual interest in promoting this worldwide discussion on questions of language, especially in a cross-cultural and intercultural context. I'm amazed at the ignorance of otherwise well-informed people who fail to differentiate between language attitudes, language acquisition or competence, and language use – and especially the frequency of use in a variety of domains. Robert Phillipson refered to some of those questions this morning. And I think we need together to explore ways in which we can work together to expand this discussion and to raise the quality of the information avaible in this particular international-language debate.

Thirdly, we have to reassure the speakers of state languages, which are not languages of wider communication like English, Spanish, and French, that we – that is Esperantists and minority language speakers – present no threat to their existence, for many of the political leaders and users of these languages feel themselves and their languages to be under threat. So I think that we need to explore mutually the question of language rights and territoriality together.

Fourthly, we mutually need to have a unit within one of the international institutions – probably Unesco – which is permanently devoted to the relevant questions of language planning, ensuring that intercultural communications and the existence of an international language are not incompatible with linguistic diversity in the world. In order to achieve this, as a first step, I think we need to identify the power bases which will obstruct or enable that to take place. And you've already been identifying the member states of these organizations as providing the major obstructions, and in that context I think that many of these international institutions can be regarded as members' clubs, and they will protect the membership of their particular club.

Fifthly, if we have a mutual aim to ensure linguistic diversity within the European Union, then, as a first step, there should be an attempt to clarify the basic issues which exist between Esperantists and the Bureau for Minority Languages, and I would welcome the staging of a conference which explored some of these issues and agreed upon basic policies. However, because of funding complications, I think that the initiative of this conference would need to come from Esperantists rather than from the Bureau itself.

In this final paragraph I'm addressing some of the ideas that Hans Erasmus identified and brought to your attention a few minutes ago, especially in terms of the experiments and pilot projects that he spelled out so competently – and by the way I cannot in any way disagree with any of the broad comments that Hans has said. Finally, I do confess that I've been affected by the enthusiasm of this event.

The following is very much a personnal proposal, which may sound terribly naive to some of you, but it's based on my experience in language-related businesses. In business, if you want to achieve something, you have to have a plan, stating out what you want to do, in financial terms identifying the resources you require, and when you're going to do what – in other words, a business plan, or a program plan. Now pardon my ignorance if this sounds idealistic, but maybe a group of Esperantists should sit down and write a 50-year, or a 100-year program, to try and identify what you would like to have happen within a 50 or 100-year timespan – and it was Yvo Peeters who suggested the 100-year time span, bearing in mind what has happened with the measurement system. A plan – and I emphasize that this is something that minority-language speakers and Esperantists have in common – of what we want to achieve linguistically, and what steps in terms of persuasion, education and resources we need to take. As a starting point maybe, a cost-benefit analysis of a major international institution could develop some of the pilot ideas that Hans Erasmus was talking about. So there we are you see, I've absorbed much of your idealism and enthusiasm, and in that at least you've achieved something!

Diskuto

Georges Sossois – Je suis tout à fait d'accord avec ce que le dernier intervenant a dit, mais puisqu'il a parlé d'une relation coûts-bénéfices, je suis à la recherche de chiffres, et, que ce soit au Conseil de l'Europe ou à mon ministère, je me bute à des murs. Je voudrais par exemple savoir combien mon ministère de l'éducation consacre en fonds pour les cours de langues dans les écoles publiques, dans les écoles libres, dans les écoles privées, le jour, le soir, à des élèves de moins de 18 ans, à des gens de plus de 18 ans – eh bien, personne ne sais me répondre! Je suppose qu'il en est de même pour les autres ministères. On ne peut travailler que sur des hypothèses. C'est un travail qui serait très long. Essayez de me donner soit une méthode, soit peut-être des chiffres que, vous, vous avez dans vos pays différents, pour que je puisse effectuer l'enquête au point de vue du coût, car après il faudra travailler sur des hypothèses au niveau du bénéfice.

Eliza Kehlet – Al s-ro Erasmus, mi ŝatus demandi ĉu li same kiel mi opinias ke interpretado estas maleleganta maniero de komunikado. Mi diras tion estante mem profesia konferenc-interpretisto. Kaj se ni interkonsentas ke interpretado estas maleleganta eĉ se ĝi estas rekta, ĉu ni ne tiam eĉ pli interkonsentas ke pontlingva interpretado estas pli maleleganta, interalie ĉar ĝi daŭras pli longe. Se ni interkonsentas pri tio, mi ne estas tute certa ke mi povas subteni vian ideon aldoni pontlingvon al la jam ekzistantaj dek unu lingvoj en EU. Ni per tio, antaŭ ĉio, vendas Esperanton tro malmultekoste! Ĝi estas ne nur pontlingvo, ne nur helplingvo, ĝi povas multon pli. Kaj pro tio mi volus vian opinion, ĉu oni ne, anstataŭ proponi Esperanton kiel pontlingvon por interpretado, kontraŭe proponu lingvokursojn por la membroj de la Eŭropa Parlamento? La membroj de la Eŭropa Parlamento havas jam nun la eblecon grandskale lerni fremdajn lingvojn, ĉar oni aranĝas privatajn lecionojn por ili, oni aranĝas lingvokursojn por ili. Tiel oni proponus al ili lerni Esperanton en tia grado, ke en la kunsidoj ili akceptu paroli sian oficialan aŭ ŝtatan lingvon, aŭ tiun lingvon kiun oni rekonas en la Parlamento, kaj ili akceptu aŭskulti en Esperanto, tio signifas pasivan konon de Esperanto por ĉiu parlamentano. Tio estas verŝajne pli ekstrema ideo ol la via, sed laŭ mia opinio ĝi multe pli korespondas al la veraj eblecoj de Esperanto.

Ulrich Brandenburg – Mi proponas ke ni diferencigu inter la interregistaraj asocioj kaj la Eŭropa Parlamento. En la Eŭropa Parlamento, aparte interesa estas la fakto ke ni havas konstitucian organon de Eŭropa Unio kies membroj ne unuarange havas la celon funkciigi tiun organismon, aŭ reprezenti sian ŝtatajn interesojn en tiu organismo, sed kies membroj estas elektitaj reprezentantoj de siaj balotantoj. En internacia organizaĵo oni povas postuli la uzadon de unu aŭ malmultaj lingvoj, ĉar la homoj kiuj laboras en tiu organizajo – ekzemple mi – estas pagataj por funkciigi ĝin. Tamen estas granda diferenco se oni rigardas al la unuaranga funkcio de la membroj de la Eŭropa Parlamento reprezenti siajn elektantojn. En tiu senco aparte interesis min la komento kiun ni antaŭe aŭdis de s-ro Dupuis, pri la praktiko en la Eŭropa Parlamento, en tiu organo de elektitaj reprezentantoj de la popolo, kie en multaj gravaj organoj la multlingveco jam ne plu funkcias, aŭ ankoraŭ ekzistas nur surpapere. Mia demando estas ĉu ankaŭ aliaj deputitoj rekonas tiun tendencon? Ĉu ekzistas ĝenerala sento de malkontento pri tiu situacio? Ĉu estas tendenco ribeli kontraŭ ĝi? Aŭ ĉu okazas tio, kio pli mal-pli okazas ankaŭ jam en interregistaraj organizaĵoj, nome tendenco elekti tiujn personojn kiuj ja kapablas uzi la lingvojn kiujn oni ĝenerale uzas, do iu mallarĝigo de la spektro?

Brian Moon – Unue, mi volas danki al Yvo Peeters pri kelkaj tre perceptaj komentoj pri la potencrilatoj en komunikado kaj la psikologio de interlingva komunikado. Sed mi devas diri ke laŭ mi li grave mistaksas la terenon de la plej gravaj problemoj. Ne temas pri la plej precizaj fakaj diskutoj. Ne estas evidente ke iu plej facile parolos en sia gepatra aŭ sia unua lingvo pri la klasigo de plantoj aŭ, por preni ekzemplon el mia profesia tradukado, pri la metodo kalkuli la malnetan nacian produkton. Oni plej facile diskutas pri tiaj aferoj en la lingvo en kiu oni studis pri tiu fako, kiu ofte estas alia lingvo. Kaj eĉ pli, la faka terminaro estas relative facile lernebla. Mi volonte diskutus pri la kalkulado de la malneta nacia produkto, en kiu ajn el la lingvoj el kiuj mi profesie tradukas, sed mi ne volonte diskutus, eĉ en la angla, pri la klasigado de plantoj, pri kio mi absolute nenion scias. Ŝajnas al mi ke fakte la vera tereno de gravaj komunikaj problemoj estas en la ŝajne *ne*fakaj terenoj – intertraktadoj pri nuancitaj aferoj, la kampoj en kiuj la homoj ne havas klarajn opiniojn sed serĉas komunan terenon de interkonsento, tiu tuta amaso da kampoj de interhomaj rilatoj kiuj ne estas fake priskribeblaj.

Sean O'Riain – Tre interesas min tiu propono pri plano de kvindek jaroj. Mi pensas ke la movado bezonas iomete pli longe pensi, ĉar, por uzi alian ekzemplon kiun mi prenis de Claude Piron, oni bezonis ducent jarojn por akcepti la arabajn ciferojn kiujn nun ĉiuj uzas, sed dum ducent jaroj, la homoj kiuj uzis tiujn malnovajn romiajn ciferojn tre akre kontraŭis la akceptadon de novaj ciferoj. Se oni vidas la du sistemojn, sufiĉas dek minutoj por scii kiu el la du estas la pli bona, kaj la pli efika, sed ĉar matematikistoj havis monopolon, kaj oni devis pagi ilin por fari eĉ la pli simplajn kalkulojn, ili sukcesis dum du jarcentoj bremsi la ĝeneralan akcepton de la arabaj ciferoj. Alia ekzemplo, eĉ kristanismo, kiu se vi estas kristano havis Dion mem kiel subtenanton, bezonis tricent jarojn por atingi la nivelon de romia imperiestro. Ni devas nur pensi pli longdaŭre kaj tre zorge kaj prudente prepari paŝojn, kaj tute ne atendi tujan sukceson, ke nunjare aŭ venontjare ni havos finan venkon, aŭ tiun grandan ĝeneralan akceptadon. Mi pensas ke tiu venos paŝon post paŝo, kun multe da laboro.

Olivier Dupuis – Quelqu'un a demandé si les autres parlementaires avaient conscience des problèmes de communication au sein du parlement européen. Je crois que la question d'arriver à une résolution du parlement européen, ou arriver au dépôt d'une recommandation du parlement européen ne sera pas facile. Le changement important est que les problèmes de dis-communication, ou de mal-communication, sont maintenant quotidiens. C'est évident que cela affecte beaucoup plus un certain nombre de parlementaires que d'autres. C'est sûr que les Finnois sont beaucoup plus pénalisés que les autres. Mais je pense que maintenant on peut au moins jouer sur le fait que c'est visible à l'œil nu pour tous les autres parlementaires, même pour

ceux – ils sont nombreux – qui parlent trois, quatre langues. Je pense qu'il y a aussi une autre clef sur laquelle on pourra jouer, qui est celle des personnes qui parlent des langues moins parlées, ou des langues minoritaires. Il y a un certain nombre de *lobbies*, en quelque sorte, qu'on peut commencer à mettre ensemble: le lobby finnois, ou le lobby suédois, ou des langues officielles mais moins fortes que d'autres, plus les lobbies des Catalans, des amis du pays de Galles ou d'autres régions d'Europe qui ne voient pas leur langue reconnue officiellement. Si on commence à mettre ensemble ces personnes-là plus les 81 parlementaires qui se sont déclarés espérantistes – 81 sur 626, ça fait quand même 12 ou 13 p. 100 du Parlement –, je pense qu'on commence à avoir un noyau suffisant pour arriver à poser avec une certaine crédibilité la question de la communication.

Pour répondre à Mme Kehlet, les parlementaires ont tous le droit de suivre des cours – moi personnellement j'ai aussi le droit de suivre des cours. Je serais très intéressé à suivre les cours de l'autre langue nationale de mon pays, le néerlandais que j'ai complètement oublié; mon anglais est déplorable au niveau actif; je voudrais rafraîchir mon espagnol – je n'ai pas le temps et ça c'est la même chose pour tous les parlementaires. Il y en a certes qui ne voudraient pas de toutes façons, mais je pense que la question n'est pas une question subjective de convaincre des parlementaires d'apprendre l'espéranto ou d'apprendre une autre langue.

Hans Erasmus – Al s-ro Saussois mi nur diru ke nia grupo, en la komenco de nia ekzisto, kaj specife s-ro Maertens, ellaboris kalkuladon pri kostoj por edukado. Baze de buĝetoj de ministrejoj ni konkludis ke ĉiujare por lingvoj, tute ĝenerale, oni uzas en Eŭropo pli ol cent miliardoj da ekuoj. Al s-rino Kehlet mi diras ke mi ŝatus eviti ĉiun interpretadon, kompreneble. Mi ja kredas ke interpretado estas maleleganta. Tamen, mi nun rigardas al la estonteco, kaj tiu raporto de interpretistoj diras: ni havos pli ol dek unu lingvojn, eĉ dudek. Kaj verŝajne la praktiko estos ke ni uzos du pontlingvojn. Kaj anstataŭ uzi du lingvojn, mi proponas uzi unu lingvon. Estus avantaĝe, mi kredas. Mi kredas ke oni povas demandi al parlamentanoj lerni lingvojn kaj ankaŭ Esperanton – vi aŭdis la respondon de s-ro Dupuis. Mi kredas ke en la parlamento estas la ideo ke Esperanto ne povas funkcii. Tial oni bezonas projekton kiu montras la malon.

Yvo Peeters – I agree in principle with what Mr. Moon has said, but by saying it he has raised another problem which could be the subject of a whole conference, that is that the language in which you study should be your language. I take that principle as a starting point, and all other situations I consider to be exceptions. My father, in Belgium, which discriminated against its Dutch-speaking majority for a hundred and forty years, studied in French and knew all terminology better in French than in his own language. But we redressed that situation and such a situation no longer exists in Belgium.

The second point was the question whether there are members of the Parliament which are dissatisfied with the actual situation. Of course, but – and I lived through this as a member of the first directly elected parliament –

precisely the fact that multilingualism is regarded as an asset has had as a consequence that a number of parliamentarian refrain from expressing their discontent, because by doing this they at the same time theoretically express that they don't know other languages. It is an absolutely real fact! Many parliamentarians only understand a bit of this language and that language, and fear revealing their limitations. This is a big brake on the expression of discontent. You only do it in a political way. At this moment, I'm a civil servant and I represent my country in the intergovernmental bodies of the EU. We see the different attitudes: Greek is mostly not present, Finnish now mostly not present, but if for instance you touch Portuguese, where there is mostly only one person present – and there might be four, five Dutch-speakers from Belgium, from the Netherlands – the Portuguese member will leave, and the meeting stops! So it depends on the level of political weight. Theoretically we can all block all meetings, if we apply the rules precisely.

I would just like to say to Ms. Kehlet that all what she said has been precisely proposed by the Eŭropa Esperanto-Centro, to which I was more or less an external expert, and we had proposed just that. If I remember well, we even proposed to pay, ourselves, or to organize the Esperanto courses. The moment the Parliament in principle would decide that they could take place under the same conditions as the other languages, the organization would then provide for the teachers and do the logistics. But we never reached that stage, I think.

Allan Wynne Jones – The question of funding was brought up, and I think the Council of Europe was referred to, in passing. The Council of Europe to my knowledge has very little money to give to outside organizations, for funding any sort of language projects. On the other hand, the European Union has many programmes in many different areas, and it's true to say that several of those do not specify the language in which those programmes have to be delivered, and they don't specify whether programmes should be targeted at speakers of specific languages. In this particular context, to my knowledge, the Socrates programme generally, and I'm not referring to the LINGUA strand of Socrates, doesn't identify the language in which particular programmes have got to be implemented, so that there might be an opportunity there, to explore Socrates for setting up a network of university units which specialize, for example, in Esperanto. It's certainly well worth exploring. I certainly will convey your ideas, and particularly those of Hans Erasmus, back to the Bureau in the hope that something can happen as a result of my being here today. I feel that a new bridge has been built between the speakers of lesser-used languages and Esperantists, and it's up to some of us now to meet in the middle of that bridge.

John Wells – Antaŭ tri semajnoj mi estis en Hispanio, en la universitato de Santiago de Compostela, kiu festis sian kvincent-jaran datrevenon per simpozio pri la universitato kaj la Turo de Babelo. Ĝi invitis reprezentantojn de amasoj da malpli uzataj lingvoj: de la estona, la bjelorusa, la finna, la jida, la hungara, la rumana, ktp, kaj kompreneble de la pli proksimaj lingvoj, la galega, la eŭska kaj la kataluna, por diskuti kiel oni povas instrui en universi-

tato kaj elekti lingvon kiu estas justa kaj samtempe efika. Do tre parencaj temoj al niaj hodiaŭaj. Oni invitis min por prezenti tie Esperanton kaj la eventualajn solvojn kiujn povus liveri Esperanto. Oni invitis alian kontribuanton por prilumi la malfacilaĵojn kiuj sekvas de la pozicio de la angla lingvo, kaj li sufiĉe forte pledis por tio ke la anglalingvanoj cedu pri siaj rajtoj pri sia lingvo, tiel ke ni ne plu insistu ke la angla lingvo devas esti uzata laŭ brita aŭ laŭ usona normoj, sed ke ni allasu plej diversajn erarojn kiujn kutime faras la eŭropanoj kaj aliaj kiuj ne parolas ĝin kiel denaskan lingvon. Tio montras ke la temo de nia hodiaŭa kaj morgaŭa diskuto estas vere akra temo en la nuna mondo.

IV.

Lingvoj en transnacia edukado
Languages in global education
Les langues dans l'éducation transnationale

Les programmes linguistiques de l'Unesco

JOSEPH POTH
Unesco

Pourquoi est-ce que l'Unesco, qui est forte aujourd'hui de 187 États Membres, a-t-elle jugé nécessaire de développer un programme linguistique au secteur de l'éducation? Chacun sait que l'Unesco est l'organisation des Nations Unies spécialisée dans le domaine de l'éducation, de la science et de la culture. Chacun sait aussi que l'enseignement des langues est fondamental pour tout projet éducatif, scientifique ou culturel. En effet, on ne peut pas concevoir un projet éducatif qui ne fasse pas appel à la langue, qu'elle soit orale ou qu'elle soit écrite, ou à d'autres langues ou à plusieurs langues. On ne peut pas concevoir un projet d'ordre scientifique qui ne fasse pas appel aux langues, ne fût-ce qu'aux langues de spécialités, dans les domaines très divers de la science. On ne peut pas concevoir non plus un projet culturel car chacun sait que la langue est un des éléments fondamentaux de la culture des nations, des peuples et des communautés. Il est donc tout à fait normal et nécessaire que l'Unesco s'intéresse à la question linguistique.

Il n'y a pas à proprement parler de politique linguistique qui soit propre à l'Unesco elle-même. Il ne faut pas croire que c'est l'Unesco elle-même, en tant qu'organisation, qui définit sa politique linguistique. La politique linguistique de l'Unesco est celle que définissent tous les États Membres qui la composent et qui se réunissent par le biais de leurs délégations tous les deux ans, au cours de la Conférence générale et qui donnent à l'Unesco les recommandations nécessaires à l'exécution des programmes. Ce qu'on appelle la politique linguistique de l'Unesco, c'est la politique voulue par les États Membres. L'Unesco a pour mandat de l'exécuter. À titre d'information, la dernière Conférence générale s'est tenue en octobre 1995. À la fin de 1997, se réunira à nouveau la Conférence générale pour déterminer les grandes lignes d'action pour 1998-1999.

Quel est le mandat que la conférence générale a donné à l'Unesco en matière de langues? Ce mandat tient en deux orientations principales que l'Unesco doit concrétiser dans ses États Membres, tout au moins dans ceux qui le souhaitent. Ces deux orientations sont les suivantes:

- premièrement *respecter, faire respecter et développer la diversité linguistique.* Ceci implique donc non seulement l'enseignement des langues étrangères, mais aussi la sauvegarde ou le développement des langues minoritaires ou minorisées;
- deuxième axe de travail, *promouvoir l'éducation plurilingue,* c'est-à-dire faire en sorte que dans les systèmes éducatifs formels des États Membres, il y ait un nombre aussi important que possible de langues qui soient enseignées, en dehors des langues maternelles ou des langues nationales.

Voilà donc notre mandat. Je pense que chacun ici reconnaîtra un des objectifs de l'Association d'espéranto à laquelle vous appartenez qui tente également de promouvoir le respect de cette diversité linguistique et la possibilité de l'éducation plurilingue. Il y a donc similitude d'objectifs à ce niveau-là.

Nous considérons que pendant trop de siècles on a enseigné les langues pour se combattre. Le voisin étudiait la langue du voisin pour mieux connaître le point faible du voisin. Je crois que cette considération est toujours vraie aujourd'hui, mais il n'est pas nécessaire d'étudier les langues pour se combattre: au contraire, on peut en faire un outil pour mieux se connaître. Et c'est là tout le sens de la coopération internationale pour laquelle milite l'Unesco.

Qu'est-ce que nous faisons aujourd'hui dans le programme linguistique, qu'est-ce que nous ferons demain, à condition, bien entendu, que la prochaine Conférence générale continue à souhaiter la poursuite de ces opérations ou nous en offre d'autres? En quoi sommes-nous engagés? Le secteur de l'éducation – qui, je le précise aussi, est le secteur le plus important puisqu'il regroupe 75 p. 100 des crédits et des activités de l'Unesco, la culture et les sciences ayant le reliquat – poursuit actuellement sept grands projets. Je vais vous les décrire brièvement mais j'insisterai plus particulièrement sur notre projet LINGUAPAX qui est celui qui a explicitement les objectifs les plus proches de ceux que vous avez vous-même.

- Le projet LINGUA-UNI, que nous menons avec la fédération de Russie essentiellement. Vous voyez déjà le sens du mot: il s'agit de relier par l'enseignement des langues.
- Le projet d'enseignement des langues étrangères du programme Unesco-Tchernobyl. Chacun ici connaît la catastrophe de Tchernobyl et ses résultats lamentables. L'Unesco a un projet pour tenter d'apporter une réponse linguistique spécifique à cette situation. Le programme Unesco-Tchernobyl comporte 70 projets, et le projet d'enseignement des langues est le premier.
- Une série de guides de référence pour l'aménagement linguistique dans les pays africains. Vous savez que l'Unesco a un nombre réduit de priorités, et parmi ces priorités figure en bonne place l'Afrique. Dans le cadre du programme Priorité Afrique, nous avons un projet qui consiste à élaborer un guide de référence d'environ 800 pages, en quatre tomes, chacun correspondant à une notion: formation des maîtres, recherche linguistique, recherche de financement, etc.

Outre le projet LINGUAPAX, il nous reste trois projets très récents que le Directeur général de l'Unesco vient de confier à l'unité que je coordonne. Ils ont encore besoin d'être présentés au conseil exécutif de l'Unesco, qui se réunira en octobre prochain [1996], pour qu'il donne son aval et à la conférence générale de l'Unesco, qui se réunira en octobre 1997, pour qu'elle donne les moyens de financement nécessaires si elle le juge utile.

- Un projet d'atlas linguistique recouvrant l'ensemble du monde, toutes les langues du monde, et pour lequel nous avons cinq ans. Ce projet d'atlas linguistique ne sera pas uniquement descriptif; il sera explicatif et il donnera aux États qui souhaiteront en prendre connaissance des éléments de solution et une problématique pour essayer de sauver les langues qui seraient en danger ou en voie de perdition. Malgré les objectifs très ambitieux de cet atlas, il ne faut pas oublier que pour l'Unesco comme pour l'ensemble du système des Nations Unies et pour les autres organisations intergouvernementales, chaque État est souverain dans le domaine de sa politique linguistique. Ce que nous pouvons faire c'est proposer des critères de planification linguistique, proposer des démarches et des procédures d'aménagement linguistique qui concrétisent les politiques linguistiques, des schémas directeurs qui ont été validés sur le terrain, mais en aucun cas nous ne pouvons prendre des décisions en ce qui concerne cette politique linguistique propre à chaque État quel qu'il soit.

- L'élaboration d'une banque de données didactique, notamment pour les pays qui envisagent d'introduire dans leur système éducatif formel des langues minoritaires ou des langues minorisées. L'Unesco n'a pas pour mandat de développer sur le plan technique des démarches nouvelles pour l'enseignement des langues mais, dans la mesure où nous savons bien qu'une mauvaise méthodologie d'enseignement des langues peut avoir des effets pervers sur les apprenants, nous sommes obligés de nous intéresser aussi à la didactique et à la méthodologie. Tout le monde ici sait bien que lorsqu'un apprenant, qu'il soit adulte ou qu'il soit enfant, se trouve confronté à une langue étrangère dont il ne comprend pas le fonctionnement interne, qu'il n'arrive pas à percevoir parce que la méthode le rebute, que l'enseignement lui déplaît; peu à peu il risque de développer une sorte de sentiment de frustration qui se retourne contre la langue étrangère qu'il est censé étudier et assimiler et, peu à peu, cette frustration se retourne contre toute la culture que cette langue représente et finalement contre les locuteurs et on arrive ainsi à un objectif totalement contradictoires avec ce que nous souhaitions faire au départ.
- Enfin, dernier projet, nous devons également participer à l'élaboration d'une charte des droits linguistiques universels dont le travail a été entamé par le PEN Club International. Il s'agit donc pour l'Unesco, à la demande du PEN Club International, de s'occuper de cette charte universelle des droits linguistiques et, avec le concours de tous ceux et de toutes celles, et notamment de tous les États Membres qui le souhaitent, de faire en sorte que cette charte puisse être présentée aux Nations Unies afin que les États puissent la signer.

Le projet LINGUA-UNI

Comme il est particulièrement implanté en ex-Union soviétique, son siège est à l'université des Langues de Moscou. Ce projet est très fortement décentralisé: la décision se prend à Moscou et à Paris. Il vise à mettre en place un réseau européen de coopération universitaire dans le domaine de l'enseignement des langues étrangères ainsi que dans celui des sciences et des études sociales. Le réseau LINGUA-UNI est actuellement fort d'environ 80 universités spécialisées dans le domaine de l'enseignement des langues. Le plus important de ses objectifs spécifiques est de promouvoir des programmes et des cours de langues étrangères qui ont pour but la tolérance, la non-violence et la capacité de réponse aux situations pré-conflictuelles ou post-conflictuelles.

Enseignement des langues étrangères dans le cadre du programme Unesco-Tchernobyl

On estime qu'environ 140 millions de personnes – que ce soit en Ukraine, au Bélarus ou en Russie – ont été touchées par cette catastrophe, soit dans leur santé physique, soit sous forme de problèmes psychologiques ou de santé morale. Les trois pays ont demandé à l'Unesco de monter avec eux un projet, de rechercher des fonds extra-budgétaires – qui ont été trouvés – et de monter avec eux une opération pour tenter de réduire les effets destructeurs de cette catastrophe, et pour tenter aussi d'en tirer des leçons si par malheur cette catastrophe ne devait pas être la seule. Soixante-dix projets ont donc été identifiés, le premier étant le projet d'enseignement des langues étrangères. Pourquoi? Les spécialistes de ces immenses pays qui sortaient à peine de la Guerre froide n'avaient pas encore, au moment où il leur a fallu agir pour répondre aux besoins de cette catastrophe, une connaissance suffisante des grandes langues internationales de communication dans lesquelles se font des recherches spécialisées sur la radioactivité, sur les effets médicaux de tel ou tel type d'irradiation, sur les méfaits psychologiques que peut engendrer un tel bouleversement, dans les habitudes familiales, les habitudes de village, etc. Ce sont donc ces pays qui ont demandé à l'Unesco de bien vouloir étudier ce projet d'enseignement des langues, de sorte que le plus rapidement possible, leurs spécialistes puissent se familiariser avec la nomenclature spécialisée qu'impliquent les traitements nouveaux dans le domaine des méfaits atomiques. Je sais, par exemple, que le Japon a offert au programme Unesco-Tchernobyl un merveilleux hôpital avec des appareils de pointe pour le traitement de certains cancers dus aux radiations. Les spécialistes ukrainiens, bélarusses et russes devaient naturellement étudier les modes d'emploi; et, bien entendu, la langue japonaise et la langue anglaise faisaient partie des langues de spécialité dans lesquelles il fallait les former. Actuellement, sept stages de spécialité ont été réalisés pour les spécialistes de ces différents pays. Ces stages concernent l'ensemble des aspects auxquels les praticiens doivent faire face.

Aménagement linguistique pour les pays plurilingues d'Afrique

Il faut savoir qu'il y a dix ans encore 37 pays africains sur 45 avaient introduit une ou plusieurs de leurs langues nationales dans les systèmes éducatifs formels – généralement au primaire – et dans le système de formation des maîtres. Aujourd'hui, alors que nous avons un plan qui s'appelle *Langues africaines – Horizon 2000*, plan selon lequel tous les pays devraient avoir introduit au moins une langue endogène dans leur système éducatif, il n'y a plus que 30 pays qui continuent à utiliser leurs langues maternelles ou leurs langues nationales, ce qui signifie qu'il y a une défection par rapport à l'enseignement des langues des communautés nationales au profit exclusif des grandes langues internationales de communication. L'Unesco a donc ce projet qui, bien entendu, défend, promeut et développe l'enseignement des grandes langues internationales de communication, car c'est le souhait des pays et puis on voit mal un pays qui se couperait de la modernité en supprimant son accès vers la coopération internationale. Mais l'Unesco défend avec tout autant d'énergie et de moyens la cause des langues nationales, des langues minoritaires, dans la mesure où les États africains le lui demandent. Et le guide de l'aménagement linguistique – qui est un produit que nous souhaitons mettre à la disposition de tous les États qui le souhaitent et qui ne savent pas trop comment engager une réforme linguistique – vient d'une série de projets qui ont déjà été conduits sur le terrain par l'Unesco et il tire les leçons des succès et des échecs afin de pouvoir proposer des démarches générales que chaque pays pourra utiliser à sa guise.

Le projet LINGUAPAX

LINGUAPAX est un projet de l'Unesco visant à promouvoir l'enseignement des langues et des littératures en vue de renforcer la compréhension mutuelle et la coopération entre les peuples. Le projet LINGUAPAX part de l'idée que dans nos sociétés multiculturelles, le rôle des langues, qu'elles soient nationales, maternelles ou étrangères, devient de plus en plus déterminant dans le domaine socio-éducatif. Les liens entre les nations seront également toujours plus étroits et il s'agit dès lors, plus que jamais, d'œuvrer pour améliorer la compréhension et la coopération internationales.

L'idée du projet LINGUAPAX fut lancée à Kiev (Ukraine) lors d'une consultation internationale d'experts en 1987, année au cours de laquelle la conférence générale de l'Unesco a retenu une proposition pour la préparation d'un projet concernant l'enseignement des langues et littératures étrangères dans l'esprit d'une meilleure compréhension inter-communautaire.

Le projet LINGUAPAX réunit des chercheurs et enseignants de différents pays au sein du Comité international de coordination LINGUAPAX. Cette instance se réunit régulièrement pour définir les grandes lignes du projet, par rapport aux besoins du monde contemporain. LINGUAPAX, qui a démarré dans la région Europe en 1990-1991, couvrira d'autres régions du monde par la suite: Australie (1996), Afrique et Pacifique Nord (1996), etc.

Les objectifs concrets du projet LINGUAPAX

Dans un premier temps, LINGUAPAX se propose de donner priorité aux actions suivantes:

- élaborer, à titre expérimental, de nouveaux contenus de cours de langues étrangères susceptibles d'apporter aux élèves une connaissance approfondie des éléments importants de la vie quotidienne, de la culture, de la littérature, du folklore, des mœurs et des habitudes du pays de la langue étudiée;

- éliminer les stéréotypes et préjugés, reflétés dans certains matériels didactiques;
- trouver des méthodes efficaces pour l'enseignement des langues étrangères et des langues maternelles dans l'esprit d'un renforcement de la coopération pacifique entre les pays et les nations;
- élaborer des méthodologies spécifiques pour l'apprentissage des langues étrangères à un âge précoce, l'apprentissage en dehors du système scolaire, l'apprentissage dans des buts professionnels;
- considérer ces mêmes facteurs dans l'enseignement des littératures étrangères et nationales;
- faciliter des échanges de professeurs et d'élèves dans un esprit de communication interculturelle;
- faciliter l'intégration éventuelle des langues minoritaires dans les plans d'aménagement linguistiques.

Séminaire LINGUAPAX de Dubrovnik (Croatie), du 20 au 26 juin 1994

Après les réunions de Kiev (Ukraine), Sitges (Espagne), Saarbrücken (Allemagne) et Barcelone (Espagne), respectivement en 1987, 1988, 1990 et février 1994, le séminaire de Dubrovnik prolongeant, exploitant et transférant les enseignements et les acquis de LINGUAPAX IV (Barcelone), a proposé de nouvelles orientations et des axes de réflexion plus conformes aux besoins et aux attentes du monde d'aujourd'hui. Outre les questions concernant la gestion et l'organisation interne du projet, les participants à la réunion de Barcelone et à celle de Dubrovnik ont approfondi les orientations actuelles et futures de LINGUAPAX.

Sur le plan éthique et philosophique

- ancrage de LINGUAPAX dans la culture de Paix, dans l'effort de l'Unesco pour promouvoir l'esprit de tolérance, défendre la cause des droits de l'homme, développer l'éducation pour la démocratie;
- intervention privilégiée dans les contextes pré-conflictuels et post-conflictuels;
- prise en compte de la défense des langues minoritaires ou minorisées en relation avec la promotion des langues étrangères.

Sur le plan de la méthodologie et de l'application

- utilisation des acquis de la psycho-linguistique pour éviter qu'un enseignement de mauvaise qualité ne débouche sur des phénomènes de rejet envers la langue étrangère elle-même, puis envers la culture qu'elle représente, ce qui serait contraire à l'esprit de LINGUAPAX;
- prise en compte des données de la didactique des langues, qui postule deux méthodologies spécifiques selon qu'il s'agit de l'apprentissage d'une langue étrangère ou du perfectionnement d'une langue maternelle;

- recherche de convergences et d'une coordination aux niveaux didactique et pédagogique dans l'enseignement d'une langue maternelle et d'une langue étrangère.

Le dernier colloque LINGUAPAX s'est tenu à Melbourne en juillet 1995, et la prochaine réunion aura lieu en principe en 1996, en Afrique, à Ouagadougou (Burkina-Faso).

Dans son ouvrage intitulé *Zum Ewigen Frieden* (De la paix éternelle), Emmanuel Kant déclarait que les peuples et nations doivent leur séparation à la diversité des religions et à la diversité des langues. Si ces diversités occasionnent haines et guerres, poursuit le philosophe, elles peuvent aussi mener à la paix. La priorité du projet LINGUAPAX est d'apporter une contribution d'ordre linguistique *spécifique* à l'élimination des conflits et de rechercher les voies et moyens concrets et réalistes grâce auxquels l'enseignement des langues peut participer réellement à la promotion de la paix, de la démocratie et des droits de l'homme.

Projet LINGUAPAX

Section d'éducation humaniste, culturelle
et internationale (ED/ECS/HCI)
Secteur de l'éducation
Unesco
7, place de Fontenoy
75007 Paris (France)
Téléc.: (33) 1 40.65.94.05

Comité LINGUAPAX

Comité international de coordination
LINGUAPAX
Centre Unesco de Catalogne
Mallorca 285
09037 Barcelone (Espagne)

Téléc.: 93.457.58.51

Edukado al tutmonda konscio per Esperanto

KOBAYASHI Tsukasa
Universala Esperanto-Asocio

Mi deziras uzi la vorton *edukado* ne nur por la edukado en la lernejo, gimnazio aŭ universitato, sed ankaŭ celante edukadon por ĉiuj lernantoj dum tutvivdaŭro. Antaŭ 74 jaroj, en 1922, *Internacia Konferenco pri Esperanto en Lernejoj* okazis en la Palaco de Ligo de Nacioj en Ĝenevo, kies sekretariaro, D-ro Nitobe kaj aliaj, ĵus preparis raporton pri la sama temo. La konferencon partoprenis cento da instruistoj kaj profesoroj el 28 landoj.

La Konferenco deklaris jenan konkludon el la sperto en la 250 urboj tutmondaj:

1. Instruado de Esperanto helpis la infanojn pli profunde koni sian lingvon;
2. Kiel la unua fremda lingvo, Esperanto estas facila. Tial la duan fremdan lingvon oni poste lernos pli kuraĝe kaj pli sperte kiam oni jam sukcesis pri la unua. Anstataŭ perdigi tempon, la instruado de Esperanto ŝparus tempon por instrui fremdajn lingvojn;
3. Esperanto helpis lernadon de geografio kaj pac-edukado per internacia korespondado. La lernantoj komprenis ke oni devas akcepti alian kulturon.

La Konferenco okazis jam antaŭ 74 jaroj. Tiam ankoraŭ internacieco estis ne tiel populara kompare kun la nuna situacio. La Konferenco estis certe tro frua, de nuna vidpunkto.

La internaciiĝo kreskis tre rapide lastatempe. Pro la evoluo de la aviadilo multaj vojaĝantoj vizitas eksterlandon. En la 1994-a jaro, ĉirkaŭ 10 procentoj de la tuta japana loĝantaro vojaĝis eksterlanden (precize 13,579,000 japanoj!). Pro la plimultiĝo de satelitoj, oni facile povas rigardi la programaron de eksterlanda televido translandlime. Kaj pro la disvolviĝo de la komputilo, *Internet* (Interreto) tre rapide disvastiĝas.

Tial, nuntempe, multaj homoj havas kontakton kun eksterlandanoj kiuj parolas aliajn lingvojn. Oni ja reale komprenas ke la mondo tergloba estu la unusola. Sed la lingva baro obstine staras antaŭ ni same kiel en la epoko de Babelturo. Nur la elitoj inteligentaj en multaj landoj povos uzi la oficialajn lingvojn uzatajn en Unuiĝintaj Nacioj (ekzemple la anglan) kiel la internacian lingvon. Tamen tiuj lingvoj estas tro malfacile lerneblaj por ne-inteligentaj homoj, azianoj aŭ afrikanoj. Tio estus tute sama sento kiam eŭropanoj lernas ĉinajn literojn ideogramajn. Ĉu vi havas kuraĝon lerni 3000 ĉinajn literojn? Se oni devus elekti unu solan internacian komunan lingvon laŭ la tutmonda uzantaro de ĝi kiel gepatran lingvon, ĉiuj popoloj devus lerni la ĉinan lingvon. Tio estus terura afero por la eŭropanoj. Konsideru: tute samaj estas la oficialaj lingvoj de UN por ne-inteligentaj homoj, azianoj aŭ afrikanoj. Se mi rigardas ĉirkaŭ 200 personojn najbarajn en mia vilaĝo, neniu povas paroli oficialan lingvon de UN.

Nun kelkaj gravaj problemoj minacas nian mondon, interalie: pliaĝiĝo de la socio; eksplodo de la nombro de loĝantoj; disrompo de la ĉirkaŭaĵo, polucio, dezertiĝo; aidoso, bova spongeca encefalopatio (frenezbova malsano);

energio (kontrolo por atom-energio, petrolo, ktp); manko de manĝaĵoj, malsato; batalado inter gentoj aŭ religioj; perdiĝo de la vivcelo, psikologia malriĉiĝo.

Unue, la nombro de pliaĝuloj pli ol 60-jaraj rapide kreskas. Post 1955, la vivdaŭro tre rapide plilongiĝis. Nature pliaĝuloj jam ne laboradas post emeritiĝo. La proporcio de pliaĝuloj estas nuntempe ĉirkaŭ 15 procentoj de la tuta loĝantaro en la progresintaj landoj. Ĝi atingos 30 procentojn en 2050. Kiel oni prizorgos tiujn pliaĝulojn kiuj okupas trionon el la loĝantaro tutmonda, tio estas tre grava problemo.

Due, oni timas la eksplodon de la nombro de la loĝantaro. Bonvole konsideru la fakton ke tio okazos ĉefe en Azio kaj Afriko.

Trie, la tutmonda nombro de la infektitoj de viruso HIV atingos 40 milionojn da homoj en la jaro 2000. Tio signifas ke unu el 100 personoj estos infektita. Ĉiutage, novaj 7500 infektitoj aperas, laŭ la Monda Organizo de Sano.

Ĉiu aŭskultanto facile povas kompreni la gravan rolon de edukado kaj klerigo por kontraŭbatali tiujn problemojn. Se oni parolus unu komunan lingvon, la edukado kaj klerigo fariĝus ege facilaj, kaj plue multaj volontuloj en la mondo povus kontribui por tia edukado kaj klerigo per unu komuna lingvo. Tio estos certe granda helpo al UN inkluzive de Unesko kaj MOS, ĉar la malmultaj laborantoj en tiuj organizaĵoj sole ne povos solvi la problemojn grandiozajn.

Mi deziras demandi al la laborantoj kaj oficistoj de UN jene: "Ĉu vi trinkas Koka-kolaon?" Eble ili respondus "jes", kvankam UN neniam deklaris ke Koka-kolao estas unu el la kvin oficialaj trinkaĵoj de UN.

Se multaj popoloj uzos Esperanton, la laborantoj en UN nature uzos Esperanton, same kiel la trinkaĵon Koka-kolao. Tial, la rolo de UEA estas ne la peto pri akcepto de Esperanto kiel la oficiala lingvo en UN: ĝi devus esti la skuo al UN aŭ Unesko, pro kiu UN aŭ Unesko rekomendu lernadon de Esperanto al ĉiuj popoloj en la mondo, kaj helpus disvastigon de Esperanto mondskale.

Unue, Esperanto devos esti ne la internacia aŭ inter-registara lingvo, sed inter-popola aŭ inter-civitana lingvo. Se Esperanto disvastiĝos sufiĉe inter popoloj, tiam nature Esperanto kreskos al la inter-nacia aŭ inter-registara lingvo. Antaŭ cent jaroj, esperantisto estis nur unusola, Zamenhof, en la mondo, tamen nun miliono da esperantistoj troviĝas en la mondo. Post cent jaroj, certe la plejmulto de la popoloj estos esperantistoj, mi kredas.

La edukado por la pliaĝuloj estas tre grava. La edukado devas esti tutvivdaŭra. Kaj ĝi devas esti alirebla al ĉiu, ĉiam kaj ĉie. Por tiu celo, Esperanto-kurso estas tre oportuna. Ĝi donas al la lernantoj internacian pensmanieron. Ekster tiu vidpunkto, oni ne povas kontraŭbatali la suprediritajn gravajn problemojn. Ni estas nek politikistoj nek ministroj, do kiamaniere oni povos kantraŭbatali tiujn problemojn krom tra edukado kaj klerigo per la lingvo?

Aliflanke, oni devas rigardi la psikologian problemon. Multaj homoj, precipe la pliaĝuloj kaj 19 milionoj da rifuĝintoj, perdas la celon de sia vivo. En japana lingvo oni uzas la vorton *ikigai* por la celo de la vivo aŭ valoro de vivo. Por redoni *ikigai* al tiuj homoj, Esperanto estas certe utila, ĉar ni observis multajn personojn kiuj gajnis sian *ikigai* per Esperanto kiel s-ro Akita Ujaku (1883-1962), japana fama dramaturgo, kiu rezignis sinmortigon trovinte Esperanton.

Esperanto estas ne nur unu lingvo, sed ankaŭ la realiĝo de la ideo ke la neŭtrala internacia komuna lingvo estas nepre necesa. Kaj la rolo de Esperanto estu ŝanĝi la socion aŭ personon pli bonen per klerigo uzante sian lingvan forton. Per klerigo la socio aŭ homaro certe pliboniĝos. D-ro Zamenhof deziris ke Esperanto estu la realigilo de intergenta frateco kaj justeco en la mondo per reciproka interkompreniĝo.

Nu, mi deziras montri du bonajn ekzemplojn de klerigo per Esperanto. Saito Hidekacu (1908-1940) kaj Hasegawa Teru (plumnome Verda Majo; 1912-1946) ambaŭ estis japanaj esperantistoj. Ili lernis Esperanton en la tridekaj jaroj kaj sciis la veran fakton pri la japana invado kontraŭ Ĉinio dum la Pacifika Milito pere de Esperanta korespondado. Ili batalis sole kontraŭ la japana registaro. S-ro Saitô eldonadis gazetojn en kiuj li kritikis, sub la nomo de lingva imperiismo, la perfortan uzadon de la japana lingvo en japanaj kolonioj. Li asertis ke ne-inteligentaj proletaranoj ne povos lerni malfacilan fremdlingvon, tial ili devos lerni Esperanton. F-ino Hasegawa edziniĝis kun ĉina esperantisto s-ro Liu Ren kaj iris al Ĉinio, tiam malamika lando kontraŭ Japanio. Ŝi elsendis per ĉina radio sian propagandon al japanaj soldatoj batalantaj en Ĉinio, uzante japanan lingvon kiel jene: "Forĵetu viajn pafilojn! La venko de Ĉinio en tiu ĉi milito signifas ne nur liberigon de la ĉina nacio, sed ankaŭ tiun de ĉiuj premataj popoloj en la Ekstrema Oriento inkluzive la japanan."

Nuntempe, per japanaj tradukoj de Esperantaj verkoj, ni povis scii la mizeron de la milito. Kelkaj libroj pri Auschwitz, Hiroŝimo, Vjetnamio kaj Jugoslavio estis tradukitaj japanen el Esperanta eldono. Nur per tiuj libroj, ni povis scii la faktojn.

La 19-a kaj 20-a jarcentoj estis erao de liberiĝo por la homaro. Dum miloj da jaroj la homaro suferadis pro multaj piedo-katenoj kaj diskriminacio. Markso (1818-1883) deziris liberigi la homaron el ekonomia kateno. Freŭdo (1856-1939) volis liberigi la homaron el senkonscia kateno. Lazaro Ludoviko Zamenhof (1859-1917), la kreinto de Esperanto, deziris liberigi la tutan homaron el lingva kateno. Franca verkisto, Nobel-premiito, Romain Rolland (1866-1944) diris "Esperanto estas la armilo por liberigi la homaron."

Esperanto celas plibonigi la tutan mondon per lingva komunikado, edukado, kaj klerigo, sed ne per perforta revolucio aŭ milito. Rusa novelisto Lev Tolstoj (1828-1910) skribis "Lernado de Esperanto kaj ĝia disvastiĝo sendube . . . helpas al kreo de la Dia Regno, la plej ĉefa kaj sola destino de la homa vivo."

Communication and Power – A Rational Perspective

TOVE SKUTNABB-KANGAS
Roskilde University, Denmark

Note: These notes are of necessity shorthand – see the bibliography for references on evidence of many of my claims.

Physical and mental communication(s): Cost

When discussing the costs in communication, it is important to start with a differentiation of what I shall call "physical" and "mental" aspects, at two levels, in relation to *communication(s)* and in relation to *power and control*.

When people "communicate" with each other, they can travel themselves and exchange *commodities* ("physical communication"), or they can exchange *ideas* ("mental communication"; see Table 1, page 136). It seems to me that while the costs for physical communications are enormous, the return on investment low and negative, and the rationale for much of the movement of commodities non-existent (except for market capitalism), the costs for mental communications are relatively much lower, the return on investment much higher and with few side-effects, and the rationale a positive one for peace and democracy (on this, see, e.g. Sachs [ed.] 1992 and Galtung 1996). Languages are our most cost-effective communication tools.

Physical and mental control: Cost

The second aspect has to do with to what extent power and control are exerted via physical or mental means (see Table 2, page 137).

When control is exerted through punitive or threatening measures, through a repressive state apparatus and further developments of this, the controller forces the controlled to pay the costs (for the military machinery and the techno-military complex, the police, the prisons, the mercenaries). The costs are again enormous and the return on investment questionable for most of the world's population. In addition, the resources are prevented from being used for more positive purposes – all of us can cite figures for how few percent of the world's military budget would solve all the world's problems with clean drinking water, shelter, health services and basic education for all, or how much larger the increases in prison budgets in the USA have been than the increases in education budgets.

Control through carrots gives the controlled a bit more of their share of resources than control through sticks. Control through ideas is the most important form of control, also because the controlled themselves pay for most of the control "voluntarily", through supporting the consciousness industry: education, mass media, religions. They are being controlled through their own partial consent, through attempts at colonisation of their mind, their consciousness, in a hegemonic way. But hegemonic control also creates and

Table 1 – Communication (physical or mental) as exchange of commodities or ideas

	Physical communication: exchange of commodities (including physical mobility of people)	*Mental communication: exchange of ideas*
Means of communication	Motorways, roads, railways, airplanes, airports, bridges, tunnels, ships, etc.	Spoken and signed languages, visual and aural images
Tools (vehicles) needed by individuals	Legs, bicycles, motorbikes, cars, lorries, etc.	Physical apparatus for speaking, signing, reading; paper & pen, board & chalk, typewriters, TVs, computers, radios, music instruments, clothes, food, movement, etc.
Cost for material investment by society	Massive (see Means above)	Relatively large (materials for language learning, training of teachers & translators, interpretation equipment etc.)
Cost for material investment by individual	Relatively large for anything above bicycle	Relatively small for most basic tools
Cost for mental investment by society	Massive (research, planning, production, maintenance)	Relatively large (research, planning, interpretation & translation)
Cost for mental investment by individual	Relatively large (time & effort)	Relatively large (time & effort for language learning)
Return On Investment (ROI)	Negative, including environmental side-effects	Positive

enables resistance, counterhegemonies. In earlier hegemonic control where the legitimation came from a god, the controlled did not necessarily need to understand the overt messages in religions – these were often delivered in a "sacred" language (Latin, classical Arabic, Sanskrit) not understood (at least fully) by the subjects. In *cuius regio, eius religio* (the one "owning" the region also decided about the religion for that region) it was enough to accept the legitimacy of the authority of the power-holder – this was the covert message. In modern hegemonic control we can modify the thesis to: *cuius lingua, eius cultura.* The one who "owns" the language also determines the content of the

Table 2 – Exerting power: means, processes and sanctions

	Punitive	*Remunerative*	*Ideological*
Means	sticks	carrots	ideas
Process	(physical) force	bargaining	persuasion
Sanctions	negative external (punishment) (shame)	positive external (rewards, benefits, cooptation)	internal (guilt; good or bad conscience)

(from Skutnabb-Kangas 1990, 16, mostly based on Galtung 1980)

hegemonising message. This is of course the rationale for why the messages of McDonaldisation (see Hamelink 1994 for this concept) come in (simplified) English and why everybody worldwide is supposed (and *wants*) to learn English. This enables global hegemonic control and homogenisation.

But this control through ideas also means that there is more choice: by whose messages do you want your mind to be colonised?

In order to understand and critically reflect on the messages, to deconstruct them, you need to know the language of those messages well. You also need to appreciate what kind of messages go more often with what language. *Not* because it would be impossible to express anything in any language; you can certainly talk war – or peace – in any language. But it seems that the users of, e.g., Esperanto, have used the language often for messages of peace, democracy, harmony, conflict resolution, grassroots orientation. It also seems that "international English" in consciousness industry is more often used for messages which may support less-positive orientations and less reflection on the long-term consequences of a destructive life-style, destructive not only for the planet as a whole but also, here, specifically, for linguistic and cultural diversity. Not caring, not knowing.

Thus it is imperative to think of the different types of exertion of power and control and of the different means (including different languages) used for control, in terms of the cost for world peace, environment, biodiversity and linguistic and cultural diversity, the future of humankind on earth.

Arguments

Does it help to show, with the help of rational arguments, that the costs are lower if a country, groups of countries (like the EU or the NAFTA or the ACP) or world organisations (like UNESCO) adopt rational language policies which include multilingualism (and Esperanto as one part of this) and respect linguistic and cultural human rights? Is language policy going to be changed with the help of rational arguments which show that it is better for the future of the whole planet to support linguistic and cultural diversity (in addition to biodiversity) than to enhance homogenisation as one of the results of linguistic and cultural genocide?

I am afraid rational arguments have not counted so far. Some important issues for discussion, including some claims, could be as follows:

1. If linguistic and cultural diversity and multilingualism were to be promoted as part of a rational language policy, this would mean respecting linguistic human rights, including protecting and promoting minority languages. What is the record of Western states so far in relation to linguistic human rights? Here are some of my answers:

- Linguistic human rights have not been respected. Dominant Western states have tried to prevent the acceptance of international and/or regional human-rights instruments on language rights, especially language rights in education.
- Educational language policies in the West have to a large extent been organised against most scientific evidence about how education should be organised if it is to promote high levels of multilingualism (see articles in Skutnabb-Kangas [ed.] 1995). It has involved linguistic genocide for linguistic minorities and monolingual reductionism for linguistic majorities, coupled with inefficient foreign-language teaching, and in both cases blaming the victims for the results. The fact that high levels of multilingualism have been reached in most elite education shows that the means for education promoting high levels of multilingualism are well known. It would be perfectly possible to make everyone multilingual at high levels, without losing any content matter (Skutnabb-Kangas and García 1995).
- A wrong educational language policy in underdeveloped countries, in many cases promoted, advocated and partially financed by the West with its experts, is:
  - the most important *pedagogical* reason for "illiteracy" in the world;
  - the most efficient way of preventing the grassroots from organised resistance to continued neocolonial exploitation.

Western language policies have to a large extent been based on *false either-or thinking* (you need to choose *between* languages, you cannot have both this language and that language and maybe others too). It has also promoted *subtractive* rather than *additive* language learning: the learning of a dominant language has been presented as necessarily happening at the cost of a dominated language, instead of in addition to it.

2. If the West has led and continues to lead the way in irrational language policies, in linguistic and cultural genocide, and in prevention of linguistic human rights, and if the West is trying to spread the ideas in this irrational language policy to other parts of the world (with a fair success), how likely is it that European and international organisations change their policies just because we and others give them rational arguments to the contrary?

Not likely, is my claim. Just like biologically argued racism – or, for that matter, sexism, classism, imperialism, neocolonialism, etc. – are *not* matters of getting the right information, *linguicism*, linguistically argued racism, is not an information question. It is a question of power relations. In analysing power relations one has to analyse who benefits. Purely human-rights oriented approaches are naive if they disregard power relations – and many of them do.

3. Only if we can show to the power elites that not only can *they* themselves benefit from more rational language policies but that their own privileges and present benefits are going to be severely curtailed if they do not adopt a more rational policy can we do something. The costs of the present-day power politics will be high for the elites in terms of constraints on their own life conditions – after all, they breathe the same air and have to eat the same polluted food as we others, and the "safe" havens in which to barricade oneself are shrinking. Violence breeds violence.

In addition to rational arguments, there has to be a certain element of both carrots and perceived or actual threats, before the power elites start rethinking. We have to present future scenarios with both these elements – and alternatives.

Conclusions

Firstly, we have to analyse the role of states and international organisations. Who controls them, and for whose benefit do they work? We cannot rely on the states, controlled by elites, to be nice and rational. The pressure has to come from the grassroots. The Esperanto movement is a good example of organized grassroots. So far, the movement has, at least since the 1930s, concentrated on working inward. Now is the time to work more outward again, and this symposium is a good example of doing that.

Secondly, we have to relativise the question of costs. What are necessary communications? What are necessary costs for necessary communications? Physical communication costs enormous sums, pollutes the planet, transports often unnecessary things, often unnecessarily. We have to make it cheaper to produce food and commodities locally where it is possible and instead use the money for improved mental communication. This includes supporting linguistic and cultural diversity and the learning of languages.

Thirdly, the messages in mental communication are important. Whose messages do we want to speak/sign? By which ideas do we want our minds to be colonised globally – by messages of Coca-Cola and McDonald's, or by messages of peace, democracy and sustainable development (like many Esperanto messages)? We have to analyse the sophisticated means used for control, especially control through ideas, and we have to analyse linguicism and other means of hierarchisation and their cooperation and coarticulation.

Fourthly, we who are multilingual must stop being tolerant of the monolingualism of linguistic-majority populations in the big dominant countries. *They* are the ones who cause much of the costs – but we pay, because so far we have agreed to learning their languages in order for communication to work, while many of the Brits and North Americans and French and Russians and Chinese have not learned our languages.

One way of forcing them to see what their monolingualism costs the whole world is that we for a while stop learning (or at least using with them) their languages and learn Esperanto instead or in addition. Then they need to learn it too. This presupposes that we trade more with each other for some time, and several other things which we do not have time to go into during this conference. But the important issue is to start a zero-tolerance campaign where we stop tolerating both monolingual reductionism and the "diffusion of English" paradigm (see Table 3, based on Tsuda 1994 – see also the discussion of this in Phillipson and Skutnabb-Kangas 1996), and start advocating the "ecology of languages" paradigm, which includes minimally bilingualism but hopefully multilingualism for *all*.

Table 3 –Diffusion of English and Ecology of language paradigms

The diffusion of English paradigm
- capitalism
- science and technology
- modernisation
- monolingualism
- ideological globalisation and internationalisation
- transnationalisation
- Americanisation and homogenisation of world culture
- linguistic, cultural and media imperialism

Ecology of language paradigm
- human-rights perspective
- equality in communication
- multilingualism
- maintenance of languages and cultures
- protection of national sovereignties
- promotion of foreign-language education

Finally, we have to show the controlling elites that the world is *not* a zero-sum game. It is not necessarily so that if we win, they have to lose. Both can win, for instance from a rational languages policy and from the granting of linguistic human rights to everyone. Or, at least: everybody, including the dominant elites, loses if this linguistic irrationality continues.

Bibiliography

Galtung, Johan. 1980. *The True Worlds. A Transnational Perspective*. New York: The Free Press.

———. 1996. *Peace by Peaceful Means. Peace and Conflict, Development and Civilization*. Oslo: International Peace Research Institute and London/Thousand Oaks/New Delhi: Sage.

Hamelink, Cees J. 1994. *Trends in World Communication: On Disempowerment and Self-Empowerment*. Penang: Southbound, and Third World Network.

Phillipson, Robert and Tove Skutnabb-Kangas. 1996. "English Only worldwide, or language ecology". *TESOL Quarterly, Special-Topic Issue: Language Planning and Policy*, Thomas Ricento and Nancy Hornberger, eds., 429-452.

———. 1997. "Lessons for Europe from language policy in Australia". In Pütz, Martin (ed.). 1997. *Language Choices. Conditions, Constraints and Consequences*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 115-159.

Sachs, Wolfgang (ed.). 1992. *The Development Dictionary. A Guide to Knowledge as Power*. London/New Jersey: Zed Books.

Skutnabb-Kangas, Tove. 1990. *Language, Literacy and Minorities*. London: The Minority Rights Group.

———. 1996a. "Educational language choice – multilingual diversity or monolingual reductionism?". In Hellinger, Marlis and Ulrich Ammon (eds.). *Contrastive Sociolinguistics*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter, 175-204.

———. 1996b. "Promotion of linguistic tolerance and development". In Léger, Sylvie (ed.). *Vers un agenda linguistique: regard futuriste sur les Nations Unies/Towards a Language Agenda: Futurist Outlook on the United Nations*. Ottawa: Canadian Center of Language Rights, 579-629.

———. In press. "Human rights and language wrongs – a future for diversity". *Language Sciences*, Special volume, Phil Benson, Peter Grundy and Tove Skutnabb-Kangas, eds., 1997.

———. In press. "Language attrition, language death, language murder – different facts or different ideologies?". Proceedings of the conference *"Strong" and "weak" languages in the European Union: aspects of linguistic hegemonism*. Centre for the Greek Language, Aristotle University of Thessaloniki, and Organisation "Thessaloniki Cultural Capital of Europe 1997".

———. Forthcoming. *Linguistic Genocide in Schools: Do Minority Languages Have a Future?* Berlin/New York: Mouton de Gruyter. Series Contributions to the Sociology of Language.

Skutnabb-Kangas, Tove and Ofelia García. 1995. "Multilingualism for all – general principles?". In Tove Skutnabb-Kangas (ed.). *Multilingualism for All*. Lisse: Swets and Zeitlinger, Amsterdam, Series European Studies on Multilingualism, 221-256.

Skutnabb-Kangas, Tove and Robert Phillipson. 1997. "Linguistic human rights and development". In Hamelink, C. J. (ed.). *Ethics and Development. On Making Moral Choices in Development Co-operation*. Kampen, The Netherlands: Kok, 56-69.

Tsuda, Yukio 1994. "The diffusion of English: Its impact on culture and communication", *Keio Communication Review* 16: 49-61.

Lokismo, fremdismo kaj demokrateco

MAURO LA TORRE
Universitato de Romo III

La prelegoj kiujn ni aŭdis ĉi-matene ĉiuj enkadriĝas en la temo "Lingvoj el la eduka vidpunkto". Mi volus komenci mian komenton iomete reportante vian atenton sur kio estas edukado el la sociologia vidpunkto.

Edukado estas fenomeno kiun oni trovas en ĉiu socio, ne nur homa sed ankaŭ en multaj bestaj socioj. Per tiu ĉi instituciaĵo, ĉiu socio reproduktas sin mem, aŭ almenaŭ sian kulturon, sian kulturan parton. Kaj analizante la eduksistemojn de la unuopaj socioj kelkfoje tre similaj, kelkfoje tre malsamaj, oni povas tie legi la evolumodelojn de la socioj, aŭ la ne-evolumodelojn, konservmodelojn de tiuj socioj. Kompreneble mi nun uzas ĉi tiun terminon "eduksistemo" en la sama senco kiun diris profesoro Kobayashi, do mi celas ne nur la formalajn eduksistemojn – t.e. la lernejarojn, la universitatojn – sed ankaŭ la neformalajn sistemojn kiuj influas la edukiĝon de la homoj, t.e. la amaskomunikilojn, la familiojn kaj aliajn sociajn instituciojn.

Se ni akceptas ke niaj eduksistemoj spegulas la evolumodelojn de niaj socioj, kaj se ni akceptas ke ankaŭ la kono de iuj difinitaj lingvoj peras la konon de la respektivaj kulturoj kiuj estas ligitaj al tiuj lingvoj, tiam ĉu ni vere volas eduki interkulture niajn idojn? Laŭ la multaj diroj kiujn oni aŭskultas, kaj laŭ la multaj projektoj kiel ekzemple tiuj de Unesko, ĉi tie prezentitaj de s-ro Poth, ŝajnas ke jes. Tamen ne blinde ni fidu pri la vortoj, kiel "transkultura", "translima", "tutmondiĝo", aŭ "tutglobaliĝo" – "tutmonda vilaĝo" estas tre laŭmoda esprimo . . . Ili ja estas vaste uzataj vortoj, sed kun kiuj sencoj estas uzataj tiuj terminoj, kun kiuj antaŭsupozoj, kaj ĉefe kun kiuj subkomprenoj? Ofte la subkomprenoj estas ne klarigataj sed sufiĉe strangaj.

Inter la ecoj de la nuna mondo, kiel ankaŭ diris Kobayashi, estas migrado kaj komunikado. Do unu estas migrado de la homoj. La homoj moviĝas el la urboj al la urboj, aŭ al kamparo, aŭ inverse, la homoj migras al industriaj regionoj aŭ el industriaj regionoj, aliaj homoj politike rifuĝiĝas ktp. Alia eco kiu ne postulas fizikan moviĝon estas la komunikeblo. Komunikeblo ĉiam pli longdistanca, ĉiam pli rapida, kaj ĉiam pli facila – almenaŭ por kelkaj uloj kiuj havas aliron al iaj komunikaj retoj.

Kompreneble ambaŭ tendencoj, tiu de migrado kaj tiu de facila komunikado, estigas konfliktojn. Temas ne nur pri ekonomiaj konfliktoj kiuj rilatas la vivkondiĉojn, la laborpostenojn, la salajrojn, ktp, sed ankaŭ pri kulturaj konfliktoj: ekzemple pri kiu posedas la komunikilojn, kiu povas aliri ilin, kiu kontrolas la enhavon de tiuj komuniksistemoj?

Do, en niaj ĉiam pli etne kaj kulture buntaj miksaj socioj – kie ekzemple en la sama lerneja klaso, apud itala knabo sidas ĉina knabino, kaj malantaŭ ili polino kaj Verd-Kab-insularano – ĝuste niaj socioj vole aŭ nevole, kaj ĉefe klare aŭ malklare, devas alfronti la demandon pri la kulturcentriĝo de la edukado. Se la kulturoj estas multaj en la mondo, kaj ankaŭ en la lernoklaso mem, tamen kie ni metu la pezocentron inter tiuj kulturoj en la edukado? La solvoj kompreneble povas esti multaj – ĉi tie estas nek la spaco nek la volo analizi ilin – sed ĝuste por provoki la diskuton, por instigi pripensadon, mi proponas ke tiuj solvoj povas esti komparataj kun tri tipaj direktoj, tipaj ekstremaj paradoksaj kazoj.

Unu direkto estas la *lokisma*, aŭ oni povus diri la izolisma solvo. Oni daŭrigas la lernigadon de la landa lingvo, de la loka historio, geografio kaj literaturo kvazaŭ la socio estus ankoraŭ nur unukultura. Aŭ ne *kvazaŭ* ĝi estus unukultura sed celante *konservi* la socion unukultura. Tio ŝajnas ne plu ekzistanta modelo, sed se oni bone pripensas, ĉefe en la landoj kiuj havas pli potencajn lingvon kaj kulturon, la modelo estas ankoraŭ aplikebla aŭ aplikata.

Alia direkto estas la *fremdisma* direkto, tie subkomprenante ke la loka kulturo emas malgraviĝi kaj malaperi. Do subkomprenante tiun malpligraviĝon, malsuperecon de la propra landa kulturo, oni elektas klare aŭ implice iun fremdan kulturon, kiu hazarde koincidas kun tiu de la lando nun pli forta kaj hegemonia – mi ne scias kio okazos post kvindek jaroj . . . Ĉiukaze oni elektas iun tian kulturon, kaj laŭgrade konvertas la eduksistemon al la lernigado de ties lingvo, al la uzado de ties komuniksistemoj, kaj al la alproprigo de ties trajtoj.

Trian direkton oni povus nomi la *demokrateca* direkto, kie oni ne tiel draste elektas inter la lokisma solvo aŭ la fremdisma, sed agas paralele sur pluraj ebenoj – almenaŭ du, sed povas esti ankaŭ tri aŭ pli multaj ebenoj – en la elektado de la lingvoj kaj sekve de la kulturoj. Ekzemple oni havas iun ebenon je kiu oni allasas la individuajn kaj grupajn apartaĵojn – ne nur allasas sed valorigas se eble, do ekzemple la gepatraj lingvoj kaj la gepatraj tradicioj; duan ebenon, kie oni kultivas la landan lingvon kaj kulturon; kaj tria ebeno kie oni konstruas kaj evoluigas interkulturajn komunikilojn, kiaj planlingvoj sed ankaŭ demokrataj informsistemoj.

Memkompreneble, mi kredas ke ĉiu estas libera, ĉiu socio estas libera elekti la solvon preferatan, sed tio kio gravas en studseminario estas ke oni diskutu kiel elekti kun konscio de la elektokialoj kaj ĉefe kun konscio de la konsekvencoj por la estonteco.

Diskuto

Davide Tutino – Inter la projektoj de Unesko vi parolis pri LINGUAPAX, en kies kadro Unesko jam aprobadis kaj financadis Esperanto-projekton, la Fundapax-projekton, prezentitan de "Esperanto" Radikala Asocio. Nun kiel daŭrigi tiun atenton al la internacia lingvo? Kian vojon vi konsideras irebla por enmeti la Esperanto-solvon en tiun venontan ĉarton pri universalaj lingvorajtoj?

Joseph Poth – Merci de rappeler que l'Unesco a financé un projet mené par votre organisation. Les mêmes procédures qui ont permis de financer ce projet sont celles que vous pouvez utiliser pour un second projet éventuellement, c'est-à-dire passage par la commission nationale de votre pays, présentation d'une requête à l'Unesco et demande d'un financement, ou d'un soutien de parrainage, ou de soutien moral – les diverses possibilités d'aide que l'Unesco peut apporter à une entreprise de ce genre. Donc vous avez bien raison de dire que l'espéranto est considéré par l'Unesco exactement comme une langue qui mérite d'être soutenue, lorsqu'il y a des projets qui vont dans ce sens, et nous n'hésitons pas à le faire. Pour le cas précis de votre groupe, s'il y a un nouveau projet qui se présente sur les bureaux de l'Unesco, il n'y a aucune raison qu'il n'ait pas également un suivi et un résultat concret. En ce qui concerne l'espéranto en général, le fait que l'Unesco ait délégué ici un représentant montre non seulement son intérêt pour l'espéranto, mais est également la preuve que s'il y a une demande passant par les voies habituelles, qui sont celles de l'organisation, et les voies administratives qui lui sont dictées par les États Membres, tout projet sérieux, qui est fait en temps utile et dans les normes peut se voir attribuer un soutien financier, mais je rappelle que le soutien financier n'est qu'un des aspects de l'Unesco. Bien des projets nous demandent simplement un parrainage, à cause de la garantie que les promoteurs obtiennent d'une diffusion dans l'ensemble des 187 États Membres. Qu'il s'agisse de soutien financier, matériel ou d'ordre moral, c'est toujours le même cheminement.

Sean O'Riain – J'ai été frappé quand M. Poth a parlé des mauvaises méthodologies d'enseignement des langues, ce qui mène souvent à la frustration. Je viens d'un pays où depuis plus de soixante ans on enseigne obligatoirement la langue nationale – l'irlandais, qui s'était perdu pendant la colonisation pour la majorité de la population – à tous les enfants. Pendant plus de quarante ans, il n'y a pas eu d'examens oraux, ce qui donne une situation bizarre: c'est peut-être la seule langue du monde pour laquelle il y a davantage de gens qui savent écrire la langue, que de personnes qui savent la parler. À part ça, j'aimerais demander à M. Poth s'il est conscient de la valeur de l'espéranto, comme préparation pour faciliter l'apprentissage d'autres langues, des expériences qui ont été faites dans plusieurs pays, et surtout à Paderborn, sur le sujet. J'ai personnellement eu pas mal de contacts avec les autorités dans mon propre pays, sur ces expériences, mais c'est vraiment difficile de les convaincre de prendre au sérieux les résultats. Je demande à M. Poth s'il a des idées sur comment on peut convaincre les autorités de prendre ces expériences au sérieux, parce que le système qu'on a dans notre pays donne qu'à peu près un tiers des enfants arrive à maîtriser la langue irlandaise, mais deux tiers font très peu de progrès. Il n'y a qu'une minorité, les gens qui ont le plus de talent, qui fait des vrais progrès dans l'apprentissage de la langue nationale.

J. Poth – Vous demandez si je suis conscient du fait que l'espéranto pourrait servir de facilitateur d'apprentissage pour une langue étrangère. Je n'ai pas suffisamment maîtrise de l'espéranto pour pouvoir me prononcer. Dans notre perspective actuelle, nous considérons que le perfectionnement à l'école d'une langue maternelle est un bon point de départ, est un bon accélérateur pour aller vers les langues étrangères. C'est pourquoi en Afrique nous soutenons l'introduction des langues maternelles africaines dans les écoles primaires, parce que nous estimons que c'est un accélérateur d'apprentissage – entre autres choses, bien entendu. Nous les soutenons non pas à cause d'une autre langue, nous les soutenons en elles-mêmes pour leur valeur identitaire, mais beaucoup de pays ont également cet objectif. L'enseignement de la langue maternelle leur permet de donner aux enfants un certain nombre d'éléments linguistiques de base. Par exemple le déchiffrage en lecture, les apprentissages écrits, lorsqu'ils se font dans leur langue maternelle, sont ensuite susceptibles d'aller plus vite vers l'écrit dans une autre langue. Nous sommes convaincus de la nécessité des convergences pédagogiques sur le plan didactique, d'une langue maternelle à une langue étrangère. Nous pensons qu'il faut travailler à la synergie de la langue que l'enfant connaît déjà à celle qu'il va apprendre. Nous voulons articuler l'enseignement d'une langue étrangère sur le vécu linguistique de l'enfant. Voilà notre concept méthodologique. J'avoue qu'en ce qui concerne l'espéranto, mon service n'a pas cette expérience-là pour l'instant, mais nous ne demandons pas mieux que de recevoir des comptes-rendus d'expériences et, pourquoi pas, participer à des projets qui auraient cet objectif, y participer éventuellement financièrement, et en tirer les conclusions nécessaires.

En ce qui concerne le deuxième point, effectivement, quand il y a un problème, nous sommes toujours très gênés de dire: «C'est un problème national.» Mais c'est comme ça! Dans le domaine des politiques linguistiques, nous ne pouvons pas nous immiscer, que cela nous plaise ou non. Si on souhaite qu'il y ait un changement dans l'application de la politique linguistique de l'Unesco, ce changement doit d'abord se faire dans les États. Il faut que toute personne intéressée par ce changement saisisse sa commission nationale, et que cette commission nationale dépose ce problème, avec d'autres peut-être, auprès de l'Unesco; et l'Unesco n'aura aucune raison de ne pas observer les recommandations qui lui sont faites. C'est une réponse que vous entendrez systématiquement auprès de tout fonctionnaire de l'éducation et de l'Unesco, quel que soient son rang et son grade. C'est à vous, en tant que citoyens d'un pays membre de saisir vos instances de décision et d'action auprès de l'Unesco. Chacun a un devoir à accomplir: nous, à exécuter mais vous, à orienter.

Ulrich Brandenburg – Vi menciis kelkajn novajn projektojn, pri kiuj vi laboras en Unesko, kaj por kiuj vi ankaŭ indikis la tempon eventuale bezonatan por realigi ilin. Ĉu vi havas mandaton en Unesko por tiuj projektoj, aŭ je kiu punkto vi bezonas la mandaton kaj la subtenon de la membroŝtatoj de Unesko por tiuj projektoj? Pli specife, pri la projekto de lingva atlaso de la mondo en kiu vi ne nur priskribus la nunan situacion, sed ankaŭ donus rekomendojn kiel plibonigi ĝin: kiel vi priskribus en tiu lingva atlaso la situacion de la kurda lingvo en Turkio, kaj kiujn rekomendojn vi farus al la turka registaro aŭ al kompetentaj lokaj instancoj por plibonigi la situacion? Je kiu punkto vi devas tion prezenti al la nacioj, kaj kiun reagon de la nacioj vi atendas? La sama demando rilatas alian projekton: la preparo de nova ĉarto de prilingvaj rajtoj. Ni aŭdis de s-rino Skutnabb-Kangas iom pri la pozicio de gravaj okcidentaj ŝtatoj en la pasinteco rilate tiajn ĉartojn, kaj vi scias kiel malfacile estis ellabori principojn en la Konsilio de Eŭropo, kaj en la Organizaĵo por Sekureco kaj Kunlaboro en Eŭropo, rilate naciajn minoritatojn.

J. POTH – La Conférence générale des États Membres donne à l'Unesco des orientations. Elle ne rentre pas dans le détail. Ces orientations et objectifs sont de deux sortes complémentaires: respect et développement de la diversité linguistique, et promotion de l'éducation plurilingue. À nous, Unesco, avec l'ensemble des organisations avec lesquelles nous travaillons, à concrétiser cela et à introduire cela dans les faits. Pour cela, nous n'avons pas besoin d'avoir des mandats spécifiques au niveau des projets. Il est clair que lorsque le directeur général a mandaté l'unité LINGUAPAX que je coordonne pour établir, avec le concours d'autrui, un atlas linguistique en cinq ans, nous ne faisons que nous conformer à cet orientation qui est le respect et la promotion de la diversité linguistique. Lorsque cet atlas sera réalisé, il sera diffusé dans les États Membres, et c'est à eux de voir quelles mesures ils prendront. Nous n'avons pas vocation pour leur donner des éléments de décisions. Toutefois, s'ils le demandent, nous pouvons leur proposer des éléments de solution, des schémas directeurs extraits des projets où nous avons déjà travaillé, des procédures d'aménagement linguistique, qui figureront par ailleurs dans le grand guide dont je vous ai parlé.

Robert PHILLIPSON – Vous avez parlé de sept projets de l'Unesco, entre autre le projet de Tchernobyl, et vous avez mentionné l'existence de stages pour les spécialistes. Dans quelles langues ces stages se font-il? Je voudrais voir si la thèse de Mme Skutnabb-Kangas, concernant le fait d'utiliser l'Unesco comme moyen impérialiste des langues dominantes, se vérifie justement dans le cadre de ces projets.

J. POTH – J'aurais dû vous dire au départ que le programme Unesco-Tchernobyl est entièrement financé par des sources extra-budgétaires. L'Unesco ne donne pas d'argent sur son programme régulier. Lorsqu'un bailleur de fonds donne de l'argent pour un projet, il détermine la langue de travail. Ou bien on fait quelque chose avec cet argent, et on le fait dans la langue de travail demandée, ou bien on ne fait rien. Dans le cas précis que vous invoquez, je dois dire que nous avons reçu un gros financement de la part de la communauté française de Belgique. La communauté française de Belgique s'est d'ailleurs comportée de façon très tolérante et très ouverte. Bien sûr, la langue principale était le français. Les stagiaires venant du Bélarus, de

Russie et d'Ukraine devaient avoir une bonne maîtrise du français, parce que la plupart des cours pratiques se font dans une université francophone, mais ils ont également eu la possibilité de les suivre en anglais et en russe, car l'université de Mons a une école d'interprètes internationaux avec quinze langues. Si une association d'espéranto demandait à l'Unesco de préparer un stage ou un séminaire et finançait cela, elle serait en droit de demander que ça se fasse en espéranto et on essayerait de trouver les gens pour le faire. Nous allons faire prochainement à Luxembourg un séminaire sur l'extension de LINGUAPAX. Ce séminaire est financé par l'Unesco même, donc toutes les langues seront admises. Il y aura même, comme langue de travail, le francique luxembourgeois. La vieille langue de Charlemagne existe toujours, elle est parlée par trois cent mille personnes, langue maternelle dans quatre pays d'Europe.

R. Phillipson – À mon avis le discours de M. Kobayashi était brillant, il a fait un diagnostic du problème, et maintenant tout le monde pose des questions pratiques à l'Unesco, parce qu'on veut des solutions. L'essentiel de l'analyse de M. Kobayashi, c'était de mettre les questions linguistiques dans une perspective plus vaste, plus stimulante. Mme Skutnabb-Kangas a également fait un diagnostic dans le même style. L'idée que l'Unesco peut fournir des solutions à tout ce genre de questions est un peu irréaliste. Au Danemark, je sais que la profession de maître des langues est extrêmement fragmentée. Il y a très peu de contact entre les universitaires et les professeurs des diverses langues dans les écoles. Si on veut réussir à faire des changements nationaux, nous avons besoins de diagnostics du genre, pour que le débat sur la politique linguistique ait un rôle beaucoup plus vaste que dans les cercles des professeurs de langues, des gens qui s'intéressent aux langues. Ils faut un débat beaucoup plus public. Et les hommes politiques, nous le savons, cherchent des solutions très, très rapides, d'une façon tout à fait naïve. Il faudrait cet après-midi dégager comment réunir les diagnostics plus mondiaux de M. Kobayashi avec les projets, et faire un pont entre divers projets, qui sont extrêmement utiles, mais qu'on peut réunir dans un niveau national qui peut provoquer une autre analyse, pour que la politique linguistique puisse changer de direction.

Hans Erasmus – Concernant le futur projet d'atlas linguistique, vous avez souligné que les États Membres sont souverains. Comment allez-vous garantir qu'il y ait vraiment un inventaire des langues minoritaires? Si je prends l'inventaire du Parlement européen, on ne considère pas l'hébreu, par exemple, ni la langue des tsiganes, comme langues minoritaires, et on ne mentionne pas l'espéranto, parce que ces langues ne correspondent pas à un territoire. Est-ce que vous allez aussi enregistrer ces langues, l'espéranto aussi, comme langues vivantes?

J. Poth – Certainement.

Georges Sossois – En multaj kolokvoj oni estas frapita kiam oni aŭdas ke la instruado de fremdaj lingvoj estas katastrofa. Oni ne konsultas la praktikantojn de la pedagogio, oni eĉ malpermesas al ili iniciatojn, oni metas ilin en necertajn kadrojn, oni ŝanĝas la metodojn ĉar la celoj de la ministroj ŝanĝiĝas – kaj ili ofte ŝanĝiĝas. Ne vundu, ne kulpigu la lingvoinstruistojn –

ili ne meritas tion – ĉar ju pli oni vundas ilin, des pli ili povos esti rezistemaj al novaj ideoj kiel la solvo de propedeŭtika lingvo. Do atentu, kiam oni kritikaĉas, oni riskas reziston ĝuste tie kie oni povas kaj devas ŝanĝi la aferon!

Humphrey Tonkin – Same kiel oni ne ataku la lingvoinstruistojn, oni ne tro forte ataku reprezentantojn de Unesko kiuj troviĝas inter la martelo kaj la amboso en siaj projektoj!

Josef Adamek – Quelle est la différence entre langue minoritaire et langue minorisée ?

J. Poth – Ce qu'on appelle langue minoritaire est un concept assez classique. Par exemple, ma langue maternelle, le francique, est une langue largement minoritaire en France et même en Lorraine, où elle se parle encore, mais elle est également langue minorisée, car elle n'a pas le droit d'être enseignée à aucun niveau formel. En revanche, le francique au Luxembourg n'est ni langue minoritaire, car c'est une langue nationale, et elle n'est pas non plus, bien entendu, minorisée puisqu'elle est inscrite dans les programmes officiels de l'éducation. Minorisée indique vraiment que ça peut être une langue d'une certaine importance mais que l'on souhaite éliminer, tandis que langue minoritaire correspond souvent au concept d'une communauté territoriale qui est elle-même culturellement, géographiquement, démocratiquement minoritaire, comme sa langue. Minorisée implique déjà quelque chose de pessimiste de la part d'une autorité.

Marie-Josée de Saint Robert – Je voudrais également signaler que la situation décrite en des termes très violents par Mme Skutnabb-Kangas, s'applique également à toutes les langues, et pas uniquement aux langues minoritaires ou minorisées, dans la mesure où le français, l'espagnol, le russe, l'arabe, le chinois, qui font partie aux côtés de l'anglais des langues officielles du système des Nations Unies, sont également menacées. Et donc la situation est beaucoup plus complexe que j'ai cru l'entendre.

Renée Triolle – Por fini tiun trian sesion, mi rakontu anekdoton kiu ĝuste pravigas la diron de s-ro Kobayashi. En mia lernejo, Liceo Charlemagne en Thionville, Norda Francio, mi invitis kadre de prelegvojaĝoj esperantiston el Malajzio. La lernantoj de la kvara klaso, do dekdu-jaruloj, faris al ŝi amason da demandoj pri la lando, kaj jen sonoris, estis jam la tagmanĝa paŭzo, kaj ĉiu petis: "Sinjorino, kiel en via lingvo oni diras 'Bonan apetiton!'?", kaj ŝi respondis: "Sed en lando kie oni ne certas ke ĉiu havos eblecon manĝi, ni ne havas tiun esprimon!" Kaj tio estis granda ŝoko; ĝi laŭ mi estis ankaŭ tre bela, tuja klarigo pri la monda lingvoproblemo de malsato!

V.

Ronda Tablo:
Al nova lingva ordo

Round Table:
Towards a new language order

Table ronde:
Vers un nouvel ordre linguistique

Defioj de ekologia lingvopolitiko

HUMPHREY TONKIN
Universitato de Hartford

La lingvoj de la mondo ne estas nur unuopaj fenomenoj, sed formas sistemon. Ĉiu popolo, ĉiu socio, havas sian lingvan kondutón. Tiu kolekto de kondutaj strategioj, kiun difinita socio evoluigas, nomiĝas "lingvo". Ene de tiu "lingvo" kutime ekzistas multaj alternatival kondutaj strategioj, tiel ke unuopa homo povas elekti el inter ili, sed ene de certaj limoj.

La limoj inter lingvoj ne estas tute klaraj. Le nederlanda fariĝis aparta lingvo, dum la svisgermana estas konsiderata kiel dialekto de la germana. La luksemburga iam estis konsiderata germandevena dialekto, sed nun estas rekonata kiel esence aparta lingvo. Se antaŭ cent jaroj oni elmapus la lingvan terenon de Prago al Strasburgo kaj de Hamburgo ĝis Norda Italio, oni trovus lingvokondutan geografion en kiu unu dialekto preskaŭ sen specifa limo sorbiĝas en la apudan. En pluraj regionoj de la hodiaŭa Afriko, estas malfacile difini kie unu lingvo – do unu aro da lingvokondutaj strategioj – finiĝas kaj la posta komenciĝas. Fakuloj faras siajn dividojn foje iom arbitre. Firmaj limoj inter lingvoj ekestas tiam kiam oni rekonas difinitan lingvon kiel apartan lingvon, elskribas ĝin, normigas ĝin, kaj kreas per tio ian magnetan centron.

Eble oni ne troigus dirante, ke ju pli proksimen oni venas al dialekto, des pli klare ĝi ŝajnas esti lingvo; kaj ju pli foren oni iras, des pli evidente lingvo aspektas kiel dialekto. El Japanio oni facile povus konsideri la latinidajn lingvojn nuraj dialektoj de la latina, aŭ la ĝermanajn dialektoj de la praĝermana.

Granda parto de la homa enloĝantaro uzas ne unu sed eĉ plurajn lingvojn, depende de la cirkonstancoj. Ofte en Afriko, ekzemple, homoj parolas unumaniere en la hejmo, duamaniere en la lernejo, triamaniere en la laboro, kaj kvaramaniere en la rilatoj kun la lokaj instancoj. Foje temas pri kvar tute apartaj lingvoj.

La nocio de "lingvo" en ties kutime akceptita formo, estas tamen esence eŭropa koncepto. La eŭropa nocio, kiu klare distingas unu lingvon disde alia, estas ligita al la eŭropa difino de ŝtato, juro, kulturo, landlimoj. Estas vere, ke en ĉiuj homaj socioj lingvo kaj persona identeco estas firme ligitaj unu kun alia, kaj ke tiu aro de lingvaj kondutoj, al kiu mi aludis, estas konservejo de la historio kaj memkonscio de iu socio. En tiu senco, lingvo estas pli ol simpla sistemo de interŝanĝo de unuopaj mesaĝoj.

Tamen oni ankaŭ povas rigardi lingvojn kiel ilojn, uzeblajn nur dum ili utilas, kaj sekve lerneblajn nur ĝis la nivelo, laŭ kiu oni bezonas ilin. Kiam afrikano lernas difinitan lingvon por trakti kun la vendistoj en la urba vendoplaco, tiu afrikano ne pensas abstraktajn pensojn pri la spirita rolo de lingvoj en la kulturo, sed pri kiel aĉeti oleon aŭ kaserolon.

Niaj lingvoinstruistoj kaj niaj profesoroj foje forgesas, ke lingvo ja estas ilo, kaj ke eblas akiri scion de difinita lingvo pro strikte instrumentaj celoj, kaj por rekta, simpla, senornama komunikado. Tro ofte, la lingvoinstruistoj, ne plu objektivaj en sia sentimentala admiro de la atingoj de sia adoptita kulturo, mistaksas la motivojn de siaj lernantoj, aŭ pli precize, vane deziras ke ili estu aliaj ol ili estas. Verdire, la tuta nocio de formala lingvolernado estas produkto de skriba kulturo kaj de formalaj edukaj sistemoj. Plejparte eĉ duaj lingvoj (por ne paroli pri la gepatraj) ne estas lernataj ĉefe en klasĉambroj de profesiaj lingvoinstruistoj, sed sur la strato aŭ en la laborejo aŭ ĉe la televida aparato.

Estas evidente, ke ekzistas klara distingo inter lingva konduto kaj lingva politiko. Lingva politiko estas klopodo influi la lingvan konduton per konscia interveno, kutime per ŝanĝo de la sistemo de kompensoj kaj punoj, kiu ĉirkaŭas ĝin. Ne estas facile ŝanĝi la neformalan lingvan konduton, precipe ĉar ĝi baziĝas sur kutimo kaj sur praktikaj necesoj.

Tamen, interveno en la formalan uzadon de lingvoj povas havi profundan efikon. Ŝtatoj kreas edukajn sistemojn, kaj tiuj edukaj sistemoj decidigas, kiujn lingvojn difinita socio instruos al siaj infanoj, kaj per kiu lingvo ili arigos, konservos, kaj utiligos siajn sciojn. Tiuj decidoj ofte baziĝas sur historiaj cirkonstancoj kaj politikaj ligoj, se temas pri fremdlingva instruado, kaj sur la relativa politika potenco de difinitaj etnoj aŭ elitoj se temas pri la norma lingvo de instruado. Registaroj pro similaj kialoj foje intervenas por ŝanĝi skribsistemojn -- kiel en Mongolio, aŭ Azerbajĝano, aŭ Moldavio, kiuj ĉiuj klopodis, kun varia sukceso, forigi la kirilan skribsistemon de siaj iamaj regantoj.

En internacia medio, Unuiĝintaj Nacioj antaŭ kvindek jaroj fiksis la bazon de sia lingva politiko sur sistemon, kiu favoris la venkintojn de la dua mondmilito. UN mem estis produkto de la vizio de internacia ordo, kiu kuŝis malantaŭ la militostrategio de la tiamaj aliancanoj, kiuj eĉ foje nomis sin (laŭ la formulo de Roosevelt) «la unuiĝintaj nacioj». Oni aldonis lingvojn depost tiam, sed la baza sistemo restas ĝis hodiaŭ.

Se aliaj postrestaĵoj de la dua mondmilito forbalaiĝis samtempe kun la malvarma milito, oni devas demandi sin ĉu ne venis la tempo forbalai ankaŭ la lingvan reĝimon de UN. En la nuna simpozio, Marie-Josée de Saint Robert klarigis, ke la organizaĵo ne ĉiam sekvas la proprajn regulojn, traktante siajn teorie egalajn laborlingvojn malegale. Tio estas bedaŭrinda kaj korektinda, sed ne tre surpriza. Permesu al mi sugesti, ke malegaleco inter la ses oficialaj lingvoj de UN fariĝas nenio kompare kun la malegaleco inter tiuj ses lingvoj kaj ĉiuj aliaj lingvoj de la mondo. Kiu ordonis, ke en UN oni uzu la rusan aŭ la araban, kaj ne la portugalan au la indonezian? Aro da diplomatoj en 1945, kiam konceptoj de egaleco kaj nediskriminacio estis aliaj ol ili estas hodiaŭ, kiam la distribuo de monda potenco estis malsimila al la hodiaŭa, kaj kiam nocioj de lingvoj kiel kulturaj portantoj influis pensadon ankoraŭ certagrade imperian, por ne diri imperiisman. Kiel diris Robert Phillipson, la difino de lingva egaleco ĉe UN dependas de la lingva ekologio starigita de tiu organizaĵo.

Ambasadoro Ralph Harry, el Aŭstralio, antaŭ multaj jaroj proponis alternativojn al la nuna lingva sistemo en UN. Liaj konceptoj estus aplikeblaj ankaŭ al aliaj interregistaraj organizaĵoj. Ekzistas pluraj variantoj de la Plano Harry. Tiu, kiun mi pleje favoras, kondukus al utiligo de Esperanto kiel la sola lingvo de interpretado kaj tradukado en difinita organiza medio. Oni tradukus kaj interpretus lingvaĵojn *en* tiun lingvan normon *el* kiel eble plej granda aro da etnaj lingvoj. La celo estus maksimumigi la lingvajn rajtojn de la membroj per maksimuma rajtigo uzi la propran lingvon skribe kaj parole. Ili mem devus akiri pasivan scion de Esperanto, sed tio povus veni paŝon post paŝo, per iompostioma enkonduko de la nova sistemo, kaj per subtenaj instru-programoj. Se temus pri aktiva scio de Esperanto, oni komencus ne ĉe la delegitoj (aŭ en la kazo de Eŭropa Unio, la parlamentanoj), sed ĉe la oficistoj: Esperanto fariĝus la norma lingvo, la registra lingvo, de la organizaĵo, sed ankaŭ stadion post stadio. Tiu ĉi ne estas la loko por detaligi la planon, sed ĝi estas bazita sur praktika aliro al praktikaj bezonoj. La nuna sistemo estas esence ligita al politikaj kaj identecaj demandoj, ne al la praktikaj bezonoj de efika komunikado.

La aliro de la unuopaj homoj al la internacia vivo estas ĉiam limigita kaj direktita laŭ la lingvoj uzataj kaj uzeblaj de tiuj homoj. Sciencistoj, kiuj scipovas la anglan lingvon, havas signifan avantaĝon; tiuj, kiuj ne scipovas ĝin, estas handikapitaj. Tamen, denaskaj anglalingvanoj, kiuj ne regas aliajn lingvojn, ankaŭ spertas malavantaĝojn: konsiderinda proporcio de la scienca literaturo aperadas en aliaj lingvoj ol la angla.

Tamen, ju pli multe la anglalingvaj sciencistoj difinas la terenon de la agnoskataj scioj laŭ la etendiĝo de la propra lingvo, des pli dependaj fariĝos la ceteraj homoj je tiu anglalingva mondkoncepto. Kiel prave diris Yvo Peeters en la nuna simpozio, la monoglotoj tenas la potencon: ili povas, se ili sufiĉe insistas kaj havas la rimedojn por insisti, redesegni la mapon de lingva potenco.

Laŭ tiu, anglalingva, mapo, la komunikaj rajtoj estas alireblaj kaj utiligeblaj de ĉiuj, kondiĉe ke ili lernu la denaskan lingvon de la anglalingvanoj. La rajtoj estas universalaj – sed nur anglalingvanoj rajtas al la rajtoj . . .

Evidente, la plej bona ŝanco por ŝanĝi tiun situacion troviĝas ĉe la lingve nepotencaj ŝtatoj kaj socioj, se oni povas konsciigi ilin, unue, ke ili estas diskriminaciataj, kaj, due, ke ekzistas vojoj por ŝanĝi tiun situacion. Samtempe, tamen, gravas ke oni laboru ĝuste inter la anglalingvanoj, por konvinki ilin ke la etiko de internacia agado postulas multlingvismon, kaj ke ekzistas por ili avantaĝoj en aŭtentika multlingvismo. Do, se la solvo venos pere de la nepotencaj ŝtatoj, la potencaj devos ĝin permesi.

Unu vojo al tio estas rigardi al sukcesaj aplikoj de aliaj komuniksistemoj, kiuj ne dependas nur de ia anglalingvismo aŭ de iu plurlingvismo inter lingvoj de alta prestiĝo. Ankaŭ gravas preni en konsideron la fakton, ke en la estonteco la utiligo de elektronikaj komunikiloj kaj edukiloj eventuale profunde ŝanĝos la eblecojn kaj rimedojn por lerni, uzi, kaj traduki lingvojn. Sed tiuj, kiuj deziras ŝanĝi la internacian lingvan ordon, tamen frontas du grandegajn defiojn. Unue, kiel ni jam konstatis, malfacilas ŝanĝi la neformalan lingvouzon: dum ekzistas televidiloj kaj la Tut-Tera Teksaĵo, la homoj lernos la anglan lingvon spite intervenon de lingvoplanistoj kaj lingvoinstruistoj. Due, malfacile oni povas ŝanĝi la elitan aliron al lingvoj, laŭ kiu unu lingvo estas kulture pli valora ol alia kaj sekve supozeble pli utila por komunikado ol alia. Mi ne diras, ke ĉiuj lingvoj estas egalaj (tiun terenon mi ne eniras) –

nur, ke oni emas fundamenti la propran senton de supereco sur iun mistikigon de la propra lingvo, kiun oni emas supozi ne nur kulture supera sed ankaŭ sekve pli taŭga por la internacia komunikado. Tiaj klopodoj dikti la kondiĉojn de la internacia komunikado malhelpas la aŭtentikan internaciigon de la komunikaj linioj mem.

La forto de Esperanto: Unu simpla raporto

DEGUCHI KYOTARO
Esperanto-Propaganda Asocio de Oomoto

Mi DEGUCHI Kyotaro, la prezidanto de Esperanto-Propaganda Asocio de Oomoto, tre ĝojas havi okazon paroli al vi. Oomoto estas japana religio, kiu fondiĝis en 1892 pere de mia praavino kaptita di-spirite. Kvankam pri tiu ĉi simpozio mi delonge havas grandan intereson, al mi klariĝis la detaloj ĵus lastatempe. Do, mi ne estas bone preparita kaj mi timas, ke mia parolo ne trafos la celon kvazaŭ infano volas mane preni nebulon aŭ nubon. Sed, se vi permesas min, mi volas paroli iom pri mi, Oomoto kaj Esperanto. Mi ne estas profesoro, nek specialisto, nek sciencisto, nek premiito. Mi do volas paroli laŭ mia kapablo, nome simple naive, en malpli ol ordinara nivelo.

En 1923 Oomoto enkondukis Esperanton en sian organizaĵon. Por kia celo? Mi imagas jenajn celojn:

1. Simpatio kaj konsento al la homaranismo de d-ro Zamenhof.
2. Kredo, ke Esperanto estas la monda komuna lingvo, kian profetis la Sankta Libro de Oomoto.
3. Mondskala interkomunikado pere de Esperanto.
4. Internacia propagando pri Oomoto.

Kaj, mi diru, kial Oomoto enkondukis Esperanton ĝuste en tiu tempo.

1. Mia avo, DEGUĈI Onisaburo, kiu estas la kunfondinto de Oomoto, dumlonge cerbumis pri iom enigma profetaĵo de la fondintino de Oomoto, nome: "La mondo estas kunligita per simplaj aboco-literoj." Kaj Onisaburo ĝin deĉifris, kiam li eksciis pri Esperanto pli detale, okaze de Esperanto-somerkurso ĉe iu japana fama universitato, sendinte sian sekretariinon al la kurso en junio 1923. Laŭ lia kompreno de la profetaĵo, la mondo devas havi interkomunikan pontlingvon, kia estas Esperanto.
2. Bahaano s-ino Finch venis al Japanio, kaj hazarde renkontis vojaĝantan mian avinon, nome la edzinon de Onisaburo, en iu loka vagonaro, kaj poste ŝi vizitis Oomoton. Ŝi vizitis Oomoton dufoje, nome en 1922 kaj 1923.
3. En tiu tempo tra Japanio blovis la vento de liberala ideo, pacama sento kaj simpatio al internacia amikeco post la unua mondmilito.
4. Bonokaze, ankaŭ la japana Esperanto-movado estis en pli alta tajdo.

Ekde la enkonduka jaro Oomoto okazigis Esperantajn kursojn por oomotanoj kaj neoomotanoj,eldonis gazetojn, kaj sendis partoprenantojn al kongresoj enlandaj kaj eksterlandaj. Precipe dum 12 jaroj, ekde 1923 ĝis 1935 Oomoto arde aktivis por diskonigi Esperanton mem kaj samtempe por sciigo pri Oomoto mem pere de Esperanto en la mondo.

Tamen, se oni demandas min, kiomgrade Oomoto kontribuis al disvastigo de Esperanto rezulte de tio, mi ne povas doni bonan objektivan respondon. Mi persone rigardas ĝin bedaŭre kun la timo, ke Oomoto aktivis ne tiom sufiĉe kiom oni esperis. En tiu senco mi esprimas mian sinceran pardonpeton al esperantistoj enlandaj kaj eksterlandaj.

Plie, kiom da fruktoj estis alportitaj post la propagandado pri Oomoto mem pere de Esperanto? Ĝis nun, al mi ŝajnas, ke neniu faris precizan takson pri tiu rezulto. Se temas pri la nombro de enlandaj oomotanoj, kies oomotaniĝo estis motivigita per Esperanto, tio estas tre malgranda nombro. Laŭ mia imago, sufiĉas nur miaj fingroj por kalkuli ilin. Kaj se temas pri la samo de eksterlandaj kredantoj oomotanaj, ne estas granda diferenco.

Tiuj nombroj sajnas tro malgrandaj, sed oni povas rigardi alian gravan flankon. Antaŭ ni staras konkreta fakto, ke la ekzisto de Oomoto, kaj ties historio kaj aktiveco, kaj la pensmaniero, estis diskonigitaj tra la mondo, danke al Esperanto! Bona ekzemplo troviĝas en Brazilo. En tiu loko, Esperantaj gvidlibroj de Oomoto tradukiĝis en la portugalan fare de loka esperantisto, kaj ĝi estis kaj estas bona medio de nia misiado.

Bedaŭrinde, ekde 1935 ĝis 1945 Oomoto estis dissolvita kaj malaperigita fare de tiama japana registaro pro subpremiĝo kontraŭ religio. Ĉia aktiveco estis malpermesita inkluzive de Esperanto.

En 1946 Oomoto restariĝis por la tria fojo, ĉar ĝi jam dufoje ricevis religiajn subpremiĝojn antaŭ la dua mondmilito. Ankaŭ la organizaĵo por Esperanto en Oomoto, nome Esperanto-Propaganda Asocio de Oomoto, reviviĝis kelkajn jarojn post la restariĝo, en 1950. La tiama prezidanto de tiu organizaĵo estis s-ro ITOO Eizo. S-ro Itoo uzante Esperanton vojaĝis eksterlanden unu jaron ekde julio en 1959 ĝis julio en 1960. Liaj vojaĝspertaj raportoj rezultis veki novan intereson pri Esperanto inter oomotanoj.

S-ro Itoo dum la vojaĝo restigis interesajn epizodojn al eksterlandaj esperantistoj. Jen anekdoto pri li:

En tiu tempo, estis tre malofta afero, ke unu sola japano vojaĝas dumlonge en aliaj landoj. S-ro Simo Milojević, la antaŭa ĝenerala direktoro de UEA, iam malkaŝis la fakton, ke la unua eksterlanda esperantisto, kun kiu li parolis en Esperanto estis s-ro Itoo. Tiu sperto kuraĝigis la junan esperantiston Simo Milojević plu studi Esperanton. Kaj li rimarkis ke eĉ en Japanio troviĝas inteligenta homo!

Kaj alia epizodo:

Iu esperantisto ŝerce demandis s-ron Itoo, "Kia pano estas japano?" Kun milda rideto li respondis (pensante pri haŭtkoloro), "Japano estas iom pli bone bakita ol eŭropano."

Ankaŭ en tiu tempo vizitis Oomoton s-ino Doris M. Worcester el Londono. Ŝi loĝis ĉe Oomoto dum kelkaj jaroj kaj aktivis ne nur por oomotanoj sed ankaŭ por japanaj esperantistoj en diversaj lokoj. Mi komencis lerni Esperanton en 1960, en la aĝo 24-jara, kaj mi havis okazon paroli kun ŝi. Ŝi tiam sentigis min pri la mirindeco de Esperanta interparolo.

Jam menciitaj interfluoj reciprokaj, oficialaj aŭ privataj, estas tre malgrandaj, sed ili estas notindaj fruktoj de Esperanta interamikiĝo, mi pensas.

Ĉar, rezulte de ili, s-ro Simo Milojević fariĝis eminenta esperantisto, kaj mi fariĝis esperantisto maleminenta.

Poste, en la jaro 1963, kun la aĝo 27-jara, mi unuafoje partoprenis en la 48-a Universala Kongreso, en Sofio.

1. Pere de tiu sperto mi ekhavis firman kredon jenan. Nome, kiam oni instruos Esperanton du aŭ tri horojn semajne en mezgradaj lernejoj en la mondo, kadre de deviga edukado, ĉiuj junuloj en la mondo tuj povos facile interparoli kaj korespondi unu kun la aliaj.
2. Kaj mi havis ankaŭ tian penson, ke Esperanto devas esti uzata kiel unu el la oficialaj lingvoj en Unuiĝintaj Nacioj, kaj en aliaj ĉefaj instancoj en la mondo.
3. Plie, mi ekhavis esperon, ke oni eldonu Esperantan version de famaj gazetoj kiel *New York Times* aŭ *London Times*, ktp.

La nun menciitaj tri ideoj ankoraŭ restas en mi, kaj mi trovas ilin eĉ pli necesaj hodiaŭ kaj morgaŭ.

Post tiu UK la grandparto de miaj tempo kaj energio devige estis uzitaj por ne-esperantaj laboroj kaj lernadoj pro mia laborpostenoj. Tio daŭris pli-malpli dudek jarojn. Mi dumlonge ne povis rilati al Esperantaj aktivecoj, neeviteble. Tamen, proksimume antaŭ dek jaroj, oni ŝovis min porti la prezidantecon de EPA.

Nun Oomoto havas rimedon interkomuniki uzante ankaŭ la anglan lingvon. Oni ne povas neglekti la potencon kaj utilecon de la angla lingvo en la nuna reala mondo. Sed mi tute ne povas imagi, kia fariĝus mi aŭ Oomoto sen Esperanto. Mi kredas, ke la influo de Esperanto al mi kaj Oomoto estas tre granda.

En Oomoto estas moto jena:

Unu Dio
Unu Mondo
Unu Interlingvo

Tiu unu mallonga moto montras al ni, kiom grava estis kaj estas Esperanto por mia organizaĵo, Oomoto. Ankaŭ por la homaro. Oomoto konsideras Esperanton tre signifoplena laŭ la menciita moto, kaj mi deziras, ke vi ĉiuj bone komprenu.

Tiu ĉi simpozio celas reviviĝon de la espero de d-ro Nitobe Inazo. Mi opinias, ke ni daŭre elmontru la heredaĵojn de grandaj antaŭuloj, pacamon kaj homaranismon, kaj ni klopodu veki multan atenton de aliuloj al la realigo de la Verda Mondo.

One Language and Beyond: A Bahá'í Perspective

FARHAD PIRMORADI
Bahá'í International Community

The issue of language plays an important role in the Bahá'í concept of promoting the unity of mankind to a large, global, peaceful, just and ever-advancing society. In the middle of the 19th century, Bahá'u'lláh, the prophet-founder of the Bahá'í Faith, said in His most outstanding book, the Kitab-i-Aqdas (The Most Holy Book):

> *O members of parliaments throughout the world! Select ye a single language for the use of all on earth, and adopt ye likewise a common script . . . This will be the cause of unity, could ye but comprehend it, and the greatest instrument for promoting harmony and civilization, would that ye might understand!*[1]

So, according to Bahá'u'lláh, the adoption of an international language and common script will prove to be the greatest means for promoting the unity of mankind and the prosperity of its culture.

In 1992 the Universal House of Justice, the highest body within the Bahá'í Community, summarized in an English version of the Kitab-i-Aqdas all quotations of Bahá'u'lláh referring to an international language:

> *Bahá'u'lláh enjoins the adoption of a universal language and script. His Writings envisage two stages in this process. The first stage is to consist of the selection of an existing language or an invented one which would then be taught in all the schools of the world as an auxiliary to the mother tongues. The governments of the world through their parliaments are called upon to effect this momentous enactment. The second stage, in the distant future, would be the eventual adoption of one single language and common script for all on earth.*[2]

In its declaration *Turning Point for All Nations,* published for the 50th anniversary of the United Nations, the Bahá'í International Community makes a number of concrete proposals for the development and reformation of the UN. One of the proposals to improve the functioning of the General Assembly relates to the introduction of an international language. Here is the relevant excerpt:

> *The United Nations, which currently uses six official languages, would derive substantial benefit from either choosing a single existing language or creating a new one to be used as an auxiliary language in all its fora . . . In addition to saving money and simplifying*

---

[1] The Kitab-i-Aqdas/The Most Holy Book, §189, p. 88.
[2] The Kitab-i-Aqdas/The Most Holy Book, §193, p. 250.

> *bureaucratic procedures, such a move would go far toward promoting a spirit of unity.*
>
> *We propose the appointment of a high-level Commision, with members from various regions and drawn form relevant fields, including linguistics, economics, the social sciences, education and the media, to begin careful study on the matter of an international auxiliary language and the adoption of a common script.*
>
> *We foresee that eventually, the world cannot but adopt a single, universally agreed-upon auxiliary language and script to be taught in schools worldwide, as a supplement to the languages of each country. The objective would be to facilitate the transition to a global society through better communication among nations, reduction of administrative costs for businesses, governments and others involved in global enterprise, and a general fostering of more cordial relations betweeen all members of the human family.*[1]

The Bahá'í International Community now awaits the formation of an adequate UN forum to launch this proposal, or the creation of an NGO coalition for well-supported organized action.

'Abdu'l-Bahá, the son of Bahá'u'lláh and His successor who guided the Bahá'í community, occasionally addressed Esperantists on His travels to the West in the 1920s. On April 5, 1913, He spoke the following words at a gathering of Esperantists in Stuttgart, Germany:

> *Modern nations experience a great many disturbances and conflicts among themselves whose causes most often originate from misunderstandings based on diversity of language. Out of this was born the idea of the international language. . . . Dr. Zamenhof is the initiator of such a language. When this language is taught in all the public schools of the world, the peoples will achieve a superior cultural level. Everyone will have to learn only two languages, the mother tongue and the international language. If the auxiliary language is spread throughout the entire world, many misunderstandings will disappear. . . . An international auxiliary language is thus certainly the basis for linking people together, and it has a great capacity to unite the religions. . . . Therefore, we must all propagate Esperanto so that great friendship will result among the peoples. Every universal cause is divine . . . therefore we can rest assured that the effects of the universal auxiliary language will be divine, if we consider their results.*
>
> *We must work and strive to make this language part of the curriculum in all public schools. It is an absolute duty of every living soul to accelerate his or her mastery of the general auxiliary language, for that*

---

[1] *Turning Point for All Nations.* A Statement of the Bahá'í International Community on the Occasion of the 50th Anniversary of the United Nations. Bahá'í International Community, United Nations Office, New York, October 1995, p. 8f.

> *language will be the means for raising the emblem of universal peace and solidarity.*[1]

Many Bahá'ís have followed this advice of 'Abdul-Bahá, not only by developing the awareness for the need of an international language, but also by actively promoting Esperanto. Among the outstanding Bahá'í pioneers of the first decades of this century were Martha Root and Lidia Zamenhof, the youngest daughter of the creator of Esperanto, Ludwig L. Zamenhof. Lidia accepted the Bahá'í-Faith, thus becoming the embodiment of a link between these two movements.

But, of course, not all Bahá'ís support Esperanto or learn it. In our community there is also a concern whether this first attempt is "sterile", "lifeless" language "without a culture". Esperantists are well aware of this. And there are also many who favor English as the *de facto* world language, or any other language, especially Persian or Arabic, since Bahá'u'lláh used these languages in His Holy Writings.

Nevertheless, for more than twenty years the Bahaa Esperanto-Ligo (BEL) has been functioning as a bridge between the Bahá'í and the Esperanto movements. It works both internally and externally, i.e. it informs the Esperantists about the Bahá'í-Faith, and the Bahá'í community about Esperanto.

In this respects BEL tries to demonstrate that Esperanto is not at all sterile, lifeless and artificial, but a functioning, lively language with great potential and the first candidate for becoming the future, global, international language.

A current BEL-project is a complete compilation of authorized Bahá'í writings on the principle of an international auxiliary language, about Esperanto and the potential role of other languages. This could serve as a reliable source of information for all serious students who wish to form their own opinion in this matter. Considering the fact that a large proportion of the material deals favorably with Esperanto, it is hoped that this compilation will lead to a more positive consideration of Esperanto on a larger scale in all Bahá'í communities.

So how do we advance towards a new language order? Perhaps it would be best if we viewed this as the development of a new social order rather than a new language order – i.e. language more as a means rather than as an end in itself. This means that it should be viewed and promoted as means for the development of a new social order which entails much more than linguistic issues. An empty stomach or a wounded warrior would not care which language you use as long as you are tending his pain. The new language order should serve the cause of social justice and universal peace. The new language order should encourage and make possible the unity of mankind, a unity which at the same time preserves diversity.

---

[1] In Stuttgart, Germany, April 5, 1913 at a gathering of Esperantists. A provisional translation from the German text published in *Mein Herz ist bei euch. 'Abdu'l-Bahá in Deutschland,* pp. 62-66. The talk was also published in an Esperanto translation in *La Nova Tago,* Vol. 6, No. 2, August 1930.

But as you all know we need two hands to be able to clap. The Esperantists should start using the help of other grassroot organizations, working with Bahá'ís and others to find a common ground between many perhaps over-specialized NGOs. If the past two decades has shown something, it is the fact that grassroot organizations and NGOs are becoming more and more influential. Governments have started to recognize that soon they will not be able to implement any policy unless they rely on the trust NGOs enjoy. It is the time for the NGOs to recognize that as well.

Second – and again as discussed this morning – the real change can only come about when a whole generation is trained into that way of thinking. This is only possible through education and that from the primary stages. It can start as extracurricular and gradually become curricular. So let us stretch our hands to like-minded NGOs, and extend our shield of protection against prejudices towards our children.

Bazaj principoj de justa lingvopolitiko kaj ilia realiĝo en scienca akademio

HELMAR FRANK

Akademio Internacia de la Sciencoj San-Marino

La Akademio Internacia de la Sciencoj San-Marino havis kiel antaŭhistorion Eŭropan Klubon. Kaj la lingvopolitiko de la Akademio sekvis el la diskutoj kiuj antaŭe okazis kadre de Eŭropa Klubo, kiun mi prezentu unue.

Eŭropa Klubo fondiĝis jam en la jaro 1974, kaj ĝia baza celo vortumiĝis jene: "Ni volas kontribui al la starigo de libera Eŭropo, de samrajtaj nacioj konservante ilian lingvan kaj kulturan heredaĵon." (Nacio estas grupo kiu parolas la saman lingvon.) Post kvin jaroj, Eŭropa Klubo instigis la registaron de San-Marino fondi "Inovacian Liberan Universitaton" kiun oni finfine nomis Akademio Internacia de la Sciencoj. La fondodecido de la registaro de San-Marino okazis en la jaro 1983, kvankam nur antaŭ dek jaroj finiĝis la tuta jura proceduro. La Akademio aktivis komence nur en la respubliko San-Marino mem, poste transiris landlimojn kaj aktiviĝis unue en Pollando, poste ankaŭ en Rumanio, poste ĉi tie en Prago (Ĉeĥio), finfine ankaŭ en Slovakio, tute oficiale per aprobo flanke de la registaro. Estas aliaj landoj, inkluzive Rusion, kie okazas la unuaj paŝoj por ankaŭ tie ekaktiviĝi.

La lingvopolitiko

Eŭropa Klubo komencis per la celo kontribui iel al lingva samrajteco en la estinta Eŭropa Unio, siatempe la Eŭropa Komunumo. Oni celis esti tute lojala al la principo, kiu estas en la Romaj Traktatoj, ke ĉiuj oficialaj lingvoj de eŭropaj landoj kiuj apartenas al la Unio estu samrajtaj. Oni ankaŭ opiniis ke oni bezonas komunan neŭtralan lingvon. Kaj en la komenco, dum la fondomonatoj de Eŭropa Klubo, oni estis absolute ambigua: kiun neŭtralan lingvon ni prenu? Oficiale ja ekzistas tuta aro da planlingvoj, kaj neŭtrala ja ankaŭ estas la latina lingvo. Ni tuj vidis ke la aliaj planitaj lingvoj, krom la Internacia Lingvo de D-ro Esperanto, ne estis praktike utiligeblaj pro la manko de sufiĉa parolantaro, kaj mi mem konvinkiĝis kiam mi siatempe trastudis la diversajn gramatikojn ke tiu Internacia Lingvo de D-ro Esperanto plej plaĉis al mi kaj estis iu kompromiso inter racieco kaj natureco. Aliflanke, la latina lingvo havas prestiĝon, ludas rolon kaj ni ne volis ekskluzivigi ĝin. Do en la komenco, ni diris, ni prenu praktike la internacian lingvon, sed se la Eŭropa Parlamento decidos enkonduki la latinan, aŭ alian neŭtralan lingvon, kiel komunan eŭropan lingvon, ni cedos. Ni siatempe aperigis eŭropan kalendaron en kiu ni prezentis nian principon: ĉiun lingvon samrajtan, kaj kun iu reliefigo de la du neŭtralaj lingvoj kiuj estis iel konsidereblaj kiel komuna lingvo, nome la latina kaj la internacia lingvo. Fakte la latina lingvo ne ludis grandan rolon; preskaŭ ĉio kio okazis estis en la internacia lingvo.

Post la fondo de la Akademio, la graveco de Eŭropa Klubo iom falis, ĉiuj fortoj koncentriĝis al la Akademio, kaj nur pasintan jaron Eŭropa Klubo reaktiviĝis kaj ĵus reaperis la eŭropa kalendaro. Intertempe kreskis la nombro de la lingvoj – kaj antaŭ la ponto staras ankaŭ pluraj landoj kiuj volas aliĝi – kaj ni prezentis la diversajn landojn jam apartenantajn laŭ la jena principo: en la landa lingvo (aŭ lingvoj, ekz. en la kazo de Belgio), en la internacia lingvo kaj la latina, laŭ tiu sinsekvo en ĉiu unuopa kazo. Ni komencis diskuti iujn tem-postulojn pri lingvopolitiko. Ni trovis tri tre bazajn principojn – laŭ mi diskutendajn ankaŭ en aliaj rondoj.

- Unue, *nenian lingvodefetismon* ni aprobas. Kio estas lingvodefetismo? Nu, ĉiuj kiuj volas kredigi nin ke estus tute vane kontraŭstari fremdan lingvoimperiismon, ke estus racie toleri iun lingvan aliigon. Tio estas pensmaniero tipe germana; la germanoj diras "Ne plu havas sencon defendi la germanan lingvon; la angla lingvo estas la lingvo de la estonteco; ni devas rezigni – en scienco, kaj iom post iom en ĉiuj sferoj – pri nia propra lingvo." La francoj estas iom pli memfidaj, la italoj ankaŭ, sed la germanoj en tiu punkto estas absolute nekonvinkeblaj pri la kultura valoro de la propra lingvo. Tio laŭ mi estas lingvodefetismo. Ni volas konservadon de nia nacia identeco, ni volas flegadon kaj plievoluigadon de nia propra lingvo, kaj ni volas helpi savi la tuteŭropan riĉecon de naciaj lingvoj.
- Ni volas *nenian lingvoŝovinismon,* laŭ kiu oni opinias ke la propra lingvo pli altvaloras ol la aliaj.
- *Nenian lingvo-utopiismon.* Ni vidas du lingvo-utopiismojn: unue tiun, kiu estas la kutimo de la politikistoj, kiuj tutsimple opinias ke la rolo de iu preferenda komuna interkompreniĝlingvo en Eŭropo povus esti donata al iu nacia lingvo – ekzemple la franca – kaj ke tio absolute ne malutilus al la aliaj lingvoj. Iomete pli fajna utopiismo: oni diras "Ĉiu lernu laŭeble plej multajn lingvojn, kaj tiam ĉiuj lingvoj ja estas samrajtaj – ĉar oni ja povas lerni iun ajn lingvon." Kontraste al tio, ni opinias ke oni devas havi konstruivajn ideojn, kaj unu tia ideo estas uzi en la propra influsfero neŭtralan lingvon aŭ neŭtralajn lingvojn. Ne havas sencon atendi ĝis kiam Unesko eventuale tiom maturiĝos ke ĝi enkondukos la internacian lingvon: tie kie oni mem povas influi, oni jam uzu ĝin – ekzemple sur la propra leterpapero, en la propra universitato.

En AIS estas ekde la komenco du lingvoj preferataj laŭ la statuto, nome la landa lingvo de la lando San-Marino, do la itala, kaj la internacia lingvo. Komence oni volis aldoni ĉiujn oficialajn lingvojn de Unesko – sed estis iu eraro: oni kredis ke temas pri la angla kaj la franca, kaj kiam oni komencis traduki en la rusan kaj la ĉinan, en San-Marino oni iomete miris kaj eksciis ke ankaŭ tiuj lingvoj estas oficialaj ĉe Unesko. Dum la fondoakto oni forstrekis tion, kaj tute klare vortumis, sen referenci al Unesko, ke la oficialaj lingvoj estu la itala lingvo, la internacia lingvo, la franca kaj la angla. Sed la lastan horon, antaŭ la fina fondo, montriĝis ke ni ne povas esti iu internacia akademio se ni dependas de la ŝtato de San-Marino. Oni iel memstarigis nin, kio havis financan konsekvencon: ni devis pagi la notarion. La notario postulis 5000 markojn, proksimume. Surloke, nur germanoj havis en la poŝo sufiĉe da mono, kaj ni uzis la momenton por diri: "Jes, ni povas, kondiĉe ke la germana lingvo aldoniĝu." Pro tio la germana lingvo nun same kiel la angla kaj la franca estas ne-landa lingvo samrajta en AIS. Vi vidas, ni ne estas ŝovinistoj: se ne estintus jam la angla kaj la franca ni neniam postulus la germanan lingvon – nur por havi la saman rajton. Intertempe montriĝis ke ĉefe estas uzata la internacia lingvo; la germana kaj la itala iel samrange; kaj sufiĉe malofte la franca kaj la angla.

Nia konduto ĉi tie en Prago

Nia principo estas ke la kursoj kiujn faras AIS estu en la internacia lingvo, la prelegoj estu aŭ en unu el la etnaj lingvoj, aŭ en la Internacia, aŭ en la loke oficiala lingvo. Kaj nun estas speciala problemo, la pragmatika problemo: ni eksperimentos ĉi-foje je la fino de nia studadsesio dum speciala dutaga simpozio pri iu solvo pragmatika pri kiu ni povos diskuti. Ni inventis iun minimuman lingvan moralon kiu tekstas jene: ni ne akceptu la vortojn "internacia kongreso", "internacia simpozio", "internacia konferenco", por okazaĵo en kiu ne estas plenumitaj la jenaj du bazaj principoj:

- Unue, ne estu donita pli alta formala rango al fremda nacilingvo ol al la loka oficiala lingvo;
- Due, se la kunveno estas plurlingva, tiam neŭtrala lingvo devas esti minimume samrange uzebla kiel ĉiuj ne loke oficialaj lingvoj.

Do, se oni aplikas tiujn principojn al tiu ĉi simpozio, ĝi ne estas internacia ĉar oni uzas la anglan kaj la francan, kaj donas al ili pli altan rangon ol al la ĉeĥa, kiu ne estas uzata. Ni uzos dum tiu nia simpozio la "ĉeĥan kaj slovakan"; ni uzos la germanan lingvon, ĉar la fako havas multan literaturon en la germana; kaj ni uzos la internacian lingvon. Sed ni rezignas pri tradukado. La prelegoj estos faritaj en unu el tiuj tri lingvoj, kaj estas en la programkajero la resumo – cetere informhava resumo – en la du aliaj lingvoj. La ideo estas ke kiam oni ne povas aŭskulti la prelegon ĉar oni ne komprenas la lingvon, oni povas almenaŭ studi la enhavon kaj legi ĝin kvinfoje, kaj tiam en la cerbo restos la sama kiel se oni estus aŭskultinta la retorikaĵojn de la preleganto.

The International Politics of Esperanto

MARINO BUSDACHIN
Transnational Radical Party

As many of you already know, the Transnational Radical Party has recently been recognized as a non-governmental organization in category 1 – the highest level in the United Nations. On obtaining this new status we presented, a few months ago in New York, a formal request to introduce a new discussion item, Esperanto as an international auxiliary language, in the agenda of the Economic and Social Council, ECOSOC. We have been informed unofficially that the first, even though modest, result has been reached: the UN has introduced our request in the order of the day of the Non Governmental Organization Committee scheduled for March-April 1997. That is a first small step. Basically the Committee will have to decide whether or not to introduce the argument in the next session of the ECOSOC, which is scheduled for July 1997 in Geneva.

I don't want to hide a certain pessimism about this possibility. There are too many contradictions in facing a debate about the adoption of an international auxiliary language. The member states of the UN are not very much interested, and the UN itself with its eternal financial difficulties will hardly agree to add another agenda item to a lot of others which have been discussed for years with more or less success. The main resistance either of the UN or in NGOs will be likely to come from those who speak the so-called major languages, the present or former languages of empires. The so-called linguistic equality at the UN is a fiction. There is no linguistic democracy. Those who have no command of one of the six languages are basically excluded from comprehension. And those who speak them with less than native ability are at a real disadvantage. But in fact only English is the real lingua franca, even in a corrupted version, for the UN and most other international institutions, organizations, and interparliamentary bodies.

The UN spends about 20% of its budget – the European Parliament more than 45% with ten or more languages – simply in translating and interpreting a given set of words into its equivalent into five other languages. Obviously, this is a foolishness. The reason of this foolishness is not linguistic, or pluralistic, or equal opportunity. It is politics. There is nothing linguistically correct or superior about the particulary mix of languages in international use today. This mix exists as it is for political and economic reasons only. No wonder if even the NGOs skip away from considering the question, preferring to believe they can communicate in a couple of languages. The reality is that they are largely ruled by the inner circle of an Anglo-Saxon mafia in many of their activities. No wonder that the Esperanto cause is so largely neglected in the world of the international organizations and non-governmental organizations. Here too, we find no particular reason other than politics.

As you see, in international relations we remain in a kind of colonialist policy about languages. Even the Internet, which seems to be the most open, efficient, and inexpensive instrument of communication, is dominated by one language, English. But a bizarre English, one made of ideograms, Tarzan-English, drawings, etc. – something quite different from a precise and efficient language, something elementary and undersized. Wouldn't it be better to propose Esperanto rather than to return to a level of communication such as "Me Tarzan, you Jane"? Isn't that the responsibility of the international organizations? But, as we have seen, the quality of this decision is always political. It is at this level that the Transnational Radical Party has made its proposal. We believe that only support at this level could hope to give new strength and vitality to the movement which has kept Esperanto alive for over a century.

Basically we have to increase our involvement at the political level of the international institutions such as the UN, European Parliament, the Council of Europe; at the interparliamentary and non-governmental organizations. I think that it would be very useful to create a non-governmental coalition for an international auxiliary language, starting from the NGOs with UN status, as proposed by the Bahá'í reprensentative. But it is really necessary to create some synergy between the UEA and many other organizations for more effective lobbying at the political institutional level, without losing sight of educational and cultural activities. We need to organize our activities and programs around the goal of placing the issue of Esperanto as an international auxiliary language on the agendas of the international institutions.

La fina venko – ludoteoria modelo

REINHARD SELTEN
Universitato de Bielefeld

Mi lernis Esperanton preskaŭ antaŭ kvindek jaroj, kaj tio estis la unua nedenaska lingvo kiun mi vere povis paroli, skribi kaj legi. Poste mi ankaŭ gajnis sufiĉe da scio de la angla lingvo, kaj mi ja bezonis tion en mia scienca kariero ĉar hodiaŭ ĉiu sciencisto en la tuta mondo devas, se li volas internacie konkuri, skribi en la angla lingvo. Do necesas ke oni elspezu multe da forto kaj diligento por provi esti sufiĉe flua en la angla lingvo. Tamen oni neniam atingas la nivelon de denaskaj parolantoj de la angla, kaj tio estas la plej granda malavantaĝo. Ne estas ke oni devas elspezi tiom da fortoj por lerni tion, tio ja estas ne daŭra afero, sed tamen oni ja ne atingas tiun bonan nivelon. Ankaŭ se oni aŭdas min paroli en la angla lingvo oni de kilometro jam scias ke mi estas germano.

La rolo de la angla lingvo nun estas tre forta. Kial tiel estas? Mi kune kun Jonathan Pool faris iun ludoteorian modelon pri lernado de fremdaj lingvoj. Kial homoj lernas fremdajn lingvojn? Ni pensis ke por la plej multaj homoj rolas unuavice ekonomiaj kialoj. Unue ni pensis ke per lernado de fremda lingvo oni eble volas atingi la plej grandan nombron de homoj kiujn oni aliel ne povas atingi. Sed nur supraĵa rigardo de la faktaj nombroj konvinkis nin ke ne estas la nombro de homoj kiujn oni volas atingi, sed la nombro de la dolaroj. Estas la lingvokomunuma enspezo kiu gravas. En tiu rilato nun la angla mondo havas evidente tre gravan pozicion, kaj tiu grava ekonomia pozicio altiras lernantojn. Sed ne nur estas tio, ĉar se iu lingvo estas lernata, kiel dua lingvo, de tre multaj homoj – kaj nuntempe jam la angla verŝajne estas la plej vaste lernata dua lingvo – tiam per lernado de la angla vi atingas ja ĉiujn kiuj lernis la anglan kiel duan lingvon. Kaj tiu fakto stabiligas iun mondlingvon etnan, eĉ super tiu stato de historio en kiu ĝi estas ekonomie pli forta. Tio okazis ankaŭ kun la franca antaŭe, kiun oni rigardis kiel la unununuran mondlingvon – eĉ en la tempo de Nitobe, kiel ni aŭdis.

Sed mi kredas ke tiu pozicio de la angla ne estas eterna. Eble kelkaj homoj, kiuj hodiaŭ pensas tiel, ekvidos jam dum sia vivo ke la realo estas alia, ĉar jam aliaj ekonomiaj fortoj ekestas en la mondo. En Azio estas tre granda potencialo de ekonomia kresko, kaj eble iu azia lingvo ankaŭ kreskos en signifo – la ĉina eble, se ili povas fari ion por simpligi la skribsistemon, kiel ili jam provis. Sed mi eĉ kuraĝas esperi ke la venonta mondlingvo estos Esperanto.

Kial mi povas esperi tion? Ofte homoj diras al mi ke tio ja estas tute utopia vidpunkto; oni ne povas atendi tion. Mi estas iom pli optimisma pri tio, ĉar oni ja pli kaj pli vidas en la eksperimentoj kiujn oni menciis, ke lerni Esperanton estas ekonomie racie, eĉ por individuo en iu mondo kie la angla estas plej forta, ĉar lerni Esperanton kaj poste alian lingvon estas pli malmultekoste ol lerni la fremdan lingvon tuj. Mi ne diras ke tio estas pruvita, ĉar miaopinie estas nesufiĉa nombro da eksperimentoj por tio – sed estas indikoj en tiu direkto. Do, se oni kredas je iu minimumo de ekonomia racio, tiam pli kaj pli da homoj povos ŝpari tempon kaj fortojn lernante Esperanton unue, kaj poste la anglan. Se sufiĉe multaj personoj faros tion, tiam Esperanto gajnos finfine. Ĉar venos la tempo kiam la homoj rimarkos ke ne plu necesas lerni la anglan, ĉar Esperanto jam sufiĉas por iliaj celoj. Tial mi estas iom pli optimisma.

Diskuto

Helmar FRANK – Kolego Selten menciis tiun profiton kiun donas la antaŭa lernado de la internacia lingvo por la posta lernado de aliaj lingvoj. Unue vi pravas ke tio ne estas centprocente pruvita. En empiriaj sciencoj oni neniam povas ion centprocente pruvi, oni nur povas diri: "Sur tiu kaj tiu erarprobabla nivelo, ĝi estas pruvita." Oni fiksas normale iun nivelon – do kun erarprobablo de dek procentoj, aŭ de kvin procentoj, aŭ de du procentoj, ktp. En mia fako, nome en pedagogio, ne estas multaj ne-trivialaj ekkonoj kiuj estas pruvitaj sur pli alta nivelo.

Aparte interesis min la dua via rimarkigo, ke se estas sufiĉe da homoj kiuj profitas de tiu probabla efiko, tiam povos iam veni la momento kiam oni diros: "Se mi jam estas lerninta la internacian lingvon, por plifaciligi la postan lernadon de la angla, kial mi ankoraŭ bezonas la anglan kiel interkompreniĝlingvon?" Ĝuste pro tiu ebleco, mi kredas, estas tiom malfacile fari novajn eksperimentojn, ĉar la kontraŭuloj kompreneble volas eviti ke sur pli alta signifonivelo ni pruvu tiun ekkonon.

Reinhard SELTEN – Gravas ne nur la probablo je tiu signifa nivelo, sed ankaŭ ĉu oni vere faras en tiuj tekstoj la korektajn supozojn pri sendependeco. Ĉar unu klaso nur estas unu observo. Verŝajne vi kalkulis tiujn nombrojn kiujn mi vidis sur alia bazo.

Ralph HARRY – Mi parolas kiel unu kiu spertis la problemojn de internaciaj organizaĵoj, unue kiel aŭstraliano en Novjorko en 1946, poste kiel reprezentanto ĉe la eŭropa oficejo de UN inter 1953 kaj 1956, kaj fine kiel ambasadoro de Aŭstralio en Novjorko inter 1975 kaj 1978. Jam en tiu periodo, mi trovis kaj aliaj trovis la internacian lingvon Esperanto utila en la laboro de tiuj organizaĵoj. Estis esperantistoj en la sekretariatoj, kiuj povis komuniki per Esperanto, estis reprezentantoj kiuj intertraktis persone – mi havis kolegon danan en Novjorko kun kiu mi ofte diskutis problemojn, kaj mi lernis multe pri la interna politiko de la eŭropanoj pere de tiu lingvo. Oni eĉ havis neformalajn kunvenojn en Novjorko, kiuj helpis pri la interkompreniĝo de la delegitoj kaj de la sekretariatanoj.

Nu, pri la dokumentoj, eĉ tiam oni komencis uzi la internacian lingvon kiel punkton de komenco de intertraktado, aŭ de traduko de tiuj lingvoj. Ekzemple, ni tradukis la Ĉarton de UN en Esperanton en 1949, antaŭ tio ni havis la tekston de la Deklaracio pri Homaj Rajtoj, kaj nun mi mencius ke ni daŭrigas tiun programon; en ĉi tiu UK, en la kunveno de la juristoj, estas prezentitaj dek ok traktatoj – ne nur la Ĉarto de UN kaj la Deklaracio pri Homaj Rajtoj, sed ankaŭ konvencioj pri homaj rajtoj, pri rajtoj de la infano, la konvencion pri traktatoj, la konvencion pri diplomataj rilatoj, pri konsulaj rilatoj, kaj mi povas informi vin nun ke ni jam havas bonan kolekton de tiaj dokumentoj. Per tio ni povas havi terminaron, ni povas havi bazon de faktoj en la komputiloj, ni povas havi la bazon de aŭtomata traduksistemo. Do, per Esperanto ni jam havas neŭtralan ilon por interkomunikado en internaciaj organizaĵoj.

Mi kredas ke postnelonge ni povos proponi alian tre gravan servon. Tio estas ke Esperanto povus provizi, por ŝtatoj kiuj deziras fari traktatojn, neŭtralan lingvon, kiel oni antaŭe faris per la franca, kaj per la latina eĉ, en la komenco. Esperanto nun kapablas provizi tekston kiu povas esti la oficiala teksto, kiu superas se estas dubo pri la senco en la aliaj lingvoj de multlingva aŭ de dulingva traktato. Jam Esperanto en la sperto pruvis sin tute taŭga agi kiel komunikilo en internaciaj organizaĵoj en multaj aspektoj. Mia aspiro kaj celo estas ke ni konstante plibonigu la kapablon de Esperanto ludi tiun rolon. Persone mi certas ke ĝi estos la komunikilo; kiam UN studos la problemon, ĝi trovos ke jam ni havas taŭgan ilon por tiu celo.

Brian Moon – Estas tre grave emfazi tiujn malmultajn, sed realajn spertojn de individuoj kiuj uzis kaj uzas Esperanton en la internaciaj organizaĵoj. Ĉar tio, pri kio oni devas konscii kiam oni proponas ŝanĝojn de la lingva sistemo en ekzistantaj organizaĵoj, aŭ proponas strukturojn por ontaj organizaĵoj, tio estas ke tiuj organizaĵoj, la ekzistantaj, konsistas ja el aro da oficistoj kiuj funkcias nuntempe per iuj lingvoj. Kaj en iu senco, la ekzistantaj oficistoj ĉe UN aŭ en la instancoj de EU ne havas lingvan problemon: ili estas tie kie ili estas, ĉar ili havas komunan lingvon. Mi ne parolas pri la parlamentanoj: tiuj estas demokratie elektitaj. Mi parolas pri la enoficigitaj oficistoj, kiuj funkciigas la organojn. Tiuj homoj sidas tie kie ili estas ĉar ili scipovas diversajn lingvojn. Kaj ili havas siajn labormetodojn per tiuj lingvoj, kaj je iu nivelo tio funkcias. Estas tia muro kontraŭ kio oni kolizias kiam oni faras proponojn pri alia lingvosistemo. Mi cetere ŝatus aldoni al la listo kiun faris Ralph Harry ke ankaŭ estas havebla la fondotraktato de la Eŭropa Komunumo en Esperanto.

Michael Cwik – En EU, en la instancoj, ni ne havas *komunikan* problemon, ĉar ni parolas sufiĉajn lingvojn. Ni nur havas *lingvan* problemon: unu parolas en sia propra lingvo kaj alia devas paroli en fremda lingvo.

Speaking about a new language order, I got the impression that some speakers – especially the representatives of the two religious communities and the Transnational Radical Party – just want to replace English by Esperanto, by a neutral language, and this is the solution for efficiency and diversity. And this it is not. Where Mr. Pirmoradi said one language, if it's Esperanto, will keep also diversity, I can tell you it will not. If you keep only one international language, then you will have exactly the same implications in the different languages as you have at the moment with the monopoly of English. If you want to teach or to convince other people – especially in the EU, where the citizen is very sensitive on cultural and linguistic questions – you need to tell him that he can keep and maintain his cultural and linguistic identity. And we are especially involved, in the EU now, in informing people how they can còoperate in a European context, but keeping their identity. If you tell them just to exchange English for Esperanto, you never will succeed.

How can diversity be guaranteed? Do you perhaps need one international, one universal language model – either Esperanto or another – plus one other foreign language as obligation? Because then we can follow Prof. Selten's idea: you use a language-orientation course for learning English better, more economically, and if people find out that you already can communicate internationally with the language-orientation model, then people might switch over to such a language, and then the language of the neighbouring country can be taught, rather than English. If you can tell people that the best way of living in peace together is to understand their neighbours, then you have the best argument for introducing an international language.

Sean O'RIAIN – Mi pensas ke ekde la fino de la dua mondmilito, en la ĝenerala kampo de homrajtoj, oni faris multajn progresojn. Ekzemple oni nuntempe havas Eŭropan Kortumon pri Homaj Rajtoj en Strasburgo, kaj la membroŝtatoj de la Konsilio de Eŭropo akceptas la rajton de ĉiu individuo apelacii al tiu kortumo. Eĉ en Irlando ni ofte spertis ke iuj kazoj antaŭ la Kortumo en Strasburgo devigis la irlandan registaron ŝanĝi leĝojn en Irlando. Sed la problemo estas ke en la kampo de internacia lingva komunikado oni tute ne faris la saman progreson. Oni tute ne evoluis, oni restis kaj restas je tre primitiva stato. Oni akceptas ke la forta trudu sian lingvon al la malforta persono. Por mi la kerna problemo estas kiel oni povus fari la saman progreson en la kampo de lingva komunikado, kiel oni jam faris en la pli ĝenerala kampo de homaj rajtoj.

Bruno MASALA – Ni traktis multajn temojn, kaj per multaj vidpunktoj dum la lastaj tagoj, tamen unu kiu mankas laŭ mi: estas la pure lingvistika pritrakto de Esperanto. Oni ne sufiĉe komprenas, eĉ ni mem esperantistoj, kio Esperanto estas. Mi opinias ke Esperanto ne estas lingvo kiel la aliaj. Iusence, jes, ĝi estas lingvo kiel la aliaj. Sed multsence ne, ĉar ekzemple ĝia bazo, ĝia fundamento ne nur estas socio, ĝi estas libro, samkiel tielnomataj mortaj lingvoj. Alia afero: ĉio kio estas la latina por la franca, itala, hispana lingvo, ktp, do kio estas por Esperanto tio? Estas la franca, germana, angla, rusa, pola ... la fontolingvoj. Kaj pro la enveno de multaj nacioj, ankaŭ ĉiuj aliaj kulturlingvoj kaj lingvokulturoj envenas en Esperanton. Kaj tiu fakto igas Esperanton io alia ol ekzemple la angla, eĉ se ĝi estus ununura lingvo de komunikado en kelkaj sferoj.

Tatuo HUZIMOTO – Kio estas Esperanto? Unuvorte, koncize, ĝi estas gramatiko. Kiel oni scias, vortare ĝi estas eŭropa lingvo, unuvorte. Kial mi rajtas kun granda memfido diri ke Esperanto estas gramatiko? Ĉar mi, kiel japano, povas kun vi, eŭropanoj, paroli en Esperanto nur sole dank'al gramatiko de Esperanto.

Marcus SIKOSEK – Mi mem spertis ke uzi Esperanton estas por mi pli facila ol la anglan, kaj mi konas ankaŭ aliajn avantaĝojn. Tamen mi estas tre skeptika pri iu baza koncepto: estas la ideo ke ĉiuj problemoj kiuj okazas memkompreneble en internacia komunikado, ne okazus se la lingvo uzata estus Esperanto, kvazaŭ ĝi estus mirakla lingvo, kio fakte ne ekzistas. Ne funkciis instali la anglan kiel duan lingvon por ĉiuj. Malgraŭ tiu subteno en lernejoj, plimulto de la lernantoj restas eternaj komencantoj. Mi asertas ke se oni enkondukus Esperanton aŭ substituus ĝin al la angla, la rezultoj eble estus pli bonaj, tamen ne esence aliaj, ĉar ŝajnas ke ankaŭ en Esperanto estas tiuj eternaj komencantoj.

Detlev BLANKE – Mi rimarkas ke tiu ege interesa seminario farigas iom pli kaj pli propaganda kunveno por Esperanto, kion mi fakte bedaŭras. Ŝajnas al mi ke esperantistoj fojfoje trotaksas la nunan situacion de Esperanto, unuflanke, kaj ne-esperantistoj subtaksas tion kio jam ekzistas. Mi volas substreki ke por tiuj tre altaj celoj kiujn ni ligas al Esperanto, ni devas ankoraŭ multege labori. Esperantologio estas sufiĉe subevoluinta fako..Eĉ ne ekzistas scienca revuo kiu daŭre okupiĝas pri la filologio aŭ la lingvistiko de Esperanto. Krome mi tre entuziasmas pri la prezento de s-ro Peeters, kiu montris multajn problemojn kiujn oni tuj alfrontus se Esperanto enkondukiĝus en certajn sferojn de la eŭropa komunikado. La tuta problemo de la faklingvo estas ege komplika – la diversaj stiloj ks. La Esperanto-komunumo bezonas koheran lingvopolitikon pri la propra lingvo. Ĝi mankas, kaj unu el la defioj estas havi iom pli da sistemeco ĝuste en tiu direkto. Ĉar se oni starigas al ni akrajn demandojn, ni fojfoje ne povas respondi ilin.

Mark Fettes – Mi ŝatus fari komenton kiu rilatas eble al la tuta temaro de nia diskuto, kaj ankaŭ al koncepto kiun Robert prezentis al ni. Tio estas lingvo-ekologio, aŭ lingva ekosistemo, kiun organizaĵo starigas en si, per sia lingvopolitiko, aŭ kiu ekestas sen interveno de konscia lingvopolitiko. Ĉiu grupo de homoj kiuj regule interagas jam kreas inter si, per la uzado de difinitaj lingvoj por komuniki difinitajn aferojn, lingvan ekosistemon. Se oni rigardas al la diversaj prezentoj: en la kazo de s-ro Deguchi, Oomoto kvazaŭ per sia decido en 1923 kreis kondiĉojn por iu lingva ekosistemo en kiu Esperanto okupas niĉon. Ĝi ne estas por Oomoto la sola laborlingvo, aŭ eĉ la ĉefa laborlingvo, tamen ĝi okupas integran parton de tiu ekosistemo. Kaj kiel s-ro Deguchi diris, li ne povas imagi kia estus Oomoto, aŭ kia estus li mem, se Esperanto ne okupus tiun niĉon. Ĝi kvazaŭ akiris iun konstantan kaj defendeblan, stabilan pozicion. De tiu eta ekzemplo: oni povus diri ke la kazo de AIS, en San-Marino, estas alia ekzemplo de tia organizaĵo kiu kreis per konscia decido niĉon por Esperanto. Ni kvazaŭ povas evolui tra la diversaj prezentoj al la vizio de s-ro Pirmoradi pri estonta mondo de unuiĝinta homaro en kiu Esperanto fariĝis efektive universala normo, la domina lingvo de la lingva ekosistemo. La problemo kiun ni frontas estas la transiro inter tiuj diversaj sistemoj. Ja eblas jam nun ke Esperanto okupu iun stabilan niĉon en ekosistemo, sed ekosistemoj ne nepre ĉiam evoluas en la direkto de la plivastiĝo de iu specio. Pri tio eble pli multe povus paroli profesoro Selten, ĉar tio estas ja lia kampo, se temas pri la ekvilibro inter diversaj konkurantaj aĵoj. Laŭ viaj diversaj perspektivoj, kiel vi imagas progreson de la nuna situacio – en kiu organizaĵoj, ĝenerale malgrandaj, povas krei por Esperanto iun rolon – ĝis la tutsocia, aŭ eĉ tutplaneda rolo kian vizias s-ro Pirmoradi, kaj eble ankaŭ multaj el ni ĉi-tie?

Marino Busdachin – To give an answer to Mr. Cwik, I think that no one just wants to substitute English with Esperanto. When we're talking about Esperanto as an international auxiliary language, in fact we are theorizing the possibility of a new tri-lingual situation: your native language, an international or auxiliary language, and your elected, your cultural language – it could be English, it could be German, Spanish, Chinese, Portuguese . . . There are more people who speak Spanish than English in the world. I think in this case we can try to balance it. The problem is not to make some theory,

but to try to find a solution to use Esperanto in practice, on the international level. I see that as a more realistic possibility for the future.

Farhad PIRMORADI – The idea of unity and diversity is one of the central principles of the Bahá'í Faith, not only in linguistics, but all the other aspects of social life. I want to reiterate that the matter of languages is only one item in the new social order that you're looking for. Because if you just try to handle different aspects of the social order separate from each other, you cannot make an harmonious picture of the whole thing. Many of the comments are emphasizing working with governments, working with the UN, you're all the time talking about changing the top so that it could trickle down to the bottom, while perhaps the suggestion of a coalition of NGOs is a new beginning for starting from the bottom to the top. With the trust they're now enjoying – as opposed to the governments that are not enjoying the trust of their people – the NGOs could get together and build the foundation for a new social order where the matter of language is also addressed as a means to take out the barriers and the prejudices which exist in the world.

Helmar FRANK – Laŭ mi la problemo estas ke ni devas serĉi vojon profesie uzi la internacian lingvon, kaj ne nur dum UKoj kaj aliaj esperantistaj kunvenoj. Al la kandidatoj de nia akademio ni postulas ke la disertaĵoj estu verkitaj en la internacia lingvo kun paralela teksto en iu ajn nacia lingvo, sed nepre dulingve. Mi mem intertempe publikigis plurajn tekstojn, eĉ librojn, dulingve, kaj vere ĉe la komputilo, mi sidas kaj korektas la frazon, aŭ en la germana, aŭ en la internacia, kaj mi vidas komenton kiu ne estas precize la sama – kiel mi vortumu pli bone en la alia lingvo, aŭ ĉu estas nura retorikaĵo? Kompreneble vi bezonas pli malpli la duoblan tempon, sed per tio vi ankaŭ kreskigas la faklingvon. Vi devas nepre trovi fakajn esprimojn kaj tiu evoluigas la faklingvon. Per tio oni ekzercas ekster la rondoj esperantistaj, kaj mi kredas ke tio povas esti niĉo por la estonteco, precipe se temas pri lernolibroj.

Humphrey TONKIN – The question was raised as to why we have made so little progress on linguistic aspects of human rights. I think in general there is a profound lack of understanding about the nature of language on the part of many people – among them, by the way, many language teachers. I'm struck, at least in my own country (or countries, depending on how you look at these things) by the inability of the average language teacher – I know we mustn't attack language teachers, but nonetheless – the inability of most language teachers actually to describe what the phenomenon language is all about. Most language teachers have only the vaguest of understanding of sociolinguistics. I can't really quite see a major campaign being launched by the sociolinguists of the world – they would surely start quarrelling among one another – but nonetheless I do think that sociolinguistics has a certain responsibility to popularize its point of view concerning the nature of language. Esperanto speakers for the most part have a rather better understanding of those things than frankly most other people. I think it's very important that we make it clear that there is a relationship between language and power, which isn't always a positive relationship.

Various people raised the question as to the nature of Esperanto, and I was very glad that Mr. Huzimoto intervened as he did. Yes, of course, Esperanto is a grammar. Indeed the one part of Esperanto that is regarded as a constant is the grammar, not the lexicon. And the lexicon can change as the speakers of the language change, and indeed is constantly doing so. But we should at the same time remember that Esperanto is just like other languages in many respects. Those people who assume – and I'm certainly not among them – that all the problems of the world could be solved if the whole world spoke Esperanto misunderstand certain things about the exploitation of languages. If everybody spoke Esperanto, somebody would be making a profit out of it. The fact is that it is possible to practice linguistic discrimination using Esperanto, just as effectively as through the use of other languages. So we should none of us believe that we are in possession of some kind of absolute good. On the contrary, what we have here is a language, a grammar, which can be used in many different ways.

In that connection, if we look at the future, and we really ask ourselves dispassionately what a new language order might look like, one of the things that we would have to recognize is that a secret that is known by everybody is no longer a secret. Yet many Esperanto speakers see Esperanto as a secret language. Indeed, the sense of exclusive community in the Esperanto movement is perhaps its biggest single obstacle to increasing its dissemination. The Esperanto speech community has a significant language problem, namely it is very effective in excluding those people who don't speak Esperanto. So the very first problem that we have, and many non-speakers of Esperanto have raised this question over the past two days, is in fact to overcome that barrier and to make Esperanto and the Esperanto movement better known outside our own circles. But to come back to the point about Esperanto solving all problems. For years I laughed rather condescendingly at Zamenhof's comments about religion – Zamenhof, who believed not only that it would be possible to create a language for all the world, but also that it would be possible to create not exactly a religion but a meeting point for all religions of the world. I read those various comments from the second period of Zamenhof's life, and I thought to myself: "How naive!" And now when I look around the world in the 1990s, I realize that in fact Zamenhof was a lot closer to the mark than I'd ever imagined before. Sometimes yesterday's naivety turns out to be tomorrow's realism.

Finally, the new language order: what will it look like? I believe that we should be tolerant of a certain amount of messiness in the years to come. There is no single answer, there is no single way of creating a new language order of linguistic equality across the world. There are probably many ways of getting closer to what we want to achieve. It's possible in fact that the use of Esperanto or some other language as a means of efficiency in linking together linguistic diversity does make a good deal of sense. But as for what needs to be done to advance that cause, there are many different things that need to be done. At the risk of repeating myself, we have in the case of the UN a language system that was invented for another world at a different time.

We shouldn't just simply throw out all the gains that have been made over the past fifty years, but we should think about redesigning that system in a fashion that is as little threatening as possible to the officials involved, to the countries involved, and indeed to everybody who makes use of that system. But the system itself is based on a set of fossilized political assumptions from the mid-1940s. Now what's so in the UN, is so in countless other places, and in countless other ways across the world of languages. Approaching a new language order will require lots of different approaches to different problems. But I think that if we can set about doing this, with a sense of what language is and how language can oppress, as well as how language can promote communication, then we'll be pointing in the right direction.

VI.

Konkluda sesio
Concluding session
Session finale

Enkondukaj rimarkoj

Mark Fettes – Kiam mi komencis organizi ĉi tiun simpozion, mia celo estis renkontigi du mondojn, aŭ eventuale eĉ pli ol du mondojn, kiuj nekutime vivas kune en sama ĉambro, kaj interparolas pri samaj demandoj. Tiuj mondoj estas, unuflanke, la mondo de esperantistoj, la Esperanto-movado aŭ Esperanto-komunumo, kaj aliflanke la internaciaj organizaĵoj, el kiuj oni povas distingi kelkajn specojn kies reprezentantojn ni aŭskultis dum la pasintaj du tagoj. Temas pri la interregistaraj organizaĵoj, de la speco de Unuiĝintaj Nacioj kaj Unesko, neregistaraj organizaĵoj, ekzemple Bahaa Internacia Komunumo, kaj temas ankaŭ pri organizaĵoj kiuj reprezentas la interesojn de difinitaj lingvoj aŭ lingvokomunumoj, kiel la Eŭropa Buroo por Malpli Uzataj Lingvoj.

Inter la kampoj kiujn ni traktis ĉi tie, kaj kiuj ŝajnas al mi aparte gravaj, estas jenaj: unue la kampoj de la lingva diverseco kaj de la lingvaj homrajtoj. Ĉiu lingvokomunumo havas ja rajtojn, kaj do la parolantoj de ĉiu lingvo havas rajtojn pri tiu lingvo. Difini tiujn rajtojn ne vere estas nia tasko ĉi tie, sed ni ja konstatu ke la protekto de la lingvaj rajtoj de la parolantoj de ĉiu lingvo estas grava komunaĵo al la homoj kiuj kontribuis al ĉi tiu simpozio. Inter tiuj rajtoj, la ĉefa estas la rajto vivi kaj pluvivi, do la konservado de la lingva diverseco en la mondo. Kaj, kiel atentigis Allan Wynne Jones, ne nur diverseco de la lingvoj sed de la enhavo de la lingvoj, do de la kulturoj ligitaj al tiuj lingvoj.

Dua grava komunaĵo estas plibonigi la interkompreniĝon en la mondo – interkompreniĝon inter kulturoj – kaj ankaŭ plibonigi la komprenon pri gravaj mondaj temoj, pri tio kio fakte okazas al lingvoj kaj kulturoj en la nuntempa mondo, kaj kiel tio okazas, kaj kiel tio influas la vivon de la homoj. Ni konstatis ke Esperanto jam plenumas ian rolon sur tiu kampo, plibonigante komprenon pri kultura diverseco, kaj ankaŭ pri tute konkretaj temoj, ekzemple pri la rilatoj inter Japanio kaj Ĉinio en la dudekaj kaj tridekaj jaroj.

Tria temo estas la graveco de efika kaj altnivela komunikado, "eleganta" komunikado. Indas labori por tio, ke komunikado okazu kun maksimuma efiko por minimuma investo de rimedoj. Do se la ŝtatoj de la mondo investas grandajn monsumojn ĉe la instruado de fremdaj lingvoj por tre malgranda rezulto, aŭ se difinitaj internaciaj organizaĵoj investas relative grandajn monsumojn por ebligi komunikadon per interpretistoj, kiu fakte ne funkcias bone en la praktiko, tiam ni konsideru tion nepre grava kaj solvenda problemo kaj ni esploru pri la solvoj de tiu problemo, kaj en tiu esplorado ni atentu la fakton ke Esperanto jam pruvis sian kapablon, almenaŭ en difinitaj situacioj, tre efike kaj elegante solvi la komunikan problemon.

Se ni konstatas tiujn tri grandajn kampojn de interkonsento, tiam ni alvoku al la internaciaj organizaĵoj, ke ili kaj rigardu al la signifo de tiuj problemoj por ili, kaj pri tio kion ili mem konkrete povas fari ene de siaj propraj organizaĵoj por plibonigi tiun situacion; kaj ili serĉu kunlaboron ĝuste kun la Esperanto-movado kiu jam en sia malgranda sed altnivela maniero laboras por plibonigi la situacion sur tiuj tri kampoj.

Diskuto 1: Lingvaj rajtoj

Wim DE SMET – Pri la unua punkto, kie vi klare indikis ke temas pri lingvaj *hom*rajtoj: ni tre facile eraras pri tiu afero, kaj ankaŭ mi mem klare komprenis la aferon nur pasintan jaron okaze de iu iom simila simpozio kiu okazis en Bruselo pri la defendo de la nederlanda lingvo en la kreskanta EU. Iu el la parolantoj tre prave substrekis ke lingvo ne havas rajtojn, sed la uzantoj – uzantoj en la plej ĝenerala senco, ĉu denaskaj uzantoj aŭ uzantoj kiuj iamaniere lernis la lingvon kaj aplikas ĝin. Mi konceptas ke la homoj kiuj en plej diversaj manieroj uzas Esperanton povas esence defendi tion kiel homan rajton.

Françoise CESTAC – Je me demande dans quelle mesure l'Association universelle d'espéranto participe ou est en relations avec la Commission des droits de l'homme. Deuxièmement, pendant l'Assemblée générale, lors des débats de la troisième commission, en novembre à New York, je crois qu'en faisant le tour des délégations, selon l'usage, ce serait très intéressant de persuader ces délégations non seulement de s'intéresser à la question des droits linguistiques, mais de formuler une résolution les concernant. J'ai eu l'occasion d'assister à des débats, souvent très poignants, concernant la violation des droits linguistiques dans certains pays. Concernant l'importance d'une communication plus efficace et de plus haut niveau – on a fait allusion à l'interprétation –, j'ai déjà dit hier que pendant dix-huit ans j'ai veillé à ce que ces services d'interprétation et de traduction soient reconnus comme tels. J'aimerais beaucoup qu'on aille rendre visite à ces organisations internationales pour voir comment travaillent les interprètes de conférence, les traducteurs et autre personnel linguistique, parce qu'avant que l'espéranto gagne droit de cité dans les organisations internationales, il faudrait soutenir ces communicateurs: sans eux, jusqu'à preuve du contraire, il n'y a pas de communication.

Joseph POTH – En ce qui concerne les droits linguistiques, je pense que, pour l'espéranto, il ne suffit pas simplement de parler de droits linguistiques. Il me semble que les organisations internationales, et notamment celle à laquelle j'appartiens, seraient également très sensibles au droit à l'égalité des chances pour l'éducation. Or c'est un argument qui a été évoqué ici, mais qui aurait peut-être pu être plus approfondi. Il est clair que le fait de s'exprimer, de travailler, de produire dans une langue étrangère place de fait ceux qui le font dans une situation inégalitaire. C'est un point qui pourrait toucher très sérieusement la conscience internationale. On sait très bien que le locuteur maternel d'anglais ou de français aura toujours une longueur d'avance sur celui qui l'appendra au secondaire ou plus tard, ou dans d'autres conditions. Cela dépasse le point de vue culturel, cela dépasse le point de vue linguistique, cela touche à un des droits fondamentaux, qui est celui de l'égalité des chances devant l'éducation. Je crois qu'ici nombreuses sont les personnes qui travaillent dans une langue qui n'est pas leur langue maternelle. À elles de juger si effectivement elle peuvent avoir sur le plan de la conceptualisation et sur celui de l'expression, les mêmes capacités et les mêmes facilités qu'un locuteur maternel. Ne faut-il pas plus d'effort, plus d'énergie, plus de motivation? C'est à ce niveau-là, me semble-t-il, que nous devrions faire porter

l'accent. Je suis convaincu, du moins en ce qui concerne le secteur de l'éducation de l'Unesco, que c'est là un argument auquel il ne resterait pas insensible. En plus du fait que les droits linguistiques proprement dits doivent être respectés, que les droits culturels doivent être respectés, il y a pour tout homme, pour tout individu et pour tout enfant, pour son avenir et pour son devenir, le droit à l'égalité des chances pour l'éducation, et l'espéranto pourrait être un appui, pourrait apporter un soutien à cette perspective-là.

Robert PHILLIPSON – If one wants a good return on one's investment, then one should look carefully at which languages are learned well, and which are not. Running through the three points mentioned, there is an implicit agenda that Esperanto in fact lives up to many of the criteria and points that one would wish to fulfill. In response to Mr. De Smet's question, it's of course perfectly true that in human rights law, it is individuals – and later, to some extent, groups – which have rights, and not languages. This is not in fact true of the European Charter of Regional and Minority Languages, where it is languages themselves that have rights. In relation to Esperanto, the fact is that there is a community of speakers which is global, and which is tolerant, and which is promoting linguistic diversity, and which demonstrates bilingual learning, and which in many ways lives up to the goals inherent in much of the educational work that Unesco is doing, and much of the work of the EU on building on cultural diversity rather than neglecting it. That particular area is one where I do think that the Esperanto community can be in fact a very good example.

Tove SKUTNABB-KANGAS – I couldn't agree more with the Unesco representative about the importance of educational linguistic human rights, and especially the right of a child to have at least basic education through the medium of the mother tongue. On the other hand, if we look at all those charters, and conventions, directives, declarations, and documents, which speak about human rights, and take the ones which are binding on the states – not those which are full of nice phrases but which the states can ignore – and if we look how language has fared in those human-rights documents, we can see that language has had a much worse treatment that those other characteristics which are important and on the basis of which all human rights documents say that people should not be discriminated against. If we take the four absolutely basic characteristics, which are gender, race, religion and language, and if we look at what happens to language when we leave the preambles and the general parts and we go to the educational part, one of two things happens. Either language disappears completely; or language is there, but those rights which are granted to language in education are much more qualified, with many more different types of loopholes, drawbacks, and conditions, etc., than for the other three characteristics or anything else in these documents.

This means that if we try to get this enormously important educational linguistic human right – the right to mother-tongue-medium education, that has at least since 1881 been absolutely the most difficult right to get – it always disappears. And that is also true of this draft universal declaration which was accepted in Barcelona at the beginning of June and was handed over to

Unesco. That document gives to speakers who represent what they called "language communities" more rights to foreign-language learning than everybody has to learning their mother tongue in school. If we think of individual rights on the one hand and collective rights on the other hand, it seems to be easier to get all the other individual linguistic human rights, except the ones in education. On the other hand, it seems that the collective human rights do not help much because those collectivities have so far not been defined so that a state would need to accept a group as a collective to which those rights are granted. One example which was mentioned here was Kurds in Turkey. Even if collectivities might get a right to exist, to maintain and develop their language, as long as there is no definition of that collectivity which international organizations accept, no definition of a minority that is accepted by international organizations according to international law, self-definition of that community is not enough. If Turkey as a state says, yes we accept all those collective rights, but it just so happens that we do not have any minorities, it does not help the Kurds, and this is exactly what Turkey says.

I think that a lot of the delicacies in how to formulate such rights are so difficult that it is hopeless to start discussing them here. I think that one of the first tasks, not only for the Esperanto movement, but also for the international organizations, would be to widely publicize a summary of those documents which already exist, or which are drafts now, and which talk about different types of language-related rights. There are suddenly a lot of those documents, and when I talk to any constituency there are almost no people who have an overview of all the documents which already exist. That means that people are doing an awful lot of unnecessary work instead of starting on the basis of what already exists.

Yvo Peeters – In various circles this list of documents has already been made. We are in possession for instance of a three-level inventory starting from the international and intergovernmental documents establishing language rights, going to treaties establishing language rights, and then going down to national legal orders establishing language rights. The more you go down, the more they are difficult to find. You may want to go further into executive laws and even administrative regulations – for instance, in a state like France, there is extremely little legislation on language but huge amounts of administrative regulations. A large part – maybe eighty percent – of the job has been done in inventorizing all legal documents, on all levels, which establish, or create, or grant language rights. Secondly, on the definition, I always say: when we start discussing minorities we always have the problem of definition. But I see that the UN and its system have been speaking for fifty years about "peoples" without ever having defined "people". I remember that Unesco even tried once, in a specially devoted seminar – less than ten years ago – to define the concept of people. Of course they didn't succeed, but the interesting thing was that the tone, the tendency of the final document of this seminar was such that you could infer that they started the meeting with the conviction that they would succeed! If we can give a huge number of rights to peoples without precisely knowing what peoples are, I think we surely can do the same with minorities. Finally, of course languages have no rights, but then the speakers are living somewhere, are born somewhere, and die somewhere. At the Academy we insist a lot on the territoriality of languages. We know there are mobile peoples, but these are exceptions – and in science you do not found your theories on the exceptions, but on the rule. I think we have to include the aspect of territoriality, because if we agree that we can do it without precisely defining what the community is, then the non-definition of community makes any legal instrument void.

Allan Wynne Jones – There is a danger of assuming that world linguistic diversity can be preserved until a new world language order has been initiated. A third of the 6000 languages in the world have yet to be properly codified and coded beyond any elementary levels. I would like to echo the point that Yvo Peeters was making there: in the context of most of these languages, it's not sufficient to speak purely in terms of rights even though they be collective rights. It's not enough to talk in terms of education, or language acquisition, but on a territorial basis. A climate, an environment has to be created, which is totally supportive of those languages, and of the speakers, and of the communities that use those languages; and people actually need to be encouraged to use those languages in all domains of life, in a specific territory that is designated. I finally reaffirm that, from the perspective of the European Bureau for Lesser Used Languages, we can see that the growing use of Esperanto, especially within international institutions, will help to initiate the new world order which we need in order to support your aims and our aims on a mutual basis.

Diskuto 2: Elitoj kaj civitanoj

Kobayashi Tsukasa – Kion signifas "efika kaj eleganta komunikado"? Kiu komprenas la informadon? Ĉiuj memoras ke mi montris mapon de la nombro de la malsanuloj de aidoso. Por fari tiun bildon, mi serĉis la materialon en Tokio kaj mi vizitis kelkajn bibliotekojn. Tamen mi povis trovi nur atlason, kiu estis publikigita antaŭ ses jaroj. Mi bezonis minimume lastjaran publikaĵon. En la mezo de Tokio mi povis trovi nur tian malnovan atlason pri tre grava problemo! Kial? Eble tio publikiĝis en angla lingvo, kaj japanaj inteligentaj oficistoj en la departemento de la sano tradukis japanlingven kaj tiamaniere la komunikado okazis nur inter la originala eldonisto kaj la departemento pri la sano de la japana registaro. Se oni uzus Esperanton kaj ni esperantistoj, la ĝenerala popolo, ricevus tiujn informojn pere de Esperanto, certe oni povus gajni pli novan kaj pli vastan informadon rekte. Kiu devas kompreni? – tio estas la problemo. Nur inteligentuloj, aŭ oficialaj aŭtoritatoj aŭ oficistoj en la departemento de la sano komprenis la problemon. Tia informo ne disvastiĝas inter la popolo. Saito Hidekacu akcentis ke la lingvo estu por la popolo, ne nur por la inteligentuloj, aŭ nur por la elitoj; tial li deziris ke Esperanto estu utila lingvo por la ĝenerala popolo, kiu estas neinteligentuloj. Antaŭ dek jaroj, japana esperantisto Miyamoto Masao diris, "Esperanto estas ne internacia lingvo, tamen interpopola lingvo."

Hans Erasmus – Mi kredas ke ankoraŭ estas alia granda temo kiun oni povus aldoni al la tri menciitaj: temas pri "identeco kaj lingvo". Krome oni rekomendu ke ne sufiĉas fari dokumenton en Esperanto, kaj eble en la franca kaj angla: tiun dokumenton oni traduku en ĉiujn lingvojn kaj en ĉiujn minoritatajn lingvojn. Ĉar se ni ne atingos la bazon, ni nenion sukcesos.

Michael Cwik – En la angla lingvo "homaj rajtoj", *human rights*, havas ĝeneralan ligon al ĉiu individuo. Ni jam faris studon pri tio: *fundamental rights, human rights, civic rights*, kaj *democratic rights*. Kadre de *civic rights*, oni havas "individuajn" rajtojn, "kolektivajn" rajtojn kaj eĉ oni devas pripensi pri "publikaj" rajtoj. Tiun kategorion de civitanaj rajtoj oni ne havas en la plej oftaj konstitucioj, kiuj havas nur homogenajn naciajn ideojn. Nur en kelkaj federaciaj ŝtatoj, en kiuj oni havas diversajn kulturojn kaj lingvojn, aperas la teritoria principo – en Svislando oni havas la kantonan principon, oni havas la indianan rezervejan principon en Usono kaj alie, do tio estas teritoriaj principoj sed oni ne povas forpreni la rajtojn. Tial mi preferas skribi "fundamentaj rajtoj", inter kiujn oni enŝovas homajn rajtojn, por ĉiu individuo, kaj civitanajn rajtojn, kiujn oni ekzemple ligas al la mobileco de personoj en EU, kaj eĉ la rajton elekte voĉdoni sur loka nivelo.

Marie-Josée de Saint Robert – Dans l'appel que vous allez lancer aux organisations internationales et aux autres ONG, je voudrais surtout souligner qu'il est important également de sensibiliser les gouvernements, donc les États Membres, que ce soient les missions auprès de ces organisations internationales, ou encore les ministères: l'Éducation, la Culture – le partage des tâches en ce qui concerne les droits fondamentaux de la personne, ou les droits linguistiques de l'homme, est un peu différent, d'un pays à un autre. Il faudrait donc sensibiliser surtout les États Membres car les organisations internationales elles-mêmes ne peuvent qu'enregistrer votre appel. Ce sont les États Membres qui doivent soutenir et nous donner des ordres dans ce sens.

Brian MOON – Ĉar mi aŭdis la vorton "elito", aŭ aludojn al "elitoj", plurfoje dum la ĵusaj diskutoj, kaj ankaŭ ke nia japana amiko menciis ke estas la popolo kaj ne la elito kiu estas la problemo, mi ŝatus iom inversigi tion. Iusence la problemo koncernas la popolon, sed la problemo kuŝas en la elitoj. Ĉar se ni diras, kiel ekzemple diris s-ro Poth, ke temas pri afero de egaleco de ŝancoj, efektive ni povas fari sciencajn studojn kaj analizi kaj konstati ke tiu kiu ne parolas la propran gepatran, aŭ hejman, aŭ ĉefan lingvon, havas malavantaĝon en la interrilatoj, en la traktadoj, en la laboro. Sed la vera elita problemo estas ke ekzistas tamen pluraj individuoj kiuj supozas ke ili mem venkas ĉiujn tiujn barojn. Necesas konscii, ke vi alparolas iun eliton, en kiu estas pluraj individuoj – efektive statistike estas la esceptaj homoj – kiuj jes kapablas perfekte komuniki en du aŭ tri lingvoj. Estas konsciigo-problemo pri ĝuste tiu elito kiu supozas ke ili mem superas tiujn barojn kaj eble mise supozas ke la popolo ne havas la problemon.

Tatuo HUZIMOTO – Se eliteco, aŭ elitulo, fakte signifas iun edukitecon, mi estas ne-edukita homo ĉar mi apenaŭ finis la naŭjaran devigan edukadon en Japanujo. Kiam mi estis en la unua aŭ dua klaso de mezlernejo, oni komencis instrui al ni japanoj, post la milito, la anglan lingvon. Kvankam teorie en Japanujo la angla lingvo ne estas deviga, fakte ekzistas preskaŭ ekskluzive nur anglalingvaj instruistoj en tiu nivelo. Universitataj profesoroj ekzistas pri germana, hispana, franca, itala, ktp, sed en la malalta, elementa aŭ duagrada nivelo, japanaj geknaboj devas vole-nevole elekti la anglan. Mi estis tiel aroganta ke mi ne volis lerni la lingvon, ĉefe pro tio ke mi ne povis bone prononci la anglan lingvon, kaj mi rezignis. Mi rezignis ankaŭ matematikon kaj ankaŭ sporton, do mi rezignis multajn aferojn, kaj se mi ne rezignus mi ne estus ĉi tie, sed en Atlanta, kaj saltus anstataŭ saluti vin! Mia kazo estas iom speciala ĉar mi ne iris pli superajn lernejojn, ne pro tio ke mi malsukcesis ekzamenojn, sed mi simple ne volis esti supere. Tamen mi volis lerni iun ne-japanan lingvon. Mi ne volis esti en supera lernejo nek universitato, tial mi havas nenian komplekson de malvaloreco, aŭ inferioritato.

Jen ankoraŭ unu ekzemplo. Profesoro UMESAO Tadao estas unu el la membroj de la Honora Patrona Komitato de UEA. Li ankaŭ estas esperantisto, kaj li diras ke li parolas mem nur en Esperanto kun vizitantoj, sed se venas alilingvaj gastoj, li ĉiam petas ke ili venu kun interpretisto, ĉar li ne toleras sian anglan lingvon pro estetika kaŭzo. Kiam li parolas en angla lingvo, li ne povas en tiu nivelo paroli kiel li povas en sia japana lingvo. Mi konas ankaŭ paron, brito kaj bengalino, kaj tiu brito ne estante mem kuracisto devas legi medicinajn traktadojn kiujn verkis lia edzino, bengalino kiu restis longan tempon en Londono. Tamen li diris: kia fuŝa lingvaĵo, via angla! Kaj li devis korekti kvankam li ne estas specialisto pri medicino, sed laŭ la lingva vidpunkto li korektis kaj plendis: kial tiu edzino ne povas bone regi la anglan lingvon dum ŝi tiom longe loĝas en Londono? Pro kia diablo? Post tricentjara kolonia tempo, kaj lernis, kaj lernis, sed ne povas regi la lingvon . . . Tio estas pli ol tragedio!

Robert PHILLIPSON – About the proposal that it wasn't necessarily ideal to use the term "human" rights, in the first point, I think it is absolutely vital that we do so in fact, partly because, within international law, human rights are seen as a single set which mutually presuppose each other. It's a complete package, even if a lot of the effort of the last fifty years has gone to specifying rights, and adding, and refining, and so on. But they are the essential norm. And that means that I do think that as language rights are part of the human- rights system, we have to choose the most general term available and therefore stress that human rights attach to the speakers of all languages, but that this applies also to Esperanto, whatever you call it. Clearly it is not a territorial language. If it is a diaspora language, I think the important thing would be to call it an additional language diaspora and this again reinforces the fact that these levels are important, and that Esperanto is not a replacement for English, is not substituting for mother tongues or other languages, but in fact is enriching linguistic repertoires, and therefore has a very useful role to perform. And I think that this has been beautifully demonstrated by the last speaker who has demonstrated to me – as a cynic, as a skeptic, as somebody from the non-Esperanto community – that Asians are able to make people laugh in this international language of understanding in a way that would be vastly more difficult in my mother tongue, English, which has other norms.

Tove SKUTNABB-KANGAS – One of the important distinctions that we have to make is between "necessary" rights and "enrichment-oriented" rights. If we think of what kind of language rights are necessary for somebody to to be able to function, to be able to have a positive identity, to be able to have not only a fair opportunity in school – meaning equal opportunity, but also equal outcome – and to be able to participate in a democratic society, to me the only language rights that are absolutely necessary for this are rights which have to do with the right to the mother tongue, and the right to an official language in the country where one lives. All the other language rights, in my view so far, have been enrichment-oriented rights, where we could talk about rights which are very important for the elite, maybe very important for any kind of further career, maybe very important for further education, after the basic eight or nine years, or six years, but still are not in the same category as the necessary rights. Rights to any foreign language, in addition to the mother tongue and the official language which is a second language, all the rights to foreign languages in my way of thinking are enrichment-oriented rights. Now we can then discuss: are the enrichment-oriented rights human rights or not? So far in my view linguistic human rights are only the necessary rights. One can say that enrichment-oriented rights are language rights, and maybe very important language rights, but are they linguistic "human" rights? I think that all of us have to do some hard thinking in order to try to see whether the position of Esperanto might make us change the categorization in some way so that at least some additional languages, some foreign languages should move to the category of being involved in linguistic human rights rather than just language rights.

Mark FETTES – Perhaps the problem with the categories is not necessity vs. enrichment, but foreign language vs. mother tongue without there being a category for Esperanto. Because the special quality of Esperanto is that it is felt as something closer to a mother tongue by most of its speakers than any other foreign language. I would put it in a category by itself, and perhaps that puts it in another category as well in the scale between necessity and enrichment . . .

Humphrey TONKIN – I think perhaps our guests are more concerned about the issue of rights in association with Esperanto than most speakers of Esperanto are. I'm much less interested in human rights, or linguistic rights in the context of Esperanto, than I am in Esperanto in the context of linguistic rights. I think that there are ways in which Esperanto can help to preserve or strengthen those rights, but I'm not at all sure that many of those rights apply in the normal circumstances to Esperanto.

Yvo PEETERS – For me Esperanto speakers have no linguistic rights, because Esperanto is not a language which belongs to the human rights segment of the person, the people or the community. I think that those people who promote Esperanto and absolutely want to prove that it is a language like the others, and try to give it as many characteristics of a mother-tongue language, are doing harm to Esperanto, because they harm the fundamental, unique quality which the original Esperantists wanted it to have, which is that it is a neutral, non-cultural, non-historical, non-political, non-economical, non-state, no-nothing-linked language. If you try to give it more qualities, if you try to move it closer to mother tongues, I personally think that you destroy this quality of that language and thus also the argument you want to bring forward.

Diskuto 3: Estontaj iniciatoj

Mark Fettes – I would like to come back to Allan Wynne Jones' remarks, in his comments on the first day. Because at the end of his comments, he made a number of very concrete suggestions, which seem to me very worthwhile for us to discuss. His first point was an attempt to define areas of agreement between the Esperanto participants here, and everyone else. He suggested that it's important to promote a worldwide discussion on language policy, and we could perhaps talk about how to do that. He talked about reassuring speakers of state languages that neither minority language speakers nor Esperanto speakers present any threat to their existence; again we could talk about how to do that. He thought that it would be useful to have a unit permanently devoted to language planning in an international context, and the most likely candidate as an umbrella organization for such a unit he thought would be Unesco. He thought that more effort should be given to clarifying basic issues that we have in common – for instance, true conferences perhaps, with wider participation from non-Esperanto organizations, or perhaps a number of conferences more closely focused on specific types of organizations, to define the policies that we would like to see implemented. He mentioned his agreement with many of the concrete proposals that Hans Erasmus presented on behalf of the European Union working group. And he suggested that the Esperanto movement should be thinking about a long-term plan. So of those, I think particularly worth discussing here, in the context of our final document, are:

- how to promote a worldwide discussion on language policy;
- whether it's important to have a national institution devoted to research and policy development on the kind of issues that we've been talking about; and
- what is the potential of organizing future conferences, whether at Esperanto conferences like this, or separately, to take this discussion further among ourselves.

So I invite you to give us feedback and further ideas on those three steps.

Amri Wandel – Esperanto evoluis dum la unua jarcento de sia ekzisto ĉefe ene de si mem, kun la celo krei kaj vivteni funkciantan lingvan komunumon. En la lastaj jaroj esperantistoj pli kaj pli turnas sin eksteren – kun la provo informi kiel eble pli vaste pri la meritoj de la lingvo Esperanto kiel ebla solvo de la komunika problemo. Kompreneble la sukceso de tiu provo dependas de la matureco de la internaciaj politikaj kaj ne-registaraj fakaj instancoj kaj de ilia preteco konsideri alternativajn solvojn. Tamen, la sukceso de la Esperanto-movado efike informi la eksteran internacian medion dependas ankaŭ de ĝia povo leviĝi super siajn internajn horizontojn, parolante al la ekstero en lingvo komprenebla kaj akceptebla de la celataj internaciaj instancoj.

Tiu ĉi simpozio estis unu el la plej seriozaj provoj en la direkto de internacia informado. Por utiligi la sperton de tiu ĉi simpozio, ni esperantistoj ŝatus koni la impresojn de la gastoj pri la seminario, kaj specife pri la demando ĉu ni parolis en lingvo komprenebla kaj akceptebla de la internaciaj instancoj.

Ulrich Brandenburg – La esenca problemo por ni esperantistoj kaj por movado kiel UEA, kiuj havas malfortajn proprajn eblecojn, estas: kie ni povas koncentri niajn fortojn, kiuj estas la personoj kun kiuj indas diskuti,

kie ni trovas komunajn interesojn? Dum ĉi tiu kunveno, mi denove aŭdis ke tamen estas tuta aro da komunaj interesoj, kiujn ĉi tie esprimis partoprenantoj ne-esperantistaj, precipe personoj kiuj abstrakte okupiĝas pri lingvoproblemoj, sed ankaŭ personoj kiuj konkrete reprezentas naciajn minoritatojn aŭ venas el landoj en kiuj interne okazis aŭ okazas akraj diskutoj pri lingvoproblemoj. Tio kondukas min al la problemo de elitoj kaj amasoj, pri kiu mi ne volonte ĝenerale diskutas, sed mi kredas ke la punkto pri kiu parolis Brian estas ĝusta. Se oni turnas sin al elitoj, kiuj sidas en tiuj organizaĵoj kaj funkciigas ilin, tiam oni ofte renkontas la situacion ke ili ne konscias pri problemo. Aliflanke, kiam ni turnas nin al normala usona civitano, ekzemple, loĝanta ie en la mezo de Usono, li ankaŭ ne konscias pri la problemo, ĉar li ne havas la problemon. Mi venas el Germanio, estas okdek milionoj da germanoj, meze en Eŭropo; por naŭdek procentoj da ili, tiu problemo ankaŭ ne ekzistas. Temas pri la bezono komunikadi internacie, aŭ komunikadi kun alia lingvogrupo je relative alta nivelo, kaj tiu problemo ekzistas nur por malmultaj personoj. Do jen unu el la konkludoj kiujn mi persone farus el ĉi tiu kunveno. Certe ni estas sur la ĝusta vojo: UEA devus daŭrigi fari similajn eventojn kaj resti en kontakto kun tiuj personoj kaj tiuj movadoj kie ni povas atendi subtenon kaj partan identecon de interesoj. Tiun identecon de interesoj ni plej verŝajne trovos ĉe reprezentantoj de minoritatoj, ĉe reprezentantoj de pli malgrandaj nacioj, kaj certe valoras intensigi la kontakton kun ili kaj ankoraŭ pli malfermi nian propran laboron kaj ankoraŭ pli klarigi al ili kio estas nia intereso kaj kion ni mem faris en la lastaj jaroj, finfine.

Brian Moon – Tio pensigas min ĝuste ke, ĉar estas tiuj relative malgrandaj grupoj, kiuj tiel aŭ iel estas koncernataj en komunikaj problemoj, la pli ĝenerala problemo estas problemo de la eduka politiko, aŭ la kleriga politiko en niaj diversaj landoj. Ĉar tie kie la granda amaso de la nekonsciaj germanaj ŝtatanoj, aŭ de la britaj ŝtatanoj, kontaktiĝas kun la lingva problemo estas ĉe la politika demando, kiujn lingvojn oni instruas en la lernejoj.

Humphrey Tonkin – Just picking up on one of the various points that Allan mentioned, reassuring speakers of state languages. I think a point that we need to be aware of is that when we talk of language rights, language rights are not simply possessions of threathened minorities, but they are in fact possessed by everybody. What we're talking about here is in fact the creation of a system of communication on a worldwide basis that is fairer and more just for all. As we think about how we formulate our final conclusions, and also what activities we engage in from here on out, we need to keep in mind that we must be inclusive. That ties in of course with the notion of reassurance, the notion of making it clear to all of the various parties who might receive our final document and who might be involved in subsequent activities, that they're not threatened, they're educated! And there is a significant difference between the two, because we'll need everybody's help if we are in fact going to make a difference.

That's one point I wanted to emphasize, but I wanted also to talk about a couple of rather more concrete things. We have, as you know, a center for research on world language problems, what's known in Esperanto as the

Centro de Esploro kaj Dokumentado pri la Monda Lingvo-Problemo. This organization works quite extensively with non-Esperanto speakers and indeed carries on a range of activities that are only peripherally related to the specifics of Esperanto. We have, for example, for the past fifteen or so years, organized in New York an annual conference dealing with some aspect of language problems. This cooperation has gone on for most of those years with the department of conference services at the United Nations, headed for much of that time by Françoise Cestac. The alliance that we formed is precisely the kind of alliance we need to form in the future if we're in fact going to have much of an effect.

This brings me to another idea of Allan's, namely the value of establishing a center for international language planning, or language planning at the international level. I believe both that this idea is a practical idea, and also that it is a crucially important idea, probably the most important thing that we talked about so far of the various ideas for the future. If we could create such a center, and if we could get the right kind of support, then there would be a chance for some serious research and discussion on some of those questions that we've been trying so hard to get on the agenda, not only of international organizations, but of professional organizations and so on. So I hope that we don't lose that idea, particularly. Our own CED could fit in with that extremely well.

Yvo Peeters – These last various reflections bring me to the point that if we consider that Esperanto as a tool was created to promote better communication, but essentially to prevent the domination of one particular language over others and to overcome an ever-greater number of technical and other material problems, then we should stress the possible contribution of Esperanto to what I would call "linguistic equality". I would not put the things so much in a rights perspective, but in a perspective of linguistic equality. I think that is the most fundamental thing that Esperanto could bring in personal communication, in scientific communication, in administrative communication, in institutional communication. Because most if not all interlinguistic communication is a power game. And that is what we should try to eliminate from the communication: the power factor. If I see ideas like a conference between people involved in language policy, defence of language rights and the Esperanto movement, I would put it under the title of "Ways and Means to Create Linguistic Equality" and that would interest most if not all of us. Because even if we suppose that learning of other languages is now generally accepted, through work of Unesco and the Council of Europe, the Centre mondial sur l'éducation bilingue, and all these organizations, then still the problem of "what language?" remains. If we are all learning English, then in fact the ideological promotion of bilingualism will just lead to what we do not want it to lead to.

So we need a medium- and long-term strategy to make sure that not everyone learns the same language, and we need arguments for that. Like the Council of Europe developed the *bilinguisme de proximité*. Now, we have tried for instance to do meetings between young people from Alsace and Germany,

and finally the meeting was in English. So that is what we have to eliminate by what I have called "functional multilinguism with variable geometry", or in French, *plurilinguisme fonctionnel à géométrie variable*. That means that we must have various arguments to study various languages, and convince the people of those arguments. And, you'll see, it is very difficult, for instance on the Polish-German border, to say to the German "learn Polish", and to say to the Polish "learn German": they both prefer to learn English. And to change that mentality is extremely difficult. So, to summarize, I would strongly advise the Esperanto movement to take into consideration in its action not so many rights-related things, but the goal of linguistic equality.

Joseph POTH – Je voudrais répondre au souhait de notre collègue Amri Wandel qui désirait savoir ce que les non-espérantistes pensaient de ce symposium. D'abord je rejoindrais ce que disait Mme de Saint Robert: quelle que soit la valeur des arguments que vous présenterez, quelle que soit leur pertinence, quelle qu'en soit la qualité, il ne faudra pas attendre grand-chose des organisations internationales si vous n'avez pas pu faire passer vos souhaits, vos projets, vos intentions, par le biais des États Membres et notamment par le biais des structures administratives prévues pour faire le lien entre l'État Membre et l'organisation internationale. Je crois que c'est vraiment fondamental. Quelle que soit la sympathie que les thèses de l'espéranto peuvent provoquer, cela n'aboutira à rien de bien concret, ni rien de permanent, si cette première condition n'est pas remplie.

Ensuite, je ne connais pas suffisamment la grande famille espérantiste pour m'avancer beaucoup dans le domaine que je vais évoquer, mais il me semble que là comme ailleurs l'union fait la force. Vous constituerez un groupe qui sera pris en considération avec beaucoup plus de chaleur et beaucoup plus d'efficacité si vous vous présentez en rangs serrés devant ces organisations internationales, et notamment je ne parle pas seulement à l'intérieur même de cette famille espérantiste, mais également par le jeu d'alliances que vous pouvez faire avec d'autres groupes qui ont des intérêts voisins, dans le domaine de la diversité linguistique et culturelle, et dans le domaine de l'éducation plurilingue, et tout simplement dans le respect des droits de l'homme, par exemple certaines religions, certaines communautés religieuses, certains groupes syndicaux, certains groupements professionnels, etc. Plus on est nombreux, plus on est soudé, et plus on obtient satisfaction dans ce domaine. Voilà ce que je pense de ce symposium dont les idées et les thèses sont éminemment sympathiques et n'ont rien d'utopique – en tout cas dans les objectifs immédiats –, mais pour parvenir à conclure et à concrétiser cela, il faut passer me semble-t-il par ces deux conditions préalables qui sont capables de féconder ensuite toute l'action entreprise.

Nikola MARKARIAN – Mi volas tre forte subteni la ideon havi iun kunordigan oficejon por tiu lingvoproblema laboro, ĉefe ĉar mi sentas ke nuntempe eĉ interne de la Esperanto-movado estas multaj grupoj kiuj faras aferojn aparte, sed ne scias kion la aliaj faras – mankas iu ombrelo, kaj interkomunikado ĉiam ja estis problemo por ni. Kaj por mi, denaska esperantisto, mi jam vidis ofte ke la problemo laŭ mi estas ke niaj strukturoj

tro ofte dependas de volontuloj, kaj specifaj personecoj. Kaj kiam tiu specifa personeco havas tro da laboro, tiam la strukturo malaperas aŭ fuŝe kolapsas. Tial ni vere bezonas tiun centran kunordigan oficejon, kaj mi proponas ke ni iel provu havi dungitojn por tiu laboro, por ke ili serioze povu plentempe labori pri tiuj aferoj kaj ke la laboro certe daŭru kaj ne dependu simple de la bonvolo de iu, en tiu momento.

Brian MOON – In reply to Yvo Peeters, I think the point I was trying to make was something rather different from what he took as a peg on which to hang his last comments. That is that education policy is essentially an interface between the large numbers of people who are not directly concerned with communication problems, and those who formulate state policies about communication. It's also the area where we perhaps see the greatest gulf between principles and practice – for example when the EU or its member states talk about multilingualism and then implement certain language-teaching policies or practice language teaching in the schools in a certain way. For that reason, I think the question of which languages are taught in our schools is a very important one.

Diskuto 4: Konkludaj komentoj

Robert PHILLIPSON – It is difficult to find a gathering of about a hundred people sitting at this time of the night discussing language policy seriously on a hot summer day anywhere in the world. That is incredibly impressive for people who have been working in the field of language pedagogy, language policy, trying to analize language justice. I'm immensely grateful to the organizers for bringing us novices to the Esperanto field here for this event and for fundamentally helping us to make the transfer from what we have read about as an idea, what we have heard about in the occasional lecture as a principle and a potential, to something immensely vivid and impressively dynamic. I'm not just being naive and euphoric. I think there is a sense in which what you're doing here is bringing to life certain goals of linguistic democracy and equality on however modest a scale in a hugely impressive way. The fact that it brings together people from so many different cultures and backgrounds, and from so many different parts of the world, who have created this instrument, and that you are here at this time of the night, not because some government, or some university or some firm sent you here, but because you believe in certain ideals, this I think is a message that is immensely impressive to experience. I do personally feel that I have definitively crossed a threshold in terms of appreciation of what Esperanto can mean in international communication.

So far as the future is concerned, I would say that the path is going to be a long one. If you look at the place of language rights in textbooks on sociolinguistics and the sociology of language, or the extent to which language matters are prominent in political science, I'm afraid the answer is depressing. It is very, very few places. So that if anyone can create world centers for language problems which have clout, which have a budget, which have effective chances for realizing some of the many goals which have been discussed in the last couple of days, that's immensely important. If you look for instance at higher education in Europe for the moment, the number of posts where people are concentrating on language policy is minute. There are thousands of posts in English as a foreign language, worldwide. There are virtually none in bilingualism, minority education, linguistic human rights, sociology of language. It is quite staggering how few there are. This means that the sort of professional platforms there are in infrastructures, in books, in conferences, in visibility on language-policy agendas will have to be changed radically if there is to be any major shift in the extent to which the alternative of planned languages can in fact be useful.

As was said by Detlev Blanke, this also means that esperantology has to make major strides to make the achievement and the potential much more visible. If we can attempt to link up esperantology with activities in language pedagogy, in linguistic engineering in the sense of computer programs for machine translation, in terminology at various supernational and national levels, and all sorts of activities in which people tend to be operating in compartimentalized fashions, and persuade them to see this as in some way contributing to a broader field which one can call language policy, then we may be able to build bridges in constructive ways between these areas.

If the EU for instance takes very seriously agriculture policy, energy policy, all sorts of policy, why not language policy? As it is, I do think that there is a risk that language policy has been hijacked by the big languages already, when one look at the results of Erasmus, and Lingua, and so on. If this is to be changed within Socrates then we have to work fast, because it does seem that many people are already muscling in to create new bodies which are supranational. *Le monde bilingue* is very definitely trying to market a particular vision of multilingualism. There are other schemes, for instance certain visions of how foreign-language teaching can be strengthened. So that lots of things are happening in this area, and that means that we not only have a hell of a long way to go but we have to do it very very fast. We need contributions by people in fields with which I, at least, was not familiar until very recently, and the more we can integrate our efforts, the better.

Tove Skutnabb-Kangas – Some of the efforts within the Esperanto community do not seem to reach those of us who are working in exactly the same type of fields but with other languages – with minority languages, with indigenous languages, and bilingualism or multilingualism in those areas. I have talked to quite a lot of people here who have grown up with Esperanto or people who speak Esperanto only to their children. I have asked specifically about their connections with, for instance, *The Bilingual Family Newsletter* or with associations for bilingual families in their countries. I have not had one positive answer in terms of them having close contacts with those associations or with the research into bilingual families, the other types of research. Everything that happens seems to happen within the Esperanto circles. We from the outside know very little of all the benefits that, for instance, children who grow up with Esperanto as one of their mother tongues have. These benefits could be researched in the same way and in comparison to other types of bilingual families. Likewise, if we think of bilingual education, or education where people are learning other languages and already know Esperanto – that is they are already bilingual and then they are learning third or fourth languages – I have not seen any of the early Esperanto studies that have been mentioned, although I think I know the literature for other languages reasonably well all over the world. I think that is both your fault and our fault, and that sort of integration of efforts should certainly be done as soon as possible.

I also think – and this is my only sort of criticism of this conference – that it seems that, despite lots of participants from other parts of the world, from outside Europe and North America, there has been very little discussion about how to influence and cooperate with organizations and people from outside these areas. I mean it's all the time Council of Europe, European Parliament – why not Organization for African Unity? Why not Central Institute for Indian Languages, and so on? And if we think for instance of some of the difficulties of communication with many languages, Nigeria in itself has many more experiences and problems with the three big languages and approximately five hundred other languages just within one country, than all Europe and North America together. I think that it is enormously important

to widen our scope, so that if we are talking about a world language policy, or different types of universal declarations, that they are not just like some negative earlier human rights efforts.

Françoise CESTAC – Nous avons reçu des informations extrêmement importantes durant ce symposium. Je voudrais parler du partage de l'information. Humphrey a mentionné la série de conférences organisées par le Centre, avec notre concours au cours des années, mais ces conférences ont donné lieu à des Actes qu'il est extrêmement important de porter à la connaissance de l'auditoire – et des absents qui s'intéresseraient au sujet – pour ne pas reprendre à zéro des sujets qui ont déjà été traités ou bien, au contraire, pour approfondir ces sujets. Il y a une mine d'information contenue dans les Actes du Centre. C'est un exemple, parce que l'on pourrait dire que d'autres instituts, d'autres associations ont également réfléchi sur le sujet, ont également produit des documents. Alors ma suggestion extrêmement concrète, je pense au point soulevé où on a dit qu'il faudrait organiser des conférences, cela fait partie de l'organisation des conférences et peut-être le futur centre, auquel Humphrey faisait allusion, serait le centre d'échange d'information. Dans le document final il faudrait trouver une formulation relative à la collecte des documents – sous une forme classique du document imprimé jusqu'à l'Internet –, mais l'essentiel c'est que nous ayons une information que nous nous partageons mutuellement. Pour conclure une dernière fois sur le Symposium, j'ai réalisé qu'il n'y avait aucune contradiction entre les espoirs que nous avons trouvés dans le message de l'activité en général de l'espéranto et ce que désirent faire les organisations internationales. Le point concret est pour moi que nous sommes allés à la rencontre des uns et des autres, que nous nous sommes trouvés, et qu'à partir de maintenant nous allons continuer à travailler sous la forme des propositions que vous avez suggérées.

VII.

Kontribuintoj
Contributors
Collaborateurs

Kontribuintoj

(ĈIUJ DETALOJ LAŬ LA STATO EN JULIO 1996)

Marino BUSDACHIN estas la ĉefa reprezentanto de la Transnacia Radikala Partio ĉe Unuiĝintaj Nacioj en Novjorko.

Françoise CESTAC estas eksa Asista Ĝenerala Sekretario por Konferencaj Servoj de Unuiĝintaj Nacioj, kiu de multaj jaroj kunorganizas la CED-konferencojn pri Lingvo kaj Komunikado en Novjorko.

Marie-Josée DE SAINT ROBERT estas la Sekciestro pri Terminologio kaj Teknikaj Dokumentoj en la Oficejo de Unuiĝintaj Nacioj ĉe Ĝenevo.

DEGUCHI Kyotaro estas la prezidanto de Esperanto-Propaganda Asocio de Oomoto.

Olivier DUPUIS, el Belgio, reprezentas Italion en la Eŭropa Parlamento. Li estas la Ĝenerala Sekretario de la Transnacia Radikala Partio.

Hans ERASMUS, juristo kaj specialisto pri la eŭropa mediprotekta politiko, kunordigas la Laborgrupon pri la Lingvo-Problemo en Eŭropa Unio.

Mark FETTES estas la Ĝenerala Sekretario de UEA. Nuntempe li esploras pri lingvopolitiko en Kanado, kaj redaktas la interlingvistikan rubrikon de la revuo *Language Problems and Language Planning*.

Helmar FRANK estas la prezidanto de Akademio Internacia de la Sciencoj San-Marino.

KOBAYASHI Tsukasa estas eksa universitata profesoro, psikiatro kaj verkisto. Li aparte specialiĝis pri *ikigai*, la japana konceptaro pri la celo kaj valoro de la vivo.

LEE Chong-Yeong estas la Prezidanto de UEA. Aktuale profesoro ĉe la Nacia Universitato Kyungpook, Korea Respubliko, li antaŭe estris la Grupon pri Enmerkatigo de la Organizaĵo pri Nutraĵoj kaj Agrikulturo.

Ulrich LINS, eksa vicprezidanto de UEA kaj specialisto pri internaciaj universitataj interŝanĝoj, multe esploris pri la historio de la japana kaj eŭropa Esperanto-movadoj.

Yvo PEETERS estas la Sekretario de la Eŭropa Branĉo de la Internacia Akademio pri Lingva Juro, kaj multe verkis pri la sociaj, politikaj, administraj kaj kulturaj aspektoj de prilingvaj leĝoj.

Robert PHILLIPSON estas la estro de la Departemento pri Lingvoj kaj Kulturo de la Universitato de Roskilde, Danlando. Liaj ĉefaj verkoj rilatas al la lingva imperiismo kaj la monda rolo de la angla lingvo, kaj al lingvo-instruado.

Farhad PIRMORADI estas membro de la Ĉeĥa Regiona Konsilio de la Bahaa Internacia Komunumo.

Joseph POTH estas specialisto pri la lingvaj programoj de la Eduka Sektoro de Unesko.

Reinhard SELTEN estas monde konata pioniro pri eksperimenta ekonomiko kaj ludo-teorio, kiu en 1994 gajnis la premion de la Sveda Nacia Banko memore al Alfred Nobel.

Tove SKUTNABB-KANGAS estas lekciisto pri la edukado de minoritatoj kaj pri lingvaj homrajtoj ĉe la Universitato de Ostrobothnia, Finnlando. Ŝi verkis kaj redaktis multegajn studojn pri dulingveco, la edukado de minoritatoj, kaj lingvaj rajtoj.

Humphrey TONKIN estas la Prezidanto de la Universitato de Hartford, Usono, kaj Direktoro de la Centro de Esploro kaj Dokumentado pri la Monda Lingvo-Problemo. Li estis Prezidanto aŭ Vicprezidanto de UEA dum 15 jaroj.

Allan WYNNE JONES estas la Prezidanto de la Eŭropa Buroo por Malpli Uzataj Lingvoj. Li havas vastan sperton pri la komerca aplikado de la kimra lingvo.

Contributors

(ALL DETAILS AS OF JULY 1996)

Marino BUSDACHIN is the chief representative of the Transnational Radical Party at the United Nations in New York.

Françoise CESTAC is a former Assistant Secretary-General for Conference Services of the United Nations, and co-organizer for many years of the Conferences on Language and Communication in New York.

Marie-Josée DE SAINT ROBERT is the Chief of the Terminology and Technical Documentation Section of the United Nations Office at Geneva.

DEGUCHI Kyotaro is the President of the Association for the Promotion of Esperanto of Oomoto, a Shintoist faith based in Kameoka, Japan.

Olivier DUPUIS, from Belgium, is a Member of the European Parliament where he represents Italy. He is the Secretary-General of the Transnational Radical Party.

Hans ERASMUS, a lawyer and specialist in European environmental policy, is coordinator of the Working Group on the Language Problem in the European Union.

Mark FETTES is the Secretary-General of the Universal Esperanto Association. Currently researching language policy in Canada, he edits the Interlinguistics section of the journal *Language Problems and Language Planning*.

Helmar FRANK is the President of the International Academy of Sciences San Marino.

KOBAYASHI Tsukasa is a former university professor, psychiatrist and author. He is a specialist in the study of *ikigai*, the purpose and value of life in Japanese tradition.

LEE Chong-Yeong is President of the Universal Esperanto Association. Now a professor at the Kyungpook National University, South Korea, he is a former head of the Marketing Group of the Food and Agricultural Organization.

Ulrich LINS, a former Vice-President of the Universal Esperanto Association and a specialist in international university exchanges, has carried out extensive research in the history of the Japanese and European Esperanto movements.

Yvo PEETERS is the Secretary of the International Academy of Language Law, and has written extensively on the social, political, administrative and cultural aspects of language legislation.

Robert PHILLIPSON is head of the Department of Languages and Culture at the University of Roskilde, Denmark. His main publications are on linguistic imperialism and the role of English worldwide, and language pedagogy.

Farhad PIRMORADI is a member of the Czech Regional Council of the Bahá'í International Community.

Joseph POTH is a specialist in the language programs of the Education Sector of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

Reinhard SELTEN has a world-wide reputation as a pioneer in experimental economics and game theory. In 1994 he was awarded the prize of the Swedish National Bank in memory of Alfred Nobel.

Tove SKUTNABB-KANGAS is Reader in Minority Education and Linguistic Human Rights at the University of Ostrobothnia, Finland. She has written and collaborated extensively on bilingualism, minority education and linguistic rights.

Humphrey TONKIN is President of the University of Hartford, USA, and Director of the Center for Research and Documentation on World Language Problems. He served as the President or Vice-President of the Universal Esperanto Association over a fifteen-year period.

Allan WYNNE JONES is the President of the European Bureau for Lesser Used Languages. He has wide experience in promoting the economic enterprise of Welsh speakers.

Collaborateurs

(TOUS LES DÉTAILS SELON L'ÉTAT EN JUILLET 1996)

Marino BUSDACHIN est représentant principal du Parti radical transnational auprès des Nations Unies à New York.

Françoise CESTAC était secrétaire général adjointe pour les Services des conférences des Nations Unies et co-organisatrice des Conférences sur la langue et la communication à New York pendant plusieurs années.

Marie-Josée DE SAINT ROBERT est chef de la Section de terminologie et de documentation technique au bureau des Nations Unies à Genève.

DEGUCHI Kyotaro est président de l'Association pour la promotion de l'espéranto de Oomoto, une religion shintô dont le siège se trouve à Kameoka, au Japon.

Olivier DUPUIS de Belgique, représente l'Italie au Parlement européen. Il est secrétaire général du Parti radical transnational.

Hans ERASMUS, avocat et spécialiste en politique environnementale européenne, est coordonnateur du Groupe de travail sur le problème linguistique dans l'Union européenne.

Mark FETTES est secrétaire général de l'Association universelle d'espéranto. Il étudie présentement les politiques linguistiques au Canada et est rédacteur de la section d'interlinguistique du journal *Language Problems and Language Planning*.

Helmar FRANK est président de l'Académie internationale des sciences Saint-Marin.

KOBAYASHI Tsukasa était professeur universitaire, psychiatre et écrivain. Il est spécialiste en *ikigai*, l'objectif et la valeur de la vie selon la tradition japonaise.

LEE Chong-Yeong est président de l'Association universelle d'espéranto. Il est professeur à l'Université nationale Kyungpook en Corée du Sud et était chef du groupe de la mise en marché de l'Organisation des Nations Unies pour l'alimentation et l'agriculture.

Ulrich LINS, ancien vice-président de l'Association universelle d'espéranto et spécialiste en échanges universitaires internationaux, a fait des études approfondies sur l'histoire du mouvement espérantiste au Japon et en Europe.

Yvo PEETERS est secrétaire de l'Académie internationale de droit linguistique et a écrit sur les aspects sociaux, politiques, administratifs et culturels des lois linguistiques.

Robert PHILLIPSON est chef du département des langues et de la culture de l'Université de Roskilde, au Danemark. Il a surtout écrit dans le domaine de l'impérialisme linguistique et du rôle international de l'anglais, et sur la pédagogie du langage.

Farhad PIRMORADI est membre du conseil régional tchèque de la Communauté bahái internationale.

Joseph POTH est spécialiste pour les programmes linguistiques de la section de l'éducation de l'UNESCO.

Reinhard SELTEN jouit d'une réputation mondiale comme pionnier en sciences économiques expérimentales et en théorie des jeux. En 1994, il a reçu le prix de la Banque nationale de Suède en hommage à Alfred Nobel.

Tove SKUTNABB-KANGAS est chargée d'enseignement en éducation des groupes minoritaires et en droits de l'homme linguistiques à l'Université d'Ostrobothnia, en Finlande. Elle a écrit dans le domaine du bilinguisme, de l'éducation des groupes minoritaires et des droits linguistiques.

Humphrey TONKIN est président de l'Université de Hartford, aux États-Unis, et directeur du Centre de recherche et de documentation sur les problèmes linguistiques mondiaux. Il a été président ou vice-président de l'Association universelle d'espéranto pendant quinze ans.

Allan WYNNE JONES est président du Bureau européen des langues moins répandues. Il possède une vaste expérience dans la promotion de l'utilisation commerciale du gallois.

For further reading…

The following titles are available from the Universal Esperanto Association.

Papers of the Center for Research and Documentation on World Language Problems:

J. Edwards, H. Tonkin (ed.). 1984. *Language Behavior in International Organizations.*
155p. (NLG 24,00)

K.E. Miller, H. Tonkin (ed.). 1992. *Language as Barrier and Bridge.*
141p. (NLG 42,00)

Kurt E. Müller (ed.). 1996. *Language Status in the Post-Cold-War Era.*
152p. (NLG 78,00)

Ian M. Richmond (ed.). 1993. *Aspects of Internationalism: Language and Culture.*
151p. (NLG 60,00)

H. Tonkin, K.M. Johnson-Weiner (ed.). 1986. *The Economics of Language Use.*
164p. (NLG 22,50)

H. Tonkin, K.M. Johnson-Weiner (ed.). 1986. *Overcoming Language Barriers: The Human-Machine Relationship.*
112p. (NLG 22,50)

H. Tonkin, A.A. Keef (ed.). 1989. *Language in Religion.*
122p. (NLG 42,00)

H. Tonkin (ed.). 1997. *Esperanto, Interlinguistics and Planned Language.*
252p. (NLG 96,00)

Other:

Michel Duc Goninaz (ed.). 1987. *Studies on the International Language.*
155p. (NLG 24,00)

Pierre Janton. 1993. *Esperanto: Language, Literature and Community.*
176p. (Paperback NLG 29,70; Hardbound NLG 82,50).
Also in Dutch, Esperanto, French, German, Italian and Spanish.

F. Lo Jacomo (ed.). 1986. *Plurilinguisme et communication.*
331p. (NLG 56,00)

Claude Piron. 1994. *Le défi des langues. Du gâchis au bon sens.*
335p. (NLG 69,00)

Klaus Schubert (ed.). 1989. *Interlinguistics: Aspects of the Science of Planned Languages.*
338p. (NLG 105,00)

Reinhard Selten (ed.). 1997. *The Costs of European Linguistic (Non)Communication.*
149p. (NLG 48,00). Also in Esperanto and Italian.

Universal Esperanto Association Book Service
Nieuwe Binnenweg 176
NL-3015 BJ Rotterdam, The Netherlands
Tel.: +31 10 4361044 Fax: +31 10 4361751
E-mail: uea@inter.nl.net

Esperanto Documents *(ISSN 0165-2575) describe the work, organization, culture and history of the movement for the adoption of Esperanto as a second language for international use.*

No. Title

1. *Unesco and the UEA**
2. *Universal Esperanto Association, Annual Report 1974-75*
3. *The 60th Universal Congress of Esperanto*
4. *The development of poetic language in Esperanto**
5. *The contribution of the Universal Esperanto Association to world peace**
6. *An introduction to Esperanto studies**
7. *Esperanto on the air*
8. *The Universal Esperanto Association in International Women's Year 1975*
9. *International travel by speakers of Esperanto**
10. *Universal Esperanto Association, Annual Report 1975-76*
11. *Language problems and the Final Act**
12. *Esperanto and the Universal Esperanto Association*
13. *Language and the right to communicate**
14. *Esperanto and older people*
15. *Language and international communication: The right to communicate*
16. *The use of the international language Esperanto as a partial solution to language problems in international nongovernmental organizations: some recommendations**
17. *Understanding among Africans: Linguistic isolations and linguistic communication**
18. *The future of modern languages in English-speaking countries*
19. *The cultural value of Esperanto**
20. *Translation in international organizations**
21. *Language equality in international cooperation**
22. *Esperanto: European or Asiatic language?*
23. *Esperanto and the Universal Esperanto Association*
24. *Resolutions of the 65th World Esperanto Congress*
25. *Constitution of the Universal Esperanto Association*
26. *The language problem in the Non-Aligned Movement*
27. *Esperanto in the service of the United Nations**
28. *Current work in the linguistics of Esperanto**
29. *Esperanto and literary translation*
30. *Esperanto and the International Year of Disabled Persons 1981*
31. *The educational value of Esperanto study: An American view**
32. *Unesco and the UEA 1976-1982*
33. *World Communications Year: Social and linguistic aspects of modern communication*
34. *The language problem in tourism**
35. *A history of the World Esperanto Youth Organization*
36. *A lingua franca for Africa**
37. *The contribution of the Universal Esperanto Association to world peace*
38. *The language problem in science and the role of the international language Esperanto*
39. *The international language Esperanto 1887-1987: Towards the second century*
40. *Esperanto: A review of its present situation**
41. *Europe's Babylon: Towards a single European language?*
42. *Psychological reactions to Esperanto*
43. *Esperanto studies: An overview*
44. *A policy for Esperanto*

**Out of print*

Single issues cost NLG 4,80. A 33% discount is available when three or more copies are ordered at the same time. Several of the above documents are also available in French and/or Esperanto (see following pages).

Les **Documents sur l'Espéranto** *(ISSN 0165-2521) décrivent le travail, l'organisation, la culture et l'histoire du mouvement pour l'adoption de la langue internationale espéranto comme seconde langue pour les relations internationales.*

No.	*Titre*
1.	*Espéranto et écoles européennes*
2.	*L'espéranto et l'Association universelle d'espéranto*
3.	*Les problèmes linguistiques et l'Acte final*
4.	*Langage et communication internationale: le droit à la communication*
5.	*Se comprendre entre Africains**
6.	*Langue et droit à la communication**
7.	*L'espéranto et l'Association universelle d'espéranto**
8.	*Résolutions du 65e Congrès d'espéranto*
9.	*La constitution de l'Association universelle d'espéranto**
10.	*Le problème linguistique au sein du Mouvement des pays non alignés et la possibilité de le résoudre*
11.	*Situation officielle de l'enseignement de l'espéranto dans le monde*
12.	*L'espéranto: langue européenne ou asiatique?*
13.	*La valeur culturelle de l'espéranto**
14.	*L'espéranto au service des Nations Unies*
15.	*Les obstacles linguistiques face au nouvel ordre mondial de l'information et de la communication*
16.	*Espéranto et traduction littéraire**
17.	*L'espéranto et l'année internationale des personnes handicapées 1981*
18.	*L'Unesco et l'UEA 1976-1983*
19.	*Année Mondiale des Communications: aspects sociaux et linguistiques de la communication moderne*
20.	*Histoire de l'Organisation mondiale de la jeunesse espérantiste*
21.	*Le problème des langues dans le tourisme*
22.	*La contribution de l'Association universelle d'espéranto à la paix mondiale*
23.	*Le problème des langues dans les sciences*
24.	*L'espéranto, un goût bizarre?*
25.	*Les réactions psychologiques à l'espéranto*
26.	*Quelle langue pour l'Europe? L'Europe subira-t-elle toujours la malédiction de Babel?*
27.	*L'espéranto et le plurilinguisme de l'avenir. Entretien avec Umberto Eco*
28.	*Pour une politique de l'espéranto*

**Epuisé*

Chaque document est au prix de 4,80 florins. Plusieurs des brochures mentionnés ci-dessus sont également disponibles en anglais et en espéranto. Une réduction de 33% est pratiquée pour les commandes d'au moins trois exemplaires.

BEST COPY AVAILABLE

Esperanto-Dokumentoj *(ISSN 0165-2524) priskribas la laboron, organizon, kulturon kaj historion de la Esperanto-movado.*

N-ro Titolo

1. *Unesko kaj UEA, 1954-1974**
2. *La kontribuo de Universala Esperanto-Asocio al la monda paco**
3. *Esperanto tra la etero, 1922-1975**
4. *Enkonduko al Esperanto-studoj**
5. *Universala Esperanto-Asocio en la Internacia Jaro de la Virino 1975**
6. *Internacia turismo de la parolantoj de Esperanto**
7. *Lingvaj problemoj kaj la Fina Akto**
8. *La lingva problemo en la Eŭropa Komunumaro**
9. *Esperanto kaj la pliaĝuloj**
10. *Esperanto: Ĉu eŭropa aŭ azia lingvo?**
11. *La lingvo kaj la rajto je komunikado**
12. *La uzado de la internacia lingvo Esperanto kiel parta solvo de la lingvoproblemoj en internaciaj neregistaraj organizoj: kelkaj rekomendoj**
13. *La lingva problemo de la movado de nealiancitaj landoj*
14. *Rezolucioj de la 65a Universala Kongreso de Esperanto*
15. *Ses esplorcentroj pri interlingvoj*
16. *La oficiala situacio de la Esperanto-instruado en la mondo*
17. *Generaciaj aspektoj de la Esperanto-movado: Raporto pri la 67a Universala Kongreso de Esperanto, 1982*
18. *Lingvaj malhelpoj en rilato al la nova monda informa kaj komunika ordo*
19. *Monda Komunika Jaro: Sociaj kaj lingvaj aspektoj de la moderna komunikado*
20. *La oficiala situacio de la Esperanto-instruado en la mondo (2a eld.)*
21. *Historio de Tutmonda Esperantista Junulara Organizo*
22. *La lingva problemo en turismo*
23. *La soci-politika, pedagogia kaj kultura valoroj de Esperanto*
24. *La lingva problemo en scienco kaj la rolo de la internacia lingvo*
25. *Esperanto – lingvo de la natursciencoj kaj tekniko*
26. *Psikologiaj reagoj al Esperanto*
27. *Al unu lingvo por Eŭropo? La estonteco de la eŭropa Babelo*
28-29. *Al nova internacia lingvopolitiko: La propedeŭtika valoro de Esperanto*
30. *Perkomputila tradukado: La revo kaj la realo*
31. *Pri kelkaj problemoj de interlingvistiko: Intervjuo kun la franca lingvisto André Martinet*
32. *Esperanto kaj la estonteca plurlingvismo: Diskuto kun Umberto Eco*
33. *Politika hegemonio kaj lingva hegemonio en Eŭropo*
34. *Por politiko de Esperanto*

**Elĉerpita*

Unuopaj numeroj kostas NLG 4,80 po unu (escepte de NLG 7,20 por n-ro 28-29). Rabato je 33% haveblas ĉe mendoj je minimume tri ekzempleroj. Pluraj el la ĉi-supre menciitaj broŝuroj haveblas ankaŭ en la franca kaj angla lingvoj.

Ĉu la nuntempa [illegible] organizaĵoj fakte [illegible] celoj? Ĉu [illegible] demokratio efektive diskrim[illegible] ludu lokaj lingvoj en la solvado de [illegible] problemoj? Kion eblas lerni el la sperto de Esperanto? Multaj diversaj vidpunktoj [illegible] ĉi tiu unika kolekto de referaĵoj kaj debatoj.

Are current language policies in international organizations irrelevant for all but symbolic purposes? Do existing models of multilingual democracy legitimize discrimination? What role should local languages play in solving world problems? What can be learned from the experience of Esperanto? A wide range of viewpoints can be found in this unique collection of papers and debates.

Les politiques linguistiques des organisations internationales ne servent-elles qu'à des fins symboliques? Les modèles actuels de démocratie plurilingue justifient-ils de fait la discrimination? Quel devrait être le rôle des langues locales dans la résolution des problèmes mondiaux? Que peut-on tirer de l'expérience de l'espéranto? L'ensemble tout particulier de communications et débats réunis ici nous offre un large éventail de points de vue.

ISBN 92-9017-054-9

BEST COPY AVAILABLE